

ჩარევა სასურველია:

საჯარო დებატები
ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდში
2011

ჩარმვა სასურველია:

საჯარო დებატები ჰაინრიხ ბოლის ფონდში 2011

გამომცემელი: ჰაინრიხ ბოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიურო
რედაქტორი: ნინო ბექიშვილი | კორექტორი: ნინო საითიძე

MEDDLING IS DESIRABLE:

Public Debates at the Heinrich Böll Foundation 2011

Publisher: Heinrich Böll Foundation South Caucasus Regional Office

Editor: Nino Bekishvili | Proof-reader: Nino Saitidze

დაკაბადონება: თორნიკე ლორთქიფანიძე | გარეკანის ილუსტრაცია: სოფიო ტაბატაძე
დაბეჭდილია შპს „სეზანში“

Layout: Tornike Lordkipanidze | Cover Illustration: Sophio Tabatadze

Printed at Cezanne Ltd.

© Heinrich Böll Foundation South Caucasus Regional Office, 2011

© ჰაინრიხ ბოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიურო, 2011

ზოვრეთის ქ. 38, თბილისი 0160, საქართველო

T +995 32 238 04 67/68, +995 32 291 37 39 | F +995 32 291 28 97

E info@boell.ge | W www.boell.ge

www.facebook.com/hbf.caucasus

ISBN 978-9941-0-3923-2

სარჩევი

დევნილთა ინტეგრაციის საკითხები დღევანდელ ქართულ საზოგადოებაში	5
სიძულვილის ენა საქართველოში: სად გადის ზღვარი გამოხატვის თავისუფლებასა და დანაშაულის შორის	19
საქართველოს სახალხო დამცველის საანგარიშო მოხსენება საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ — 2010 წელი	41
რეგიონალური მედიის გამოწვევები	61
ჰომოფობია — იცვლება თუ არა დამოკიდებულებები უმცირესობების მიმართ საქართველოში	81
რელიგიური გაერთიანებების საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად რეგისტრაციის წესის შესახებ	103
ინკლუზიური განათლება საქართველოში	123
თანამონაწილეობითი ქალაქგანვითარება — გზა სოციალური თანხმობისაკენ	137
მაჰმადიანი მესხების რეპატრაციის საკითხები	155
საქართველოს სატყეო სექტორის რეფორმის ახალი მიმართულებები	175
მართლმსაჯულების განხორციელება და ადამიანის უფლებათა დაცვა საქართველოს მართლმსაჯულების სისტემაში	197
აივ-ინფექცია/შიდსი და ადამიანის უფლებები	219
რეზოლუცია 1325: ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება	237
სტუდენტური თვითმმართველობები — გამოწვევები, პერსპექტივები	251

დევნილთა ინტეგრაციის საკითხები დღევანდელ ქართულ საზოგადოებაში

მომხსენებლები:

ნინო კალანდარიშვილი

დევნილთა არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელის „სინერგია“
კოორდინატორი

მანანა გაბაშვილი

ნორვეგიის ლტოლვილთა საბჭოს საქართველოს ოფისის
დირექტორის მოადგილე

ირაკლი ბოკუჩავა

სოციალური პროგრამების ფონდის თავმჯდომარე

ნუკრი მილორავა

საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრის „აფხაზეთი“ დაცვის
მონიტორინგის პროექტის მენეჯერი

მოდერატორი:

გიორგი გვახარია

23 მარტი, 2011 წ.

გიორგი გვახარია — დღევანდელი დისკუსიის სახელწოდებამ, „დევნილთა ინტეგრაციის საკითხები დღევანდელ ქართულ საზოგადოებაში“, მრავალი ადამიანის გაღიზიანება გამოიწვია. თითქმის უნდა შევიკრიბოთ და ვიმსჯელოთ იმაზე, რა ვუყოთ დევნილებს. თუ, ამ დარბაზშიც იმყოფებით ისინი, ვისაც ეს სახელწოდება გაღიზიანებთ, ბოდიშს გიხდით. ყოველივე ეს კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს იმას, რომ ეს სოციალური ფენა სხვებზე უფრო მეტად მგრძნობიარეა. შესაძლოა, როცა ინტეგრაციის თემაზე ვსაუბრობთ, მართლაც, უფრო დელიკატურები უნდა ვიყოთ.

ირაკლი ბოკუჩავა — ინტეგრაციის საკითხი საზოგადოებაში არაერთგვაროვან დამოკიდებულებას იწვევს. დევნილი საზოგადოებისთვის ინტეგრაცია დაბრუნების საწინააღმდეგო პროცესთან ასოცირდება. ზოგიერთი სოციალურ ინტეგრაციას განიხილავს. დეფინიციაში ჯერ კიდევ არის აზრთა სხვადასხვაობა. კამათობენ იმის შესახებ, ინტეგრაცია დაბრუნების ხელისშემშლელი ფაქტორია, თუ ღირსეული პირობების შექმნაა დევნილებისთვის, როგორც სტრატეგიაში წერია.

იმ პერიოდში, როდესაც საქართველოში დევნილები გაჩნდნენ, სახელმწიფო არ იყო მზად ამ ადამიანების მიმართ სამართლებრივი რეგულაციები განეხორციელებინა. სამართლებრივი კუთხით თუ გადავხედავთ, ინტეგრაციის შემღუღვის არცთუ ისე ბევრი შემთხვევა ყოფილა, მაგრამ დევნილს 2003 წლამდე საკუთრების უფლება არ ჰქონია. „დევნილთა შესახებ კანონის“ მიხედვით, თუკი, დევნილი საკუთრებას შეიძენდა და რეგისტრაციას გაივლიდა, სტატუსს კარგავდა. იმ პერიოდში სოციალური და პოლიტიკური სტატუსი გამიჯნული არ იყო ერთმანეთისგან. ეს ძალიან მგრძნობიარე საკითხი გახლდათ და დევნილთა ინტეგრაციისათვის სასტარტო პირობების შექმნას ხელს უშლიდა. შეიძლება ითქვას, რომ სახელმწიფო არ იყო მზად მათ მისაღებად.

გარდა სამართლებრივი რეგულაციისა, ასევე მნიშვნელოვანი იყო, სურდათ თუ არა დევნილებს ადგილობრივ საზოგადოებასთან ინტეგრაცია და, მეორე მხრივ, ადგილობრივი საზოგადოება იყო თუ არა მზად ამ პროცესისთვის.

ინტეგრაციის პროცესს ხელს უშლიდა ისიც, რომ დევნილებს არჩევნებში მონაწილეობის უფლება არ ჰქონდათ. 2003–2004 წლებში ჯერ საკონსტიტუციო სასამართლოს, შემდეგ არასამთავრობო სექტორის ჩარევით ეს მდგომარეობა შეიცვალა.

მეორე საკითხია, ამ პროცესს საზოგადოება რამდენად უწყობდა ხელს არა მარტო სამართლებრივი კუთხით, არამედ პრაქტიკული ნაბიჯებითაც; რა კეთდებოდა რეალურად იმისთვის, რომ ამ ადამიანებს ისეთივე სრულყოფილ მოქალაქეებად ეგრძნოთ თავი, როგორც ყველა სხვას. კომპაქტური ცენტრები და დევენილთა სკოლები იზოლირების განცდას აჩენდა და ხელს უშლიდა ინტეგრაციას. შეგახსენებთ, არსებობდა ივერიის, აჭარის და ვაგზლის ე.წ. ბირჟები, სადაც დევენილები იკრიბებოდნენ. ადგილობრივ მოსახლეობასთანაც თავიდან ცოტა გართულებული იყო ურთიერთობა. ინტეგრაციის პროცესს ხელს უშლიდა მძიმე სოციალური გარემო და პირობებიც. ამ დროს დევენილებისთვის სხვადასხვა დახმარება მოდიოდა და ეს ხშირად ადგილობრივი საზოგადოების გაღიზიანებას იწვევდა. იმ პერიოდისათვის თითქმის ცალკე „კასტად“ არ იყო ადამიანთა ეს ჯგუფი გამოყოფილი, მაგრამ ისე კი ხდებოდა, რომ ადგილობრივი საზოგადოებისგან გარიყულად გვეგრძნოთ თავი. არ ვიცი, ეს მიზანმიმართულად ხდებოდა თუ გარემო იყო ასეთი, მაგრამ ასე იყო.

მოგვიანებით, სტრატეგიის შექმნის პერიოდს ვგულისხმობ, არასამთავრობო სექტორის დაჟინებითა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მოთხოვნით, დიდი ყურადღება დაეთმო ინტეგრაციის საკითხს. ერთ რამეზე შევთანხმდით — ღირსეული საცხოვრებელი პირობების შექმნა, დევენილი საზოგადოების ჩართვა ცხოვრებაში ადგილობრივ საზოგადოებასთან ერთად, სახელმწიფოს აღმშენებლობისათვის აუცილებელია. თუ ადრეულ ეტაპზე დევენილი ტვირთად და სახელმწიფოს განვითარების შემაფერხებელ ფაქტორად აღიქმებოდა, 2006-2007 წლებიდან ეს დამოკიდებულება შეიცვალა. დღეს მიიჩნევა, რომ დევენილი საზოგადოების როლი ქვეყნის აღმშენებლობაში მნიშვნელოვანია.

სტრატეგიაში ჩამოყალიბებულია ინტეგრაციასთან დაკავშირებული საკითხები, ხოლო ხელისშემშლელი ფაქტორები არ ჩანს. მაგრამ, შეიძლება ითქვას, რომ თუნდაც კომპაქტური ჩასახლების ცენტრები, მათი მდგომარეობა, საჯარო მოხელეთა განსხვავებული დამოკიდებულება დევენილი და ადგილობრივი საზოგადოების მიმართ, ხელს უშლის ინტეგრაციის რეალურად განხორციელებას.

შეგახსენებთ, რამდენიმე წლის წინ „ბიუჯეტის შესახებ კანონში“ ადგილობრივი თვითმმართველობის 3% სოციალური დახმარებებისთვის იყო გათვალისწინებული. დევენილებს ამ დახმარებაზე უარს იმ მიზეზით ეუბნებოდნენ, რომ კანონში არ

ეწერა, რომ ეს თანხა დევნილებსაც ეკუთვნოდათ. სამწუხაროდ, იმის უცოდინრობის გამო, რომ დევნილები, საქართველოს ისეთივე მოქალაქეები არიან და იმგვარივე უფლებებით სარგებლობენ, როგორც ყველა დანარჩენი, ინტეგრაცია ვერ ხორციელდებოდა.

თუ, კომპაქტურად ჩასახლების პუნქტები იმავე სამართლებრივ მდგომარეობაში დარჩება, როგორშიც მანამ იყო, თუ არ ჩავთვლით პრივატიზაციის „გამონათქვებს“, ინტეგრაციის პროცესი გართულდება. თუ, ეს ობიექტები დევნილ საზოგადოებას არ დაუკანონდა, მეექვსეა, სახელმწიფო სტრატეგიაში ჩამოყალიბებული საკითხები, დევნილთათვის ღირსეული საცხოვრებელი პირობების შექმნის ხელშეწყობის შესახებ, განხორციელდეს.

საზოგადოება უნდა შეთანხმდეს, თუ რას ნიშნავს ინტეგრაცია. თქვენც ბრძანეთ, რომ დღევანდელი დისკუსიის სახელწოდებამ საზოგადოების ნაწილის გაღიზიანება გამოიწვია. ნაწილი დევნილებისა ინტეგრაციას ადგილობრივ საზოგადოებასთან ასიმილაციად და დაბრუნების წინააღმდეგ მოიბრუნებს. ამიტომ ამ დეფინიციამე ყველა ერთხმად უნდა შეთანხმდეს — სახელმწიფოც, დევნილებიც, არასამთავრობო სექტორიც. უნდა განვუმარტოთ საზოგადოებას, რას ნიშნავს ინტეგრაცია, რა დადებითი მხარეები გააჩნია, რა უფლებებს და მოვალეობებს წარმოშობს.

მანანა გაბაშვილი — ინტეგრაციას ასიმილაციისგან განსხვავებით პოზიტიური კონოტაცია აქვს. ასიმილაცია გულისხმობს, რომ კარგავ შენს თვისებებს და სხვას ემსგავსები. ინტეგრაცია კი გულისხმობს, რომ ინარჩუნებ ყველა შენს თვისებას და შესაბამისი ნება-სურვილის შემთხვევაში, საზოგადოების ნაწილი ხდები.

დევნილობის პრობლემის გრძელვადიან გადაწყვეტაზე როცა ვსაუბრობთ, მხედველობაში გვაქვს სამი საკითხი: მუდმივ საცხოვრებელ ადგილზე დაბრუნება; ადგილობრივი ინტეგრაცია იმ ადგილზე, სადაც დევნილი ცხოვრობს და განსახლება ანუ გადაადგილება იმავე ქვეყნის ტერიტორიაზე — სხვა ადგილას. საბოლოო შედეგი — ინტეგრაციაა. თუ, 15-20 წლის შემდეგ მუდმივ საცხოვრებელ ადგილს დაუბრუნდები, შეგუების პროცესი აუცილებლად დაგჭირდება. სხვა ადგილას განსახლების შემთხვევაშიც, შეგუებული პირობებიდან და ურთიერთობებიდან შეგუება ახალ გარემოსთან ხელახლა გჭირდება.

ინტეგრაცია ორი მნიშვნელობით მოიაზრება — როგორც დასრულებული პროცესის შედეგი და როგორც თავად პროცესი, რომელიც ხანგრძლივი, რთული, მრავალგანზომილებიანია და ორივე მხრისგან მოითხოვს ნებას, სურვილს, თუ ემპათიას არა, პოზიტიურ ემოციურ დამოკიდებულებას მაინც.

ჩვენი ორგანიზაცია განათლების პროგრამის ფარგლებში ცდილობდა ახალგაზრდა დევნილებისთვის მიეცა იმის საშუალება, რომ აეთვისებინათ პროფესია და შემდეგ ეპოვათ სამსახური. იყო მეორე მიმართულებაც — ახალგაზრდული კლუბების შექმნა, სადაც მთელი წლის განმავლობაში იკრიბებოდნენ, როგორც ადგილობრივი, ისე დევნილი ახალგაზრდები და ერთად საქმიანობდნენ. ეს ინტეგრაციის პროცესს ხელს უწყობდა.

2008 წლამდე სახელმწიფო სტრატეგიაში ასე იყო ჩაწერილი — პირველ მიზანს დაბრუნება წარმოადგენდა. შემდეგ მოდიოდა ინტეგრაცია. 2008 წლის შემდგომ შეიცვალა დამოკიდებულება და დაიწყო საუბარი კოლექტიური ცენტრების საცხოვრებელ ბინებად გადაკეთებაზე. ჩემი აზრით, ასეთი „ფიზიკური“ ინტეგრაცია სრულ ინტეგრაციას არ ნიშნავს. მხოლოდ კოლექტიური ცენტრის დახურვა და საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესება ინტეგრაციას ხელს ვერ შეუწყობს. საჭიროა ზრუნვა ინფრასტრუქტურასა და სოციალურ მისაწვდომობაზე. ამის მაგალითად გამოდგება ფოცხო-ეწერი. არა მგონია, დევნილებს იქ განსახლება ინტეგრაციაში დაეხმაროს.

ნუკრი მილორავა — საქართველოში დევნილებს სამართლებრივ-პოლიტიკური კუთხით ინტეგრაციისთვის პრობლემები არ შექმნიათ. არის სოციალურ-ეკონომიკური ტიპის პრობლემები.

სამწუხაროდ, გვინდა თუ არ გვინდა, მაინც ვუკავშირდებით სახელმწიფოს მიერ შემუშავებულ სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმას, რომელიც ბოლო 2-3 წლის განმავლობაში მოქმედებს. ამ მეთოდოლოგიას აქვს დადებითი და უარყოფითი შედეგები. ამ სფეროში არსებული ათეულობით ხარვეზიდან რამდენიმე ყველაზე მნიშვნელოვანს ამოვარჩევ, რომელიც დევნილს ინტეგრაციაში ყველაზე მეტად უშლის ხელს.

პირველი, ფაქტობრივ მისამართზე დევნილთა რეგისტრაციაა. როგორ ფიქრობთ, ბოლო გადაწერა დევნილისა რაიონიდან ქალაქში ან პირიქით, ქალაქი-

დან რაიონში, კოლექტიურ ცენტრში როდის მოხდა? ეს პროცესი ხევიამვილის მინისტრობისას დაიწყო და დაახლოებით ექვსი წელი გაგრძელდა. ფოცხო-ეწერში გასულ კვირას ჩავატარეთ ტრენინგები. იქ მცხოვრებ ადამიანებს სჭირდებათ ხელშეწყობა, სოციალური პროექტებით დახმარება. ამ შემთხვევაში ისინი მზად არიან იქ საცხოვრებლად დარჩნენ. გვაქვს კოლექტიური ცენტრები, სადაც ფურცელზე, ოფიციალური სტატისტიკით ირიცხება 100-150 ადამიანი, სინამდვილეში კი მათი ერთი მესამედიც არ ცხოვრობს. როდესაც მიდიხარ ცენტრში, გამოკეტილი ოთახები გხვდება. მათი ნაწილი გადასულია აფხაზეთში, დიდი ნაწილი თბილისშია. ამით მახინჯდება სტატისტიკა და, რაც მთავარია, ხელი ეშლება დევნილთა პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობას. არჩევნებში ხმა ადამიანმა იქ უნდა მისცეს, სადაც ჩაწერილია. დარწმუნებული ვარ, თბილისიდან ზუგდიდში ან ხობში არჩევნებისთვის არავინ ჩავა. გამოდის, რომ მათი ხმები იკარგება. ამით დევნილთა ხმის მიცემის საარჩევნო უფლება ირღვევა. კიდევ ერთი პრობლემა, რომელიც დევნილთა ფაქტობრივ მისამართზე დარეგისტრირებას უკავშირდება, ისაა, რომ იქ ირიცხება კომუნალური მომსახურების, ელექტროენერგიის თანხა, შესაბამისად, თბილისში, იქ სადაც 50-ის ნაცვლად 100 ადამიანი ცხოვრობს, მხოლოდ იმ ორმოცდაათის თანხა ირიცხება.

სერიოზული საკითხია საცხოვრებელი ფართის სიმცირე. სახელმწიფო ძველ და ახალ დევნილებს სხვადასხვაგვარად ეპყრობა. ძველ დევნილს უმტკიცებენ იმ ფართს, რომელშიც თვრამეტი წლის წინ შესახლდა, მაშინ როცა ახალ დევნილებს განსხვავებული სტანდარტები ეხებათ. პრობლემაა ისიც, რომ ძველ დევნილს ახალი დევნილისგან განსხვავებით მიწას სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებისთვის არავინ აძლევს. ჩემი აზრით, ეს დისკრიმინაციული მიდგომაა.

რაც შეეხება განსახლების ალტერნატივებს, ვფიქრობ, რომ აქ საერთოდ გაუგებრობაა. სტრატეგიასა და გეგმაში წერია, რომ დევნილი რამდენიმე ალტერნატიული ვარიანტიდან ერთ-ერთს ირჩევს. სამწუხაროდ, ასეთი რამ არ კეთდება. მიდიან კოლექტიურ ცენტრში და დევნილს ეუბნებიან, ან ხელი მოაწეროს შემოთავაზებას, თუ არა, წალკით და ფოცხო-ეწერით ემუქრებიან. ამის გამო ოჯახი, რომელსაც არც შეთავაზებული ფართი აკმაყოფილებს და არც სხვა პირობები, იძულებულია ხელი მოაწეროს, რომ ისიც არ დაკარგოს, სადაც ამჟამად ცხოვრობს.

თბილისის საპრივატიზაციო ცენტრები, ვფიქრობ, საერთოდ უყურადღებოდაა მიტოვებული. თუ ზუგდიდსა და ხობში მიმდინარეობს ცენტრის რეაბილიტაცია, და ამის შემდეგ საკუთრებაში გადაცემა, თბილისში ეს პრინციპი დარღვეულია. ამას იმით ხსნიან, რომ თბილისში ეს ფართი იგივე ღირს, რაც ზუგდიდში გარემონტებული სხვა ფართი. სად ჩანს აქ ინტეგრაციის ხელშეწყობა? თუ კვლავ იმ პირობებში ვცხოვრობ, როგორშიც ვცხოვრობდი, თუ არ მაქვს კანალიზაცია და ელექტროგაყვანილობა, ეს არის პირობების გაუმჯობესება?

კოლექტიური ცენტრების პრივატიზაციის ნუსხა არ არსებობს. ჩვენი რეკომენდაცია იყო ლტოლვილთა განსახლების სამინისტროს საიტზე გამოქვეყნებულიყო საპრივატიზაციო ობიექტების ნუსხა და ყველა დევნილს სცოდნოდა, თუ, რა ბედი ელის იმ ცენტრს, სადაც ის ცხოვრობს — პრივატიზაცია თუ გასხვისება, რათა საკუთარი ოჯახის მოკლე და გრძელვადიანი პერსპექტივები დაეგეგმა. სამწუხაროდ, ეს დღემდე არ გაკეთებულა.

ჩვენი რეკომენდაცია: სამინისტრომ უნდა განახორციელოს სისტემური დეცენტრალიზაცია. იცით, რომ ზუგდიდში ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს დევნილთა სამმართველო არა აქვს? ქალაქში, სადაც თითქმის იმდენივე დევნილია, რამდენიც ადგილობრივი მცხოვრები, ლტოლვილთა განყოფილება არ არსებობს. უნდა მოხდეს დეცენტრალიზაცია, რაიონში უნდა იყოს კონკრეტული პირი, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება დევნილთა განსახლებისა და ინტეგრაციის პროცესებზე.

დევნილებთან მიმართებაში საერთოდ არ მოიაზრება კომუნიკაცია და უკუკავშირი. ჩვენ შევხვდით დევნილებს შიდა ქართლში, სადაც ისინი ითხოვდნენ, რომ მათთან მისულიყო სამინისტროს წარმომადგენელი და აეხსნა, რას გეგმავს სამინისტრო უახლოეს პერიოდში.

კიდევ ერთი მტკივნეული საკითხია რესურსების სიმცირე. მთავრობა ფულს თითქმის არ ხარჯავს, ეს საერთაშორისო ორგანიზაციების ფულია. მთავარი აქცენტი კეთდება თავშესაფრით უზრუნველყოფაზე. მაგრამ, ეს ძალიან მცირეა ინტეგრაციისათვის. აუცილებელია, ყურადღების გამახვილება შემოსავლების გენერირების, განათლებისა და ჯანდაცვის საკითხებზე, რომელიც ყველა ოჯახს სჭირდება.

დაბოლოს, ერთ-ერთი საერთაშორისო ორგანიზაციის წარმომადგენელმა თქვა ფრაზა: მთავარი პრობლემა, რომელიც ახლავს განსახლებისა და ინტეგრაციის თე-

მებს, ის არის, რომ არ ჩანს დასრულებული ციკლი. თავშესაფრის მიცემის შემდეგ ვაძლევთ დევნილს ინტეგრაციისათვის აუცილებელ ცოდნას? ვაძლევთ რესურსს იმისთვის, რომ დაიწყოს შემოსავლების ძიება, და როდის სრულდება ეს პროცესი? არ არსებობს თუნდაც საპროგნოზო ინდიკატორული გეგმა. ეს ის ძირითადი პრობლემებია, რომლებზეც მსურდა ყურადღების გამახვილება. გმადლობთ.

ნინო კალანდარიშვილი — ეს კვლევა კავკასიის კვლევების რესურს-ცენტრმა ბრიტანული არასამთავრობო ორგანიზაციის, „შერიგების რესურსების“ დაკვეთით ჩაატარა და ეხებოდა დევნილთა დამოკიდებულებას დაბრუნების, კონფლიქტის მოგვარებისა და სამართლიანობის აღდგენის საკითხების მიმართ.

ბატონმა ირაკლიმ ბრძანა, რომ დევნილ საზოგადოებაში არ ყოფილა ერთგვაროვანი დამოკიდებულება ინტეგრაციისადმი. თავიდან დამოკიდებულება უფრო აგრესიული იყო, თუმცა მოგვიანებით, გარკვეული სამუშაოების ჩატარების შემდეგ, რომელსაც არასამთავრობო სექტორიც ახორციელებდა, დამოკიდებულება მეტ-ნაკლებად შეიცვალა და დღეს ვდგავართ ფაქტის წინაშე, როდესაც ინტეგრაციის სტრატეგია მთლიანად დისკრედიტირებულია, რადგანაც ის განსახლება-გამოსახლების სტრატეგიად გადაიქცა. დევნილები აღმოჩნდნენ იმ რეალობის წინაშე, როდესაც მათი მუდმივი თავშესაფრით უზრუნველყოფის იდეა ჰაერშია გამოკიდებული, იმიტომ, რომ საუკეთესო შემთხვევაშიც კი, როდესაც ისინი გადაყვანილ იქნებიან მათი სურვილის გათვალისწინებით ისეთ ადგილას, სადაც არ იქნება სამუშაო პირობები, მსგავსი შემთხვევები, კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს ინტეგრაციისადმი დამოკიდებულებას. დაახლოებით ერთი თვის წინ, ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს მაღალი თანამდებობის პირმა ბრძანა — ნურავინ იფიქრებს, რომ ფოცხო-ეწერში მცხოვრები ადამიანები მიტოვებულები არიან, მათ თვეში ერთხელ მიეწოდებათ დახმარებაო. იქ ჩასახლებული ადამიანები დღემდე დამოკიდებულები არიან სახელმწიფოს დახმარებაზე.

კვლევის შედეგები ძალიან იოლად შეიძლება დავუკავშიროთ დღევანდელი დისკუსიის თემას. ამ კვლევის სპეციფიკა ისაა, რომ იგი ტარდებოდა კოლექტიურ ცენტრებში — თბილისში, იმერეთსა და სამეგრელოს რეგიონებში. კვლევის ფარგლებში 1000 დევნილი გამოიკითხა.

კითხვაზე, ეთანხმებით თუ არა, რომ ხართ ქართული საზოგადოების ნაწილი, 48%-ის პასუხია, რომ მთლიანად ეთანხმება. იყო შეკითხვა, გრძნობთ თუ არა თავს დაჩაგრულად? 9%-ის პასუხია, რომ მთლიანად ეთანხმება, 22% არ ეთანხმება ამ შეფასებას. კითხვაზე, რამდენად ეთანხმებით იმ აზრს, რომ დევნილები საზოგადოებიდან გრძნობენ მხარდაჭერას, გამოკითხულთა 19% პასუხობს, რომ ვერ გრძნობს ამ მხარდაჭერას, მეტნაკლებად გრძნობს — 15%, ნეიტრალური დამოკიდებულება აქვს 31%-ს. რამდენად ენდობით საქართველოს პრეზიდენტს? წინასაარჩევნოდ ბევრი დაპირება გაიცა და ამ დაპირებების მოლოდინში ცხოვრობდა დევნილი საზოგადოება. შემდეგი შეკითხვაა, ეთანხმებით თუ არა იმ აზრს, რომ ქართულ და აფხაზურ საზოგადოებას გაცილებით მეტი საერთო აქვს, ვიდრე განსხვავება. არის ასეთი შეკითხვა, ეთანხმებით თუ არა იმ აზრს, რომ ქართველები მეგობრულად არიან აფხაზების მიმართ განწყობილნი. ამ აზრს მთლიანად იზიარებს — 26%, ნაწილობრივ ეთანხმება — 24%, უარყოფით პასუხს იძლევა — 1%. არის შეკითხვები, რა მიზეზით და რამდენად ხშირად ჩადიან აფხაზეთში. სრულიად მოულოდნელად, უფრო მეტი ადამიანი ჩადის ქორწილებში, მეგობრებთან, ვიდრე საფლავების მონახულების მიზნით. კითხვაზე, რა შემთხვევაში წარმოიდგენენ აფხაზეთში დაბრუნებას, 87% პასუხობს, რომ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ აფხაზეთი დაბრუნდება საქართველოს შემადგენლობაში. 17% უშვებს, რომ დაბრუნდება აფხაზეთში, რომელიც აღიარებულია დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ, სხვა ქვეყნების და საქართველოს მიერაც. ჯამი, ამ შემთხვევაში, 100%-ზე მეტი გამოდის და ამის მიზეზი ის არის, რომ შერჩევითი პასუხებია შეთავაზებული და არ არის მხოლოდ ერთი პასუხის შესაძლებლობა. 9% პასუხობს, რომ იმ შემთხვევაშიც კი წარმოუდგენია დაბრუნება, თუკი, მის დამოუკიდებლობას საქართველო არ აღიარებს? როდის დავიბრუნებთ აფხაზეთს? — პასუხები ასეთია — უახლოესი ხუთი წლის განმავლობაში — 12%, 6-10 წლის განმავლობაში — 14%, არასოდეს — 14%.

კვლევისას მრავალ საინტერესო ტენდენციას აღმოვაჩინეთ. ყველაფერი, რაც ეხება კონფლიქტებს, დევნილი საზოგადოების მიერ კრიტიკულად არის შეფასებული. ისეთი შთაბეჭდილება გვრჩება, რომ 2008 წლის შემდეგ დევნილთა საზოგადოებაში დაიწყო პრობლემების და მიდგომების გადაფასება. კვლევის შედეგები განთავსებულია კავკასიის კვლევის რესურსების საიტზე და ყველას შეუძლია მისი

ნახვა. დევნილთა არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელმა „სინერგია“ დიდი როლი ითამაშა ამ კვლევის ჩატარებაში, ანკეტების შემუშავებასა და შედეგების განხილვაში. დიდი მადლობა.

მანუჩარ სიგუა, დევნილთა სამოქალაქო მოძრაობის თავმჯდომარე — აქ ითქვა, რომ დევნილიც იგივე უფლებებით სარგებლობს, როგორც საქართველოს ყველა მოქალაქე, მაგრამ ეს მხოლოდ ფურცელზე ჩანს ასე. მინდოდა ხელისუფლების წარმომადგენლებისთვის მეთქვა, რომ ამ ფაშიზმმა უამრავი ადამიანი გაასახლა, დაატერორა და ეს ტერორი დღემდე გრძელდება. ნანა ფიფია თანახმა იყო მარტვილის რაიონში გადასულიყო საცხოვრებლად, მაგრამ, უთხრეს, რომ ფოცხოში ბალახი მოეძოვა. ამ ქალბატონმა სამინისტროს წინ თავი დაიწვა.

ნიკა გუდაძე, ფიზიკოსი — არ დაგიმაღავთ, მეც გამაღიზიანა დღევანდელი დისკუსიის სათაურმა. თქვენს მოხსენებებს ალბათ უფრო ერქვა „პოლიტიკურ-სამართლებრივი პრობლემები დევნილებთან მიმართებაში“. ვერ ვხვდები, დევნილებს ხელშეწყობა ინტეგრაციაში რაში სჭირდებათ. „საკუთრებაში გადაცემა“ იურიდიულად ძალიან ცხადი ტერმინია, მაგრამ ხელისუფლება ხშირად ხმარობს სიტყვას „დაკანონება“. ჩემი აზრით, დევნილები არ ენდობიან შესაბამის სამინისტროს.

თამარ ახვლედიანი, დევნილთა საინიციატივო ჯგუფი — პრეზიდენტს დავესესხები, არალეგალურიდან ლეგალურ მდგომარეობაში გადაყვანილთა წარმომადგენელი ვარ, ზუბალაშვილების 42-დან გამოსახლებული. ძალიან ბევრი კითხვა დაგვიგროვდა, მაგრამ თქვენი მისამართით ნაკლებად უნდა იყოს დასმული.

ქალბატონ მანანას მინდა ვკითხო, როგორც ფსიქოლოგს, ვინ უნდა აგოს პასუხი იმ ადამიანების ბედზე, ვინც ახალი გამოსახლების შემდეგ ხელახალი სტრესისთვის და დეპრესიისთვის არიან განწირულნი? თუ იკვლევს ვინმე ამ საკითხებს?

ბატონ ნუკრისთანაც მაქვს ერთი შეკითხვა: თქვენ ფოცხო-ეწერში ჩატარებულ ტრენინგებზე საუბრობდით. იქნებ გქონდეთ ინფორმაცია იმის შესახებ, იანვრისა და აგვისტოს გამოსახლების შემდეგ რამდენი ოჯახია დარჩენილი, რომელსაც ტრენინგები ჩაუტარეთ?

მარინა ზუხბაია — ქალბატონ მანანასთან მაქვს კითხვა: ითქვა, რომ დაბრუნების შემთხვევაში ხელახლა უნდა განვიცადოთ ინტეგრაცია. მერწმუნეთ, ადამიანებს, რომლებიც იქ დაბრუნდებიან, ინტეგრაცია არ დასჭირდებათ. ჩვენ ახლაც გადავადგილდებით აფხაზეთის ტერიტორიაზე და ეს პრობლემა არ დადგება.

მეორე საკითხი: ბავშვები, რომლებიც ჩამოვიყვანეთ თბილისში, უკვე ინტეგრირებულნი არიან. ჩემი შვილი აქ გაიზარდა და ინტეგრირებისთვის არც დევნილთა სკოლა დაგჭირვებია და არც დევნილთა საავადმყოფო. რომ არა ჩვენი ოჯახის ღირებულებები, მას ალბათ აფხაზეთის მიმართ ჩვეულებრივი ინტერესი ექნებოდა. მჯერა, რომ დავბრუნდებით აფხაზეთში. ასე იმიტომ ვფიქრობ, რომ ძალიან თვალშისაცემია საქართველოს აღმავლობა ბოლო წლებში, რითაც ჩვენი ქვეყანა აფხაზური მხარისთვის მომხიბვლელი ხდება. მათ იციან, როგორ შეიცვალა ბათუმი და სჯერათ, რომ საქართველოსთან ერთად ყოფნის შემთხვევაში ეს ცვლილებები აფხაზეთზეც აისახება. ისინი ხედავენ, რომ 18 წლის წინანდელ პერიოდში არიან ჩარჩენილები.

რაც შეეხება რეკომენდაციებს, ბატონო ნუკრი, კარგი იქნებოდა, ყოფილიყო ასეთი ხასიათის რეკომენდაცია: საბედნიეროდ თუ სამწუხაროდ, აფხაზები გულდასმით აკვირდებიან საქართველოში მიმდინარე პროცესებს. უკეთესი ხომ არ იქნებოდა, დავეფიქრდეთ იმაზე, რომ იმ გამოსახლებებმა, რომლებიც ძალიან უხეში ფორმებით გადმოიცემა ეკრანიდან, ისინი შეიძლება კვლავ რუსეთისკენ მიატრიალონ.

მანანა გაბელია, დევნილთა სამოქალაქო მოძრაობის გამგეობის წევრი, უცხოურ ორგანიზაციებთან ურთიერთობის კომიტეტის თავმჯდომარე — ძალიან მიხარია, თუ დღეიდან მაინც გადაიდგმება ქმედითი ნაბიჯები დევნილებისთვის. თურმე რამდენი სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაცია მუშაობს ჩვენთვის. მაგრამ, ეს, აქამდე არ გვიგრძენია. მე ვარ გურამიშვილის 17-დან. დილაუთენია, 5 საათზე გაგვაღვიძეს და ყვირილით, ტაშის ხმაზე, ერთ საათში ჩაბარგება მოგვთხოვეს. სად ბრძანდებოდით მაშინ, ქალბატონებო და ბატონებო? მაშინ მოგმართავდით, მაგრამ ჩვენთვის ყველა კარი დახურული აღმოჩნდა. საკუთარ სამშობლოში მეორედ გავხდი დევნილი. ყურადღება არავე მოგვაქცია. ადრე აფხაზებს ვაბრალებდით, რომ დევნილები გავხდით, ახლა ვიცით, რომ ჩვენმა უკა-

ნონო ხელისუფლებამ არანაკლები როლი ითამაშა ამაში, ვიდრე ჩვენ მიერ მტრად შერაცხულმა რუსეთმა.

თუ თქვენგან არ მივიღებთ სათანადო თანადგომას, მზად ვიქნებით დავირაზმოთ და გამოვიდეთ როგორც მთავრობის, ისე არასამთავრობო ორგანიზაციების წინააღმდეგ. ჩვენმა აფხაზმა ძმებმა რომ იცოდნენ ჩვენი მდგომარეობის შესახებ, შეეცდებოდნენ და გვეტყოდნენ, ვინც პატიოსნები ხართ, წამოდით და ჩვენ გამოგიწვდით დახმარების ხელსო.

ლიკა ზაკაშვილი, სტუდენტი — ბატონო ირაკლი, ალბათ, გაქვთ ინფორმაცია თემქაზე არსებული ბახტრიონის ჩასახლების შესახებ. იქ, ერთ ბინაში, 17 კვ. მეტრში, ცხოვრობს ხუთსულიანი ოჯახი. რა პრინციპით დააკმაყოფილებენ საცხოვრებელი ფართით ამ ოჯახს? როგორც ვიცი, სტრატეგია არ არის სავალდებულო დოკუმენტი. გახდება რამეს ეს ოჯახი, თუ უარს იტყვის ამ 17 კვ. მეტრის დაკანონებაზე და ალტერნატიულ ფართს მოითხოვს? მაგრამ, საქმე ის არის, რომ ეს ალტერნატივა რაში მდგომარეობს, არავინ იცის. ისინი ვერ ხვდებიან, რას და რას შორის აკეთებენ არჩევანს.

ლელა გულედანი, დევნილი, სამოქალაქო საზოგადოების კოალიცია — ჩვენი აზრით, მთავარი პრობლემა ის არის, რომ კომუნიკაცია არ არსებობს ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროსა და დევნილებს შორის. ის საინფორმაციო კამპანია, რომელიც სტრატეგიის მიხედვით უნდა ჩატარებულიყო, შეიძლება ითქვას, რომ საერთოდ არ ჩატარებულა.

მეორე საკითხი: საბჭოში, რომელიც კოორდინაციას უწევს განსახლების სამომედო გეგმას, და თვეში ერთხელ იკრიბება სხვადასხვა სამინისტროს წარმომადგენლებისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენელთა შემადგენლობით, არცერთი აფხაზეთიდან დევნილი არ არის ჩართული. პროცესი არ არის გამჭვირვალე და არც ინფორმაციაზე მიგვიწვდება ხელი.

ირაკლი ბოკუჩავა — მეც დევნილი გახლავართ და ვმუშაობ დევნილთა პრობლემებზე. რომ არა არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების მუშა-

ობა, არ იქნებოდა ის სასიკეთო ძვრები, რაც გვაქვს და უარეს მდგომარეობაში ვიქნებოდით. მინდა გთხოვოთ, „ლტოლვილებს“ ნუ გვეძახით. იმიტომ, რომ ლტოლვილი სხვა სამართლებრივი კატეგორიაა და მათ მიმართ, სხვა სამართლებრივი ჩარჩო მოიაზრება.

სამეთვალყურეო საბჭოზე დაისვა კითხვა. გაგახსენებთ სახელმწიფო სტრატეგიის შექმნის პროცესს. მოდელი ძალიან კარგი იყო, არასამთავრობო სექტორის და საზოგადოების ჩართულობაც მაღალი იყო. ოთხი ჯგუფი მუშაობდა: სამართლებრივი, ეკონომიკური, სოციალური და განათლების. ამ ჯგუფებში შედიოდნენ როგორც სამთავრობო, საერთაშორისო, ისე, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები. სტრატეგიაზე ვამბობ და არა სამოქმედო გეგმაზე, ერთმანეთში ნუ ავურევთ. სტრატეგიაში ყველა აქტორის ინტერესი იქნა გათვალისწინებული და იგი, კომპრომისული ვარიანტია. შეიძლება, იდეალური არ არის, მაგრამ შეთანხმებული დოკუმენტია. შემდეგში, განხორციელების ეტაპზე, ეს სისტემა მოიშალა, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობამაც იკლო და აღარც რეკომენდაციებს ითვალისწინებდნენ. გეთანხმებით, რომ კანონი დღეს არსებული სინამდვილის არაადეკვატურია. მასში ბოლო ცვლილება 2005 წელს შევიდა. მას შემდეგ ბევრი რამ შეიცვალა, თუნდაც სტრატეგიიდან, პრივატიზაციის პრობლემებიდან გამომდინარე.

რაც შეეხება განსახლების პროცესს, კანონში წერია, რომ გამოსახლების შემთხვევაში საბინაო დავებთან დაკავშირებული საკითხები სასამართლოს წესით წყდება, ე.ი. ჯერ სასამართლო უნდა ჩატარდეს და შემდეგ გამოსახლება. მაგრამ მეორე საკითხია, სამართლის პრაქტიკული განხორციელება.

ყოველივე ამის გამო, მნიშვნელოვანია, რომ იმ სამუშაო ჯგუფებმა, რომლებიც ჩართული იყვნენ სტრატეგიის შემუშავების პროცესში, ისევ დაიწყონ მუშაობა და რეკომენდაციების შეთავაზება, ლობირება, პრობლემების წინა პლანზე წამოწევა.

ერთი რამ მინდა დავამატო. ჩვენ დევნილები ვართ, მაგრამ უფლებებთან ერთად ვალდებულებებიც გვაქვს და ესეც ძალიან მნიშვნელოვანი საკითხია.

შემწეობის გაცემის წესის საკითხიც დაისვა. ნეტა, ამაზე მეტი პრობლემა არ გვეჩნდეს. ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტრომ ორ წელია შემწეობის გაცემა შეწყვიტა და ეს ფუნქცია ჯანდაცვის სამინისტროს დაეკისრა. დაკანონება-დასაკუთრების საკითხებზეც მინდოდა პასუხის გაცემა. საკითხი მართლაც იწვევს

გაუგებრობას. ტერმინები, რომლებსაც იურისტები ხშირად პრაქტიკაში იყენებენ, სამწუხაროდ, ნორმებში აისახება. ხდება დასაკუთრება და არა დაკანონება, ამიტომ, არ არის სწორი ტერმინი. ასევე, მცდარია ტერმინი „კომპენსაცია“, რომელიც რაღაცის სანაცვლოდ რაღაცის გაცემას გულისხმობს. ეს გახლავთ, ფულადი დახმარება თავშესაფრის უზრუნველყოფის მიზნით.

რაც შეეხება ფართის დაკანონებას, გეთანხმებით, სტრატეგიიდან გამომდინარე, შეთავაზებულ ფართზე დევნილს შეუძლია უარის თქმა, მაგრამ მან წინასწარ არ იცის სანაცვლოდ რას შესთავაზებენ. ალტერნატივები წინასწარ არ არის ცნობილი. ჯერ პრაქტიკაში ასეთი საკითხი არ შემხვედრია, ამიტომ, ვერ გეტყვით, თუ როგორ განხორციელდება.

გამოსახლება უმტკივნეულოდ იმ ობიექტებიდან ხდება, რომლებსაც ჰყავს ინვესტორი. მიინდა, ოფთალმოლოგიის ცენტრის მაგალითი მოვიტანო, სადაც ინვესტორის მიერ შეთავაზებული ალტერნატივა არ აუარესებდა დევნილთა მდგომარეობას.

სხვადასხვა გზით, კვალიფიციური წინადადებებითა და სამართლებრივი მეთოდებით უნდა ვიბრძოლოთ, რეკომენდაციები შევთავაზოთ სხვადასხვა ორგანიზაციებს და აუცილებლად მივაღწევთ შედეგებს. გამოსავალს ამაში ვხედავ!

სიძულვილის ენა საქართველოში: სად გადის ზღვარი გამოხატვის თავისუფლებასა და დანაშაულის შორის

მომხსენებლები:

ზვიად ქორიძე

ჟურნალისტი, ჟურნალისტური ეთიკის ქართვის საბჭოს
თავმჯდომარე;

ზაურ ხალილოვი

სამოქალაქო ინტეგრაციის ფონდი, აღმასრულებელი
დირექტორი;

ევანგელინე აღდგომელაშვილი

ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის დირექტორი;

გიორგი გოცირიძე

ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, საკონსტიტუციო
სამართალწარმოების იურისტი.

მოდერატორი:

ნინო ბეჟიშვილი

6 აპრილი, 2011 წ.

ნინო ბექიშვილი — დღევანდელი დისკუსიის საკითხზე, სიძულვილის ენაზე დისკუსია საქართველოში ბოლო ორი წელია აქტიურად მიმდინარეობს. რამდენიმე ჟურნალმაც დაბეჭდა მასალები. ამავე თემას გიორგი გვახარიამ მიუძღვნა „წითელი ზონის“ ერთ-ერთი გადაცემა. დღესაც საინტერესო იქნება ჩვენი მომხსენებლების მოსმენა.

ვიდრე მომხსენებლებს მოვუსმენდეთ, სიტყვას გადავცემ ჰაინრიხ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის ბიუროს დირექტორს ირის კემპეს.

ირის კემპე — ეს თემა სადისკუსიოდ შემთხვევით არ შეგვირჩევია. ჩვენთან დარბაზში იმყოფება საქართველოში ევროკავშირის ერთ-ერთი წარმომადგენელი, ბატონი ოლივერ რაისნერი. მინდა გაცნობოთ, რომ დღეიდან ოფიციალურად ვხსნით ჩვენს ახალ პროექტს, რომელსაც სწორედ საქართველოში ევროკავშირის წარმომადგენლობის მხარდაჭერით განვახორციელებთ. პროექტი ყურადღება გამახვილდება საზოგადოების მოწყვლად ჯგუფებზე, ისეთზე, როგორიც არის რელიგიური, ეთნიკური, სექსუალური, გენდერული უმცირესობები. იმ გარდამავალ პერიოდში, რომელშიც სხვა ქვეყნებთან ერთად საქართველოც იმყოფება, ამ თემებისადმი ყურადღების გამახვილებას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ჩვენი პროექტის ფარგლებში გათვალისწინებულია მედიამონიტორინგის, დისკუსიების, ტრენინგების ჩატარებაც. დისკუსიები ამ თემაზე გაიმართება როგორც თბილისში, ისე საქართველოს სხვა ქალაქებში. ამ პროექტის კოორდინატორია გიორგი შუბითიძე. ჩვენი პარტნიორები არიან რადიო „ათინათი“ (ზუგდიდი), ინტერნის-თბილისი და HRIDC.

ოლივერ რაისნერი, ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში, პროექტების მენეჯერი — იმედი მაქვს, ეს პროექტი შეცვლის არსებულ ტენდენციას და უმცირესობათა ინტერესები და პრობლემები, რომლებიც ნაკლებად არის საზოგადოებაში ცნობილი, ყველა მხარის ინტერესების გათვალისწინებით გაშუქდება. პროექტის ფარგლებში გაანალიზდება საქართველოს მედიის მდგომარეობა ამ კუთხით და უმცირესობების ჩართულობის მიმართულებითაც გადაიდგმება ნაბიჯები.

ზვიად ქორიძე — თავისთავად კითხვის დასმა, სად გადის ზღვარი გამოხატვის თავისუფლებასა და დანაშაულს შორის, მაცდურია. იმის გამო, რომ ვერ ვეწინააღმდეგებით სიძულვილის ენას, და კიდევ ბევრ სხვა ეთიკურ დილემას, რომელიც ჩვენს საზოგადოებაშია, ხვალ, შეიძლება მეორე უკიდურესობის წინაშე აღმოვჩნდეთ და სიძულვილის ენის აღსაკვეთად მკაცრი სადამსჯელო მანქანის შექმნა მოვითხოვოთ.

მიმაჩნია, რომ სიძულვილის ენაზე საუბარი გადის განმანათლებლობაზე, გადის იმ ეტაპზე, რომელიც, როდესაც ამისი აუცილებლობა დაუდგა, ქართულმა საზოგადოებამ არ გაიარა. ამის მცდელობა გვქონდა მე-18 და მე-19 საუკუნეებშიც და მე-20 საუკუნის ბოლოსაც. მაგრამ განმანათლებლური იდეებით მოსული ადამიანები საზოგადოებამ არ მიიღო. გავიხსენოთ გასული საუკუნის 80-90-იანი წლების რიტორიკა, რომელმაც საქართველოში გამოიწვია, ერთი მხრივ, სამოქალაქო ომი, მეორე მხრივ, ეთნიკური დაპირისპირება და ომები, რომელმაც ქიშკირი სახელმწიფო სხეული დაანგრია. საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად შექმნილი პატარა ქვეყანა ორ ომში აღმოჩნდა ჩათრეული სწორედ იმის გამო, რომ ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ რიტორიკაში სიძულვილის ენა იყო გაბატონებული. ქართული საზოგადოების მიერ დღემდე არ არის შეფასებული და გადახედული ისეთი ისტორიოგრაფიული კონცეფციები, ისეთი ფრაზები, როგორიც არის, მაგალითად, „მთიდან ჩამოთესლებული აფხაზები“, რომელიც ქალბატონ მარიკა ლორთქიფანიძეს ეკუთვნის. ეს იყო იმ პოლიტიკური პროცესების დეტონატორი, რომლებიც 80-იანი წლების მეორე ნახევარში დაიწყო საქართველოში და ომამდე მიგვიყვანა.

ავიღოთ თუნდაც სხვა თემა. სიძულვილის ენის კონცეფციის შემცველი ისეთი ბრძანება, როგორიც არის გამოცემული საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის, ილია II-ის მიერ 1990 წლის აგვისტოში, რითაც მან დაწყევლა ყველა ის ადამიანი, ვინც აღმართავს ხელს ქართველზე. მიმაჩნია, რომ ეს იყო ეთნიკური, რასობრივი, ასევე რელიგიური დაპირისპირების ქვეტექსტის შემცველი ბრძანება, რომელმაც წლების განმავლობაში იმუშავა საქართველოში.

ცალკეულ მაგალითებს მოვითხან მედიიდან. რამდენიმე ხნის წინ, ერთ-ერთ ტრენინგზე ისტორიულ საკითხებზე ვსაუბრობდით. ძალიან მწვავე თემაა სა-

ქართველო-სომხეთის საზღვრის დემარკაცია. საუბარი იყო დმანისის რაიონის მოსაზღვრე ტაშირის რაიონის ხუთ სოფელზე, რომელიც შესაძლოა გადმოეცეს საქართველოს, არის მოლაპარაკება იმის შესახებ, თუ რის სანაცვლოდ. ვსაუბრობდი ჟურნალისტებთან იმაზე, რომ ეს თემა სომხურ მედიაში საკმაოდ მწვავედ განიხილება. ისინი აკრიტიკებენ საკუთარ მთავრობას იმის გამო, რომ ასეთი ტიპის დათმობაზე მიდის. თუმცა, არც მათ აქვთ ინფორმაცია იმის შესახებ, სანაცვლოდ რას იღებს სომხეთი. ერთ-ერთმა ჟურნალისტმა, იმის ნაცვლად, რომ ამ ისტორიაში სხვა მოტივები ეპოვა, დამისვა კითხვა: „თავის სომხებიანად უნდა გადმოგვცენ?“ ამ ჟურნალისტმა თეორიის დონეზე იცის, რას ნიშნავს მრავალფეროვნების დაცვა მედიაში და მეტიც, ყოველდღიურ ყოფაში ნაკლებად აწუხებს ეს პრობლემა. მაგრამ აღმოჩნდა, რომ უცებ, კრიტიკულ სიტუაციაში, ის გაცოცხლდა და ამოვიდა წინა პლანზე, რაც ყველაზე მწვავეა. არმენოფობია ერთ-ერთი ყველაზე ჩაკირული პრობლემაა ქართულ საზოგადოებაში და მისი ძირები, როგორც ისტორიული, ისე პოლიტიკური, საზოგადოებრივი, თუნდაც, რელიგიური, პრაქტიკულად, შეუსწავლელია. ეს არის თემა, რომელიც უპირობოდ მიიღო დამოუკიდებლობის ხანაში მცხოვრებმა ქართულმა საზოგადოებამაც და მედიამაც. მიიღო როგორც აპრიორი, იმიტომ რომ, არ ვიცი, თქვენ ხართ თუ არა ინფორმირებული, რომ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე არსებობს საგანი „ქვათა ღალადი“.

ზუსტად იმ საღამოს, როდესაც ეს ტრენინგი გვექონდა, ყური მომჭრა კითხვამ, რომელიც გადაცემაში „სიმართლის დრო“, მოწვეულ სტუმარს, ჯიჯი რეჯინის (მოგეხსენებათ, იგი წარმომავლობით სომეხია) დაუსვეს. გადაცემის წამყვანმა ნანკა კალატოზიშვილმა მას ჰკითხა, რცხვენია თუ არა სომხური წარმომავლობის. ასეთ შეკითხვას ყოველთვის მფრთხალი და დამთრგუნველი პასუხი მოსდევს. გაცილებით უმტკივნეულო ვითარებაშიც კი, როდესაც საქმე ეხება რაიმე ტიპის ეთნიკურ, რელიგიურ, სექსუალურ თუ ენობრივ უმცირესობებს. ამ შემთხვევაში, რესპონდენტს ეს კითხვა დისკრიმინაციად არ მიუღია და უპასუხა.

ნინო ბექიშვილი — ამ გადაცემის შემდეგ მქონდა ინტერვიუ ჯიჯი რეჯინთან და მას ძალიან გაუჭირდა იმის გაგება, რატომ იყო ეს კითხვა დისკრიმინაციული

და რატომ არ უნდა დაესვათ მისთვის. მას მიაჩნია, რომ ეს ადეკვატური შეკითხვა იყო და გამომდინარეობდა იმ ინტერვიუდან, რომელიც მან მანამდე მისცა. მისი პასუხი დადებითი იყო.

ზვიად ქორიძე — რატომ ვუსვამ ხაზს პოზიტიურ დისკრიმინაციას? იმიტომ, რომ ქართული ტელემედია პოზიტიური დისკრიმინაციის რეჟიმში გადავიდა. როდესაც ძალიან გულშემატკივრული პათოსით შემოდის თავის შოუში ნანუკა ჟორჟოლიანი ინვალიდის ეტლით და ქმნის განწყობას, რომ ყველანი უნდა ვიყოთ შემწყნარებლები და არ ვერიდებით, ადამიანს ვკითხოთ, უხერხულად ხომ არ გრძნობს თავს ეთერში? მეორე უკიდურესობა, როგორიც იყო გადაცემა „ჩვენი ეზო“, რომელიც გეტოს პრინციპით მუშაობდა. ყოველ გადაცემაში მოჰყავდათ ამა თუ იმ ეთნიკური ჯგუფის წარმომადგენლები და საკუთარ პრობლემებზე საუბარს სთავაზობდნენ. გადაცემის პათოსი იყო, რა კარგია და როგორ უყვართ თბილისი. ბოლო ერთი წლის განმავლობაში საგანგებოდ ვიკვლევდი სხვადასხვა თოქ-შოუს, მაგრამ ვერ ვიხსენებ ვერცერთს, სადაც დაცული იყო ბალანსი. როდესაც, განათლების თემაზე ვსაუბრობთ, ის ერთნაირად აინტერესებთ საქართველოში მცხოვრებ სომხებს, აზერბაიჯანელებს, ასირიელებს, ბერძნებს. ისევე როგორც, აინტერესებთ სპორტი და სხვა თემები, მაგალითად, საქართველო-თურქეთის მოლაპარაკებები კულტურულ ძეგლებთან დაკავშირებით. ასეთ თემებზე საუბრისას არ არის აუცილებელი, მხოლოდ ქართველები ისხდნენ აუდიტორიაში. გავიხსენოთ გადაცემა „დიდი ათეული“. არ მახსოვს, რომ იმ გადაცემაში ეთნიკური ან, თუნდაც, რელიგიური მრავალფეროვნების კონტექსტით, რომელიმე სხვა ეროვნების ადამიანი მოეწვიათ და ამიტომაც, გადაცემა ასეთი მკვეთრად იდეოლოგიზებული სახე შეიძინა. ორმოცდაათეულში, რომელიც შეირჩა, არცერთი ეთნიკურად არაქართველი არ ყოფილა.

მინდა ერთი კითხვა დავსვა, რომელზეც პირადად ორი პასუხი მოვძებნე: სად ჩნდება სიძულვილის ენა? იგი პატრიარქალური საზოგადოებისთვისაა დამახასიათებელი, სადაც თანაარსებობის წესრიგი ფეოდალურ კატეგორიებს ეფუძნება, სადაც არის სამოქალაქო ღირებულებათა ტოტალური დეფიციტი, სადაც არ ყოფილა ან ძალიან დაგვიანდა განმანათლებლობის ხანა. ჩემი მეორე პასუხი ასე-

თია: სიძულვილის ენა დამახასიათებელია ავტოკრატიული მმართველობისათვის, რომელიც ყოველმხრივ ეცდება ხელი შეუწყოს საზოგადოების „ჩვენებად“ და „მათად“ დაყოფას. ავტოკრატიული რეჟიმი ყოველთვის შეეცდება „ჩვენები“ და „ისინი“ დააპირისპიროს და მუდმივად ამყოფოს სამოქალაქო ომის რეჟიმში, დაყოფილი საზოგადოება ყოველთვის მდიდარია სტერეოტიპებით და ძალიან ადვილად სამართავია. მიმაჩნია, რომ ქართულ საზოგადოებაშიც იმიტომ ჭარბობს სიძულვილის ენა, რომ ეს ორი პროცესი ერთდროულად მიმდინარეობს.

ზაურ ხალილოვი — დღეს, სამწუხაროდ, მედია, განსაკუთრებით ბეჭდვითი, უარყოფით როლს თამაშობს. მეონდა საშუალება, მესაუბრა რამდენიმე გაზეთის რედაქტორთან ჟურნალისტური ეთიკის საკითხებზე. მაგრამ მათგან ყოველთვის ერთსა და იმავე პასუხს ვიღებდი, რომ ეს ძალიან პოპულარული თემაა და საზოგადოებას კარგად ესმის. ეს, რასაკვირველია, მედიას — კონკრეტულ რედაქტორებსა და ჟურნალისტებს — პასუხისმგებლობისგან არ ათავისუფლებს, მაგრამ, მნიშვნელოვანია, ამ თემისადმი მთელი საზოგადოების დამოკიდებულება.

ჩემს ერთ თანამშრომელს ასეთი ჰობი აქვს — წლების განმავლობაში აგროვებს სტატიებს ამ თემაზე, შეიძლება ითქვას, რომ ახორციელებს ბეჭდვითი მედიის მონიტორინგს, ოღონდ ერთი კონკრეტული ეთნიკური ჯგუფის, სომხების მიმართ. ეს იმით არის გამოწვეული, რომ, როგორც ზვიადმაც თქვა, ძალიან ხშირია ამ თემაზე სტატიები. განსაკუთრებით რელიგიურ კონტექსტში. თბილისში არსებობს რამდენიმე ეკლესია, რომლის კუთვნილებაც სადავოა და დღესაც მიმდინარეობს კამათი. თუ არ ვცდები, ორი ქვეყნის კულტურის სამინისტროებს შორისაც არის შექმნილი ერთობლივი კომისია, რომელიც განიხილავს ამ საკითხს. როგორც კი იწყება საუბარი რომელიმე ეკლესიის გადაცემის ალბათობაზე, მაშინვე აქტიურდება მედია და იმ ნაშრომსაც ხშირად იხსენებს, რომელმაც ზვიადი საუბრობდა. იგი ხდება ერთ-ერთი სერიოზული არგუმენტი, რომ დაადასტურონ ამ ეკლესიების ამა თუ იმ ეთნიკური ჯგუფისთვის ისტორიული კუთვნილების საკითხი. ეს, ორივე მხარეს ეხება. მაგრამ, აქ, ერთი საინტერესო მომენტი. ეკლესიები ძალიან მძიმე მდგომარეობაშია. ჩვენ ვითხოვთ, ჯერ რესტავრაცია ჩაუტარდეთ

და შემდეგ გავარკვეოთ, ვისი კუთვნილებაა. როგორც მთელ საზოგადოებას, ისე ხელისუფლებას, ძალიან სახიფათო დამოკიდებულება აქვს ამ საკითხის მიმართ. საბჭოთა კავშირიდან მოყოლებული, ეთნიკური უმცირესობების მიმართ დაბალანსებული პოლიტიკა ხორციელდებოდა. ზვიად გამსახურდიას პერიოდს არ შეეცხები, იმიტომ, რომ ყველამ კარგად ვიცით მისი პოლიტიკის შესახებ უმცირესობების მიმართ. ამას ფაშიზმი ჰქვია! მაშინ ტელევიზიით გაისმოდა ლოზუნგები იმის შესახებ, რომ საქართველო მხოლოდ ეთნიკური ქართველებისთვის უნდა ყოფილიყო. სადამდეც მიგვიყვანა ამ პოლიტიკამ, ესეც კარგად ვიცით.

ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები თითქოს პოლიტიკაშიც მონაწილეობდნენ. ამაზე ხელისუფლებაც საუბრობდა, როგორც შემწყნარებლური პოლიტიკის მაგალითზე. მაგრამ, ჩემი აზრით, იმ ადამიანების მონაწილეობა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, რომლებიც სახელმწიფო ენას ვერ ფლობენ, დღესაც პრობლემატურია. ისინი წარმოდგენილი იყვნენ საკანონმდებლო ორგანოშიც, და აღმასრულებელშიც, მაგრამ მათი მონაწილეობა ნულის ტოლფასი იყო, რადგან სახელმწიფო ენა არ ესმოდათ და ვერც საკუთარ მოსაზრებებს გამოთქვამდნენ. შეგახსენებთ ზურაბ ჟვანიას ეთნიკურ წარმომავლობასთან დაკავშირებულ მითქმა-მოთქმას. მახსოვს, ერთ-ერთმა დეპუტატმა პარლამენტის სხდომაზევე მოსთხოვა ზურაბ ჟვანიას თავისი ეთნიკური წარმომავლობის დამადასტურებელი საბუთების წარმოდგენა. ამ საქციელს, მაშინ, ერთადერთმა პოლიტიკოსმა, კახა ბენდუქიძემ გასცა ადეკვატური პასუხი. ბენდუქიძის პასუხის შემდეგ, ამ თემაზე პარლამენტის ტრიბუნიდან საუბარი აღარავის გაუბედავს.

პოლიტიკურ კორექტულობასთან დაკავშირებით კიდევ ერთი კონკრეტული მაგალითი მახსენდება. გაგახსენებთ ყოფილ დეპუტატს, ჯუღელს, რომელმაც ერთ-ერთ გამოსვლაში ასეთი რამ თქვა: რამდენ ხანს უნდა ვითმინოთ, თბილისის ძველ უბნებში მიკირტუმების ცხოვრებაო. ამან, სერიოზული აჟიოტაჟი გამოიწვია სომხურ სათვისტომოში. მათ თავიანთი პოზიცია გამოხატეს, მაგრამ, არც ამ შემთხვევას მოჰყვოდა პოლიტიკური რეაგირება რომელიმე პოლიტიკური ჯგუფის მხრიდან. ყველა ცდილობს ძალიან ფრთხილად მოექცეს ამ საკითხს, თუმცა ვფიქრობ, რომ მნიშვნელოვანია, არსებობდეს ალტერნატიული პოლიტიკური შეხედულება თუ იმავე ჯგუფში არა, სხვა პოლიტიკურ ჯგუფში მაინც.

მნიშვნელოვანია, რამდენად პოპულარულია ეს თემა ან პირიქით. განსაკუთრებით საგრძნობია როგორ იყენებენ ამ თემას წინასაარჩევნო პერიოდებში ამა თუ იმ პოლიტიკური ფიგურის დისკრედიტაციის მიზნით. თუ საზოგადოებისთვის საინტერესო იქნება, მოგვიანებით შემიძლია ამ კუთხით სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიების პროგრამებზეც ვისაუბრო.

რაც შეეხება საგანმანათლებლო სივრცეს, მინდა რამდენიმე კონკრეტული მაგალითი მოვიტანო. თუნდაც, განათლების სამინისტროს მე-9 კლასის სამოქალაქო განათლების სახელმძღვანელო. მასში მოცემულია მე-19 საუკუნის ქართველი კლასიკოსის ნაწარმოები, რომელიც რამდენიმე ეთნიკური ჯგუფის მიმართ დისკრიმინაციულ ფრაზას შეიცავს. საუბარია, თბილისის მოსახლეობაზე, თუ როგორ შეიძლებოდა მე-19 საუკუნის ბოლოს მათი ერთმანეთისგან გარჩევა ვიზუალურად, სამოსის მიხედვით. ინტეგრაციის საკითხებში განათლების სამინისტროს საგანმანათლებლო როლი ძალიან დიდია. მან უფრო მეტი ინფორმაცია უნდა მიაწოდოს ეთნიკურ უმრავლესობას იმ ეთნიკურ და რელიგიურ უმცირესობებზე, რომლებიც არსებობენ საქართველოში, მათ პოზიტიურ როლზე საქართველოს ცხოვრებაში.

ეკატერინე აღდგომელაშვილი — დიდი ხანია ბეჭდური მედიის მონიტორინგს ვაწარმოებთ. მიხარია, რომ სიძულვილის ენა, რომელიც ასე ხშირად გამოიყენება ქართულენოვან მედიაში, დღეს საჯარო დებატებისა და კამათის თემა ხდება. ის, რომ საზოგადოება თანხმდება, რომ ეს არის პრობლემა, უკვე წინგადადგმულ ნაბიჯად მიმაჩნია.

ქართულ პრესას ვიკვლევთ 90-იანი წლებიდან, პერიოდიდან, როდესაც ჟურნალისტებს მიეცათ იმის საშუალება, რომ თავისუფლად, ცენზურის გარეშე ეწერათ. სადამდე მიგვიყვანა ამ „უცენზურობამ“, და ვდგავართ თუ არა იმ აუცილებლობის წინაშე, რასაც ცენზურა ჰქვია, ეს, უკვე სხვა საკითხია. როდესაც სიძულვილის ენის რეგულაციის მექანიზმებზე საუბრობენ, გამოითქმება სხვადასხვა აზრი იმის შესახებ, ხომ არ გამოიწვევს ეს რეგულაცია ცენზურას, და შეუქმნის თუ არა იგი საფრთხეს სიტყვის თავისუფლებას. რეგულაციის მექანიზმებზე, გიორგი, ალბათ, უფრო ვრცლად ისაუბრებს, ერთი რამ მინდა ვთქვა, სიძულვილის ენაზე სა-

უბრისას ნუ დაგვაფიქვდება, რომ აქ არ არსებობს მხოლოდ ერთი მხარე. მედია ხშირად არის მულტიპლიკატორი სიძულვილის ენისა. იგი თამაშობს გამავრცელებლის როლს. რა თქმა უნდა, ხშირად თავად ჟურნალისტებიც არიან ამ ენის მატარებლები, მაგრამ, მეორე მხრივ, თუკი ანალიზს გადახედავთ, ძალიან ხშირია შემთხვევები, როდესაც პოლიტიკოსები იყენებენ სიძულვილის ენას. ეს არ არის მხოლოდ მედიის პრობლემა, ეს, მთელი საზოგადოების პრობლემაა.

დღემდე ჩვენი საზოგადოება არ შეთანხმებულა იმის შესახებ, რომ სიძულვილი და სიძულვილის ენის გამოვლენა, ანუ ქსენოფობია, პრობლემაა თავად საზოგადოებისათვის. მეორე მნიშვნელოვანი საკითხი, რაც ტოტალიტარულ წარსულთან გვაბრუნებს, არის წარმოდგენა იმაზე, რომ საზოგადოება ჰომოგენური უნდა იყოს. ეს არის წინაპირობა, რომელიც ხელს უწყობს სოციალური ფობიების მომძლავრებას ჩვენს ქვეყანაში. ის, რომ მრავალი იდენტობის მატარებლები ვართ, და მივეკუთვნებით სხვადასხვა უმცირესობებს, განაპირობებს ჩვენს უნიკალურობას და, თავის მხრივ, ჩვენი უნიკალურობა ქმნის საზოგადოების მრავალფეროვნებას. აქედან გამომდინარე, უკვე სხვა საკითხია, როგორ უნდა გააშუქოს და ასახოს მედიამ ეს მრავალფეროვნება ისე, რომ არ გამოიყენოს სიძულვილის ენა. მანამ კი, უნდა შევთანხმდეთ იმაზე, რომ საზოგადოება არ არის ჰომოგენური.

სიძულვილის ენის გამოყენებას თავისი დინამიკა ახასიათებს. სიძულვილის ენის ობიექტი 90-იანი წლების დასაწყისში ეთნიკური უმცირესობები იყვნენ. შემდგომში მათ რელიგიური უმცირესობები ჩაენაცვლნენ. ახლა, ყველაზე უფრო ხშირად, სიძულვილის ენა სექსუალური უმცირესობების, LGBT ადამიანების მიმართ გამოიყენება. უმცირესობების თემა ჩვენთან ძალიან პოლიტიზებულია და ესეც არის ერთ-ერთი განმაპირობებელი იმისა, რომ ჩვენთან სიძულვილის ენა სიცოცხლისუნარიანია და ხშირად იყენებენ პოლიტიკოსები. მონიტორინგის მასალებს რომ გადახედოთ და დინამიკას თვალი მიადევნოთ, შეგექმნებათ ისეთი შთაბეჭდილება, რომ სიძულვილი ხელოვნურად არის კულტივირებული და ის, მხოლოდ ჟურნალისტების არაინფორმირებულობის ან დაუდევრობის ბრალია. სიძულვილის ენის პიკი მედიაში ყოველთვის ემთხვევა კრიზისულ ეტაპს, როდესაც ქვეყანაში პოლიტიკური ძალაუფლების გადანაწილება მიმდინარეობს.

სოციალური ფობიები ნებისმიერ საზოგადოებას ახასიათებს. მისგან თავისუფალი არც დასავლური საზოგადოებაა, რომელსაც ხშირად ვიმოწმებთ. უბრალოდ, ერთ სოციალურ ფობიას ხშირად მეორე ენაცვლება. მაგალითად, დასავლეთ ევროპაში დღეს ძალიან აქტუალურია ისლამოფობია. მათ გადალახეს რასიზმი, სექსიზმთან, ანტისემიტობასთან დაკავშირებული პრობლემები, მაგრამ ძალიან აქტუალური გახდა ისლამოფობია. ეს არის ურჩხული, რომელსაც რამდენ თავსაც მოაჭრი, იმდენი ახალი ამოებრდება. სოციალურ ფობიებს თავისი საფუძველი აქვს. ჩვენგან განსხვავებით, იქ, საზოგადოება ძალიან აქტიურია და ადამიანის უფლებების დაცვის კულტურა არსებობს. ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები, რომელზეც დღეს ვლაპარაკობთ, ჩვენ მოგვეცა როგორც საჩუქარი. მეორე საკითხია, როგორ სიტუაციაში ცხოვრობენ ადამიანები, რომლებმაც თავად გააფორმეს კონტრაქტი ხელისუფლებასთან უფლებებისა და თავისუფლებების შესახებ.

მეორე მსოფლიო ომისდროინდელი გერმანიისა და 90-იანი წლების რუანდის მაგალითს რომ არ მივყევთ, აქვე გვაქვს ჩვენი უახლესი ისტორია და შეგვიძლია ვნახოთ, სადამდე მივყავდით სიძულვილის ენის გამოყენებას. მიუხედავად იმისა, რომ მედიას აქვს ზემოქმედების უნარი და შეუძლია მყისიერი რეაქციის გამოწვევა, „იმედის“ მოდელირებულ ქრონიკას შეგახსენებთ, სიძულვილის ენის შედეგი ცოტა მოგვიანებით იჩენს ხოლმე თავს. ეთნიკური უმცირესობების მიმართ სიძულვილის ენის გამოყენებას სამოქალაქო ომი მოჰყვა, რელიგიური უმცირესობების მიმართ — თუნდაც, ბასილ მკალავიშვილთან დაკავშირებული მოვლენები. იმან, რომ სიძულვილის ენის გამოვლინებას არ ხვდებოდა წინააღმდეგობა, სექსუალურ უმცირესობებზე ფიზიკურ აგრესია გამოიწვია. გავიხსენებ, შარშან, მაისში, ილიას უნივერსიტეტის წინ მომხდარ დარბევას, ან აგვისტოში, ბათუმში მოწყობილ ანტი-გეი-პარადს, რომელიც შეიძლება ითქვას, რომ უკვე ტრადიციადაც იქცა, — მესამე წელია, იმართება.

რა გავლენას შეიძლება ახდენდეს თავად უმცირესობების წარმომადგენლებზე სიძულვილის ენა? განსაკუთრებით მწვავეა დისკრიმინაცია, როდესაც სიძულვილის ენა გამოიყენება პირველადი იდენტობის მიმართ, როგორიც არის სქესი, ეთნიკური წარმომავლობა, რასობრივი კუთვნილება და ა.შ. პირველადი იდენტობის შეცვლა ადამიანს არ შეუძლია.

მნიშვნელოვანია, თვითსტიგმატიზაციის საკითხი, იმიტომ, რომ ყველა, მიუხედავად იმისა, მივეცუთვნებით უმრავლესობას თუ უმცირესობას, ერთ საზოგადოებაში ვიზრდებით და არსებობს ერთიანი კულტურული გარემო, და ამ ღირებულებებსა და ფასეულობებს ყველანი მეტნაკლებად ვიზიარებთ. ეს გარკვეულ ეტაპზე ხდება თვითსტიგმატიზაციის მიზეზი, იმის გამო, რომ კულტურა არათანაბრად აფასებს ადამიანებს სქესის, გნებავთ ეთნიკური წარმომავლობის, ან სექსუალური ორიენტაციის გამო. ადამიანებს, როგორც წესი, ძალიან უჭირთ ამ სტიგმის გადალახვა. ეს, შეიძლება, თვითდესტრუქციულ ქცევაში ვლინდებოდეს, ან კიდევ სხვაგვარად, ეს უკვე ცალკე საუბრის თემაა.

როდესაც საუბარია, თვითრეგულაციის მექანიზმებზე, და საერთოდ, როდესაც ამ თემებზე იწყება მსჯელობა, ეს, უკვე კარგია, იმიტომ რომ იმაზე მიანიშნებს, რომ რაღაც წრეში მაინც არის ამ თემებზე საუბრის მზაობა. მაგრამ, მეორე საკითხია, როგორ შევთანხმდებით კრიტერიუმებზე. ეს ძალიან ფაქიზი თემაა და თუკი საქმე მივა კრიტერიუმების განსაზღვრაზე, ამ პროცესში ჩართული უნდა იყვნენ უმცირესობების წარმომადგენლებიც, ჟურნალისტებიც და ლინგვისტებიც. იმიტომ რომ მსოფლიოში სხვადასხვაგვარი პრაქტიკა არსებობს და აუცილებელია იმ კულტურული გარემოს გათვალისწინება, სადაც ვცხოვრობთ. მაგალითად, სიტყვა „ცისფერი“, გერმანიაში არაფერს ნიშნავს, მაშინ როცა, ჩვენთან, ნეგატიური და დამამცირებელი კონტექსტის მატარებელ სიტყვად იქცა, და მაუწყებლობის კოდექსის თანახმადაც კი, ის არ უნდა იქნეს გამოყენებული, როდესაც საუბრობენ გეებზე ან ლესბოსელებზე.

რაც შეეხება რეგულაციების მექანიზმებს, დავძენ, რომ რატომღაც მივიჩნიეთ, რომ დემოკრატია უმრავლესობის შეუზღუდავი ძალაუფლებაა. სწორედ ამგვარად იქნა ჩვენს ქვეყანაში გაგებული დემოკრატია და ამაში დღითი დღე უფრო ვრწმუნდები, იმიტომ, რომ ხელისუფლების თუ ოპოზიციური პარტიების წარმომადგენლები, არავინ ითვალისწინებს ინდივიდს, ადამიანს. ყოველთვის ცხვრებივით გვთვლიან, რამდენი მივალთ საარჩევნო ყუთთან და არავითარი მნიშვნელობა არ ენიჭება შენს განსხვავებულობას. დღესაც, ტელევიზორში მოვკარი ყური ერთ-ერთი ოპოზიციონერის გამოსვლას, რომელიც ამბობდა, რომ ბევრნი უნდა გამოვიდეთ ქუჩაში, რადგან ეს ჩვენი უსაფრთხოების გარანტიააო. ძაღლის

თავი სწორედ აქ არის დამარხული, გვეშინია მრავალფეროვნების, საკუთარი უნიკალურობისა და უნივერსალურობის. დემოკრატიის ამგვარი გაგების პირობებში, როდესაც მივევკუთვნები რომელიმე უმცირესობას, არსებობს ცდუნება, რომ თავის დასაცავად სწორედ სახელმწიფოსგან მოვითხოვო უფლებების რეგულირება. ჩემი აზრით, ეს ყველაზე იოლი გზაა. თავისუფლებები არც ისე ბევრი გვაქვს და თუკი არჩევანზე მიდგება საქმე, პირადად მე ვარჩევდი, რომ რაც შეიძლება ნაკლებად ერეოდეს სახელმწიფო ამაში. არსებობს უამრავი მაგალითი, თუ როგორ ხდება სიძულვილის ენის რეგულირება სხვა ქვეყნებში. ჩართულნი არიან პროფესიული გაერთიანებები, ამოქმედებულია ეთიკის ნორმები, ტარდება საგანმანათლებლო ღონისძიებები, გნებავთ ჟურნალისტებისთვის, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებისათვის. განვავითაროთ მედიაკრიტიკა, ვიმსჯელოთ, გავხადოთ ეს თემები საჯარო დისკუსიების საგანი, მაგრამ ნუ შემოვიღებთ ცენზურას.

გიორგი გოცირიძე — საუბარი იყო იმაზე, თუ რა მოდელები არსებობს სიძულვილის ენის რეგულირებისათვის და როგორი სტანდარტებია დადგენილი სხვა ქვეყნებში. ვიდრე ამ თემაზე დავიწყებდე საუბარს, ვფიქრობ, ჯერ უნდა განვმარტოთ, რას ნიშნავს სიძულვილის ენა.

სიძულვილის ენა არის ვერბალური თავდასხმა პირზე ან პირთა ჯგუფზე, რომელიც იდენტიფიცირდება რაღაც ნიშნით, ან პირზე, აღნიშნული ჯგუფის წევრობის გამო. ეს იქნება სქესი, ეთნიკური ჯგუფი, სექსუალური ორიენტაცია და ა.შ. ქართული კანონმდებლობა ამ მხრივ არ გამოირჩევა მრავალფეროვანი რეგულირებით. შემოძლია გავისხენო მხოლოდ ორი კანონი, რომელიც უშუალოდ ეხება სიძულვილის ენას, მაგრამ ისიც უნდა ვთქვა, რომ რეგულირების ეს ფორმა ძალიან არაეფექტურია და ვერ უზრუნველყოფს აღნიშნული ბოროტების პრევენციას და მასზე სათანადო რეაგირებას სახელმწიფოს მხრიდან.

გავისხენებ „შეკრებისა და მანიფესტაციების შესახებ კანონს“, რომლის მე-4 მუხლის მეორე ნაწილი კრძალავს შეკრების მიმდინარეობისას ეთნიკური, რელიგიური შუღლის გამაღვივებელ მოწოდებებს. თუკი, საპროტესტო აქციაზე მინიმუმ ორჯერ იქნება გაჟღერებული ამგვარი ხასიათის მოწოდება, ადგილობრივი

თვითმმართველობის ორგანოს წარმომადგენელს ეკისრება ვალდებულება, შეკრების მონაწილეებს მოსთხოვოს აქციის დაშლა. ეს არის საქართველოს კანონმდებლობაში სიძულვილის ენასთან დაკავშირებული ერთ-ერთი რეგულირება.

დღეს ვისაუბრეთ სიძულვილის ენაზე მედიაში და სწორედ ამ საკითხს ეხება „მაუწყებლობის შესახებ კანონის“ 56-ე მუხლის მესამე ნაწილი. მაგრამ ამ კანონის ნაკლია ის, რომ იგი მხოლოდ ლიცენზიის მფლობელებს, ანუ ელექტრონულ მედიას ეხება. ესენია, საეთერო მაუწყებლები, რადიო, ტელევიზია, საკაბელო და თანამგზავრული მაუწყებლები. ინტერნეტთან და ბეჭდურ მედიასთან მიმართებაში ეს კანონი არ გამოიყენება. ეს მუხლი კრძალავს როგორც ერთი პიროვნების, ისე იმ ჯგუფის შეურაცხყოფას, რასის, კანის ფერის, სექსუალური ორიენტაციის ნიშნით, რომელსაც ეს პიროვნება მიეკუთვნება. პრობლემაა, როდესაც ეროვნული კომუნიკაციების მარეგულირებელ კომისიას და სასამართლოს არა აქვს უფლება რეაგირება მოახდინოს „მაუწყებლობის შესახებ კანონის“ დარღვევაზე, ანუ იმ შემთხვევაში, თუ ლიცენზიის მფლობელი სამაუწყებლო კომპანია თავის გადაცემაში იყენებს სიძულვილის თემას, კანონი ავალდებულებს კონკრეტულ სამაუწყებლო კომპანიას შექმნას თვითრეგულირების მექანიზმი, რომელიც განიხილავს სიძულვილის ენასთან დაკავშირებულ საკითხებს. გამოდის, რომ, მაგალითად, როდესაც „რუსთავი2-ის“ ეთერში ადგილი ექნება სიძულვილის ენის გამოყენებას, რეაგირება ამ ფაქტზე თავად ამ კომპანიამ უნდა მოახდინოს. მოქალაქეს, რომელსაც მიაჩნია, რომ მისი იდენტობა გახდა თავდასხმის ობიექტი, არა აქვს შესაძლებლობა ამაზე რეაგირებისთვის მიმართოს სახელმწიფოს, კომუნიკაციების მარეგულირებელ ეროვნულ კომისიას ან სასამართლოს. ამის შესახებ პირდაპირ არის ჩადებული აკრძალვა „მაუწყებლობის შესახებ კანონში“.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ სახელმწიფო არ ასრულებს საერთაშორისო ვალდებულებას, რომელიც გამომდინარეობს „რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კონვენციიდან. ეს კონვენცია პირდაპირ ავალდებულებს მის მონაწილე სახელმწიფოს, აღკვეთოს, აღმოფხვრას და დასაჯოს რასობრივ უპირატესობასა და ზიზღზე დაფუძნებული ყოველგვარი იდეისა და პროპაგანდის გავრცელება და აკრძალოს ორგანიზაციები, რომლებიც ამგვარი სახის პროპაგანდას ეწევიან.

ვნახოთ, რა ზოგადი სტანდარტები არსებობს ევროპის საბჭოსა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის წევრ სახელმწიფოებში. შეგახსენებთ, საქართველო კონვენციის მონაწილე ქვეყანაა და თუ დაარღვევს კონვენციით გათვალისწინებულ ვალდებულებებს, მის მოქალაქეს უფლება აქვს მიმართოს ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს. ევროპული სასამართლო, თავის მხრივ, ახდენს კონვენციის განმარტებას. სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს არაერთი საქმე აქვს განხილული. პირველი იყო ჰოლანდიის წინააღმდეგ შეტანილი განაცხადი, როდესაც აკრძალული ნეონაცისტური პარტიის წარმომადგენლებმა დაიწყეს ლიფლეტების გავრცელება, სადაც მოწოდებული იყო ჰოლანდიიდან სურინამელების, თურქებისა და ჰოლანდიის სტუმრების გაძევება. ლიფლეტების გამავრცელებელი ორი პირი დააკავეს და ორი წლით თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯეს. სწორედ ერთ-ერთმა მათგანმა მიმართა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს. ამ უკანასკნელმა საჩივარი დაუშვებლად ცნო და განაცხადა, რომ სიძულვილის ენა არ არის გამოხატვის თავისუფლება და ის არ არის დაცული მე-10 მუხლით, რომელიც იცავს გამოხატვის თავისუფლებას და კიდევ, ექსტრემისტულ და ტოტალიტარულ დაჯგუფებებს არა აქვთ უფლება ლიბერალური ღირებულებები აღნიშნული ღირებულებების გასანადგურებლად გამოიყენონ. ანუ, ექსტრემისტული დაჯგუფებები ვერ გაანადგურებენ იმ ლიბერალურ ფასეულობებზე დაფუძნებულ წესრიგს, რაც საერთო ევროპულ მემკვიდრეობას წარმოადგენს.

ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს უკავშირდება ჰოლოკოსტის უარყოფაც. ეს უკანასკნელი ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ანტისემიტუიზმის ერთ-ერთ ფორმად მიიჩნია.

სიძულვილის ენის აკრძალვისას, ორი ინტერესის კოლიზია ხდება. ერთ მხარეს დგას გამოხატვის თავისუფლება, მეორე მხარეს — არანაკლებ მნიშვნელოვანი ინტერესი, დისკრიმინაციის აკრძალვის ინტერესი. როდესაც ვითხოვთ სიძულვილის ენაზე უფლებას, ეს ნიშნავს, რომ ვითხოვთ უფლებას ადამიანის და უმცირესობების კონკრეტული ჯგუფის შეურაცხყოფაზე.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, არა მხოლოდ უწყობს ხელს სიძულვილის ენის აკრძალვას, არამედ, თითქმის ყველა ევროპული სახელმწი-

ფოს სისხლის სამართლის კოდექსში ეს ქმედება არის კრიმინალიზებული. განსაკუთრებით გამოვეყნო გერმანიას, ავსტრიას, რომლებსაც აქვთ სიძულვილის ენის ბოროტად გამოყენების ისტორია, ასევე ბელგია. აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები ასევე მიმართავენ სიძულვილის ენის კრიმინალიზაციას. ვგულისხმობ ბულგარეთს, რუმინეთს. შეიძლება ითქვას, რომ ევროპულ სახელმწიფოებში სიძულვილის ენის აკრძალვასთან დაკავშირებით სრული კონსენსუსია.

ევროპულ და ამერიკულ მიდგომას შორის არის განსხვავება. ამერიკული მიდგომის თანახმად დაუშვებელია გამოხატვის თავისუფლების აკრძალვა, თუკი არ არსებობს უშუალო და მყისიერი საფრთხე. მაგალითად, ამერიკის შეერთებული შტატების სასამართლომ არაერთხელ გაამართლა კუ-კლუქს-კლანის წარმომადგენლები, რომლებიც ებრაელი ან შავკანიანი მოქალაქის სახლის წინ ასრულებდნენ თავიანთ რასისტულ რიტუალს, მაგალითად, წვავდნენ დროშას. თუმცა, ბოლო ხანებში, ამერიკის შეერთებული შტატებიც ახდენს ამგვარი მიდგომის გადასინჯვას. 2002 წელს ამერიკის უზენაესმა სასამართლომ მსგავსი ქმედებისთვის დასაჯა კუ-კლუქს-კლანის წარმომადგენლები და განაცხადა, რომ ჯვრის დაწვა არის მუქარა უმცირესობის წარმომადგენლის მიმართ, რის გამოც მსხვერპლს აქვს საფუძვლიანი შიში, რომ ჯვრის დაწვას მოჰყვება მისი საკუთრების, ჯანმრთელობის ან სიცოცხლისთვის ზიანის მიყენება. ეს იყო პირველი შემთხვევა, როდესაც აღნიშნული ქმედებისთვის ამერიკის შეერთებული შტატების უზენაესმა სასამართლომ ადამიანის დასჯა კონსტიტუციურად მიიჩნია.

მეორე სახელმწიფო, რომელიც სიძულვილის ენის აკრძალვის ყველაზე თანმიმდევრული მომხრეა, არის კანადა. 1990 წელს კანადის უზენაესმა სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება ერთ-ერთ საქმეზე, როდესაც ისტორიის პროფესორი ლექციაზე აკრიტიკებდა ებრაელ ხალხს, უწოდებდა მათ „მსოფლიოში ყველაზე დიდ მატყუარებს“, ასევე ამბობდა, რომ ჰოლოკოსტი მათი მოგონილია, და სტუდენტებს გამოცდაზე იმავეს გამეორებას აიძულებდა. ამ ადამიანს დააკისრეს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა. კანადის უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნული გაამართლა, ხაზი გაუსვა რა სიძულვილის ენის აკრძალვის აუცილებლობას. სიძულვილის ენა შესაძლოა ფორმის თვალსაზრისით ვერბალური გამოხატულებაა, მაგრამ ძალადობრივი შინაარსის შემცველია.

სიძულვილის ენის მეშვეობით ხდება თავდასხმა ადამიანის იდენტობაზე, მისი იდენტობის დაკნინება, შეურაცხყოფა, და აქედან გამომდინარე, სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება, აკრძალოს იგი. გარდა ამისა, სიძულვილის ენა უარყოფითად მოქმედებს ადამიანის თვითშეფასებაზე და მის საზოგადოებრივ მიმდებლობაზე. სიძულვილის ენის მსხვერპლი ახდენს საკუთარი თავის იზოლირებას. მაგალითად, LGBT ჯგუფის წარმომადგენელი, რომელიც შეიძლება გახდეს სიძულვილის ენის ობიექტი, იძულებული ხდება, არ გაამჟღავნოს თავისი იდენტობა, ურთიერთობა იქონიოს ჯგუფის წევრებთან, ან თავი ისე მოაჩვენოს, თითქოს უმრავლესობის წარმომადგენელია. ანუ, სიძულვილის ენა ხელს უშლის LGBT ჯგუფის წარმომადგენელს იცხოვროს იმ ცხოვრებით, რომელსაც საჭიროდ მიიჩნევს, იყოს ისეთი ადამიანი, როგორიც სინამდვილეში არის.

რა თქმა უნდა, სისხლის სამართლებრივი ღონისძიებები არ არის ერთადერთი, რითიც სახელმწიფოს მხრიდან შესაძლებელია სიძულვილის ენისთვის ადეკვატური პასუხის გაცემა, მაგრამ აუცილებელია სახელმწიფომ ეს ღონისძიება გამოიყენოს იმ ექსტრემისტული ჯგუფების მიმართ, რომელთა სხვა გზით გამოსწორება და იძულება, რომ თავი შეიკავონ ასეთი სახის გამონათქვამებისგან, საგანმანათლებლო თუ, სხვა საშუალებებით, შეუძლებელია.

როდესაც ვამბობთ, რომ სიძულვილის ენა შესაძლოა მცისიერ საფრთხეს არ ქმნიდეს, ისიც უნდა ვთქვათ, რომ წლების განმავლობაში წვეთ-წვეთად მომდინარე სიძულვილი აუცილებლად ჰპოვებს სათანადო გამოძახილს და ძალადობას საზოგადოებაში. ამის მაგალითია რუანდა. რუანდის ტრიბუნალმა 2003 წელს მიიღო განაჩენი სამი პირის მიმართ, რომელსაც არ აუღია ხელში იარაღი და არ უბრძოლია ჰუტუს და ტუტსის ტომების წინააღმდეგ. მათი ბრალი იმაში მდგომარეობდა, რომ ხელმძღვანელობდნენ იმ მედიასაშუალებას, რომელიც წლების განმავლობაში სიძულვილის ენის პროპაგანდას ეწეოდა. 1990-დან 1994 წლამდე პროპაგანდას რუანდაში მილიონობით ადამიანის გენოციდი მოჰყვა. ეს იყო სიძულვილის ენის ზემოქმედების კონკრეტული შედეგი.

ზვიად ქორიძე — ბატონი გიორგის გამოსვლამ ცოტა შემაფიქრიანა. ამიტომ, მოკლე კომენტარს გავაკეთებ. სახელმწიფოს ვთხოვთ ზედმეტ რეგულაციებს,

მაგრამ სიძულვილის ენას რეპრესიებით ვერ აღმოვფხვრით. დამატებითი რეგულაციების შემოღების შემდეგ სიძულვილის ენა გადავა იატაკქვეშეთში, უფრო კონსოლიდირებული გახდება და სხვა ფორმით დაგვიბრუნდება. სხვა მექანიზმებზე უნდა ვიფიქროთ. არც ევროპაშია დღეს ასეთი კონსენსუსი სიძულვილის ენის წინააღმდეგ ბრძოლის თვალსაზრისით.

გიორგი გოცირიძე — ფაქტია, რომ გერმანიაში, საფრანგეთში მოქმედებს სიძულვილის ენის ამკრძალავი ნორმები. მაგალითად, საფრანგეთში ჰოლოკოსტის უარყოფისთვის სამი წლით თავისუფლების აღკვეთაა გათვალისწინებული. ანალოგიურს თქმა შემიძლია გერმანიაზეც, სადაც ხუთი წლით თავისუფლების აღკვეთაა გათვალისწინებული საჯაროდ, სიძულვილის ენის გამოყენებისა და კონკრეტული სოციალური ჯგუფის მიმართ ძალადობისკენ წაქეზებისათვის. იგივე შეიძლება ითქვას ბულგარეთზე, ალბანეთზე.

ნინო ბექიშვილი — მინდა გავიხსენო უახლოესი წარსულიდან ერთი ფაქტი, როდესაც ძალიან შევეცადეთ, რომ გია ჭანტურია საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის დირექტორად არ დაენიშნათ. გია ჭანტურიამ დისკუსიაზე, რომლის მოდერატორიც მე გახლდით, დისკრიმინაციული და ზიზღის შემცველი გამონათქვამები იხმარა ორი ყველაზე მოწვევადი ჯგუფის — შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების და სექსუალური უმცირესობების მიმართ. მიუხედავად იმისა, რომ ამაზე ვწერეთ პეტიციებიც და სტატიებიც, სატელევიზიო დებატებიც გაიმართა, ალბათ იმიტომ, რომ საზოგადოებამ არ დაგვიჭირა მხარი, ან ხელისუფლებამ ვერ დაინახა ეს მხარდაჭერა, ჭანტურიამ უპრობლემოდ დაიკავა თანამდებობა. ჩემთვის სიმპტომატური მაგალითია ახლო წარსულიდან.

ბატონ ზვიადთან მექნება კითხვა ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიასთან დაკავშირებით. ჟურნალისტები შეთანხმდნენ იმაზე, რომ დაიცავენ ეთიკის ნორმებს, ქარტიაზე ხელმოწერი ჟურნალისტებიც ასევე ვალდებულები არიან არ დაარღვიონ ის, რაზეც შეთანხმდნენ. მაგრამ რა ხდება ქარტიის გარეთ?

ზვიად ქორიძე — ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიამი სულ თერთმეტი პრინციპია ჩამოყალიბებული. დღეისათვის მას 187 ჟურნალისტი აწერს ხელს. დღეს მივიღე ინფორმაცია, რომ კიდევ რამდენიმეს სურს შემოერთება. ამ თერთმეტი მუხლიდან სიძულვილის ენას პირდაპირ უკავშირდება ერთ-ერთი. აქ საუბარია იმაზე, როგორ არ უნდა გამოიყენოს ჟურნალისტმა და როგორ უნდა აღკვეთოს იგი, თუ მისი რესპონდენტი გამოიყენებს ამ ენას. 2010 წელს, ქარტიის მუშაობის პირველ წელს, სულ ცხრა განცხადება შემოვიდა. აქედან ხუთი იყო მხოლოდ ისეთი, რომელზეც საბჭომ შეძლო გადაწყვეტილების მიღება, იმიტომ რომ ისინი ხელმომწერ ჟურნალისტებზე იყო შემოტანილი. მხოლოდ ერთი განცხადება ეხებოდა სიძულვილის ენას, ოღონდ არა პირდაპირ. ალექო ელისაშვილმა დაარღვია ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიის მე-7 მუხლი. თუმცა, უშუალოდ არ დაურღვევია. მან სათანადოდ ვერ აღკვეთა სტუმრის მიერ ამ ენის გამოყენება. ეს დასკვნა იმითაც არის მნიშვნელოვანი, რომ დაფიქსირდა საბჭოს წევრის განსხვავებული მოსაზრება. იგი ეკუთვნის ქალბატონ ელისო ჩაფიძეს, საბჭოს წევრს. მისი თქმით, არასწორად იყო ფორმულირებული საჩივარი, რის გამოც შესაძლებელი იყო ამოქმედებულიყო მე-7 მუხლი. საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება, რომ ალექო ელისაშვილმა დაარღვია ქარტიის მე-7 მუხლი, რომელიც შემდეგში მდგომარეობს: „ჟურნალისტს უნდა ესმოდეს მედიის მიერ დისკრიმინაციის წახალისების საფრთხე. ამიტომ ყველაფერი უნდა იქონოს ნებისმიერი პირის დისკრიმინაციის თავიდან ასაცილებლად რასის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული ან სოციალური წარმოშობის საფუძველზე ან რაიმე სხვა ნიშნით“. ალექოს რესპონდენტი იყო მალხაზ გულაშვილი, რომელმაც ორჯერ სცადა მიბრუნებოდა სექსუალურ უმცირესობათა თემას, როდესაც იხილებოდა საქართველო-რუსეთის ურთიერთობები. მან ეს პრობლემა პირდაპირ დაუკავშირა დასავლეთს, ევროკავშირს და ევროპულ ღირებულებებს, რომლებიც, მისი თქმით, ცდილობენ ქართული საზოგადოების გარყვნას და არგუმენტად მოიტანა სექსუალური უმცირესობების ცხოვრების წესის პროპაგანდა. ზუსტად ვერ ვიხსენებ იმ სიტყვას, რომელიც იყო ნათქვამი გულაშვილის მიერ.

მრავალი ფაქტის გახსენება შეიძლება. მათ ყოველ წუთას ვაწყდებით ტელევიზიით, რადიოთი, გაზეთით და ახლა უკვე, ინტერნეტითაც. საზოგადოების მხრიდან

დაბალი აქტივობაა. ალექო ელისაშვილის წინააღმდეგ საჩივარი შემოიტანა მაშინ არსებულმა ფონდმა „ინკლუზივმა“. არცერთი სხვა ჯგუფისგან, არცერთი კონკრეტული მოქალაქისგან ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიას არ მიუღია საჩივარი. მოხარული ვიქნები, თუ თქვენ, ინდივიდუალურად ან ჯგუფურად, გადაწყვეტთ მართლმართ ქარტიის საბჭოს, რათა ნებისმიერი ასეთი მცდელობა მსჯელობის საგანი გახდეს, საბჭო მზად არის მიიღოს ეს საჩივარი. საბჭოს წესდებით არა აქვს თვითინიცირების უფლება. ზოგადად, მთელ მსოფლიოში ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია არ იქმნება ჟურნალისტებისთვის. ის არის ჟურნალისტების მხრიდან აღიარებული პრინციპები, და იგი იქმნება საზოგადოებისთვის, რათა მან შემდგომში ეს ქარტია თავისი უფლებების დასაცავად გამოიყენოს.

გიორგი გოცირიძე — ძალიან კარგია, რომ ასეთი თვითრეგულირების მექანიზმი არსებობს, თუმცა ფაქტია, რომ ხელმომწერი მედიასაშუალებებისა და ჟურნალისტების უმრავლესობა არ იყენებს სიძულვილის ენას. რა ვუყოთ სხვა მედიასაშუალებებს. ორი ბეჭდური გამოცემა, რომელიც აქტიურადაა დაკავებული სიძულვილის ენის გამოყენებით, გახლავთ „ასავალ-დასავალი“ და „ალია“. ისინი არ არიან ქარტიის ხელმომწერები და მათზე არ ვრცელდება ეს მექანიზმი.

ზვიად ქორიძე — სხვათა შორის, ქარტიის ხელმომწერთა შორის არიან ჟურნალისტები „ალიადან“, ასევე, გაზეთი „პრაიმ-ტაიმი“. ასე რომ, ნუ ვიტყვით, რომ ქარტიის ხელმომწერი ჟურნალისტები არასოდეს არღვევენ მე-7 მუხლს და სიძულვილის ენას არ იყენებენ. კიდევ ერთი საკითხი — თუ დაგროვდა მოქალაქეების საჩივრები ისეთ საკითხებზე, რომლებსაც დღეს არსებული წესდებით ქარტია ვერ განიხილავს, ეს კარგი პირობა იქნება იმისათვის, რომ ქარტიის საბჭომ წლიურ ან რიგგარეშე ყრილობაზე დააყენოს ქარტიის ხელმომწერი ჟურნალისტების წინაშე საკითხი, ქარტიის საბჭოს უფლებამოსილების გაზრდის თაობაზე.

ზაურ ხალილოვი — ერთ-ერთ არხზე, საკმაოდ დაბალანსებულად მომზადებულ ჟურნალისტურ გამოძიებაში, რომელიც ბასილ მკალავიშვილს ეხებოდა, გადაცემის ბოლოს ჟურნალისტმა დასვა კითხვა, მართალია თუ არა, რომ ბასილ

მკალავიშვილის მამას არშაკი ერქვაო. ალბათ, ძალიან ბევრმა ადამიანმა შვეებით ამოისუნთქა. თურმე, მკალავიშვილი იმიტომ კი არ არის ცუდი, რომ კანონს არღვევს, არამედ იმიტომ, რომ სხვა ეთნიკური წარმომავლობისაა.

ძალიან მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს როლი, ამაზე შევთანხმდით. მაგრამ მეორე მომენტიც სამოქალაქო კულტურა. როდესაც სიცილიაში ერთ-ერთმა მაფიოზმა, ანუ კრიმინალმა ეკლესია ააშენა, საზოგადოება პროტესტის ნიშნად არ შევიდა ამ ეკლესიაში.

ვახუშტი მენაბდე, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია

— დისკუსიას ჰქვია, სად გადის ზღვარი გამოსატყვის თავისუფლებასა და დანაშაულის შორის. ანუ, უნდა ვისაუბროთ იმაზე, რა არის დანაშაული, როდესაც ვსაუბრობ სიძულვილის ენით, უნდა წავიდე თუ არა ამისთვის ციხეში? ერთი მედიის თვითრეგულირება, როდესაც ჟურნალისტები თანხმდებიან რაღაც წესებზე, მეორეა, როდესაც ვაარსებთ რაღაც ორგანიზაციას და ვამბობთ, რომ ჩვენი წევრებიდან თუკი ვინმე გამოიყენებს სიძულვილის ენას, ის გაირიცხება ჩვენი ორგანიზაციიდან. ეს სულ სხვა საკითხია და სხვა საკითხია კრიმინალიზაცია.

რა განსხვავებაა საზოგადოებას, რომელიც ზღუდავს გამოსატყვის თავისუფლებას და იმ საზოგადოებას შორის, რომელიც საკუთარი განწყობებით ადამიანს არ აძლევს „ქამინგ აუთის“ საშუალებას? პირადად მე, ამ ორ საზოგადოებას შორის განსხვავებას ვერ ვხედავ. მგონია, რომ სიძულვილის ენა მხოლოდ მაშინ შეიძლება დასრულდეს სისხლის სამართლებრივი მსჯავრდებით, თუ მან აშკარა და მცისიერი საფრთხე წარმოშვა, თუ, ვერბალური ძალადობა გადაიზრდება აშკარა ძალადობაში და ადამიანის უფლებების დარღვევაში. ყველა სხვა შემთხვევაში, არსებობს იდეების თავისუფალი ბაზარი და იქ ზოგი იციდება, ზოგი — არა. თუ, ჩვენი არგუმენტები ძალიან ძლიერია სიძულვილის ენის წინააღმდეგ, მაშინ ამ იდეათა თავისუფალ ბაზარზე დავამარცხებთ მას და ჩვენი იდეები გაიყიდება.

ქეთი აბაშიძე, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია — ვეთანხმები საზოგადოების იმ ნაწილს, რომელიც ფიქრობს, რომ სიძულვილის ენა

კანონით არ უნდა იყოს კრიმინალიზებული. გიორგიმ ისაუბრა ამერიკულ და ევროპულ მიდგომაზე ამ საკითხთან დაკავშირებით. მეც მიმაჩნია, რომ კანონი მხოლოდ მაშინ უნდა ჩაერიოს, როცა სიძულვილის ენა აშკარა საფრთხის და ძალადობისკენ მოწოდების შემცველია.

სამართალი არის კონტროლის სისტემა ადამიანების ქცევაზე, სწორედ მთლიანმა სისტემამ უნდა უზრუნველყოს ის, რომ სიძულვილის ენა არ იყოს გავრცელებული. მისი კანონმდებლობით აკრძალვა შედეგს არ გამოიღებს. ასევე მნიშვნელოვანია ის, ვინ უნდა მიაღვენოს შემდეგ თვალი სისხლის სამართლის კოდექსის სწორ იმპლემენტაციას. ბრიჯიტ ბარდოს მაგალითს შეგახსენებთ. იგი წლების განმავლობაში იბრძვის ცხოველთა დაცვისთვის და აკრიტიკებს ცხოველთა დაცვის მუსლიმურ წესს. იგი რამდენჯერმე დააჯარიმეს კრიტიკული განცხადებების გამო, მაგრამ თავისი არ დაუშლია, ანუ ამ შემთხვევაში კანონი შედეგს არ იძლევა. მანვე, ერთხელ, როდესაც საუბრობდა ცხოველთა მოკვლის ისლამურ წესზე, თქვა, რომ რადგან ეს ცუდი წესია, ისლამიც ცუდიაო. რამდენიმე წლის წინ მიშელ უელბეკმა ასევე უარყოფითად მოიხსენია ისლამური რელიგია. მე მის სიტყვებს არ გავიმეორებ. ბრიჯიტ ბარდო დააჯარიმეს, უელბეკზე კი თქვეს, რომ ეს მისი აზრის გამოხატვა იყო. მივდივართ განმარტების პრობლემაზე. ვინ უნდა შეაფასოს, რა ჩაითვლება სიძულვილის ენად და რა — არა? მივალთ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვამდე.

გიორგი გოცირიძე — იდეათა თავისუფალ ბაზარზე იყო საუბარი. ეს მიდგომა ჩემთვის აბსოლუტურად მიუღებელია, ვინაიდან სიძულვილის ენის სამიზნე უმცირესობები არიან. მოწყვლადი ჯგუფები, რომლებსაც არა აქვთ შესაძლებლობა ადეკვატურად ინტეგრირდნენ სამოგადოებაში, არ იმყოფებიან უმრავლესობის წარმომადგენლებთან თანაბარ პირობებში. შესაბამისად, ისინი დაცულები უნდა იყვნენ ასეთი ტიპის შეურაცხყოფისგან. მოდი, შევთანხმდეთ, რომ უნდა არსებობდეს სიძულვილის ენის რეგულირება. თუმცა, სისხლის სამართლებრივი კანონმდებლობა უნდა იყოს დაცვის უკიდურესი საშუალება.

საქართველოს სახალხო დამცველის საანგარიშო მოხსენება საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ — 2010 წელი

მომხსენებლები:

გიორგი ტულუში

საქართველოს სახალხო დამცველი;

უჩა ნანუაშვილი

ადამიანის უფლებათა ცენტრის აღმასრულებელი
დირექტორი;

თამარ ჩუგოშვილი

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის თავმჯდომარე;

ნინო დანელია

მედიამკვლევარი, საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა
ინსტიტუტი.

მოდერატორი:

გიორგი გვახარია

20 აპრილი, 2011 წ.

გიორგი გვახარია — ალბათ, ყველას მოგეხსენებათ დღევანდელი დისკუსიის თემის მნიშვნელობა. ვფიქრობ, გასაგები მიზეზების გამო სახალხო დამცველს უფრო მეტი დრო მიეცეთ სასაუბროდ, ვიდრე სხვა მომხსენებლებს.

გიორგი ტულუში — ჩემთვის, რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვანია ამ თემაზე საუბარი რაც შეიძლება მეტ ადამიანთან, მაგრამ, ეს არცთუ ისე იოლი მოსახერხებელია. იგივე პარლამენტში, დისკუსიები ჩაკეტილ ფორმატში მიმდინარეობს. ალბათ, მოგეხსენებათ, სულ რამდენიმე კვირის წინ გადაეგზავნა საქართველოს პარლამენტს სახალხო დამცველის 26 თავისა და 523 გვერდისგან შემდგარი 2010 წლის ანგარიში.

სასჯელაღსრულების ნაწილმა წელს ანგარიშის ბევრი თავი გადაფარა. ანგარიში ამ თემით იწყება არა იმიტომ, რომ ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი თავი, არამედ იმიტომ, რომ პრევენციის მექანიზმის თავით იწყებოდა წინა ანგარიში და აქედან გამომდინარე, არც წელს დავარღვიეთ ტრადიცია. ანგარიშში ასევე შევხებით ისეთ თემებს, რომლებიც ყოველ წელს არის განხილული, იქნება ეს შინაგან საქმეთა სამინისტროს თუ, საგამოძიებო ორგანოების საქმიანობა. დიდი ნაწილი დავუთმეთ სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობასაც. ამ ანგარიშში სხვადასხვა სტრუქტურებისადმი მიმართული 308 რეკომენდაციაა. მათგან 82 რეკომენდაციაა წლის განმავლობაში ინდივიდუალურ რეჟიმში გადაეგზავნა სხვადასხვა უწყებას. თუმცა, ანგარიშში არის ზოგადი ხასიათის რეკომენდაციებიც. დიდი ნაწილი მიმართულია საქართველოს პარლამენტისადმი. სასჯელაღსრულების ნაწილი და ბავშვთა სახლების მონიტორინგი 100-ზე მეტ რეკომენდაციას მოიცავს.

საკითხის აქტუალობიდან გამომდინარე, ანგარიშში საკმაოდ დიდი ნაწილი დაეთმო იძულებით გადაადგილებულ პირთა უფლებებს. მოგეხსენებათ, წლის განმავლობაში აქტუალური იყო ე.წ. გამოსახლება-განსახლების პროცესი, რომელიც ორ ეტაპად მიმდინარეობდა, ჯერ აგვისტოში, შემდეგ კი, იანვარში. ანგარიშში პირველად გაჩნდა თავი კერძო სექტორის იძულებით გადაადგილებულ პირებზე. შევეცადეთ გაგვერკვია, რა სიტუაცია იყო დევნილთა კოლექტიურ ცენტრებს გარეთ. ანგარიშში, როგორც ყოველთვის, დიდი ნაწილი დაეთმო ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების უფლებებს. ვცდილობდით აგვესახა არა მარტო

კონკრეტული ფაქტები, რომლებიც ჩვენთვის საყურადღებო გახდა საანგარიშო წლის განმავლობაში, არამედ ზოგადი ტენდენციები. ასევე შევხებით მედიის საქმიანობას ამ მიმართულებით. თუმცა, არის ცალკე თავი მედიაზე, რომელიც ეხება გამობატვის თავისუფლებას და ამ უფლების რეალიზებას.

სახალხო დამცველის ანგარიშში ასევე არის თავები, რომლებიც უკავშირდება შეკრების და მანიფესტაციების თავისუფლებას. ერთ-ერთი ნაწილი ეთმობა კანონს, ვინაიდან ანგარიში მიუთითებს, რომ ამ თვალსაზრისით წელი არ ყოფილა აქტიური. კანონში რჩება სერიოზული ხარვეზები, რომელთა ნაწილი, ვფიქრობ, გარკვეულწილად გამოასწორა საკონსტიტუციო სასამართლომ გუშინ გამოცხადებული გადაწყვეტილებით. თუმცა იქ, კიდევ არის რამდენიმე საკითხი, რომელიც საკმაოდ ძეტუალურია და ინდივიდუალურ რეჟიმში ვაპირებ განვაგრძო მათზე მუშაობა.

ანგარიშში არის ორი ახალი თავი. ერთი ეხება ეკომიგრანტებს. ეს პრობლემა ძალიან აქტუალურია საქართველოში და ნაკლები ყურადღება ეთმობა. ამ ადამიანებსაც საკმაოდ ბევრი პრობლემა აქვთ როგორც საკანონმდებლო დონეზე, ასევე, ზოგადად, საყოფაცხოვრებო პირობებიდან გამომდინარე. გაჩნდა თავი სურსათის უვნებლობის შესახებ, რომელიც მომხმარებელთა უფლებების დაცვას ეხება.

რაც შეეხება შრომის უფლებას, ანგარიშში ხაზგასმულია, რომ სახალხო დამცველი ეხება შრომის უფლებას და საჯარო სამსახურს. უნდა ითქვას, რომ კანონმდებლობით, დღესდღეობით საჯარო მოხელეს დაცვის გაცილებით მაღალი ხარისხი აქვს, ვიდრე მათ, ვის შრომით ურთიერთობებსაც დამსაქმებელთან დღევანდელი შრომითი კანონმდებლობა აწესრიგებს. არაერთხელ მითქვამს ისიც, რომ ჩვენი შრომითი კანონმდებლობა ძალიან შორს არის თანამედროვე სტანდარტებისგან და ბევრი რეკომენდაცია, რომელიც იქნა გაკეთებული ამ მიმართულებით, არ ყოფილა გაზიარებული.

საკუთრების უფლება არც ამ ანგარიშში დაგვიტოვებია უყურადღებოდ. მას შევხებით ორი კუთხით. ერთი უშუალოდ ეხება საკუთრების უფლების აღიარების კომისიების საქმიანობას, მეორე — გაჭიანურებულ გამოძიებებს, როდესაც ხანგრძლივი პერიოდით ხდება კონკრეტული საკუთრების ერთეულის, ნივთის, მოძრავი

ან უძრავი ქონების დაყადაღება ან მისი ამოღება, რის შედეგადაც მის მესაკუთრეს ეზღუდება ამ ნივთით სარგებლობის უფლება. შევეხეთ კერძო მესაკუთრეებს, რომელთაც კერძო საკუთრებაში უკანონოდ აქვთ ქონება და სახელმწიფო არ დგამს ნაბიჯებს მათი საკუთრების გამოსათავისუფლებლად, რათა კანონიერ მესაკუთრეს მიეცეს უფლება ისარგებლოს თავისი საკუთრებით. ეს ძალიან აქტუალური თემა იყო მთელი წლის განმავლობაში. ჩვენ უამრავმა განმცხადებელმა მოგვმართა ამის თაობაზე, რამაც მოგვცა საშუალება იგი ჩვენს ანგარიშში აგვესახა.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თემაა ბავშვისა და ქალის უფლებები, სადაც ჩვენ არ ვეხებით ინსტიტუციებში მყოფ ბავშვებს, საუბარია ზოგადად ბავშვებზე, რომლებიც იმყოფებიან სახლში, სკოლაში. ამ კუთხითაც ძალიან საინტერესო იყო ანალიზის გაკეთება. დეტალურად შევეხეთ იმ პრობლემებსაც, რომლებიც უკავშირდება საქართველოში ქალის უფლებების რეალიზებას.

ანგარიშში მრავალი ისეთი თავია, რომელზეც ბევრი შეიძლება ვისაუბროთ. ბოლოს მინდა შევეხო ერთ-ერთ დეტალს. სამართალდამცავი ორგანოების საქმიანობას ცალკე თავი დავუთმეთ. ანგარიშში ორი ნაწილია, რომელიც ეთმობა მოპყრობას თავისუფლებაშემზღუდულ პირთა მიმართ. ერთი გახლავთ ეროვნული პრევენციის მექანიზმის ნაწილი, რომელიც უშუალოდ თავისუფლების შემზღუდვის ადგილებს სწავლობს, მეორეა მართლმსაჯულების დეპარტამენტის მიერ შესწავლილი კონკრეტული საქმეები, რომლებიც ეხება პოლიციის მხრიდან არასათანადო მოპყრობისა და ცემის ფაქტებს. ასე რომ, ამან არ უნდა დააბნიოს მკითხველი. ბევრს აღარ ვისაუბრებ ანგარიშის დეტალებზე, ალბათ, დაისმება კითხვები, მზად ვარ დისკუსიისთვის.

თამარ ჩუგოშვილი — ვეცდები, ვისაუბრო ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მიერ გავრცელებული მასალების საფუძველზე, აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ მომზადებულ ანგარიშზე. წელს, სახელმწიფო დეპარტამენტის ანგარიშში დაახლოებით ათამდე საკითხთან დაკავშირებით ნახსენებია ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია. შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენს მიერ წლის განმავლობაში გამოყოფილი ყველაზე პრობლემური საკითხები მოხვდა აღნიშნულ ანგარიშში.

უპირველესად, მართლმსაჯულების საკითხებზე და სასამართლო სისტემასთან დაკავშირებულ თემებზე ვისაუბრებ. ანგარიშში ნახსენებია ჩვენ მიერ 2010 წელს

მომზადებული ანგარიში: „მართლმსაჯულება საქართველოში“ და გამოყოფილია რამდენიმე კონკრეტული თემა: ე.წ. მოსმენების თემა, ანუ, სასამართლოს თავმჯდომარეების მხრიდან რიგითი მოსამართლეების საქმიანობაში ჩარევისა და მითითებების მიცემის პრობლემა, ასევე მოსამართლეების დისციპლინარულ პასუხისმგებლობასთან და ზოგ შემთხვევაში, სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებულ საკითხებსაც. ასევე, პრემიების თემა, რაც რიგ შემთხვევებში მოსამართლეებისათვის ანაზღაურების სუბიექტური შესაძლებლობების არსებობას გულისხმობს.

ჩვენ ასევე ვართ მოხსენიებული შეკრებისა და მანიფესტაციების თემასთან დაკავშირებით. ორი კონკრეტული შემთხვევაა ანგარიშში განხილული. პირველი, ბატონ ირაკლი კაკაბაძის დაკავებას ეხება, როდესაც ის სხვა პირებთან ერთად ერთ-ერთი ქუჩისთვის სახელის გადარქმევას მოითხოვდა. ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია იცავდა ამ პიროვნების ინტერესებს. მეორე შემთხვევაა, 2009 წელს პარლამენტის წინ გამართული აქციის დროს სამი ადამიანის დაკავება. ჩვენ მივიჩნევთ, რომ ადგილი ჰქონდა კანონდარღვევას პოლიციის მხრიდან.

ანგარიშში აისახა წინასაარჩევნო პერიოდში მესტიაში განვითარებული მოვლენები, ასევე, ქალბატონ ნელი ნავერიანის საქმე, რომელიც ხმამაღლა საუბრობდა იმ ზეწოლაზე, რასაც ძალოვანი სტრუქტურების წარმომადგენლები თუ თანამდებობის პირები ახორციელებდნენ ოპოზიციური პარტიების ადგილობრივ კანდიდატებზე. რაღაც პერიოდის შემდეგ, ქალბატონი ნელი დააკავეს. ჩვენ დეტალურად გვაქვს შესწავლილი ეს საქმე და მომზადებული გვაქვს მისი სამართლებრივი ანალიზი. მიგვაჩნია, რომ მასში არის პროცედურული ხარვეზები.

ანგარიშში გამახვილებულია ყურადღება ე.წ. საგადასახადო ამნისტიზაციაზე, რომელიც სახელმწიფოს მხრიდან მაუწყებლების მიმართ იქნა შემუშავებული. ჩვენ ამ საკითხთან დაკავშირებით ვამბობდით, რომ ადგილი ჰქონდა გამჭვირვალობის ნაკლებობას. ამნისტიის ფარგლებში, ჯამში, დაახლოებით 35 მილიონი აპატიეს მაუწყებლებს. ამ თანხის ძალიან მცირე წილი მოდიოდა რეგიონულ მაუწყებლებზე. თუმცა, თავიდან ეს ინიციატივა სწორედ რეგიონული მაუწყებლების მხარდაჭერის მიზნით წარმოიშვა. როგორც ვიცით, საზოგადოებრივი მაუწყებ-

ლისთვის გაწეული შეღავათი 10 მილიონს აღწევდა, დანარჩენი თანხა კი, ძირითადად, ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-ზე და „იმედზე“ მოდიოდა. ჩვენ მოვითხოვდით, პროცესის გამჭვირვალობას.

ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია იცავდა ოსი ეროვნების რამდენიმე ადამიანს, რომელიც საქართველოს მხარემ დააკავა. ომის საკითხებზე ჩვენმა ორგანიზაციამ გააგზავნა სარჩელები სტრასბურგში. ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-ის მხრიდან ამ თემაზე მომზადებულ სიუჟეტში მცდარი ფაქტები იქნა მოყვანილი. ანგარიშში ეს შემთხვევაც არის ასახული.

ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია მოხსენიებულია, როგორც ინფორმაციის წყარო ოჯახური ძალადობის თემასთან დაკავშირებითაც. ჩვენ ვამბობდით, რომ შემაკავებელი ორდერის გამოწერა, რაც ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტორია ოჯახურ ძალადობასთან ბრძოლის თვალსაზრისით, პრაქტიკაში არ იწერებოდა. პოლიციელები ხშირად თავს იკავებენ შემაკავებელი ორდერის გამოწერისგან. ჩვენ, ასევე, ვართ მოხსენიებული, როგორც ინფორმაციის წყარო, საკუთრების უფლებასთან დაკავშირებით.

იმედს გამოვთქვამ, რომ ჩამოთვლილ თემებზე სახელმწიფოს მხრიდან იქნება რეაგირება. ალბათ, გექნებათ შეკითხვები, სიამოვნებით ვუპასუხებ მათ.

უჩანანუაშვილი — მნიშვნელოვანია ის თანხვედრა, რომელიც არის სახალხო დამცველის ანგარიშსა და უკანასკნელი ერთი თვის განმავლობაში გამოქვეყნებულ, ქართული არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მომზადებულ სხვა ანგარიშებს შორის. ეს ადასტურებს, რომ ანგარიში პროფესიონალურად არის მომზადებული. ქართველი უფლებადამცველები აღიარებენ, რომ არის მნიშვნელოვანი დარღვევები მთელი რიგი მიმართულებით.

არის საკითხები, რომელზეც შედარებით ნაკლებად არის საუბარი ანგარიშში, თუმცა, ვფიქრობ, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციებს იმისათვის, რომ მათ ანგარიშში აისახოს თუნდაც კანონმდებლობის ანალიზი, უფრო მეტი თავისუფლება აქვთ. მაგალითად, ცოტა ხნის წინ, ჩვენ მიერ გამოქვეყნებულ ანგარიშში, საუბარია ბოლო ხანებში მიღებულ იმ ახალ კანონებზე, რომლებიც რიგ შემთხვევაში

ზღუდავენ ადამიანის უფლებებს. გასულ წელს, პირველად საქართველოს ისტორიაში, შეიზღუდა საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა. ცვლილება ადმინისტრაციულ კოდექსში გასულ წელს განხორციელდა. ძირითადი თავისუფლებების შეზღუდვის ტენდენცია 2009 წლიდან დაიწყო. ვგულისხმობ, შეკრებისა და მანიფესტაციების უფლების შეზღუდვას, ამას მოგვიანებით დაემატა პოლიციისთვის უფლებამოსილების გაზრდა. 2010 წლის ივლისში განხორციელდა ცვლილებები რეზერვის შესახებ კანონში, სადაც ძალიან ბევრი საკამათო მუხლია. გაიზარდა დღეების რაოდენობა 50 წლამდე ასაკის მამაკაცებისათვის.

პარლამენტი განიხილავს პირადი მონაცემების დაცვის შესახებ კანონს, რომელიც ძალიან ბევრ დისკრიმინაციულ მომენტს შეიცავს. კანონის საფუძველზე იქმნება თანამდებობა პირადი მონაცემების დაცვის ინსპექტორისა, რომელსაც ყველა, როგორც საჯარო, ისე, კერძო ორგანიზაციამ, უნდა გაუზიაროს თავისი თანამშრომლების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, მათ შორის ისეთი საკითხებიც კი, როგორიც არის მათი რელიგიური და პოლიტიკური შეხედულებები, სექსუალური ორიენტაცია და ა.შ. როგორ იქნება შემდეგში გამოყენებული ეს ინფორმაცია, ამის შესახებ არანაირი გარანტია არ არსებობს. გასული წლის სექტემბერში შევიდა კანონში ცვლილება ინტერნეტის კონტროლის შესახებ. ვგულისხმობ, ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების შესახებ კანონს, რომლის მიხედვითაც ინტერნეტის კონტროლი უკვე შესაძლებელი და დაკანონებულია. ეს იყო ჩამონათვალი იმ ცვლილებებისა, რომლებიც გასულ წელს განხორციელდა საქართველოს კანონმდებლობაში. მათი შედეგები თანდათან უფრო საგრძნობი გახდება. მაგალითად, მიმდინარე წელს უკვე სამი დემონსტრაცია იქნა აღკვეთილი, მისი მონაწილეები კი, დაპატიმრებულნი.

ანგარიშში საუბარია ეთნიკურ და რელიგიურ უმცირესობებზე. აღნიშნულია, რომ კვლავ რჩება პრობლემები ამ სფეროში. ვხვდებით ინფორმაციას შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებთან დაკავშირებითაც. მნიშვნელოვანია ეკომიგრანტების თემაც, რომელზეც ბატონმა გიორგიმ უკვე ისაუბრა. მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანაში ათასობით ეკომიგრანტია, ამ კუთხით, შეიძლება ითქვას, რომ საკანონმდებლო ვაკუუმი. საერთაშორისო კანონმდებლობით მათ იგივე სტატუსი ენიჭებათ, რაც დევნილებს. მათ დაუყოვნებლივ უნდა მიენიჭოთ ეს სტატუსი.

ანგარიშში საუბარია ციხეებზე, საპატიმრო ადგილებზე, სასამართლო სისტემაზე. მხოლოდ ერთი რიცხვი მინდა მოვიხმო, გასულ წელს, თბილისის საქალაქო სასამართლომ 26 ათას 172 საქმე განიხილა. გამამართლებელი გადაწყვეტილება მხოლოდ 3 შემთხვევაში იქნა მიღებული, ნაწილობრივ გამამართლებელი — 9 შემთხვევაში. ჩვენ ამ თემაზე უცხოელ ექსპერტებთან ერთად მოკვლევა ჩავატარეთ. მსგავსი სტატისტიკა აქვს მხოლოდ ერთ ქვეყანას, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკას. სამაგიეროდ, ძალიან მაღალია საპროცესო გარიგებების რიცხვი. მათი ხვედრითი წილი თბილისის საქალაქო სასამართლოში 84%-ზე მეტია. საზოგადოებას არ მიეწოდება ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა დგას ამ საქმეების უკან. მეორე საკითხია ის, რომ ეს სისტემა შემოსავლის წყარო გახდა. ამიტომ, უფრო მეტი დისკუსიაა საჭირო ამ თემაზე.

მინდა შევეხო პატიმრების თემას. გასული წლის დეკემბრის ბოლოს მონაცემებით, პატიმრების რიცხვი 23 684-ს აღწევს. თუ შევაჯამებთ მსჯავრდებულ პირთა საერთო რაოდენობას, იქნება ის თავისუფლების აღკვეთით თუ პირობით მსჯავრდებული და არასაპატიმრო სასჯელს შეფარდებული, იმავე დროისთვის მათი რაოდენობა აღწევდა 53 170 ადამიანს. ყველაფერი ეს მიანიშნებს იმაზე, რომ პრობლემა ძალიან ბევრია. ვიტყვდი, რომ ეს ანგარიში არის სარკე, რომელშიც, უპირველესად, ხელისუფლებამ უნდა ჩაიხედოს და დაინახოს თავისი თავი და არ შეეცადოს სარკის დამტვრევას, თუკი რაიმე ფაქტი არ მოეწონება. სამწუხაროდ, დღემდე ვერ ვხედავ ხელისუფლების რეაქციას ანგარიშში მოტანილ ფაქტებზე, თუნდაც ტერმინზე „სიკვდილის ექსპორტი“, რომელიც გაჩნდა სახალხო დამცველის ანგარიშში. არასამთავრობო ორგანიზაციებმა, მედიამ, ალბათ, არის დრო, რომ ეს ანგარიში ვაქციოთ საბაზისო დოკუმენტად, რომლის საფუძველზეც უნდა დაიწყოს დიალოგი ხელისუფლებასთან იმ პრობლემებზე სასაუბროდ, რომლებიც მასშია ნახსენები.

ნინო დანელია — არ ვაპირებ დეტალურად განვიხილო სახალხო დამცველის ანგარიშის ის ნაწილი, რომელიც ეხება მედიას. შევეცდები სისტემურად შევხედო იმ საკითხებს, რომლებსაც ბატონი გიორგი შეეხო თავის მოხსენებაში. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ მოხსენებაში შევიდა საქართველოს რეალობის ის ნაწი-

ლი, როდესაც პოლიციის ან დაცვის სამსახურის თანამშრომლების ჩაურევლობის და გულგრილობის გამო ირღვევა ადამიანის უფლებები. ასე მოხდა ბუშის ქუჩის და ტელეკომპანია „კავკასიის“ შემთხვევაში. თუმცა, ამ უკანასკნელის შემთხვევაში ბოლოს მაინც ჩაერია პოლიცია. აღსანიშნავია, რომ ბუშის ქუჩის საქმესთან დაკავშირებით სასამართლომ არ გაითვალისწინა ისეთი აშკარა მტკიცებულება, როგორიცაა ვიდეოჩანაწერი, სადაც კარგად ჩანს, რომ აქციის მონაწილეებს არც სავალი ნაწილი ჰქონდათ გადაკეტილი და არც პოლიციელებისთვის გაუწევიათ წინააღმდეგობა.

ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ სახალხო დამცველმა ცალსახად დაუჭირა მხარი ქართული სამოქალაქო საზოგადოების საკანონმდებლო ცვლილებების ინიციატივას. პირველი ოფიციალური უწყება, სადაც მოხდა ამ ანგარიშის და ცვლილებების პრეზენტაცია, სწორედ სახალხო დამცველის აპარატი იყო. მიუხედავად იმისა, რომ სახალხო დამცველის აპარატი არ არის არასამთავრობო ორგანიზაცია, ჩემი აზრით, პროცესებში აქტიურად ჩართული არასამთავრობო ორგანიზაციები ყველაზე მეტად სწორედ ამ უწყებას მოიაზრებენ ერთ-ერთ უპირველეს მოკავშირედ.

მნიშვნელოვანი აქცენტი იქნა გაკეთებული საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე, რაც ძალიან გართულებულია ბოლო პერიოდში. 2008 წელს კანონმდებლობაში შესული ცვლილებით გაჩნდა დამატებითი რგოლი მოქალაქესა და საჯარო ინფორმაციას შორის. თუ, მოქალაქეს უარს ეტყვიან საჯარო ინფორმაციაზე, მას აღარ შეუძლია სასამართლოს მიმართოს. მან უნდა მიმართოს იმავე უწყების ზემდგომ პირს, სადაც მას საჯარო ინფორმაციაზე უარი უთხრეს, რაც თავისთავად, ცოტა აბსურდული მეჩვენება.

არის ორი ძალიან მნიშვნელოვანი თემა, რომელთა მხოლოდ ანგარიშში მითითება საკმარისი არ არის. ისინი მუდმივ ყურადღებასა და დისკუსიებს საჭიროებენ. ეს არის რელიგიური, ეთნიკური უმცირესობების თემა და, ზოგადად, ადამიანის უფლებების დარღვევა მისი რომელიმე ჯგუფისადმი კუთვნილების გამო. ეს ერთ-ერთი ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი პრობლემაა საქართველოში. ამ თვალსაზრისით, ჩემი აზრით, ვითარება დღეს უფრო დამძიმებულია, ვიდრე რამდენიმე წლის წინ. ვგულისხმობ იმას, რომ ტელევიზია ამ თემას ხშირად

არ აშუქებს, ან დისკრიმინაციულად აშუქებს. ბეჭდურ მედიაში ვითარება ოდნავ უკეთესია მხოლოდ იმის გამო, რომ არის რამდენიმე დამოუკიდებელი მედიასაშუალება, მათ შორის ჟურნალი „ლიბერალი“, გაზეთი „ბათუმელები“, ასევე ჟურნალი „ტაბულა“, რომელიც ადამიანებს რომელიმე სოციალური ჯგუფისადმი მიკუთვნებულობის გამო ანათემას არ გადასცემს. თუმცა, აქ სხვა ტიპის პრობლემა წარმოიშობა, მაგალითად, პოლიტიკური კუთვნილების. პრობლემატურია, ეთნიკური კუთხით ადამიანების გარიყვა. ბატონი გიორგის მოხსენებაში პოზიტიურად არის საუბარი იმაზე, რომ საზოგადოებრივ მაუწყებელში ვითარება შეცვალა. თუ, ადრე, ადამიანს საკუთარ ენაზე სურდა ახალი ამბების მოსმენა, ამის შესაძლებლობა მას მხოლოდ კვირაში ერთხელ ეძლეოდა, ახლა საზოგადოებრივი მაუწყებელი ცდილობს მომზადებული გადაცემები გადასცეს რეგიონულ ტელევიზიებს, ამისთვის ყიდულობს კიდევ ეთერს ყოველდღიურად. მაგრამ, აქ თავს იჩენს სხვა პრობლემა, ამის შესახებ გუშინ შევიტყვევ ერთ-ერთი ანგარიშიდან. ამ თემამე ადამიანის უფლებათა ევროპული ცენტრი მუშაობს. აღმოჩნდა, რომ ამ რეგიონებში მცხოვრებმა ძალიან ბევრმა ადამიანმა არ იცის, რომ ასეთი გადაცემები გადის ეთერში. ეს ფაქტი უცნობია არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებისთვისაც, რომლებიც უშუალოდ უნდა იყვნენ ჩართულები პროცესში. აქ, საზოგადოების არაინფორმირებულობის პრობლემა გვაქვს.

ძალიან კარგია, რომ ბოლო წლებში ერთმანეთს ემთხვევა საერთაშორისო ორგანიზაციების, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და სახალხო დამცველის ანგარიში. ეს ამ ანგარიშებში მოტანილი ინფორმაციის ობიექტურობაზე მეტყველებს. თუმცა, ანგარიშებთან ერთად უფრო მეტი აქტიურობა და ჩართულობაა საჭირო იმისთვის, რომ ანგარიშებს შესაბამისი უწყებებიდან რეაგირება მოჰყვეს. აქ, უპირველესად, მედია იგულისხმება, იმიტომ, რომ მან უნდა გააშუქოს ეს საკითხები. სახალხო დამცველის ანგარიშის ყოველი თავი შეიძლება გახდეს ახალი ამბების ან თოქ-შოუების თემა. ინფორმაცია ანგარიშის შესახებ, ასევე ის, რომ ამ საკითხებს მათ ცხოვრებაზე დიდი გავლენის მოხდენა შეუძლია, მოქალაქეებს სწორედ მედიაში უნდა მიაწოდოს.

ბოლო პერიოდში სულ უფრო მეტი ადამიანი აძლევს თავს უფლებას მედიაში ქსენოფობიური და ჰომოფობიური განცხადებები გააკეთოს. არ ვამბობ, რომ

ამ კუთხით ეკლესია გააქტიურდა, მაგრამ ყველა დანარჩენი ორგანიზაცია ცდილობს მისი შეფასება არ განსხვავდებოდეს ეკლესიის შეფასებებისგან, ცდილობს არ დაუპირისპირდეს ეკლესიას, რომ არ დაკარგოს ამომრჩეველთა ხმები. იმ ადამიანებმაც, რომლებიც გამოირჩეოდნენ სამოქალაქო პოზიციით, დაიწყეს ქსენოფობიური განცხადებების კეთება და ეს, ჩემი აზრით, არ უნდა დარჩეს ჩვენი ყურადღების მიღმა. ეს, შეიძლება არ იყოს სახალხო დამცველის ანგარიშის თემა, ეს მთელი საზოგადოების ჩართულობას მოითხოვს. გმადლობთ.

გიორგი ტულუში — სახელმწიფო დეპარტამენტის ყოველწლიური ანგარიში დაახლოებით იმავე პერიოდში გამოქვეყნდა, როცა სახალხო დამცველის ანგარიში. ამ ანგარიშებში ბევრი თემა საერთოა, თუმცა, სტრუქტურულად და შინაარსობრივად სახელმწიფო დეპარტამენტის ანგარიში მკვეთრად განსხვავებულია. იგი ნაკლებად შეიცავს შეფასებებს. მისი ძირითადი ნაწილი მაინც აღწერილობითი ხასიათისაა. რა თქმა უნდა, იქ არაერთი ისეთი ფაქტია აღწერილი, რომელიც მოტანილია არა მარტო სახალხო დამცველის ანგარიშში. ის უშუალოდ ეყრდნობა ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის, ადამიანის უფლებათა ცენტრისა და კიდევ სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ შესწავლილ საქმეებს. მასში ასევე დეტალურად არის საუბარი სახალხო დამცველის აპარატის საქმიანობაზეც, რაც ჩემთვის ძალიან სასიამოვნო ფაქტია.

ვფიქრობთ, სამომავლოდ ანგარიში უფრო კომპაქტური გახდეს და თემების და რეკომენდაციების დონეზე შემცირდეს. ბევრი ომბუდსმენი აკეთებს დღეს ამას. ჯერ ეს შეუძლებელია, მხოლოდ ზოგად ტენდენციებზე საუბარი გაჭირდება. იმ აზრისგანაც შორს ვარ, რომ ჩემს ანგარიშში ყველაფერი მოხვდა. შეიძლება იყოს უფლებათა დარღვევის ისეთი ფაქტებიც, რომლებიც არ შეგვისწავლია, ან ჩვენთვის საყურადღებო ვერ გახდა გარკვეული მიზეზების გამო. ვერ ვიტყვი, რომ თუნდაც სასჯელალსრულების დაწესებულებებში ყველა უფლებადარღვეული პატიმრის საქმე მაქვს შესწავლილი. რა თქმა უნდა, რჩება ფაქტები, რომლებიც ჩვენამდე არ მოდის, თუმცა უნდა აღვნიშნო, რომ ადამიანის უფლებების დაცვა არ არის იზოლირებული პროცესი.

ჩვენთვის მნიშვნელოვანია თანამშრომლობა არა მარტო ცალკეულ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, არამედ მთელ საზოგადოებასთან, მედიასთან. ჩვე-

ნი საქმიანობის ეფექტურობა დიდწილად არის დამოკიდებული მედიის საქმიანობაზე. სახალხო დამცველის აპარატს მედიასთან აბსოლუტურად გახსნილი ურთიერთობა აქვს. ხშირად თვითონ ვცდილობთ მედიის დაინტერესებას, ხშირად მედიასაშუალებები თავად ინტერესდებიან სახალხო დამცველის საქმიანობით. ამ წელიწად-ნახევარში მეც დავინახე, როგორი უნდა იყოს მიდგომა სხვადასხვა მედიასაშუალებასთან. გვაწუხებენ ისეთ თემებზეც, რომლებიც საერთოდ არ გვეხება, თუმცა ხშირად აინტერესებთ ჩვენი ყოველდღიური მუშაობა. მინდა ვთქვა, რომ ანგარიში ხარისხის თვალსაზრისით გაცილებით კარგად გაშუქდა, ვიდრე 2009 წლის მეორე ანგარიში, რომელიც არანაკლებ მწვავე და საინტერესო იყო. მის მიმართ ესოდენ დიდი ყურადღება არ ყოფილა, რაც ჩემთვის გასაკვირია. შეიძლება იქ „სიკვდილის ექსპორტი“ არ ეწერა, მაგრამ ორი სიტყვის გამო ანგარიშს აქტუალობას ვერც დაუკარგავ და ვერც შესძენ.

ანგარიშში არაერთი რეკომენდაციაა კანონების გადახედვის, შეცვლის, მიღების მიმართულებით. საკონსტიტუციო სასამართლოსთან ურთიერთობა, რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვანია. ძალიან ხშირად, როდესაც პარლამენტი არ ითვალისწინებს ჩვენს ხედვას რომელიმე საკანონმდებლო ნორმასთან დაკავშირებით, გვიხდება საკონსტიტუციო სასამართლოში მიმართვა და ამ მექანიზმის გამოყენება. რამდენიმე ათეული ცვლილების შესახებ მივწერე პარლამენტის თავმჯდომარეს. ეს ეხება ბოლო დროს მიღებულ საკანონმდებლო ცვლილებებს, იქნება ეს გრძელვადიანი პაემნების საკითხი სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში თუ, სხვა. ხშირად არ იზიარებენ ჩვენს რეკომენდაციებს და ამის შემდეგ, საკონსტიტუციო სასამართლოს მივმართავთ, რაც ძალიან დიდი დროის და რესურსების ხარჯვასთან არის დაკავშირებული.

გიორგი გვახარია — ბატონო გიორგი, რა ძირითადი პრეტენზიები გამოითქვა ანგარიშის მიმართ როგორც ხელისუფლების, ისე ოპოზიციის მხრიდან?

გიორგი ტულუში — შეფასებები არაერთგვაროვანი იყო. სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის წარმომადგენელმა ვითომ გვიპასუხა, მაგრამ იმდენი ტყუილმართალი იყო მოტანილი პასუხში, ბევრი ვიფიქრეთ იმაზე, ეს კომენტარი უბასუ-

ხოდ დაგვეტოვებინა თუ, მაინც გვეპასუხა. თუმცა, ალბათ, სწორი არ იქნებოდა, პასუხი არ გაგვეცა და შემოვიფარგლეთ მარტივი პასუხით, რომ ნათქვამი არ შესაბამებოდა სიმართლეს. სახალხო დამცველი ანგარიშის შედგენისას აბსოლუტურად თავისუფალია, ყველას შეუძლია იქ მოტანილი ფაქტების გადამოწმება. კრიტიკა ანგარიშის მიმართ, ზოგჯერ სამართლიანი, ზოგჯერ უსამართლო, ოპოზიციის მხრიდანაც მომისმენია. ისინი ძირითადად კითხულობენ თავებს რელიგიის თავისუფლებისა და უმცირესობების შესახებ. როგორც წესი, ეს თავები არ მოსწონთ ხოლმე.

მიდგომა არაერთგვაროვანია, თუმცა, ანგარიშთან მიდგომის თვალსაზრისით კულტურაც შეიცვალა. ჩვენ ძალიან შორს ვართ იმისგან, რაც ხდება ცივილიზებულ, განვითარებულ ქვეყნებში, როდესაც პარლამენტი ელოდება სახალხო დამცველის ანგარიშს იმისთვის, რომ იგი გამოიყენოს როგორც ერთ-ერთი ბერკეტი აღმასრულებელი ხელისუფლების გასაკონტროლებლად და მიაღწიოს მისი მხრიდან უფლებათა დაცვის ხარისხის ამაღლებას და გაუმჯობესებას. მინდა მეტი პარტნიორობა დავინახო პარლამენტის მხრიდან, მაგრამ სამწუხაროდ, ამას ვერ ვხედავ. ეს ეხება ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტსაც. ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი დოკუმენტი, რომელიც ამ კომიტეტში კანონების შემდეგ შეიძლება მოხვდეს, სწორედ სახალხო დამცველის ანგარიში უნდა იყოს. ყოველ შემთხვევაში, იგი ანგარიშს კითხვის ნიშნის ქვეშ არ უნდა აყენებდეს. პირიქით, ისინი აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენლებისგან მაქსიმალურად უნდა მოითხოვდნენ სახალხო დამცველის ანგარიშში არსებული რეკომენდაციების შესრულებას. არ გამოვრიცხავ, რომ რომელიმე რეკომენდაცია არ გაიზიარონ, თუმცა, ყველა ეს რეკომენდაცია კონკრეტულ, შესწავლილ საქმეებს ეფუძნება. ასე რომ, ამ კუთხითაც კულტურა დასახვეწია. მე, პირიქით, იმედი უნდა მქონდეს, რომ პარლამენტისთვის ჩემი დოკუმენტი სახელმძღვანელო იქნება.

მხოლოდ იმის თქმა, რომ სახალხო დამცველის ანგარიშის შემოტანის შემდეგ მინისტრი მოიხსნას, სიტუაციას არ შეცვლის. რა თქმა უნდა, ვერავის დავუშლი თავისი მიზნებისთვის გამოიყენონ სახალხო დამცველის ანგარიში. რაც უფრო მეტი ყუ-რადლება მიეცევა ამ ანგარიშს, ჩემთვის მით უფრო მისასალმებელია. მადლობელი

ვარ იმ პარლამენტარებისა, რომლებიც ბიუროს სხდომაზე, სხდომათა დარბაზში თუ მედიასთან ციტირებენ სახალხო დამცველის ანგარიშს. ეს არის ერთ-ერთი მამოძრავებელი ძალა იმისთვის, რომ ანგარიში არავის დაავიწყდეს. იმიტომ, რომ ის არ არის სამი დღისთვის დაწერილი. ეს არის მთელი წლის ანგარიში, რომელიც შეიძლება გამოვიყენოთ, როგორც ქვეყანაში ადამიანის უფლებათა დაცვის მდგომარეობის ამსახველი ერთ-ერთი ძირითადი დოკუმენტი. ბევრი ანგარიში წამიკითხავს, როგორც ადგილობრივი, ასევე საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ მომზადებული, მათ შორის ერთ-ერთი ყველაზე ღირსეული ადგილი უკავია ომბუდსმენის მოხსენებას, რაც სავსებით ლოგიკურია, იმიტომ, რომ ეს დაწესებულებაც ამისთვის არის შექმნილი. ძალიან მსურს, რომ იმ სამი წლის განმავლობაში, რაც დამრჩა ამ თანამდებობაზე გასატარებლად, მიდგომა ანგარიშის მიმართ უკეთესობისკენ შეიცვალოს. პოლიტიკოსები, ალბათ, მომავალში მეტ პასუხისმგებლობას გაიზიარებენ ომბუდსმენის საქმიანობასთან დაკავშირებით. სამწუხაროდ, არიან ისეთებიც, ვისაც დღემდე ვერ შევაგნებინეთ, რომ ომბუდსმენის ინსტიტუტი არის დამოუკიდებელი და მოქმედებს კონსტიტუციაზე და კანონზე დაყრდნობით და არა, ცალკეული ადამიანის შეხედულებებიდან გამომდინარე. კარგი იქნებოდა, თუ ზოგიერთი პარლამენტარი წაიკითხავდა ორგანულ კანონს სახალხო დამცველის შესახებ. მოვისმინე ამრი, რომ მხოლოდ ნეგატიურზე ვარ ორიენტირებული და ვერ ვხედავ შეღებილ კედლებს და გარემონტებულ შენობებს. მინდა გითხრათ, რომ ყველაფერს ვხედავთ და რაც ასახავს იყო ანგარიშში, ყველაფერი ავსახეთ, მათ შორის, პოზიტიური ტენდენციებიც. ჩემი ბრალი არ არის, რომ 523 გვერდზე მიწევს კრიტიკა იქიდან გამომდინარე, რომ ვხედავ პრობლემებს.

დარბაზიდან — მე შეკითხვა არა მაქვს. ინფორმაცია მინდა მოგაწოდოთ თბილისის დასუფთავების სამსახურზე. ეს არის ერთადერთი სამსახური, სადაც არც დასვენების დღეებია, არც შვებულება, სადაც კონტრაქტზე ისე აწერინებენ ხელს, წინასწარ წაკითხვის საშუალებასაც არ აძლევენ, და ისეთ საქმესაც აკეთებინებენ, რაც მათ არ ევალებათ. გამწვანების სამსახურის საქმესაც ესენი აკეთებენ. სად მიდის გამწვანების სამსახურისთვის გამოყოფილი თანხა? გარდა ამისა, უდიერი დამოკიდებულებაა დასაქმებულებისადმი, თუმცა, ამას არა აქვს სისტემუ-

რი ხასიათი, ძირითადად, ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენლების მიმართ გვხვდება. ვინც ამაზე ხმას ამოიღებს, სამსახურიდან უშვებენ. მე პირადად ქართ-ველი გახლავართ, სამსახურიდან იქ არსებული მდგომარეობის გაპროტესტების გამო გამომიშვეს. ჯერ პროფკავშირებს მივმართე, მერე საკრებულოს. მერე და-მიბარა დასუფთავების სამსახურის ყოფილმა უფროსმა, ტარიელ ხიზანეიშვილმა და მითხრა, რომ ჩემით კმაყოფილი იყო, მაგრამ რადგან „გარეთ ვმოძრაობდი“, ამის გამო მიშვებდა სამსახურიდან.

გიორგი ტულუში — ჩვენ შეხვედრა გვექონდა ამ საკითხზე. სიუჟეტიც მაქვს ნა-ნახი თქვენი მონაწილეობით. იმ შეხვედრაზე გთხოვთ, ამ სამსახურის რამდენიმე თანამშრომელი, რომელიც დისკრიმინაციის მსხვერპლი გახდა, მოგეყვანათ ჩვენ-თან. ისინი მართლაც მოვიდნენ ჩვენთან. შემდეგ პროკურატურისგან დისკრიმი-ნაციის მუხლით გამოძიების დაწყებაც მოვითხოვეთ. ეს არის, თუ არ ვცდები, შპს „თბილსერვისი“. მერიას ეს ფუნქცია დელეგირებული აქვს კერძო კომპანიისთ-ვის, სადაც შრომითი ურთიერთობები, ჩვეულებრივად, შრომითი კანონმდებლო-ბით წესრიგდება. თუ არ ვცდები, შრომითი ხელშეკრულებებია გაფორმებული. ასე რომ, მიუხედავად იმისა, რომ სახალხო დამცველს სამართლებრივი რეაგირების საშუალება ნაკლებად აქვს, მე შემიძლია დისკრიმინაციის კუთხით გავაგრძელო მუშაობა. მანამდე ვნახოთ, რას გააკეთებს პროკურატურა. სისხლის სამართლის კოდექსში არის მუხლი, რომელიც კრძალავს დისკრიმინაციას და ის სისხლის სა-მართლის დანაშაულად ითვლება, მით უმეტეს, ეთნიკური ნიშნით. დაველოდოთ პროკურატურის პასუხს. მე მივაქცევ ამ საკითხს ყურადღებას.

მერაბ ჯიყაშვილი — კანონის შედეგად 90 დღემდე გაიზარდა ადმინისტრა-ციული პატიმრობა. იქ გაცილებით მძიმე სიტუაციაა, ვიდრე ციხეებში. მხოლოდ მოპყრობას არ ვგულისხმობ, მთლიანად შენობა საშინელ მდგომარეობაშია. ბა-ტონ გიორგის მინდა ვთხოვო პირადად მოინახულოს იქაურობა, სულ 14 საკანია.

გიორგი ტულუში — ჩვენთვის ცნობილია ეს საქმე. თქვენთან ყოფნის მეორე დღეს შინაგან საქმეთა მინისტრს მივმართეთ. ადმინისტრაციული პატიმრობა

გლობალური პრობლემაა ქვეყანაში. თბილისის იზოლატორი კიდევ არ არის ისეთი ცუდი, რაიონებში არსებულ იზოლატორებთან შედარებით.

ვახტანგ ბახტაძე, ჟურნალისტი — ბატონო გიორგი, სულ ახლახან, პარლამენტში, სახელმწიფო შენობებთან 20 მეტრით დაშორებით, შეკრებებთან დაკავშირებით მოხდა შეთანხმება. რიგმა პოლიტიკურმა ორგანიზაციებმა და მათმა ლიდერებმა გამარჯვებად ჩათვალეს ეს მოვლენა. თუმცა, იყვნენ ადამიანის უფლებათა დამცველები, ასევე ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, რომლებიც თავშეკავებით შეხვდნენ ამ გადაწყვეტილებას. მაინტერესებს, თქვენი შეფასება ამასთან დაკავშირებით.

მეორე კითხვა ამერიკის დეპარტამენტის დოკუმენტს ეხება, რომელზეც ცხარე პოლემიკა გაიმართა ელექტრონულ მედიაში. იქნებ განგვიმართოთ პროცედურები, თუ როგორ ხდება ამ ორგანიზაციისთვის არასამთავრობო სექტორის მიერ ინფორმაციის მიწოდება.

გიორგი ტულუში — რაც შეეხება კანონს „შეკრებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ და საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებას, ჩემი შეფასებით, ეს რა თქმა უნდა წინგადადგმული ნაბიჯი იყო, ვინაიდან სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო მოქმედი კანონის რამდენიმე მუხლი. არ არის საუბარი მხოლოდ 20 მეტრზე. გაუქმდა ისეთი მნიშვნელოვანი ნორმაც, როგორიც იყო აქციის შეწყვეტის დაუყოვნებლივი მოთხოვნა, რაც აქციის მონაწილეს არ აძლევდა აქციის კანონთან შესაბამისობაში მოყვანის დროს. იყო რამდენიმე მომენტი, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლომ არ დაგვიკმაყოფილა, ერთ-ერთი ეხებოდა ფინანსური პოლიციის თანამშრომლებს, რომლებსაც კანონით ეკრძალებათ აქციაში მონაწილეობა. ვთქვი, რომ რჩება სამსჯელო საკითხები, მაგრამ კანონი უფრო მეტად მოვიდა შესაბამისობაში ევროსასამართლოს პრაქტიკასთან. თუმცა, ჩვენს კანონში კვლავ რჩება ხარვეზები, რომელთა გამოსწორებაც შესაძლებელია. სასამართლოს გადაწყვეტილებას სხვადასხვანაირი შეფასება მოჰყვა. ჩემთვის ყველაზე მისაღებია ფორმა, რომ სასამართლომ გარკვეული ხარვეზები აღმოფხვრა. გავეცანი ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის დასკვნას ამ საკითხზე და აბსოლუტურად ვიზიარებ მას.

რაც შეეხება თქვენს მეორე შეკითხვას, არ ვარ კომპეტენტური ვისაუბრო, თუ რა მეთოდოლოგიას იყენებს ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი საკუთარი ანგარიშის შედგენისას. მხოლოდ ის შემიძლია გითხრათ, რომ მათ რამდენიმე შეკითხვით მოგვმართეს და გავეცით პასუხი. შესაბამისად, მათ გაიზიარეს ჩვენი ხედვა, რაც აისახა კიდევ ანგარიშში. ანალოგიური მიდგომა იყო ალბათ არასამთავრობო ორგანიზაციებთანაც. ჩემს ანგარიშზე, რაც დაგაინტერესებთ, ყველაფერს გეტყვით, მაგრამ სხვის ანგარიშზე გამიჭირდება საუბარი.

ქეთი აბაშიძე, იურისტთა ასოციაცია — ანგარიშის მომზადების მიზანი ალბათ მისგან შედეგის მიღებაა. მართალია, თქვენ კანონით ანგარიშგაღებულ ხარტ პარლამენტის წინაშე, მაგრამ მაინტერესებს ანგარიშის გამოქვეყნების შემდეგ თუ ცდილობთ შეხვედრას სხვადასხვა სამინისტროების წარმომადგენლებთან ან პირველ პირებთან, ანგარიშის მათთვის უშუალოდ გაცნობის მიზნით.

შეკითხვა მაქვს ქალბატონ ნინოსთანაც. თქვენ ახსენეთ მედიის დამოუკიდებლობის საკითხი, რომელიც დღეს მართლაც ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემაა საქართველოში. როგორ ფიქრობთ, დღევანდელი ქართული სამოქალაქო საზოგადოება ამ კუთხით სათანადოდ მუშაობს?

გიორგი ტულუში — შესავალშიც აღვნიშნე, რომ არ ვაპირებ ველოდო, როდის გაახსენდება პარლამენტს ჩემი რეკომენდაციები. ინდივიდუალურ რეჟიმში არაერთ უწყებასთან ვმუშაობ, თუმცა ეს არ არის თანამშრომლობა, მას უფრო ეთქმის კომუნიკაციის რეჟიმი. გვაქვს შემთხვევები, როდესაც მინისტრები პირადად ითხოვენ სახალხო დამცველთან შეხვედრას. წინა ანგარიშზე იყო გამოთქმული ასეთი სურვილი სასჯელალსრულების სამინისტროს მხრიდან. ჯერჯერობით, მსგავსი სურვილი არ გამოთქმულა. ჯანდაცვის მინისტრთანაც გვაქვს ურთიერთობა. მინდა აღვნიშნო, რომ როდესაც მონიტორინგის ჩაშლა სცადეს ბავშვთა სახლებში, სწორედ მასთან ჩემი კომუნიკაციით მოხერხდა ამ საკითხის მოგვარება. არის უწყებები, რომლებთანაც გვაკავშირებს ურთიერთობა გარკვეულ ფორმატში, თუნდაც, სისხლის სამართლის რეფორმის საბჭოს წევრობის გამო. ინდივიდუალურ რეჟიმში მუშაობა მიმდინარეობს ყველა დონეზე. ზოგჯერ, ვიდრე საქ-

მე რეკომენდაციამდე მივიდოდეს, ჩვენ წინასწარ ვატყობინებთ უწყებას ფაქტების შესახებ, რომ დროულად აღმოფხვრან ისინი. მაგრამ, თუ რომელიმე უწყებას არ სურს ამგვარი ურთიერთობა, მას ვერ დავაძალებთ, პირიქით, პირველი სიგნალი სწორედ მათგან მოდის ხოლმე.

ნინო დანელია — არა მგონია, სამოქალაქო საზოგადოება საკმარისს აკეთებდეს ამ პრობლემის გადასაჭრელად. პრობლემა ორი ტიპისაა: ერთია, დამოუკიდებლობა და მეორე, პროფესიონალიზმის დონე. კონკრეტულ შემთხვევას გაგაცნობთ. მოგესხნებათ, საზოგადოებრივი მაუწყებელი ყველაზე მეტად შეიძლება განვიხილოთ ისეთ ტელევიზიად, სადაც ჩვენ, საზოგადოებას მეტი გავლენა შეიძლება გვქონდეს, მაგრამ, საზოგადოებრივი მაუწყებლის სხდომებზე ძალიან ხშირად მე და ჩემი კოლეგები მარტო ვართ დიდი მანქანის პირისპირ. მაგალითად, როდესაც პროგრამული პრიორიტეტები გამოქვეყნდა, ვერცერთი კომენტარი ვერ მივიღეთ. სხდომები ღიაა, მაგრამ ერთადერთი შემთხვევა მახსენდება, როდესაც ჟურნალისტები დაინტერესდნენ სხდომაზე დასწრებით. ინტერესი ძალიან დაბალია.

დარბაზიდან — ჩემი კითხვა ეხება იმ სოციალურ ჯგუფს, რომელსაც სახელი ბოლომდე არა აქვს დარქმეული. მათ ხან ინვალიდებს, ან უნარშემღუდულებს, ხან შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებს ვუწოდებთ, შეიძლება ალუ-რიცხავი პატიმრებიც ვუწოდოთ.

ერთი კვირის წინ გამოვიდა ინფრასტრუქტურის მინისტრი და აღნიშნა, რომ საქართველოში ველოგზების შენება იწყება და ამისთვის, 10 მილიონი ლარია გამოყოფილი.

იმ ადამიანებს კი, რომელმაც დასაწყისში მოგახსენებდით, დაკარგული აქვთ ყველანაირი უფლება, იმიტომ რომ გადაადგილების უფლება აქვთ შეზღუდული. კონვენციას როდის შეიძლება ხელი მოეწეროს, რა პროგნოზი გაქვთ ამის შესახებ?

გიორგი ტულუში — კონვენციას რამდენიმე წლის წინ მოეწერა ხელი ნიუ-იორკში, თუმცა, ის პარლამენტის მიერ რატიფიცირებული არ არის. ამ საკითხზე ხანგრძლივი მიმოწერა გვქონდა პრეზიდენტის ადმინისტრაციასთან, მაგრამ პასუხი ვერ-

ჯერობით არ ჩანს. თუმცა, მოდით, ილუზიებით ნუ ვიცხოვრებთ. კონვენციის რატიფიცირება, რა თქმა უნდა, წინგადადგმული ნაბიჯი იქნება, ამ ადამიანთა უფლებების დასაცავად დამატებით მექანიზმსაც გააჩენს და უკვე საერთაშორისო დონეზე მონიტორინგის საგანი გახდება ქვეყანა, თუმცა, მინდა აღვნიშნო, რომ მანდ არის ბევრი სხვა პრობლემა. საუბარია არადაპტირებულ გარემოზე. ამაზე, ყველა ჩემს ანგარიშში მაქვს საუბარი. სპეციალური ანგარიში დაეთმო შესაძლებლობა შეზღუდული პირების ინსტიტუციებს, სადაც ისინი იმყოფებიან. რეალურად არცერთი ქალაქი არ პასუხობს მინიმალურ სტანდარტებს. ვგულისხმობ დიდ ქალაქებს, სადაც არა მარტო გზები, ტროტუარები და შენობებია მოუწყობელი, ასევე ტრანსპორტი, რომლის შეძენაც ხდება, ვერ აკმაყოფილებს სტანდარტებს. ეს არის ერთ-ერთი სფერო, სადაც პროგრესს ნაკლებად ვხედავ. თუ, იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ ბევრ ახალ სახელმწიფო შენობაშიც არ არის ადაპტირება გათვალისწინებული, ეს კიდევ უფრო ამძიმებს სიტუაციას. მე, მაგალითად, ახლა ჩემი ბიუჯეტიდან ვხარჯავ 20 ათას ლარს იმისთვის, რომ შენობა ადაპტირებული გავხადო. ძველი შენობა ადაპტირებული გვექნდა, ახალსაც სჭირდება, თუმცა ნებართვებმა დიდი დრო წაიღო.

კონვენციის რატიფიცირება ერთადერთი პრობლემა არ არის. მიდგომაა შესაცვლელი. ერთხელ, ესპანეთში, ვკითხე ჩემს კოლეგას ამ თემაზე. იქ ძალიან აქტიურად მუშაობენ ამ საკითხზე. მან მიპასუხა, რომ როდესაც რკინიგზის მმართველ კომპანიას მოსთხოვა ყველა სადგურის ადაპტირება, მისწერეს, რომ ამ საქმეს ხუთი წელი დასჭირდება. ჩვენთან ამგვარი პასუხიც არ მიმიღია. ზრუნავენ, მაგრამ სამწუხაროდ, შედეგი არ ჩანს. არ ვაპირებ ამ საკითხზე გაჩუმებას. სწორედ ახლახან გაეროს კომისარიატს ჰქონდა ორგანიზებული შეხვედრა ამ თემასთან დაკავშირებით. უნდა განვაგრძოთ მუშაობა. ვიმედოვნებ, რომ ცოტა მეტი ყურადღება დაეთმოთ ამ თემას.

რეგიონალური მედიის გამოწვევები

მომხსენებლები:

ლევან ალექსიშვილი

ტელეკომპანის „გურჯაანი“ აღმასრულებელი დირექტორი;

ირაკლი აბსანძე

თავისუფალი ჟურნალისტი, ასოციაციის „არგომედია“

თავმჯდომარე;

ია ანთაძე

სამოქალაქო განვითარების ინსტიტუტის გამგეობის თავმჯდომარე,

რადიო „თავისუფლება“, ჟურნალისტი.

მოდერატორი:

გიორგი გვახარია

4 მაისი, 2011 წ.

გიორგი გვახარია — დარბაზის სიცარიელეს თემის მიმართ გულგრილობას ნუ დავაბრალებთ. ამის მიზეზი შეიძლება დისკუსიის ერთი საათით ადრე დაწყებაც იყოს. ლევან ალექსიშვილს მოვუსმინოთ, ტელეკომპანია „გურჯაანის“ აღმასრულებელ დირექტორს.

ლევან ალექსიშვილი — თემა პრობლემურია არა მარტო რეგიონებისთვის, არამედ მთელი საზოგადოებისთვის და მას ძალიან ბევრი კონტექსტი აქვს. შევეცდები ძირითადად ერთ საკითხზე ვისაუბრო: ეს არის რეგიონული მედია, როგორც ბიზნესი და როგორც ობიექტური და მიუკერძოებელი ინფორმაციის გავრცელების საშუალება. ნორმალურ პირობებში ეს ორი სფერო ერთმანეთს ხელს უნდა უწყობდეს, მაგრამ ჩვენს პირობებში ისინი ხშირად ურთიერთგამომრიცხავი ხდება და ერთმანეთს ხელს უშლიან განვითარებაში. რა შეიძლება იყოს გამოსავალი?

ყველა აღიარებს, რომ დამოუკიდებლობის ხარისხი თბილისთან შედარებით, რეგიონულ მედიაში მაღალია. მაგრამ, პრობლემები რჩება და ისინი მოკლედ ასე შეიძლება ჩამოვაცალიოთ: არაპროფესიონალიზმი, სუსტი სამოქალაქო სექტორი, ჩაკეტილი ხელისუფლება და რესურსების სიმწირე, ანუ მწირი შემოსავალი, რითაც შეუძლია მას თავი ირჩინოს. უნდა აღინიშნოს თვითცენზურის საკითხიც. თუმცა ცენზურა და თვითცენზურა გადაჯაჭვული ცნებებია. ეს უკანასკნელი, შესაძლოა, ცენზურიდანაც გამომდინარეობდეს.

როდესაც ხელისუფლება იკეტება, მიუკერძოებელი, დაბალანსებული და ობიექტური ინფორმაციის გავრცელება ავტომატურად შეუძლებელი ხდება. შეგიძლია ჩაწერო ოპოზიციური მხარე, მაგრამ იმ პირობებში, როდესაც ხელისუფლება უარს ამბობს კომენტარზე, თავისთავად არღვევ დამოუკიდებელი მედიის პრინციპს.

ჩვენს პირობებში ძლიერი პროდუქცია და თავისუფალი და ყურებადი კონტენტი არ ნიშნავს ბიზნესის განვითარებას, რაც უკვე აგდებს მედიას ლოგიკური ჩარჩოდან.

ის მხარდაჭერა, რომელსაც დონორი ორგანიზაციები რეგიონულ მედიას უცხადებენ, პირდაპირ არ უკავშირდება ბიზნესის განვითარებას. ის უმეტესწი-

ლად იქით არის მიმართული, რომ რეგიონულმა მედიამ გაავრცელოს ობიექტური და მიუკერძოებელი ინფორმაცია და შექმნას ძლიერი კონტენტი. თუმცა, ეს კონტენტი ხშირად ვერ იყიდება. ამას თავისი მიზეზები აქვს. რეგიონებში არ არსებობს სათანადო კვლევები. კომუნიკაციების მარეგულირებელმა კომისიამ მაუწყებლობის არეალის კვლევა ჩაატარა. კახეთში ეს კვლევა მხოლოდ საგარეჯოსა და ყვარელში ჩატარდა, სადაც რეგიონული მედია არ ფუნქციონირებს. ის არ ჩატარებულა არც გურჯაანში, არც თელავში, სადაც ტელევიზიებიცაა. დასმული იყო კითხვა, საჭიროდ მიგაჩნიათ თუ არა რეგიონული ტელევიზიის არსებობა. გარკვეულმა ნაწილმა უპასუხა, რომ არ არის საჭირო. ბუნებრივია, საგარეჯოელი, რომელსაც არ აქვს თავისი ტელევიზია, ასეთ პასუხს გასცემდა კიდევ. მე ველოდებოდი, რომ ისინი დადებდნენ რეიტინგის შედეგებს და ველოდი, რომ ჩემი ტელევიზიის პროდუქცია სერიოზულ კონკურენციას გაუწევდა ცენტრალურ არხებს. თუმცა, ამ კვლევის მიღმა აღმოვჩნდი.

როგორ შეიძლება განვითარდეს რეგიონული მედია, როგორც ბიზნესი? მაგალითისთვის, შეგიძლია მთელი დღე გაუშვა სმს-ები, ან ხელისუფლებისგან აიღო რაღაც თანხა და მუდმივად ისაუბრო მათ საქმიანობაზე. თუმცა, ეს უკვე გამორიცხავს დამოუკიდებლობას და ობიექტური ინფორმაციის გავრცელებას. რეგიონული მედია დგას ამ დილემის წინაშე. როგორ უნდა მოიქცეს ის, იფიქროს მხოლოდ ბიზნესზე, თუ ინფორმაციის გავრცელებაზე? თუ ის შექმნის ძლიერ პროდუქციას, გაავრცელებს ინფორმაციას, მაგრამ ვერ განვითარდება როგორც ბიზნესი, მას ადრე თუ გვიან დახურვა ემუქრება, არა აქვს მნიშვნელობა, გაზეთი იქნება თუ ტელევიზია. ხოლო, თუ განავითარებს მხოლოდ ბიზნესს და მაყურებელს არ მიაწვდის მისთვის საინტერესო ინფორმაციას, არც ამას ექნება გრძელვადიანი პერსპექტივა.

საქართველოში ძალიან საინტერესო რამ მოხდა. იმის ნაცვლად, რომ მედიას საზოგადოების პროვოცირება მოეხდინა ობიექტური ინფორმაციის მიღებაზე, მან პირიქით დაუკარგა საზოგადოებას მოთხოვნილება ამ ინფორმაციაზე, დაუკარგა მოთხოვნილება საინფორმაციო-ანალიტიკურ პროგრამებზე, რაც ძალიან ცუდია ქვეყნისთვის. სამოქალაქო საზოგადოება ასეთ პირობებში უბრალოდ ვერ განვითარდება.

როცა საგამოძიებო სიუჟეტები გავაკეთეთ გურჯაანის, ყვარლის, თელავის, ლაგოდეხის მუნიციპალიტეტებზე და გამოვააშკარავეთ კონკრეტული პრობლემები, გარშემო არ იყო ადამიანი, რომელიც ამ ფილმებზე ხმას ამოიღებდა. დაშვებული შეცდომებისთვის და დარღვევებისთვის მუნიციპალიტეტებისთვის პასუხი არავის მოუთხოვია, არც სამოქალაქო სექტორს და არც ოპოზიციას. დამოუკიდებელი მედია ძლიერი სამოქალაქო სექტორის გარეშე ვერ ვითარდება.

გაზეთებში თავისუფლების ხარისხი მაღალია, მაგრამ არა აქვთ დისტრიბუცია. შესაბამისად, როდესაც გაზეთის ტირაჟი დაბალია, ვერც ის პროდუქცია ვრცელდება, რომელსაც ისინი ამზადებენ. ობიექტური ინფორმაციის ბიზნესად ქცევისთვის მხოლოდ მედიის ძალისხმევა არ არის საკმარისი. ამას სჭირდება თავად საზოგადოების და ბიზნესის ძალისხმევა. თუმცა, ბიზნესსაც აქვს თავისი პრობლემები და ესეც ყველამ ვიცით. ვართ ერთ დიდ მოჯადოებულ წრეში, როდესაც მხოლოდ მედია, თავისი აქტიურობით რეგიონებში ვერ იქნება წარმატებული, თუ, მის პარალელურად სხვა სფეროებიც არ იქნება წარმატებული.

არ მინდა მხოლოდ პრობლემებზე ვისაუბრო, მაგრამ, იმ პირობებში, რომელიც დღეს ქვეყანაშია, რეგიონულმა მედიამ გაცილებით მეტის გაკეთება შეძლო, ვიდრე ცენტრალურმა მედიამ. რეგიონებში მედიამ უზრუნველყო საზოგადოების სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ინფორმაციით უზრუნველყოფა.

არ შემიძლია, არ ვისაუბრო პროფესიონალიზმის ხარისხზეც. ნება ობიექტური ინფორმაციის გავრცელებისა მაღალია, მაგრამ, პროფესიონალიზმის დონე, უნდა ვაღიაროთ, არცთუ ისე მაღალია. ამ პრობლემას ვერ მოხსნის ჟურნალისტებისთვის გამართული ტრენინგები და სემინარები. მათ მოკლევადიანი ეფექტი აქვთ. თუ, მედიასაშუალებამ არ გამოყო კონკურენტუნარიანი თანხა ჟურნალისტის დასაქირავებლად, ის პროფესიონალს ვერ დაიქირავებს. დღევანდელი მდგომარეობით, დასაქმების ყველაზე დიდი წყარო არის ხელისუფლება. რეგიონულ მედიას, რა თქმა უნდა, ჰყავს პროფესიონალი კადრებიც, მაგრამ ისინი ერთეულები არიან. მედიასაშუალებას გაფართოება რომ უნდოდეს, რეგიონში პროფესიონალი ჟურნალისტის მოძებნა მისი მეორე მედიასაშუალებიდან გადმოყვანის ხარჯზე თუ შეიძლება მოხდეს. არაპროფესიონალიზმი იწვევს თვითცენზურას.

კიდევ ერთი საკითხი — მედია, როგორც მაკონტროლებელი ინსტიტუტი, ამ ბოლო დროს ძალიან პოპულარული თემაა. ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდის მხარდაჭერით გამოცხადებულ კონკურსზე ძალიან ბევრმა მედიასაშუალებამ, მათ შორის ჩემმა მედიასაშუალებამაც, გადადგა პირველი ნაბიჯები ამ კუთხით. მედია, როგორც მაკონტროლებელი ინსტიტუტი, წარმოდგენილია იყოს სამოქალაქო საზოგადოების გარეშე.

ირაკლი აბსანძე — შევეცდები გვიამბოთ ჩემი დაკვირვებების შესახებ. სამი წლის განმავლობაში ვთანამშრომლობდი ერთ-ერთ რეგიონულ მედიასაშუალებასთან და დღემდე ერთობლივად ვახორციელებთ სხვადასხვა პროექტს. ერთი მხრივ, გვსურს გადავჭრათ დილემა, რომელიც მედიის ბიზნესად ქცევაში მდგომარეობს, მეორე მხრივ, დიდწილად გვიხდება საზოგადოებრივი მაუწყებლების ფუნქციის აღება საკუთარ თავზე, რაც თავისთავად, არ არის ბიზნესი.

როგორ უნდა შეიქმნას პროდუქცია, რომელიც გაიყიდება? ჩემს გადაცემაშიც, რომელსაც ჯერ სოროსის ფონდი აფინანსებდა, მერე ევროკავშირი, ვსაუბრობდით თემებზე, რომლებიც უნდა იხილებოდეს საზოგადოებრივ მაუწყებელში და საზოგადოება უნდა მსჯელობდეს მათზე. საუბარი იყო იმაზე, თუ რა ფასეულობების მატარებელია ჩვენი საზოგადოება, რა ფასეულობების მატარებელი უნდა გახდეს, რა არის ლიბერალიზმი, და ა.შ. მაგრამ რამდენად გაიყიდება ეს პროდუქცია, რთული სათქმელია. ჩვენ ვსაუბრობთ თემებზე, რომელიც შეიძლება იმ კონკრეტულ სიტუაციაში მოსახლეობას არ აინტერესებდეს, კვლევებშიც გამოჩნდა, მას რისი ნახვის სურვილი აქვს. იქმნება ჩაკეტილი წრე და გვიჩვენებს მასში ტრიალი და გადაწყვეტილების მიღება, თუ რა მიმართულებით წავიდეთ.

პროფესიონალიზმი პრობლემაა, რადგან ფინანსები არ გვეყოფნის. ინსტიტუციურად დამკვიდრება რეგიონულ მედიასაშუალებებს გვიჭირს. დონორები გაუთავებლად გვატრენინგებენ და ამით, ძალიან კარგ საქმესაც აკეთებენ. მაგრამ, ადამიანებს, რომლებმაც ცოდნის კრიტიკული მასა დააგროვეს, ადგილობრივი ხელისუფლება, რადგან მათ სახიფათოდ მიიჩნევს, გადაიბირებს და შემდეგ თავიდან იწყება პროცესი. კონფორმიზმია, რომელსაც ხანდახან ვერ ვამტყუნებ, რადგან 50 ლარით თავის რჩენა ძალიან რთულია.

რთულია ეთიკური სტანდარტების დაცვა, მაგრამ, მათ რეგიონული ჟურნალისტები ბევრად უკეთესად იცავენ, ვიდრე ცენტრალური არხები. ამის მიზეზი ის არის, რომ შეიძლება ცდუნება ნაკლები გვაქვს. ჩემს მაუწყებელში ვერანაირად ვერ გადამიხდიან იმდენ ხელფასს, რასაც „რუსთავი 2“-ში უხდიან არაეთიკურად მუშაობისთვის. არ მეთანხმებით? არის რაღაც მორალური კატეგორიები, რაღაც ან შეგიძლია, ან არა. რაღაც არ შემიძლია, ამიტომაც ვარ იქ, სადაც ვარ. მეორე მხრივ, თუ არ დავიცავით ის პრინციპები, რაზეც შევთანხმდით, და რაც ჩვენი მონილი არ არის, ხელისუფლება ერთხელაც მოვა და გვეტყვის, რომ ვარღვევთ ეთიკის კანონებს, ვიყენებთ სიძულვილის ენას და ა.შ., და ამიტომ, ის შეეცდება მის ხელთ არსებული საშუალებებით, საკანონმდებლო გზით დაარეგულიროს ეს საკითხები. ასეთი მაგალითი ბევრია. ბრიტანეთშიც მოხდა ეს 50-იან წლებში, როდესაც მედიასაბჭო ძალიან დასუსტდა, ხელისუფლებამ სცადა კანონით დაერეგულირებინა ეს საკითხი, ჟურნალისტები მიხვდნენ, რომ ეს ცენზურის საფრთხეს შეიცავდა. თუ აქამდე მივიყვანეთ საქმე, მართლაც ჩინოვნიკების გადასაწყვეტი გახდება, რა არის ჩვენ მიერ მომზადებულ პროექტში ეთიკური და რა — არა. ამიტომ თვითრეგულირების მექანიზმი აუცილებლად მიმანია.

ჩვენ ადგილობრივ ხელისუფლებასთან გვიხდება ურთიერთობა, რომელიც ხშირად არ არის გადაწყვეტილების მიმღები. შესაბამისად, ინფორმაცია, რომელსაც მათგან ვიღებთ, არ არის ღირებული. ფოთის მაგალითზე გეტყვით. ინფორმაცია შეიძლება მოგვაწოდონ, მაგრამ იქ არ წყდება ისეთი საკითხები, რაც წესით ადგილობრივ მედიას უნდა აინტერესებდეს. ამ პირობებშიც კი, ჩნდება ფავორიტიზმის საფრთხე, ვინმესთან მოინდომოს თანამშრომლობა, ან პირიქით. ვერც ის ჟურნალისტი წავა სხვა ქალაქში საცხოვრებლად და ვერც ის ხელისუფალი. ამიტომ არის მუდმივი დაპირისპირება, და ის შემდეგ, პიროვნულ დაპირისპირებაში გადადის, საბოლოოდ კი პროფესიონალიზმის დონეს დაბლა წევს.

ზოგადად, რეგიონულ მედიაში მიმდინარე პროცესების მიმართ თბილისში მყოფი სამოქალაქო საზოგადოების დამოკიდებულება ქედმაღლურია. ამაზე მეტყველებს დღევანდელი დარბაზიც. ბოლო დროს ვამჩნევ, რომ რადგან დონორები ითხოვენ, რეგიონებში განხორციელდეს პროექტები, მოდიან ხოლმე კონკრეტული წინადადებით, სადაც შენ პარტნიორი უნდა იყო, ოღონდ ვერაფერს

წყვეტ. გაძლევენ პროექტებს, მაგრამ წინასწარ არ გითანხმებენ თამაშის წესებს. ჩვენ ვცდილობთ ასეთი მიდგომისგან თავი დავიცვათ და თავად ვამზადებთ პროექტებს. უახლოესი ხუთი წლის განმავლობაში, რეგიონული მედიის დაფინანსების მთავარი წყარო, ალბათ, მაინც, ფონდების დახმარება იქნება. არის შემთხვევებიც, როდესაც ადამიანები ფულს იხდიან დაბეჭდილ პროდუქციაში, გურიასა და აჭარაში არის ამის კულტურა. სამწუხაროდ, იქ, სადაც მე ვცხოვრობ, დიდი ხანია, ადგილობრივ გაზეთებს არ იწერენ.

რეგიონულ მაუწყებელთან დაკავშირებით ხშირად იმართება დისკუსია იმ საკანონმდებლო ინიციატივის ფარგლებში, რომელიც დამოუკიდებელმა მედიაექსპერტებმა პარლამენტში წარადგინეს. ქალაქებში ძალიან მნიშვნელოვანია ადგილობრივი მაუწყებლის მოხვედრა საკაბელო ტელევიზიაში. რადგან, გადახდისუნარიანი მაყურებლის უმეტესობა უყურებს საკაბელო ტელევიზიას, ისინი კი ელოდებიან პოლიტიკურ ნებას. ბათუმში „25-ე არხი“ გამართო საკაბელო ტელევიზიამ. მაშინ, სწორედ მოსახლეობამ დაიწყო ამის გაპროტესტება და თქვა, რომ თუ არხს არ დააბრუნებდნენ, ისინი გააუქმებდნენ საკაბელო ტელევიზიასთან დადებულ კონტრაქტს. და ამით, საკაბელო ტელევიზიის ხელმძღვანელობა აიძულეს, ხელახლა ჩაერთო ეს არხი. ცივილიზებულ სამყაროში ამის დარეგულირების მექანიზმი არსებობს. ადგილობრივი საკაბელო ტელევიზია ვალდებული უნდა იყოს, თავის პაკეტში მოათავსოს ადგილობრივი მაუწყებლობა. თუ ის რამდენიმეა, მათგან ამოარჩიოს ორი, თუ რამდენიმე არ არის, არსებული განათავსოს. ყოველივე ეს დაკავშირებულია იმ თემასთან, რომელზეც ლევანი საუბრობდა და უშუალოდ უკავშირდება ფინანსურ საკითხებს. არ ვიცი, ალბათ, არ არის დასამალი, რომ მაგალითად, ფოთის ტელევიზიაში, სამი თანამშრომლის ხელფასი გარდაცვლილების შესახებ შემოსული განცხადებების მეშვეობით იფარება. ეს გახლავთ, რეალური დაფინანსების ერთადერთი წყარო. ეს წყარო იზრდება იმის პროპორციულად, თუ რამდენი მაყურებელი ჰყავს არხს.

ია ანთაძე — თავიდან, როდესაც რეგიონებში გაზეთები და ტელევიზიები დაარსდა, ამ საქმეში უდიდესი წვლილი შეიტანეს დონორებმა. დონორების კეთილი ნება იყო, რომ რეგიონებში საზოგადოება უფრო ინფორმირებული ყოფილიყო.

მოგეხსენებათ, იქ, სადაც არის დონორებთან ანგარიშგების სისტემა, ფინანსებიც და სტანდარტის მიმართ მოთხოვნებიც გამჭვირვალეა, ამიტომ, რეგიონულ მედიაში სტანდარტის მიმართ თავიდანვე განსაკუთრებული მგრძნობელობა იყო. შემდეგ ისე მოხდა, რომ რადგან ტელევიზიების შენახვა ძალიან ძვირი ღირდა, ისინი დონორი ორგანიზაციების ყურადღების მიღმა დარჩნენ. გაზეთები რეგიონებში მაინც შენარჩუნდა, ნაწილობრივ ადგილობრივი მენეჯმენტის გაძლიერების საფუძველზე, რაშიც ასევე დონორი ორგანიზაციები მონაწილეობდნენ. ამიტომ, რეგიონულ გაზეთებში იყო ერთი ნაკადი, რომელიც ყოველთვის ძალიან სუფთა იყო და საზოგადოების ნდობასაც იმსახურებდა.

ტელევიზიებს სერიოზული პრობლემა ჰქონდათ, იმიტომ რომ ბევრი მათგანი მიეზა ადგილობრივ ბიუჯეტს, და ახლა იწყება ის პროცესი, როდესაც ყველა ერთად ვცდილობთ მოვეწყვიტოთ ისინი ადგილობრივ ბიუჯეტს. როდესაც დონორი ორგანიზაციების წარმომადგენლები გვეკითხებიან, რა უნდა იყოს პრიორიტეტი, რეგიონულ მედიას პირველ პრიორიტეტად ვასახელებთ, იმიტომ რომ იქ გაცილებით ნაკლები თანხით შესაძლებელია მივიღოთ გაცილებით მაღალი ეფექტი. ამიტომ, მათ კარგად იციათ, რომ უნდა დაეხმარონ რეგიონულ მედიას და ეს პროცესი არ შეწყვეტილა.

შემდეგ გაჩნდა გაზეთები, რომელთა ფინანსები არცთუ ისე გამჭვირვალე იყო, როგორც ადრე არსებულ გაზეთებში. რაღაც დროის მანძილზე სერიოზული კონფლიქტი იყო იმ გაზეთებს, რომლებიც სტანდარტების დაცვით მუშაობდნენ და მათ შორის, რომლებიც არავინ იცის, ვის მიერ ფინანსდებოდა და ვის მიმართ იყო პასუხისმგებელი. ამ ორი ტიპის გაზეთებში, შესაბამისად, აბსოლუტურად განსხვავებული დამოკიდებულება იყო სტანდარტის მიმართ. მყვირალა სათაურები ზოგჯერ უფრო მეტად იზიდავდა მკითხველს, სტანდარტის დამცველი და ინფორმაციის გადამამოწმებელი გაზეთები საკმაოდ მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ. სწორედ მაშინ, რეგიონულ მედიაში პირველად დაიბადა იდეა, რომ კარგი იქნებოდა ყოფილიყო პირობითად „მსაჯობა“, როდესაც გარკვეული იქნებოდა, ვინ იყო სანდო და ვინ არა. ეს უნდა ეთქვათ ადამიანებს, რომლებმაც ზუსტად იციან, რა შემთხვევაში შეიძლება ჩათვალოს მედიასაშუალება სანდოდ ან პირიქით, და ამას სხვებისთვის დამაჯერებლად დაასაბუთებდნენ. მაშინ გაჩნდა იდეა, რომ

საჭიროა თვითრეგულაციის მექანიზმის შექმნა, რომელიც საზოგადოების მხრიდან რეალურად დაიმსახურებდა ნდობას და გამოარჩევდა ერთმანეთისგან ცუდს და კარგს. ეს ძალიან სიცოცხლისუნარიანი იდეა იყო და იგი დაედო საფუძვლად ქართის პროცესს. შემდეგ ისე მოხდა, რომ ამ პროცესში უფრო მეტად ჩაერთო რეგიონული მედია, ვიდრე თბილისის მედია. იყო ხალხი, რომელიც ამბობდა, რომ ისედაც ეთიკურია და არ თვლიდა საჭიროდ რაიმეზე ხელის მოწერას. მაგრამ, არის ძალიან დიდი ჯგუფი ჩვენი კოლეგებისა, რომელიც ვერანაირ ქართის ვერ მოაწერს ხელს, იმიტომ რომ მათ ზუსტად იციან, რომ არ აკეთებენ იმას, რასაც უნდა აკეთებდეს ჟურნალისტი. ამიტომ არის, რომ სტანდარტის დამკვიდრების, პროფესიონალიზმის ამაღლების პროცესი დღეს მთლიანად რეგიონულ მედიაზე დგას. ამ პროცესში, ჩვენც, თბილისელი ჟურნალისტები ვეხიდეებით ისე, როგორც შეგვიძლია.

ორგანიზაციამ, რომელსაც წარმოვადგენ, სამოქალაქო განვითარების ინსტიტუტმა, გასული წლის შემოდგომაზე საქართველოს 6 ქალაქში შეძლო ერთ მაგიდასთან სასაუბროდ დაესვა როგორც ადგილობრივი ხელისუფლების, ისე ოპოზიციის, არასამთავრობო ორგანიზაციების და მედიის წარმომადგენლები და აქტიური მოქალაქეები. ეს, პრაქტიკულად, უპრეცედენტო შემთხვევა იყო, იმიტომ რომ მოგვხსენებათ, ხელისუფლებას არ უყვარს სასაუბროდ დაჯდომა იქ, სადაც არის მედია და ოპოზიცია. რამდენიმე ქალაქში ადგილობრივი ხელისუფლება პირველი პირებითაც იყო წარმოდგენილი. ჩვენ ვსაუბრობდით იმის შესახებ, თუ რა პრობლემები აქვს მედიას ხელისუფლებასთან და დანარჩენ საზოგადოებასთან ურთიერთობისას. შეხვედრები ჩატარდა სპეციალური მეთოდოლოგიით, რომელიც მოიცავდა სამსაათნახევრიან დისკუსიას, რომლის შემდეგაც შეხვედრის მონაწილეებმა შეავსეს როგორც ღია, ისე დახურული ტიპის კითხვარები. ამას აკეთებდნენ გუბერნატორი, მისი მოადგილეები, გამგებლები, საკრებულოს თავმჯდომარეები და ა.შ. ამიტომ, ჩემი აზრით, ეს მასალა ძალიან მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ გავიაზროთ, რა მდგომარეობაშია რეგიონები ზოგადად და რა არის, მათი აზრით, ის ხელისშემშლელი პრობლემები, რომლებიც ხელს უშლის მათ ერთმანეთთან ურთიერთობაში, მედიას კი იმაში, რომ იყოს უფრო ხარისხიანი.

პირველ პრობლემად, რომელმაც ხმების რაოდენობით დიდად გადაასწრო ყველა დანარჩენს, დასახელდა პროფესიონალიზმი. ეს არ ეხებოდა მხოლოდ ჟურნალისტების პროფესიონალიზმს. საუბარი იყო იმაზე, რომ პროფესიონალიზმი არის პრობლემა ყველა სეგმენტში, რომელიც იყო წარმოდგენილი ჩვენს შეხვედრებზე. პროფესიონალიზმის დეფიციტი, როგორც ჩანს, უკვე მთელი საქართველოსთვის ღია პრობლემაა და თუ რამეზე უნდა ვიმსჯელოთ, ეს საკითხი არის ყველაზე მთავარი. მეორე პრობლემა, რომელიც ყველაზე მეტი ადამიანის მიერ დასახელდა, არის საზოგადოების სისუსტე, მესამე — პოლიტიკური ნება, მეოთხე — შიში. იყო კიდევ ორი პრობლემა, რომელიც მხოლოდ ორ ქალაქში დადასტურდა, ესენია კომუნიკაციის და ფავორიტიზმის პრობლემა, მაგრამ მაინც იმ ოთხ პრობლემაზე მოვახდინეთ კონცენტრირება, რომელიც საერთო აღმოჩნდა რამდენიმე ქალაქისთვის.

როდესაც ვეკითხებოდით, როგორ წარმოედგინათ ამ პრობლემების გადაჭრა, მიღებული პასუხებიდან ასევე გამოიკვეთა ოთხი ძირითადი პასუხი. პრობლემების გადაჭრის მთავარ გზად დასახელდა დამოუკიდებელი მედიის გაძლიერება. გა მოდის, რომ ხელისუფლებაც, ოპოზიციაც, არასამთავრობო სექტორიც, აქტიური მოქალაქეებიც და მედიაც მიიჩნევენ, რომ თუ გვინდა ძლიერი საზოგადოება გვყავდეს, აუცილებელია დამოუკიდებელი მედიის გაძლიერება. სამ ნაწილად დაიყო პასუხები იმის შესახებ, რა უნდათ მედიისგან: მედიის გათავისუფლება კონტროლისგან, ექსპერტული და ანალიტიკური ჟურნალისტიკის გაძლიერება და საზოგადოების ზუსტი ინფორმირება. ხელისუფლების სურვილი, აკონტროლოს მედია, ამ რჩევებშიც გამოჩნდა. მეორე და მესამე ფაქტორი ჩემთვის, ასევე, ძალიან მნიშვნელოვანია. ლევანიც ამბობდა, რომ არის უამრავი ტრენინგი. სწორედ იმით, რომ გამოყვეს ექსპერტული და ანალიტიკური ჟურნალისტიკა, ჩვენ გვითხრეს, რომ მათ სჭირდებათ არა უბრალოდ ჟურნალისტი, არამედ ჟურნალისტი, რომელსაც ექნება ექსპერტული ცოდნა. ესეც პროფესიონალიზმის პრობლემას უკავშირდება. ერთია, როდესაც ჟურნალისტი იძულებულია თქვას ტყუილი ან ნახევრად სიმართლე, მაგრამ მეორეა, როდესაც მან არ იცის, როგორ უნდა თქვას სიმართლე.

რაც შეეხება საზოგადოების გააქტიურებას, ეს საკითხიც სამ ნაწილად დაიყო: სამოქალაქო ცნობიერების ამაღლება, მოქალაქეთა ჩართულობის ზრდა და ად-

გილობრივი ლიდერების გამოკვეთა. ფოთში, მაგალითად, პირდაპირ გვითხრეს, ან მივხმარებოდით და გვესწავლებინა მათთვის თვითორგანიზების მექანიზმები, ან ლიდერების გამოკვეთაში დავხმარებოდით.

მესამე ფაქტორი, რომელიც ყველგან ჩანდა, განათლებაა. ყველა გრძნობს, რომ არის განათლების დეფიციტი. საუბარი იყო საუნივერსიტეტო და პროფესიულ განათლებაზე.

მეოთხე საკითხი იყო დიალოგი მედიას, ხელისუფლებას და საზოგადოებას შორის. არ ვიცი, შევძლებთ თუ არა, რომ კიდევ ერთხელ მოვიწვიოთ ეს ადამიანები. ძალიან საინტერესო იქნება შედარებისთვის ერთი წლის შემდეგ ამ ადამიანების კიდევ ერთხელ შეკრება. ამ შემთხვევაში საშუალება მოგვეცემოდა დინამიკაში შეგვეხედა პრობლემებისთვის.

ორი რისკი მუდმივად ჩნდებოდა: ხელისუფლების მხრიდან ბეწოლა, რის გამოც შესაძლოა არ განხორციელდეს ყოველივე ის, რაზეც ახლა ვისაუბრე და საზოგადოების ძალიან დაბალი სოციალური მდგომარეობა და ფინანსების დეფიციტი. აი, ეს არის, რაც გვითხრეს რეგიონული მედიის საქმიანობასთან და რეგიონებში საზოგადოების აქტივობასთან დაკავშირებით.

ლევან ალექსიშვილი — ერთი საკითხი გამომჩნა. თავისუფალი და ობიექტური ინფორმაციის გავრცელებას რეგიონებში საზოგადოების მხრიდან ხშირად აქვს მარგინალიზაციის საფრთხე. როდესაც ცდილობ საზოგადოებას მიაწოდო დაბალანსებული, ობიექტური ინფორმაცია, და ხელისუფლება უარს ამბობს გადაცემაში მონაწილეობაზე, იძულებული ხარ თქვა, რომ არ მოვიდა მოწვეული სტუმარი და მხოლოდ ერთი მხარის პოზიცია შესთავაზო მაყურებელს. როდესაც, ეს რამდენჯერმე დაგეგმართება და ვერც რესურსების სიმწირის გამო შექმნი მრავალფეროვან პროდუქტს, ძალიან იოლია გახდე მარგინალიზებული. ეს რეალური საფრთხეა. ბევრი გადაცემა ჩაგვიშლია იმ მოტივით, რომ ხელისუფლების წარმომადგენელი არ მოვიდა ეთერში. არაადამიანური ძალისხმევა სჭირდება ორივე მხარის მოწვევას და ობიექტური და მიუკერძოებელი მასალის მომზადებას. ამ პრობლემასაც უნდა გაუმკლავდეს რეგიონული მედია.

ჩაკეტილობა ყველაზე დიდი პრობლემაა, რომელიც გაიძულებს ეძებო ალტერნატიული პროდუქცია და მიაწოდო შენს მაყურებელს. ასეა თუ ისე, ადგილობრივ ხელისუფლებასთანაც გვჭირდება საერთო ენის გამონახვა. ხისტი პოლიტიკა რეგიონულ მედიას არ წაადგება. მე მაქვს გადაცემა „ძალა უძალოთ“. თავიდან ხელისუფლება არ მოდიოდა მონაწილეობის მისაღებად. ბევრჯერ სცადეს ამ გადაცემის მარგინალიზება. ძალიან რთული იყო, გადაცემას შეეძინა სოლიდურობა. რაც უფრო გაიზარდა მაყურებლის რაოდენობა, ისინი იძულებულები გახდნენ, მოსულიყვნენ და მიეღოთ მონაწილეობა გადაცემაში.

ირაკლი აბსანძე — ხშირად, ჟურნალისტებისგან ექსპერტულ ცოდნას ითხოვენ. რა თქმა უნდა, არის განათლების პრობლემა. მაგრამ, ისიც მინდა გითხრათ, რომ მთელი წლის განმავლობაში, როცა პროექტის ფარგლებში ჩემი გადაცემა გადიოდა ეთერში, ძალიან ჭირდა სტუდიაში სტუმრის მოყვანა. ეს არ ყოფილა მხოლოდ პოლიტიკურ ნებასთან დაკავშირებული. პრობლემა ის არის, რომ არ არსებობს საექსპერტო გამოცდილება, ცოდნა ადგილებზე. ძალიან ცოტაა ისეთი აქტიური მოქალაქე, რომელსაც შეუძლია აქტუალურ თემებზე და პრობლემებზე საუბარი. გეთანხმებით, რეგიონებში უნდა გაძლიერდნენ ჟურნალისტები, მაგრამ ამ პროცესს თუ ფეხდაფეხ არ მიჰყვა სამოქალაქო სექტორის და აქტიური მოქალაქეების გაძლიერების პროცესი, რეგიონებში გვეყოლებიან ძალიან კარგად მომზადებული ჟურნალისტები, მაგრამ არ იარსებებენ რესპონდენტები და ადამიანები, ვისთანაც უნდა გადაამოწმონ თავიანთი მოსაზრებები.

გიორგი გვახარია — ლევანმა თქვა, რომ ხელისუფლების წარმომადგენლები უარს ამბობენ დებატებში მონაწილეობაზე. არა მგონია, რომ დებატები ერთადერთი გამოსავალი იყოს იმისათვის, რომ ტელევიზიამ იფუნქციონიროს. არ მოდიან და ნუ მოდიან. თქვენ ფინანსების მოძიების ალტერნატიულ გზებზე საუბრობდით, იქნებ, ალტერნატიული ფორმების, ჟანრების მოძიებაც შედის ამ პროცესში.

ფორმა, როდესაც პირდაპირ ეთერში გადაცემის სტუმრები უპირისპირდებიან ერთმანეთს, დიდი ხანია, დაინერგა საქართველოში, მაგრამ, არა მგონია, კიდევ დიდი პერსპექტივები ჰქონდეს. იქნებ სჯობს, ვიფიქროთ, რომ მარტო ეს არ არის

ტელევიზია, არსებობს სხვაგვარი ტელევიზია და ამ, სხვაგვარ ტელევიზიაზე მეტი ვიფიქროთ. მით უმეტეს, როდესაც გარემოება გვაიძულებს ასე მოვიქცეთ.

ირაკლის მინდა შევეცამათო იმასთან დაკავშირებით, რომ თბილისელი ჟურნალისტები უფრო არაეთიკურები არიან, იმიტომ რომ მათ მეტს უხდიან. ბევრი მიფიქრია ამ თემაზე, მაგრამ, არა მგონია, ეს იყოს მიზეზი. ჩემი აზრით, ამას ორი მნიშვნელოვანი მიზეზი აქვს: რეგიონი პატარაა და ის, რასაც თბილისში ჟურნალისტი იკადრებს, ის შეიძლება ვერ იკადროს რეგიონის ჟურნალისტმა. იმიტომ, რომ იქ ადამიანები უფრო ახლოს იცნობენ ერთმანეთს. და მეორე, არსებობს ფულით გაფუჭებული ჟურნალისტის გაგებაც. მაგრამ, ის იმიტომ კი არ ხდება უზრდელო, რომ ბევრს უხდიან, ის უკვე უზრდელოა და სწორედ ასეთი სჭირდება იმ მედიასაშუალებას, რომელშიც მუშაობს.

ია მამალაძე, „საქართველოს რეგიონული მედიის ასოციაციის“ თავმჯდომარე, გაზეთ „გურია ნიუსის“ გამომცემელი — ლევანმა ისაუბრა ბიზნესის დამოუკიდებლობის შესახებ. მან ისაუბრა „ბი-სი-ჯი-ს“ მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგებზე. თუმცა, არის სხვა კვლევებიც, რომლებიც აბსოლუტურად სხვა შედეგებს ავლენს. ამ სანდო კვლევებზე დაყრდნობით ნამდვილად შემიძლია გითხრათ, რომ რეგიონებში, ისევე როგორც თბილისში, ობიექტური ინფორმაციის მიმართ არის განსაკუთრებული ინტერესი. ვლადიმერ კობახიძის დამოუკიდებლობაზე, მაგრამ, ჩემთვის ცოტა გაურკვეველია, რისგან დამოუკიდებელი მედია გვჭირდება? როცა ვამბობთ, რომ მედია ვერ იქცა ბიზნესად, ცხადია, ჯერჯერობით ვერც იქცეოდა, საქართველოში უფრო მომგებიანი საქმიანობებიც კი ვერ იქცა ბიზნესად.

მიმაჩნია, რომ მედიის გასაძლიერებლად საქართველოში პირველ რიგში არა უშუალოდ მედიის პრობლემები უნდა გადაიჭრას, არამედ ისეთი სფეროები უნდა განვითარდეს, როგორიც არის სასამართლო. მახსენდება ინგლისელი ექსპერტი, რომელიც არჩევნებისას იყო ჩამოსული და გაკვირვებული იყო, რატომ იყო ჩვენთვის მნიშვნელოვანი ის, რომ არჩევნებისას დარღვევები უცხოურ ორგანიზაციებს დაედასტურებიანათ. დავფიქრდი ამ პრობლემაზე და მივხვდი, რომ ამისი მიზეზი, ჩემი აზრით, ის არის, რომ ჩვენ არ გვაქვს ინსტიტუტი, რომელიც ერთმანეთისგან განარჩევს თეთრს და შავს. სამართლიანი სასამართლო ძალიან ბევრ

პრობლემას ხსნის. აღარ შეილახება რესპონდენტის ღირსება, იმიტომ, რომ ის სასამართლოს გზით შეეცდება თავისი უფლების დაცვას.

კიდევ ერთი კომპონენტია თავისუფალი ბაზარი. თუ მუდმივად უნდა ვიყოთ დაფინანსებაზე, თუ ვერ ვქმნით კონტენტს, რომელიც საინტერესოა საზოგადოებისათვის, თუკი ვერ ვართ წარმატებული, როგორც ბიზნესი, იქნება თავად დავსვით კითხვა, განა საჭიროა ამისთანა მედიასაშუალება?

საუბარი იყო მიწოდების ხერხებსა და დისტრიბუციებზე. მაგალითად, ჩემს მედიორგანიზაციას აქვს საკუთარი სადისტრიბუციო ქსელი. დარბაზში მჯდომი ნებისმიერი ადამიანი თუ მოინდომებს, რომ ხვალ გახდეს ამ გაზეთის მკითხველი, სადაც არ უნდა ცხოვრობდეს, ფოთში, თბილისში თუ გუგუდში, ხვალდან ამ გაზეთს მიიღებს. ამისთვის, ძალიან დიდი შრომა გავწიეთ. მინდა გითხრათ, რომ 2006 წლის შემდეგ გრანტი არ გვქონია. ყველა ის საფეხური გავიარეთ, რაც საერთაშორისო ექსპერტებმა გვასწავლეს. იქნებ უკეთესი იყოს, დასაწყისშივე ვიფიქროთ, როგორ გავყიდით ჩვენს პროდუქციას. რეგიონებში არიან წარმატებული გაზეთები, რომლებიც ახერხებენ საკმაოდ დიდი ტირაჟით გამოსვლას.

რამდენიმე ექსპერიმენტის შედეგად, რომელსაც დასჭირდა ძალიან დიდი შრომა, საქართველოს ყველა მუნიციპალიტეტისგან გამოვითხოვეთ ინფორმაცია, თუ როგორ ფინანსდება მედია. ჩემი ინტერესი არ ამოიწურებოდა ადგილობრივი მედიით. მაინტერესებდა, ზოგადად, როგორ იხარჯება სახელმწიფო ფული მედიაკამპანიაში, რათა საზოგადოება უკეთ იყოს ინფორმირებული. შედეგები კატასტროფული და სავალალოა. ხელისუფლება არამიზანმიმართულად ხარჯავს თანხას, იმისათვის, რომ მედიაში იყოს ის მდგომარეობა, რაც დღეს გვაქვს და ჩვენ ამას არ ვეწინააღმდეგებით. ძალიან კარგია, რომ ამ თემებზე ხმამაღლა საუბარი დავიწყეთ.

ვახუშტი მენაბდე, ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია — ბატონმა ლევანმა დასვა საკითხი, ჟურნალისტიკა უნდა ილაპარაკოს თუ არა სხვის მაგივრად მის პრობლემებზე. არ დავეთანხმები ბატონი ლევანის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებას. მგონია, რომ ორგანიზაციებს, რომლებიც სამოქალაქო სექტორში ვსაქმიანობთ,

და მით უმეტეს მედიას, ეს ვალდებულება აქვს. ადამიანები ხშირად შიშის, ან სხვა ფაქტორების გამო არ ლაპარაკობენ თავიანთ პრობლემებზე, იმ სოციალური გარემოს მსხვერპლნი არიან, რომელიც არსებობს კონკრეტულ საზოგადოებაში. ჩვენ პასუხისმგებლობა გვეკისრება, რადგან გარკვეულწილად ჩვენც ვართ ამ გარემოს შემომქმედები, ჩვენც მიგვიძღვის წვლილი იმაში, რომ ეს გარემო ასეთია. ამიტომ, ჩემი აზრით, მიდგომა, რომლის მიხედვითაც, თუ თავად დაზარალებული არ ლაპარაკობს, არც ჩვენ ვილაპარაკოთ, მართებულია არ მიმაჩნია.

ნანა ლოხუნიძე, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველოს“ საზოგადოებასთან ურთიერთობის კოორდინატორი — მოგესხენებათ, „ბი-სი-ჯი-ს“ კვლევამ დაადგინა, რომ საქართველოს მოქალაქეებს უფრო მეტად აინტერესებთ გართობა, ვიდრე საინფორმაციო გადაცემები. ჩვენმა ორგანიზაციამ გადაწყვიტა, უფრო დეტალურად შეესწავლა, თუ როგორ ჩატარდა კვლევა და რა კითხვები დაისვა. ჩვენ გამოვითხოვეთ საჯარო ინფორმაცია და მივიღეთ პასუხი. აღმოჩნდა, რომ გამოკითხვა ჩატარდა დეკემბრის შუა რიცხვებიდან იანვრის შუა რიცხვებამდე. პასუხებიც გამოკითხვის დროს უკავშირდება. ახალი წლის დღეებში შეიძლება ხალხს უფრო აინტერესებდა გასართობი პროგრამები. ჩემი აზრით, არ შეიძლება მივიჩნიოთ, რომ ზოგადადაც ასეა.

გვინდა ძალიან მჭიდროდ ვითანამშრომლოთ რეგიონულ მედიასთან. იმედი გვაქვს, გაამართლებს ჩვენი პილოტური პროგრამა, გვინდა სხვადასხვა რეგიონების საინფორმაციო ცენტრიდან მოვიზიდოთ ინფორმაცია, რომლის მიწოდებაც მათ საერთაშორისო ორგანიზაციებისთვის სურთ, მოვამზადოთ მოკლე მიმოხილვა, ვთარგმნოთ ინგლისურად და გადავუგზავნოთ იმ ადამიანებს, ვისთანაც გვაქვს კავშირი. ასე რომ, რეგიონულ მედიას აუცილებლად შევეხმიანებით ამასთან დაკავშირებით და იმედი, ვითანამშრომლებთ ამ კუთხით.

მაია ქურციკიძე, გაეროს ბავშვთა ფონდი (UNICEF) — პირველი ეხება ჟურნალისტთა განათლებას. ამ თემაზე თქვენც ისაუბრეთ, მაგრამ, დამრჩა შთაბეჭდილება, რომ ყურადღება ჟურნალისტების პროფესიულ განათლებაზე გამახვილეთ. მაინტერესებს, რამდენად ანიჭებთ მნიშვნელობას პროფესიონალი

ჟურნალისტის ჩამოყალიბებაში ზოგად განათლებას, კრიტიკული ანალიზისა და ამროვნების უნარს, რომელიც უნდა ჰქონდეს ჟურნალისტს, ვიდრე დაეუფლებოდეს პროფესიულ უნარ-ჩვევებს.

მეორე კითხვა მედიისა და საზოგადოების ურთიერთკავშირს ეხება. ხომ არ გგონიათ, რომ როგორი საზოგადოებაც გვაქვს, ისეთივეა მედია და ეს ყველაფერი ასახავს რეალობას. საუბარი იყო მოქალაქეთა დაბალ აქტიულობაზე, იმაზე, რომ არ სურთ საკუთარ პრობლემებზე საუბარი. ჩემი აზრით, ეს იმის შედეგია, რომ ყველანი მოვდივართ რეალობიდან, როდესაც ველოდებით, რომ სხვა გააკეთებდა ჩვენს გასაკეთებელ საქმეს ან სხვა იამროვნებდა ჩვენ მაგივრად. ამიტომ, ხომ არ ფიქრობთ, რომ დროა, უფრო გააქტიურდეს სამოქალაქო სექტორი, უფრო გაიზარდოს საზოგადოება, რათა, მედიიდან წამოსულ დარღვევის ფაქტებს გაუწიოს შესაბამისი რეაგირება.

ჯონი კვინიკაძე, არასამთავრობო ორგანიზაცია „სამოქალაქო მედიუმი“ — ეს შეხვედრა სამი თვის წინ რომ გამართულიყო, ვერაფრით დავესწრებოდი. სამი თვის წინ, როგორც კონსულტანტი, ვმონაწილეობდი რეგიონალური მედიაასოციაციის, „გარბის“ ინსტიტუციური განვითარების შეფასებაში. მინდა რამდენიმე დაკვირვება გაგაცნოთ. გამიკვირდა, რომ ამდენი ხანი არავის უხსენებია ეს ასოციაცია. თავიდან, მასში 24 ტელევიზია იყო გაწევრიანებული, შეფასების დაწყებამდე ორი თვით ადრე მათ ჩამონათვალს ორი, ლაგოდეხის და გორის ტელევიზიები გამოაკლდა. ასოციაციის აღმასრულებელი დირექტორი და კოორდინატორი ძალიან კარგი და აქტიური ადამიანები არიან, მაგრამ, ძალიან დიდი პასუხისმგებლობა აწევთ მხრებზე. პროფესიონალიზმი დაკავშირებულია ბიუჯეტთან. ბიუჯეტი საიდან უნდა მოვიდეს, ან საჯარო ბიუჯეტიდან ან ბიზნესიდან. საჯარო ბიუჯეტზე დამოკიდებულება ცუდიაო, ვამბობთ, ბიზნესი კი შეშინებულიაო. ერთადერთი, რაც რჩება, საერთაშორისო ფონდებია. სწორედ ასოციაცია „გარბი“ უძღვება დონორი ორგანიზაციების და მედიის დაკავშირებას. მაგრამ, ამისთვის არ არის საკმარისი, ინიციატივა მხოლოდ ცენტრიდან მოდიოდეს, თვითონ ადგილობრივმა ტელევიზიებმაც უნდა გამოიჩინონ ინიციატივა.

ლევან ალექსიშვილი — ორი მნიშვნელოვანი საკითხი: უნდა ვილაპარაკოთ თუ არა რესპონდენტების ნაცვლად და მეორე, მედიის უნიტარიზაცია. ძლივს დაგაწყებინეთ ამ ხალხს ლაპარაკი და ახლა გადავაჩვიოთ? საკმარისია, ერთი-ორი პრეცედენტი, როდესაც შენ აიღებ საკუთარ თავზე მათი სათქმელის თქმას, რომ ადამიანმა აღარ შეიწუხოს თავი საკუთარ პრობლემებზე ლაპარაკით. შენი სანდოობის ხარისხი ეჭვქვეშ დადგება. არ მაქვს პრეტენზია, რომ მაინცდამაინც იმ ადამიანმა ისაუბროს. ილაპარაკოს მისი სახელით არასამთავრობო ორგანიზაციამ. მედიას სჭირდება ფაქტები, წყარო. ლიდერობა მედიაში კლავს მედიას. მედიასაც აქვს თავისი ცდუნება. საზოგადოებრივმა ნდობამ არ შეიძლება გაგიჩინოს ზედმეტი ამბიციები. როცა საზოგადოება სუსტია, გაქვს დიდი ცდუნება, რომ საკუთარ თავზე აიღო იმ პრობლემების მოგვარება, რაც შენს კომპეტენციაში არ შედის.

ვხედავთ, რომ უნიტარიზაცია გვლუპავს, მაგრამ, მაინც იქით მივდივართ, მაინც ლიდერებს ვეძებთ. დემოკრატიზაცია, ჩემი აზრით, ქვემოდან იწყება. რეგიონში საჭიროა არსებობდეს თუნდაც მცირე ჯგუფი, იქნება ეს გაზეთი, ტელევიზია თუ რადიო. მოქალაქეებს აინტერესებთ თავისი სოფლის და რაიონის ამბავი. დამისახელოთ მედიასაშუალება, რომელიც ჩემს მაყურებელს, გურჯაანის, ყვარლის, ლაგოდეხის მაყურებელს მიაწვდის ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რა ხდება თითოეულ რაიონში, რამდენად თავსებადია ადგილობრივი ხელისუფლების ქმედებები თვითმმართველობის ორგანული კანონის ქმედებებთან, რამდენად იცავს ან არღვევს კანონს. რომელი მედიასაშუალება მეტყვის ამის შესახებ, თუ არა ადგილობრივი? ასეთი ტიპის ინფორმაციაზე არის მოთხოვნა. ადამიანებმა უნდა ისწავლონ სიღრმისეული ანალიტიკური მასალის მოსმენა და გაგება. ჩემთვის არცერთი პროექტი არ არის მომგებიანი. მაგრამ, ამ ინფორმაციის მიწოდების გარეშე არ შეიძლება ვისაუბროთ სამოქალაქო საზოგადოებაზე.

ვერა ქობალია, გაზეთი „სამეგრელოს ქრონიკა“ — მნიშვნელოვანი საკითხია ჟურნალისტსა და რესპონდენტს შორის ნდობის დაკარგვა. ზუგდიდი საჯარო ინფორმაციის გამომთხოვის თვალსაზრისით ერთ-ერთი ყველაზე აქტიური ქალაქია. თუმცა, ჩვენს თხოვნაზე პასუხს და არა გამომთხოვილ ინფორმაციას,

მხოლოდ ათი დღის შემდეგ ვიღებთ. პასუხი ან გადამისამართებას გულისხმობს, ან არასწორია და არადადამაკმაყოფილებელი.

ზვიად ქორიძე — ჩაკეტილ წრეში ვიმყოფებით. არ არის საჯარო ინფორმაცია, არ გვაქვს ეფექტური სასამართლო, არ არის მაღალი პროფესიული სტანდარტები. აგერ უკვე 20 წელია, დამოუკიდებლობის მიღების შემდეგ, დაუსრულებლად ვტრიალებთ ამ წრეში. ერთი კითხვა მინდა დავსვა, რომელიც შეიძლება რიტორიკული იყოს და დღეს არც გავცეს პასუხი — რა არის ის პრობლემა, რომელსაც ელოდება ჩვენგან მომხმარებელი? არის თუ არა ჩვენთვის ნაცნობი მათი მოლოდინები. დარწმუნებული ვარ, რომ მათი მოლოდინები გაცილებით უფრო ჯანსაღია, ვიდრე ჩვენი მიდგომა ამ პრობლემების მიმართ. თუ არიან მოქალაქეები, რომლებსაც უჭირთ ბარიერის გადალახვა, ზოგჯერ შიშის ან სხვა პრობლემის სახით ვლინდება, ეს თემა ხომ ჩვენთვის ისედაც ნაცნობია. მქონდა მცდელობა, რამდენიმე მედია დეტალურად გამეჩჩია და ვნახე, რომ თვითონ იმ თემის შესახებ, სადაც ეს გაზეთი ვრცელდება, ძალიან ცოტაა მასში ნათქვამი. ამ რეგიონის მცხოვრებთა პრობლემები არ ჩანს ამ გაზეთში. ძალიან უხერხულია, როცა რეგიონული გაზეთის მთავარი თემა არის ლისაბონის სამიტი. იმიტომ კი არა, რომ მას არა აქვს ფუნქციონალური დატვირთვა თუნდაც იმ მოქალაქეებისთვის, ვინც იქ ცხოვრობს, უბრალოდ, მერე აუცილებლად დადგება საკითხი, რომ რეგიონულ მედიაში არის პროფესიონალიზმის დეფიციტი.

იამ ისაუბრა გამართულ შეხვედრებზე. თუ დააკვირდით, რას უსვამენ ხაზს ამ შეხვედრების მონაწილეები. საუბრობენ საუნივერსიტეტო და პროფესიული განათლების დეფიციტზე. და მაგიდასთან, სადაც სხედან ჟურნალისტები და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, არ საუბრობენ სამოქალაქო განათლების დეფიციტზე, რომელიც ძალიან მნიშვნელოვანია სწორედ იქ, სადაც უნდა განვითარდეს რეგიონული მედია. მოქალაქეები ითხოვენ საკუთარი უფლებების დაცვას, ზოგადად ადამიანის უფლებების დაცვას. მე გაზეთებზე ვსაუბრობ, იმიტომ რომ ტელევიზიები, გარდა ერთისა, არა აქვს მნიშვნელობა, ეხმარება მას დონორი თუ არა, მთლიანად არის ჩამოკიდებული ადგილობრივ ბიუჯეტზე. ერთადერთია „25-ე არხი“, რომელსაც არანაირი ბმა არ აკავშირებს ადგილობრივ

ბიუჯეტთან. თუ, მოქალაქემ საკუთარი თავი, საკუთარი პრობლემები არ დაინახა რეგიონულ მედიაში, ის არასოდეს იყიდის მის პროდუქციას. მეორე მომენტი, რომელიც ასევე მნიშვნელოვანია, პირველი გაზეთები, რომლებიც გამოჩნდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში ჯერ კიდევ მე-18 საუკუნის ბოლო მეოთხედში, ყველა პარტიული იყო. თითოეული მათგანის ინტერესი იყო საკუთარი პარტიული ინტერესების პროპაგანდირება. ძალიან ადვილად მიხვდნენ თავად გამომცემლები, რომ ეს მიკერძოებული მიდგომა აზარალებდათ. გაზეთებს მხოლოდ ამა თუ იმ პარტიული პოზიციის მქონე ადამიანები კითხულობდნენ. ამიტომაც შემოვიდა ეთიკური და პროფესიული სტანდარტები. ყველაზე მთავარი პროფესიული სტანდარტია, რომ ფაქტი ზუსტი იყოს, ყველაზე მარტივი ეთიკური სტანდარტი კი — არ ავნო. ამერიკული ჟურნალისტიკა, უკვე ორი საუკუნეა, ამაზე დგას. ყოველთვის ვეუბნები ჩემს კოლეგებს, რომ ეთიკური ჟურნალისტიკა გეხმარება, გახდე მომგებიანი. პროფესიული სტანდარტების დაცვა არის ერთადერთი გზა, რომელიც გაგხდის მომგებიანს. ამიტომაც ევროპაში, შეერთებულ შტატებში, გადარჩა ის მედია, რომელსაც ნდობის მაღალი ხარისხი აქვს.

დღეს ვსაუბრობდით ადგილობრივ ხელისუფლებასთან ურთიერთობაზე, რაც, ჩემი აზრით, სულ არ არის პრიორიტეტი რეგიონული მედიისთვის. მისთვის პრიორიტეტია ურთიერთობა საზოგადოებასთან და მოქალაქეებთან.

ჰომოფობია — იცვლება თუ არა დამოკიდებულებები უმცირესობების მიმართ საქართველოში

მომხსენებლები:

თამთა მელაშვილი

პროექტის კოორდინატორი, განსხვავებულობის კვლევის და
სათემო აქტივიზმის ასოციაცია;

ლელა გაფრინდაშვილი

ფილოსოფოსი, თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი;

თათა ცოფურაშვილი

ფილოსოფოსი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ-
პროფესორი;

ლევან აბაშიძე

თეოლოგი.

მოდერატორი:

მარინე ელბაქიძე

22 ივნისი, 2011 წ.

მარინე ელბაქიძე — დღეს ვისაუბრებთ ჰომოფობიის თემაზე. არ შევიჭრები მომხსენებლების კომპეტენციაში, თუმცა, ჩემი აზრით, საინტერესოა დავსვათ კითხვები: რას წარმოადგენს LGBT? რა ვიცით მათ შესახებ, როგორ აღვიქვამთ, როგორც საზოგადოებრივ თუ ფსიქოლოგიურ მოვლენას? როგორია ჩვენი დამოკიდებულება ამ ადამიანების მიმართ? იქნებ დავსვათ საკითხი ასეც, არსებობს თუ არა რეალურად საფუძველი ჰომოფობიისთვის?

თათა ცოფურაშვილი — ჩემი მოხსენება ჰომოფობიის სოციალურ-კულტურულ ასპექტებს შეეხება. შევეცდები განვაფიქროოთ ორი თემა: ჰომოფობია ქრისტიანულ კულტურაში ჩნდება, ქრისტიანობის იუდაიზმზე იდეოლოგიურად დაფუძნების შედეგად. მეორე თემა, ალბათ, უფრო ჰიპოთეზაა იმ თვალსაზრისით, რამდენად არის შესაძლებელი სოცდომის და გომორის ცნობილი ისტორიის განსხვავებული წაკითხვა, ანუ, რამდენად არის ეს უფრო პოლიტიკური, ვიდრე მორალური განაცხადი.

ჰომოსექსუალიზმსა და მის იდეოლოგიზირებაზე საუბრისას, ალბათ გვახსენდება პლატონის „ნადიმი“, კერძოდ, ცნობილი მითი ანდროგინონის შესახებ, სადაც პლატონი ამბობს, რომ თითოეული ადამიანი ქამბალასავით შუაზე გაჭრილი კაცის სიმბოლოს, მთელის ნახევარს წარმოადგენს და ამიტომ, მთელი ცხოვრების განმავლობაში დაეძებს თავის მეორე ნახევარს. საგულისხმოა ის, რომ პლატონი საუბრობს სამი სქესის შესახებ. ბუნებრივია, მასთან არ არის ნახსენები ტერმინი „გენდერი“, თუმცა მის დაკვირვებაში ეს არსებობს. იგი გამოყოფს „მრჩობილი“ მამაკაცის ჩამონაჭრებს, როგორც არის ნათარგმნი ბაჩანა ბრეგვაძის მიერ, რომლებიც ბავშვობიდანვე მამაკაცებისავენ ილტვიან და მათთან ყოფნა მიაჩნიათ ბედნიერებად. შემდგომში მას ეს ადამიანები მოხსენიებული ჰყავს, როგორც ბუნებით გაცილებით უფრო მამაკაცურნი. ამ მსჯელობაში არის ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ასპექტი, სადაც იგი ამბობს, რომ „უფრო დავაჟაკებულნი კი მამათმავალნი ხდებიან და თუ ცოლს ირთავენ და ბავშვებს აკეთებენ, ეს მათი ბუნებრივი მიდრეკილებით კი არა, მხოლოდ კანონის წინაშე მორჩილებით აიხსნება“. შეიძლება ითქვას, რომ ამ ტექსტში ვხვდებით რეგულაციას, რომელსაც აქვს ადგილი ბერძნულ სამყაროში ჰომოსექსუალიზმთან დაკავშირებით.

ჰომოსექსუალური ურთიერთობა არის ლეგიტიმური, მაგრამ მამაკაცი კანონით ვალდებულია, შექმნას ოჯახი და შთამომავლობა დატოვოს.

მნიშვნელოვანია ისიც, რომ პლატონი სწორედ მამაკაცსა და მამაკაცს შორის სიყვარულს მიიჩნევს ზეციური ეროსის ობიექტად. ოღონდ, აქ იგულისხმება, არა უასაკო ყრმებისადმი სიყვარული ანუ პედოფილია, არამედ ზრდასრულ მამაკაცებს შორის სასიყვარულო ურთიერთობა. ყოველივე ეს, ალბათ, აიხსნება ბერძნული საზოგადოების სოციო-კულტურული განპირობებულობით, ის სიბრძნე, რომელიც სულის მშვენიერებას განსაზღვრავს, ამ საზოგადოებაში პლატონისთვის ხელმისაწვდომია მხოლოდ მამაკაცებისთვის და სულიერი სიყვარულიც მხოლოდ მათ შორის შეიძლება დაიბადოს.

ჩვ.წ. აღ-მდე მე-2 საუკუნეში პოლიბიუსი წერს, რომ ვიდრე ბერძნული კულტურა სრული ძალით დაიპყრობდა რომს, მანამ, ჰომოსექსუალური კავშირები რომში არ ყოფილა გავრცელებული. სავარაუდოდ, ძვ.წ. აღ-ით 226 წელს ჩნდება კანონთა კრებული, რომელსაც ჩვენამდე არ მოუღწევია, თუმცა არსებობს ცნობები, რომელთა მიხედვითაც შეიძლება მასზე მსჯელობა. რომის მოქალაქე მამაკაცს შეეძლო მოეხდინა მამაკაცის ან ქალის პენეტრაცია და ორივე ეს შემთხვევა მიღებული იყო საზოგადოებაში, მაგრამ, რომის მოქალაქე მამაკაცი არ შეიძლებოდა თავად ყოფილიყო პენეტრირებული. მონები განიხილებოდნენ, როგორც ლეგიტიმური სექსუალური პარტნიორები, განსაკუთრებით რომის იმპერიის შუა პერიოდში. ხოლო, კავშირი მობარდ ბიჭსა და ზრდასრულ მამაკაცს შორის ისჯებოდა და განიხილებოდა როგორც მანკიერი გავლენის შედეგი. ეს შეხედულებაც, შეიძლება ითქვას, პლატონის თეზის გავრცელებას წარმოადგენს.

რომაული კანონმდებლობით განსაზღვრულ ურთიერთობებში საგულისხმოა ის, რომ საქართველოშიც, არცთუ ისე შორეულ წარსულში, ჰომოსექსუალობისადმი მსგავს დამოკიდებულებას ვხვდებით, განსაკუთრებით კრიმინალურ სუბკულტურებში და ე.წ. ქურდულ სამყაროში, ციხეებში პრაქტიციკრებული ჰომოსექსუალობისას, როდესაც ჰომოსექსუალური აქტისას აქტიური პარტნიორის მამაკაცურობა სათუო არ იყო, მაშინ როცა პენეტრირებულის საკითხი საზოგადოებაში კითხვის ნიშნის ქვეშ იდგა.

ამ მიმოხილვის შედეგად შეიძლება დავასკვნათ, რომ ანტიკურ რომაულ-ბერძნულ ცივილიზაციაში ჰომოფობიური დისკურსი ფაქტობრივად არ გვხვდება. გვხვდება მხოლოდ პედოფილიასთან დაკავშირებული აკრძალვები.

ქრისტიანულ კულტურაში ჰომოფობიური დისკურსი ჩნდება, რაც განპირობებულია იმით, რომ ქრისტიანობა იდეოლოგიურად იუდაიზმს ეფუძნება. გაგახსენებთ ძველი აღთქმიდან, დაბადების მე-17-18-19 თავებს, სადაც გვხვდება სოდომისა და გომორის მითი. საგულისხმოა მე-17 თავი, რომელზეც მსურს ვისაუბრო, სადაც უფალი გამოცხადება აბრაამს და მას ქანაანის სამარადისო საკუთრებაში ქონას ჰპირდება იმ პირობით, თუ იგი და მისი შთამომავლობა დაიცავს უფლის აღთქმას. აღთქმა ჩუჩის დაცვეთაში მდგომარეობს. ამით, ფაქტობრივად, განისაზღვრება განსაკუთრებული ცხოვრების წესი, რომელიც ახდენს ებრაელის იდენტიფიცირებას. წინადაცვეთა, როგორც ინტეგრირებული ტრადიცია, ებრაული თემის ყოფაში ცხადდება ებრაული იდენტობის საფუძვლად და ღვთის რჩეულობის ნიშნად. ამას მოსდევს მე-18-19 თავები, სადაც სოდომის და გომორის ისტორიაა მოთხრობილი. როგორც კი განისაზღვრება ებრაული თემის იდენტობა, მაშინვე ადგილი აქვს კონფორმაციას ებრაულ თემზე, ჰეგემონ რომის იმპერიაში აქცენტირებულ ცხოვრების წესთან ანუ მამათმავლობასთან. დაბადების მე-18 თავის მე-20 მუხლში აბრაამთან მიდის სამი უცნობი და ეუბნება, რომ სოდომი და გომორი უნდა დაღუპოს ღმერთმა იმის გამო, რომ მათ მეტისმეტად დაუმძიმდათ ცოდვები და მართალი კაცი იქ აღარ არსებობს. არ არის განმარტებული, რას ნიშნავს მართალი, ან რაში მდგომარეობს მათი ცოდვები. სოდომის მკვიდრთა ცოდვილობაზე მხოლოდ ის მიაჩნდება, რომ მისი მკვიდრნი მე-19 თავში ლოთისგან ითხოვენ სამი უცნობის გამოყვანას მათ შესაცნობად. როგორც უკვე აღვნიშნე, კაცის მიერ კაცის შეცნობა ბერძნულ-რომაული კულტურის კუთვნილებაა. ის, რაც სოდომისა და გომორის ისტორიაში ხდება, ჰეგემონური ცივილიზაციისადმი განაჩენის გამოტანაა. საინტერესოა „მართალი ადამიანის“ საზრისი. ამ შემთხვევაშიც, დაბადების წიგნის მე-19 თავიდან ამოვდივართ. მოგვხსენებათ ისტორია, თუ, პირობის მიუხედავად, როგორ მიიხედა უკან ლოთის ცოლმა და გადაიქცა მარილის სვეტად. ამის შემდეგ, ლოთის ქალიშვილები გადაწყვეტენ, მამისგან შვან. „უთხრა უფროსმა უმცროსს, მოხუცია მამაჩვენი და კაცი არ არის ამ ქვეყანაში,

რომ შემოვიდეს ჩვენთან, როგორც ქვეყნის წესი და რიგია, მოდი, დავალევინოთ ღვინო მამაჩვენს და მივუწვეთ და შთამომავლობა აღვუდგინოთ მას“. ასე იქცევა ერთიც და მეორეც. ორივე ასული დაორსულდება მამისაგან და შობს ძეს. საგულისხმოა, რომ ამ ეპიზოდში ლოთის ქალიშვილები არ იქცევიან როგორც მართალი ადამიანები, ისინი გადიან მორალით დადგენილი ნორმების მიღმა, მაგრამ მათ საქციელს ღმერთისგან არ მოსდევს დასჯა. პირიქით, მათი შთამომავლობა მრავლდება. შეიძლება ითქვას, რომ მე-19 თავში ადგილი აქვს ტყუილის და ინცესტის ლეგიტიმაციას რეპროდუქციის მიზნით. ამ კონტექსტში, ისევ პრობლემური ხდება სიტყვათა კომბინაცია „მტყუანი და მართალი ადამიანი“.

რეპროდუქციის განსაკუთრებული მნიშვნელობა სწორედ იუდაისტურ კულტურაში გვხვდება, ღმერთი ყოველთვის ჰპირდება აბრაამს გამრავლებას და იმას, რომ მისი შთამომავლობა ქანაანის ქვეყანას დაეუფლება. გამრავლება, როგორც ღმერთის საჩუქარი, ასეა წარმოდგენილი ძველ აღთქმაში. საინტერესოა, კონფრონტაცია ბერძნულ კულტურასთან და მის ღირებულებებთან, რომელიც ფიზიკურ შობას განიხილავს, როგორც შობის დაბალ საფეხურს სულიერ შობასთან შედარებით, ანუ შემოქმედებას, იქნება ეს კანონშემოქმედება თუ ხელოვნების ნაწარმოები. საგულისხმოა, რომ დღეს საქართველოში საეკლესიო წრეებში გავრცელებული ჰომოფობიური რიტორიკა სწორედ რეპროდუქციის არგუმენტს ემყარება. რეპროდუქციის თემატიკა ახალ აღთქმაში ამბივალენტურია, თუკი, პავლეს ეპისტოლეებიდან ამოვალთ, I კორინთელთა მიმართ, მე-7 თავში ერთმანეთის საწინააღმდეგო თეზები გვხვდება. კერძოდ, დაუქორწინებლებს და ქვრივებს ეუბნება, რომ მათთვის კარგია, მასავით დარჩნენ, მაგრამ თუ არ ძალუძთ თავის შეკავება, მაშინ იქორწინონ. კაცისთვის კარგია, არ გაეკაროს დიაცს, და მესამე — სიძვისგან თავის ასაცილებლად კარგია, ყველა მამაკაცს ჰყავდეს თავისი ცოლი და დედაკაცს — ქმარი. პავლეს ეპისტოლეების საფუძველზე ქრისტიანულ კულტურაში, ალბათ, ისევ ძველი აღთქმის გავლენით, იწყება სპეკულაციები იმის შესახებ, თუ, რად შეიძლება ჩაითვალოს გამრავლება. კლემენტ ალექსანდრიელი, რომელიც ჩვ.წ. აღ-ის მე-2-3 საუკუნეებში მოღვაწეობდა, ასახელებს სამ მიზეზს, რის გამოც ადამიანები უნდა დაქორწინდნენ. პირველი მიზეზი პატრიოტულია, მეორე — ბავშვების მემკვიდრეებად ყოლისათვის და მესამე — სამყაროს

სრულქმნაში თანამონაწილეობისათვის. მესამე თემა საკმაოდ ღრმა თეოლოგიურ იმპლიკაციებს შეიცავს, იმდენად, რამდენადაც აქ დგება საკითხი იმის შესახებ, შესაქმნის შემდეგ ღმერთი რამდენად ერევა სამყაროში. თუკი არ ერევა, მაშინ რამდენად შეგვიძლია იმის თქმა, რომ რაც ხდება, მისი ნებით ხდება. ხოლო, თუკი კვლავაც ერევა, მაშინ გამოდის, რომ შესაქმნე არ დასრულებულა. სწორედ ეს აზრი იკითხება კლემენტ ალექსანდრიელის ამ თემაში, რომ ჩვენ სამყაროს სრულქმნაში თანამონაწილენი უნდა გავხდეთ. ამ დისკუსიის პირველი ორი თემა გვხვდება დღეს იმ არგუმენტაციაში, რომელიც დომინირებს საეკლესიო წრეებში ქორწინების და რეპროდუქციის მნიშვნელობაზე საზგასმისას. ანუ, სპეკულარული გამოხატულებაა ჩვენს რეალობაში ის, რომ ყოველ მესამე და მეტ შვილს პატრიარქი ნათლავს, რაც მოსახლეობაში პატრიოტიზმის გამოვლინებად და სულის ცხონებისკენ გადადგმულ ნაბიჯად განიხილება.

ახალი აღთქმა საინტერესოა იმით, რომ მასში ჰომოფობიური ან მსგავსი ფორმულირება არ გვხვდება. პავლე მოციქული იუდეველია, ახალგაზრდობაში რაბინობას აპირებდა. იგი, რა თქმა უნდა, კარგად იცნობს ძველ აღთქმას და მას შემოაქვს ქრისტიანულ დისკურსში ძველი აღთქმისთვის დამახასიათებელი რიტორიკა როგორც ქალებთან, ისე, ჰომოსექსუალიზმთან მიმართებაში. ეს გვხვდება მის ეპისტოლეებში, კერძოდ რომაელთა მიმართ I-ში, კორინთელთა მიმართ I-ში და ტიმოთეს მიმართ I ეპისტოლეში. ამ დისკურსის ტრანსფორმაცია ხდება მე-18-19 საუკუნეებში, ანუ, იმ პერიოდში, როდესაც სექსუალობის შესახებ რელიგიისგან დამოუკიდებელი სეკულარიზებული დისკურსის ჩამოყალიბებას აქვს ადგილი.

მე-18 საუკუნემდე ქრისტიანულ სამყაროში სექსუალურ პრაქტიკას სამი ძირითადი კოდი განაგებს. ეს არის კანონიკური სამართალი, ქრისტიანული პასტორალი და სამოქალაქო კანონი. ისინი განასხვავებენ ნებადართულს და აკრძალულს. ისინი აგებულია მატრიმონიალურ ურთიერთობებზე, ანუ, ცოლ-ქმრის სექსუალური ურთიერთობა განისაზღვრება წესებით და რეკომენდაციებით. ყველა სხვა ურთიერთობაზე მეტად მისგან არის სოციალური მოლოდინი ანგარიშისა, რაც განაპირობებს იმას, რომ ცოლ-ქმრის ურთიერთობა მუდმივი ზედამხედველობის ქვეშ იმყოფება. აქვე შეიძლება ითქვას, რომ მსგავსი სიტუაცია გვაქვს დღეს საქართველოში, სადაც ცოლ-ქმრის ურთიერთობაზე ეკლესიის სააღმსარებლო პრაქტი-

კის საშუალებით ყველაზე დიდი საზოგადოებრივი კონტროლი ხორციელდება. ქორწინების კანონების დარღვევა ან განსხვავებული სიამოვნებების, მათ შორის, ჰომოსექსუალური კავშირის ძიება ერთნაირად ისჯება, მომაკვდინებელი ცოდვების სიაში ხვდება. ამაში იგულისხმება ქორწინების გარეშე კავშირები, მეუღლის ღალატი, გაუპატიურება, ინცესტი, სოდომი.

ფუკო „სექსუალობის ისტორიაში“ გვეუბნება, რომ ჰომოსექსუალიზმზე საუბარი, როგორც ფსიქოლოგიური, ფსიქიატრიული, სამედიცინო კატეგორიების ერთობლიობაზე, ანუ, არა, როგორც მოვლენაზე, გადახრაზე, რომლის სწორ გზაზე დაყენებაც შესაძლებელია, არამედ, როგორც სექსუალობის ერთ-ერთ პრაქტიკაზე, შესაძლებელია 1879 წლიდან, როდესაც გამოქვეყნდა სტატია „საპირისპირო სექსუალური შეგრძნებები“. აქ ჰომოსექსუალობა ნაკლებად არის განსაზღვრული სექსუალური ურთიერთობის იმ ფორმით, როგორც ეს მანამდე — ქრისტიანულ დისკურსში გვხვდებოდა. ჰომოსექსუალობა გვევლინება, როგორც სექსუალობის ერთ-ერთი ფორმა, როდესაც იგი სექსუალობის შესახებ დისკურსში გადატანილ იქნა სოდომის პრაქტიკიდან შინაგანი ანდროგენობის სახედ, სულის ჰერმოფროდიტიზმად. შესაბამისად, ჰომოსექსუალი გახდა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ახალი სახეობა.

ჰომოსექსუალობის შესახებ დისკურსი მე-19 საუკუნეში ჩამოყალიბდა. სწორედ ამ პერიოდში ფსიქიატრები იწყებენ სხვადასხვა სექსუალური პრაქტიკებისთვის სახელების დარქმევას. შესაბამისად, ისინი სამედიცინო სფეროს კუთვნილება ხდება. მეცნიერების მთელი სპექტრი აყალიბებს დისკურსს სექსუალური პრაქტიკების შესახებ. ეს ტენდენცია მიზნად ისახავს სოციალური სხეულის, სოციუმის მორალური სიწმინდის და ფიზიკური სიჯანსაღის უზრუნველყოფას. ამაში გულისხმობენ ჰიგიენას, ვენერიული დაავადებების პრევენციას და ა.შ. მე-19 საუკუნეში სექსი არის ორი სრულიად განსხვავებული ცოდნის სფეროს საგანი. ერთი რეპროდუქციის ბიოლოგიით არის დაკავებული და სამეცნიერო ნორმატიულობის მიხედვით ვითარდება. მეორეა, მედიცინა სექსის შესახებ, რომელიც განსხვავებული წესებით ვითარდება. ეს წესები იმაში გამოიხატება, რომ მორალური შეხედულებები ეკონომიკური ან პოლიტიკური ოფციების, ტრადიციული მიმართებების მეცნიერულად მჟღერ ტერმინებში აღიწერება. ანუ, ის, რაც მანამდე

დეკლარირებული იყო ქრისტიანული დისკურსის შიგნით, მეცნიერულ ტერმინოლოგიაში გადადის. ეს ქმნის ფუნდამენტურ წინააღმდეგობას, რომელიც ბლოკავს რაციონალურად ფორმირებული დისკურსის განვითარებას ადამიანურ სქესთან დაკავშირებით.

მნიშვნელოვანია, რომ მე-18-19 საუკუნეებიდან მოყოლებული და მანამდეც, დასავლური ცივილიზაცია (იგულისხმება ქრისტიანული სამყარო) ჩამოყალიბდა საზოგადოებად, რომელიც არ ფლობს ეროტიკის ხელოვნებას. ეროტიკის ხელოვნებას ვხვდებით ჩინეთში, იაპონიაში, ინდოეთში. ეროტიკის ხელოვნებაში ის, მიაღწიე თუ არა მიზანს, პრაქტიკის სრულყოფილ რეალიზაციას, სიამოვნებით განისაზღვრება. სიამოვნება არ განიხილება აკრძალვების შესახებ კანონთან მიმართებაში. აკრძალვების კანონი არ არეგულირებს, რა არის სიამოვნება, რა შეიძლება გააკეთოს ადამიანმა და რა — არა. ამას განსაზღვრავს სიამოვნების ინტენსივობის დონე, ხარისხი, ხანგრძლივობა და ის, თუ რა გამოძახილს ჰპოვებს შენს სულსა და სხეულში. ფუკოს თქმით, ჩვენი ცივილიზაცია (აქ იგი დასავლურ-ქრისტიანულ სამყაროს გულისხმობს, მაგრამ ჩვენ მას საქართველოც შეგვიძლია დავამატოთ) არ ფლობს ეროტიკის ხელოვნებას და ეს არის ერთადერთი ცივილიზაცია, რომელიც ახდენს სექსის შესახებ მეცნიერების პრაქტიციურებას. უფრო სწორად, ერთადერთი ცივილიზაცია, რომელმაც საუკუნეების განმავლობაში განავითარა და გამოიმუშავა სექსზე ჭეშმარიტების თქმის პროცედურა, ანუ, რა არის და რა არ არის სწორი სექსში. ეს პროცესი შუა საუკუნეებიდან იწყება. აქედან მოყოლებული დასავლურ საზოგადოებაში ვხვდებით აღსარების რიტუალს, რომელსაც ქრისტიანული საზოგადოება ჭეშმარიტების დადგენისთვის იყენებს და რომელიც, დღესდღეობით, უკვე სხვადასხვა სფეროში გვხვდება. 1215 წელს ლატერანის საბჭომ განსაზღვრა, თუ რა საჭიროებს მონანიებას. ამას შემდგომში მოჰყვა აღსარების პრაქტიკის, გამოძიების და დაკითხვის განვითარება, ინკვიზიციის ტრიბუნალების ჩამოყალიბება. ყოველივე ამან ხელი შეუწყო იმას, რომ აღსარებამ ცენტრალური ადგილი დაიჭირა სამოქალაქო და რელიგიური ძალაუფლების წესრიგში. შესაბამისად, როგორც ფუკო განმარტავს, აღსარება გახდა დასავლეთის ერთ-ერთი ყველაზე მეტად ღირებული ტექნიკა ჭეშმარიტების დასადგენად.

მე-18-19 საუკუნიდან მოყოლებული აღსარებამ ზემოქმედების სივრცე გააფართოვა და მნიშვნელოვან როლს თამაშობს სამართალში, მედიცინაში, განათლებაში, ოჯახურ ურთიერთობებში. ის დღემდე რჩება მთავარ სტანდარტად, რომელიც განსაზღვრავს სექსზე ჭეშმარიტი დისკურსის წარმოქმნას. თუმცა, ევროპაში მან მნიშვნელოვანი ტრანსფორმაცია განიცადა. იმიტომ, რომ დიდი ხნის განმავლობაში აღსარება გამოიხატებოდა მონანიების პრაქტიკაში, მაგრამ, პროტესტანტიზმის წარმოშობასთან ერთად რეფორმაციის შედეგად მე-18 საუკუნის პედაგოგიკასა და მე-19 საუკუნის მედიცინასთან ერთად აღსარებამ თანდათანობით დაკარგა მისი რიტუალური და ექსკლუზიური ლოკალიზაცია. ის აღარ არის ლოკალიზებული მხოლოდ საეკლესიო სივრცეში. მისი სივრცე გაფართოვდა. აქ ჩართო მთელი სერია ურთიერთობებისა ბავშვებსა და მშობლებს, სტუდენტებსა და მასწავლებლებს შორის და ა.შ.

საქართველოში სექსუალური დისკურსის გაჩენა, სექსის შესახებ დისკურსის რელიგიის სფეროდან გამოყოფა და მისი გასვლა პედაგოგიკის და სამოქალაქო კანონის სივრცეში 1801 წლის შემდეგ მოხდა, როდესაც საქართველო რუსეთის და შესაბამისად, ევროპული ტიპის სამართლის ქვეშ მოექცა. ამის შემდეგ, საქართველოში ჰომოსექსუალობის კრიმინალიზაცია მოხდა. ცნობილია, სტატისტიკური მონაცემები, დავესესხები გიორგი კიკონიშვილის სტატიას, 1905 წლის სასამართლო სტატისტიკით, რუსეთის იმპერიაში ჰომოსექსუალობის როგორც ნებაყოფლობითი ისე, ძალადობრივი დანაშაული ტფილისის გუბერნიაზე მოდიოდა. კავკასიაში, რუსი კოლონისტები, განსხვავებით იმპერიის ცენტრალური რეგიონებისგან, ჰომოსექსუალობას, არა როგორც, პათოლოგიას, არამედ ქართველი, სომეხი და აზერბაიჯანელი ხალხის ტრადიციის ნაწილად მიიჩნევდნენ და ებრძოდნენ, როგორც მანვე ტრადიციას.

მიმაჩნია, რომ დამოკიდებულება უმცირესობების მიმართ საქართველოში იცვლება. ეს ცვლილება, ერთი შეხედვით, პოზიტიურია. იმიტომ, რომ საქართველომ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებს შორის ერთ-ერთმა პირველმა მოახდინა ჰომოსექსუალობის დეკრიმინალიზაცია, როდესაც შეუერთდა ევროპის საბჭოს. რეგიონში პირველი LGBT ორგანიზაციაც საქართველოში ჩამოყალიბდა. მაგრამ, აქ არის გასათვალისწინებელი მეორე მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რაც იმაში გა-

მოიხატება, რომ ჰომოსექსუალობის დეკრიმინალიზაციის პარალელურად ქვეყანაში დაიწყო რელიგიური აღმავლობა და საეკლესიო წრეების მხრიდან ჰომოსექსუალობის წინააღმდეგ კამპანია გაიშალა. რაც გამოიხატება ჰომოფობიურ რიტორიკასა და „მორალურ კრიმინალიზაციაში“. კითხვა, რომელიც აქ შეიძლება დაისვას, ასეთია: რომელი უარესია, იყო კრიმინალიზებული სახელმწიფოში, სადაც კანონს არავინ სცემს პატივს, სადაც კანონი საზოგადოებრივი ცხოვრების რუდიმენტულ დანამატად ითვლება, თუ, იყო „მორალურად კრიმინალიზებული“ ინსტიტუციის მიერ, რომელსაც მოსახლეობის 80%-ში უპირობო ნდობა აქვს? თანაც, დიდია ალბათობა, რომ ამ 80%-ს წარმოდგენაც კი არა აქვს იმის შესახებ, რომ ჰომოსექსუალობა საქართველოში უკვე 12 წელია დეკრიმინალიზებულია.

ლელა გაფრინდაშვილი — თათამ ეს თემა რელიგიურ დისკურსთან დააკავშირა. მიმაჩნია, რომ ეს არის ყველაზე პოლიტიკური საკითხი საქართველოში. მაღიზიანებს ამ საკითხის რელიგიურ დისკურსთან დაკავშირება და მასთან მიმართებაში პოლიტიკური დისკურსის ამპუტაცია. თუ რაიმე ვიცით ბოლშევიზმის და საბჭოთა კავშირის შესახებ, ვიცით ისიც, რომ ისევ საბჭოთა კავშირში ვართ, მივხვდებით, რომ პოლიტიკური დისკურსი ამ საკითხისა ძალიან მნიშვნელოვანია. ეს არის დაკავშირებული არჩევანის თავისუფლებასთან, არჩევნებთან, როგორც პოლიტიკურ პროცესთან, და ინდივიდუალურ არჩევანთან, რომლის კომპონენტიც სექსუალური თავისუფლება და ჩვენი სექსუალური ცხოვრებაა. ყველა საკითხი პოლიტიკურია, მათ შორის ჩემი სხეულიც. თუ აქედან ამოვალთ, პოლიტიკას გავიგებთ ფართო აზრით და პოლიტიკურ სხეულში შევიტანთ ჩვენს პერსონალურ სხეულს, მაშინ მივხვდებით, რომ ყველაზე მეტი სამუშაო სწორედ პოლიტიკურ დისკურსში გვაქვს, რომლის ყველა უინტერესო კომპონენტი, ჩემი აზრით, რელიგიური დისკურსია. იმისთვის, რომ ცოცხალი იყოს ჩვენი უმცირესობა ამ საკითხში, ხდება ამ საკითხის კამპანიური და სამარცხვინო მიხმა რელიგიურ დისკურსთან.

ძალიან ვღელავდი, როდესაც ჟურნალმა „ცხელი შოკოლადმა“ შემომთავაზა კომენტარი გამეკეთებინა ამ საკითხთან დაკავშირებით. არც მქონდა წარმოდგენა, როგორ უნდა დამეწყო წერა, ვერიდებოდი თეორეტიზაციას. როდესაც რაღაც გინდა შეცვალო, ჟურნალში თეორიების ჩამოთვლა არ არის საინტერესო. ამიტომ, ავი-

ლე ქართული მედიის თემა და გავიხსენე 2003 წელს მომზადებული ერთი გადაცემა, ვფიქრობ, ყველაზე გაბედული, ყველაზე სერიოზული და საინტერესო. ინგა გრიგოლის, მაშინ ის „მზებე“ მუშაობდა, მოწვეული ჰყავდა სხვადასხვა სფეროს წარმომადგენლები: პარლამენტარი, შოუბიზნესის წარმომადგენელი, დავით გოგიბედაშვილი და ნიკა ქავთარაძე, რომელიც მაშინ რადიო 101-ს წარმომადგენდა და ყველაზე პროგრესული იყო ამ გადაცემაში. საინტერესო იყო ამ გადაცემის დიზაინიც. ინგა შეეცადა აეღო ერთი მაგალითი ცხოვრებიდან, რომ ეს არ ყოფილიყო ეპატაჟე, მსმენელის ვნებათაღელვაზე და გაღიზიანებაზე დაფუძნებული გადაცემა. მოთხრობილი იყო ქუთაისელი ტრანსსექსუალის ისტორია, 15-წუთიან სიუჟეტში მოვისმინეთ პრობლემები, რომლებიც ამ ადამიანს აწუხებდა, და ამავე დროს აკეთებდა კომენტარს იმასთან დაკავშირებით, რა უნდა მოხდეს საზოგადოებაში, როგორ ხედავს ამ ჯგუფის წარმომადგენელი ამ პრობლემას. ამ სიუჟეტის გარდა გადაცემაში იყო ბლიც-გამოკითხვაც ქუჩაში, სადაც ადამიანები თავიანთ აზრს გამოთქვამდნენ ჰომოსექსუალობასთან დაკავშირებით. დაახლოებით 12 რესპონდენტი იყო გამოკითხული, და ეს ადამიანები იყვნენ ბევრად უფრო პროგრესულები, ვიდრე სტუდია. ყველაზე სამარცხვინო გამოსვლა ჰქონდა პარლამენტარს. ადამიანს, რომელიც არის კანონმდებელი, რომელმაც ფორმალურად, ტელევიზორით გამოსვლის დროს მაინც უნდა შეარჩიოს სიტყვები, და იკეკლუცოს მაინც ამ საკითხთან დაკავშირებით.

ჩემს სტატიას ჰქვია „ცოდნა ვერსუს უმეცრება და ტოლერანტობა ვერსუს ჰომოფობია“. ვამბობ, რომ ცოდნა ამ საკითხში ძალიან მნიშვნელოვანია. არა, კონკრეტულად, ყოფილი პარლამენტარის, სანდრო ბრეგვაძის ცოდნა, არამედ, ზოგადად, ამ საკითხის ცოდნა. „მე გულის სიღრმეში შეიძლება სიამოვნებით დავეთანხმო ადოლფ ჰიტლერს, რომელმაც რამდენიმე გემი გაგზავნა ზღვაში და ჩაძირა, სადაც გარკვეული ადამიანები იყვნენ თავმოყრილნი. ამავე დროს, ვერ გავიზიარებ იმას, რომ პარლამენტში მოგვდის ევროსაბჭოდან რეკომენდაციები, რომ ყველანაირად ხელი შევეწყოთ ჰომოსექსუალებისთვის და ეს იყო რამდენჯერმე გამოგზავნილი. მე ვთვლი, რომ მიღებული უნდა იქნას საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც ამ ადამიანებს ჩაუტარებდა იძულებით მკურნალობას და თუ არ განიკურნებოდნენ, მაშინ...“, აღარ თქვა რა უნდა მოხდეს ამ შემთხვევაში. ყველაზე საინტერესოა დათო გოგიბედაშვილის „პოეტური“ კომენტარი: „თუკი

ქალბატონები დარჩებიან კაცების გარეშე, ხომ გადავშენდებით. ისედაც ცოტანი ვართ. თუკი ქალისა და კაცის ურთიერთობა არის ბუნებრივი, რადგან მოაქვს ნაყოფი, ამიტომ არ შეიძლება პლუსი და პლუსი და მინუსი და მინუსი იყოს ბუნებრივი“. ასეთი გამონათქვამებით არის სავესტამ ადამიანის გამოსვლა, რომელსაც შლეიფად დაყვებიან გოგონები და ბიჭები და საკმაოდ პოპულარულია ახალგაზრდებში. და შემდეგ, ნიკა ქავთარაძის კომენტარი: „ჰომოსექსუალობისადმი შიშს ამ საკითხის უცოდინრობით ვხსნი. თავიდან ყველას გვეშინოდა. შემდეგ გავიცანით ეს ადამიანები, ერთად ვიქეიფეთ, პახმელიაზე ხაში ვჭამეთ, და მივხვდით, რომ ჩვეულებრივები არიან“. მე არ ვაკეთებ მიმიკის ანალიზს, ეს კიდევ ცალკე საკითხია. მას ჰქონდა ძალიან ირონიული გამომეტყველება, დასცინოდა ყველას, ვინც ამ ადამიანებს უყურებს, როგორც ძალიან საშიშებს. „მათ წინააღმდეგაც იმავეს ამბობდნენ, შემოდის რაღაც გაუგებარი და ვიღუპებითო. ხუმრობით ვამბობდი, რომ საქართველოში პედერასტები უფრო მეტნი არიან, ვიდრე ჰომოსექსუალები“. აქ მან საკმაოდ გონიერად და ნიჭიერად და აბსოლუტური პასუხისმგებლობით მიანიშნა პოლიტიკურ კონტექსტზე. მაქვს ამოწერილი ასათიანის კომენტარები, სიტყვები „შავ ქალზე“, რომელიც თქვა კონდოლიზა რაისზე, ჯანსუღ ჩარკვიანის მოსაზრებები ზურაბ ჟვანიას წინააღმდეგ კამპანიის ფარგლებში. ამავე კამპანიაში მონაწილეობდა გოჩა ფიფია, რომელმაც თქვა, რომ არა მარტო ზურაბ ჟვანიას, სხვა პარლამენტარების სისხლიც უნდა შევისწავლოთ და გავაკეთოთ ჩამონათვალი.

შევცაადე, ამ სტატიაში მეთქვა, რა უნდა მოხდეს ამ ტოტალური უმეცრების პირობებში. არ უნდა შევექმნათ გეტოები, რაც ახასიათებს ზოგადად ინტერესთა ჯგუფებს საქართველოში, მაგალითად, ქალთა ჯგუფი არ თანამშრომლობს სხვა ჯგუფთან, ცალკეა ჰომოსექსუალებზე მომუშავე ჯგუფი. ეს ჯგუფები მოყურებულნი არიან და არ თანამშრომლობენ, ამიტომაც ვერაფერს ცვლიან საზოგადოებაში. ამიტომ, ჩემი აზრით, „ქამინგ აუთი“ ძალიან მნიშვნელოვანია. მთელი ჩემი არსებით დავუჭერ ადამიანს მხარს, ვიდგები ყოველთვის მის გვერდით, ვინც იტყვის, რომ არის ჰომოსექსუალი. და თუ, თქვენ გაქვთ პრობლემა ამასთან დაკავშირებით, ეს თქვენი პრობლემაა და არა ჩემი. ჩემი აზრით, ეს არის ამ საკითხის მოგვარების საუკეთესო საშუალება.

მეორე სტატიაში, „ნუ მოკლავ ჯაფარას“, ჩემი ნათესავის ისტორია მოვყევი, ადამიანისა, რომელიც ყველაზე ძალიან მიყვარს და რომელმაც ყველაზე დიდი გავლენა მოახდინა ჩემზე. ეს ისტორია, ჩემი აზრით, ტიპურია საქართველოსთვის და აჩვენებს, როგორ მოექცნენ მას, როგორც კი შეამჩნიეს განსხვავებულობა და როგორ მოიქცა ის ამის შემდეგ, როგორ დარჩა ადამიანად ბოლომდე და არის დღემდე. როცა ამ საკითხზე ვწერ და ვლაპარაკობ, ჩემთვის ძალიან მნიშვნელოვანია პერსონალური გამოცდილება. ცხადია, შემეძლო მომეთხრო პარაგვაის, ურუგვაის, ამერიკის მაგალითები. მაგრამ, აბსოლუტურად დარწმუნებული ვარ, რომ ვიდრე ჩვენი სინამდვილიდან არ ვილაპარაკებთ, ჩვენს თავზე, სხვებზეც, ჩვენს კონფლიქტებზე, სიყვარულზე, სექსზე, მანამდე ვერაფერს შევცვლით.

ფილოსოფოსები ხშირად ამბობენ, შენ ბრაბოზ, ილანძღები, ესე იგი, არა ხარ მართალი. მე ამის კატეგორიულად წინააღმდეგი ვარ. ყველაფერი, რაც, ჩემი აზრით, კარგი დამიწერია, დამიწერია ძალიან გაბრაზებულს. სწორედ იმ მომენტში, როდესაც ვიწყებდი ამ სტატიაზე მუშაობას, უკიდურესად გაბრაზებული ვიყავი გია ჭანტურიაზე, საზოგადოებრივი მაუწყებლის დირექტორზე, რომელმაც სამინიშნელი ქსენოფობიური განცხადებები გააკეთა „ცხელი შოკოლადის“ დისკუსიაში. „პედერასტებად“ მოიხსენია ჰომოსექსუალები. ილაპარაკა პირველ არხზე, რომელიც მოხუცი ქალია და უნდა მოეკლათ. მოვყევი ბეზამისის ისტორია. ის ძალიან ცნობილი კავკასიოლოგი, აფხაზური ენის სპეციალისტი გახლდათ. მისი გამოცდილება ქართველ პოლიტიკოსებს რომ გამოეყენებინათ ქართულ-აფხაზურ კონფლიქტში, დარწმუნებული ვარ, ეს კონფლიქტი სხვაგვარად წარიმართებოდა. მოვყევი ჩემთვის მნიშვნელოვანი სხვა ისტორიაც და დაუვკავშირე ჰარპერ ლის „ნუ მოკლავ ჯაფარას“. ყველაფერი, რაც კი შეიძლება გვესმოდეს უცხო სადმი სიძულვილში, ამ ნაწარმოებში მხატვრულად, ჰუმანისტურად, გასაგებადაა გადმოცემული.

ლევან აბაშიძე — მე ამ საკითხზე რელიგიური კუთხით საუბარი მთხოვეს. ძალიან სენსიტიური თემაა. გეთანხმებით, ქალბატონო ლელა, ჰომოფობია სრულიად მიუღებელია და ის არა მარტო ირაციონალურ შიშს, არამედ სიძულვილსაც ნიშნავს, რომელიც ხშირად გამოისახება აგრესიით და ეს, სრულიად მიუღებელია. იმაშიც გეთანხმებით, რომ ეს საკითხი პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ კონტექსტში

უნდა განვიხილოთ. ქრისტიანისთვის განსაკუთრებით მიუღებელია აგრესია, ამ ადამიანების მარგინალიზაცია ან დისკრიმინაცია.

ვნახოთ, როგორ უყურებს ამ საკითხს თანამედროვე ეკლესიები. მე ძირითადად ქრისტიანობით შემოვიფარგლები. ქრისტიანობა იუდაიზმიდან მოდის, რომლის ტექსტებშიც, ჯერ კიდევ ძველი აღთქმის წიგნებში, იგმოზა და ცოდვად ცხადდება სექსუალური პრაქტიკა. ლაპარაკია არა მარტო იმაზე, რომ ჰომოსექსუალური ურთიერთობები გამორიცხავს რეპროდუქციას, არამედ ლაპარაკია მასზე, როგორც ცოდვაზე. პავლე მოციქულს რომაელთა მიმართ ეპისტოლეში ნათქვამი აქვს, რომ ეს არაბუნებრივი ურთიერთობაა. ეკლესიის სწავლების მიხედვით ასეთი პრაქტიკა ცოდვაა და მიუღებელია. მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესია, რომლებიც ტრადიციულები და კონსერვატიულები არიან, მას დღესაც ცოდვად მიიჩნევენ. ეს ეკლესიები თავიანთ შვილებს, წევრებს, პოტენციურ ქრისტიანებს ეუბნებიან, რომ ეს ცოდვაა, მაგრამ ეს არ ნიშნავს ამ ადამიანების მიმართ სიძულვილს.

არსებობს ეკლესიები, რომლებიც სხვაგვარად უყურებენ ამ საკითხს. ასეთია, ევანგელური ან პროტესტანტული ეკლესიების ნაწილი. მათ მიაჩნიათ, რომ ჰომოსექსუალური ურთიერთობები არ არის ცოდვა, არამედ არსებობენ ადამიანები, რომლებსაც ეს ბუნებისგან, ღვთისაგან აქვთ მოცემული. სწორედ ამას ეფუძნება ამ ეკლესიების მცდელობა, აკურთხონ მათ შორის ურთიერთობა, დაუშვან საეკლესიო ქორწინება ერთი და იმავე სქესის მორწმუნეთა შორის.

ჰომოსექსუალთა შორის არიან ისეთებიც, ვინც საერთოდ არ არის რელიგიური. ასეთ შემთხვევაში სრულიად მიუღებელია ამ საკითხის რელიგიურ კონტექსტში განხილვა. არიან ქრისტიანები, რომლებსაც მიაჩნიათ, რომ მართალია, მათ აქვთ ასეთი მიდრეკილება, მაგრამ იგი უნდა დაძლიონ, რადგან ეკლესიისთვის მიუღებელია. არიან ისეთებიც, რომლებსაც მიაჩნიათ, რომ კი არ უნდა დაძლიონ, არამედ უნდა მიიღონ, როგორც არის და ეს არ ეწინააღმდეგება მათ ქრისტიანულ რწმენას. ვიმეორებ, ევანგელურ ეკლესიებში არის მიმართულებები, რომლებიც იღებენ და აკურთხებენ ასეთ ურთიერთობას. მათ ჰყავთ ჰომოსექსუალი ღვთისმსახურებიც.

თამაზ მელაშვილი — მინდა რელიგიური, პოლიტიკური და ფილოსოფიური დისკუსიდან ცოტა მიწიერ სფეროებში გადმოვინაცვლოთ. ვისაუბრებ LGBT თემზე დღევანდელ საქართველოში. ამ თემზე საუბრის უფლებას იმიტომ ვაძლევ თავს, რომ ორი წელია, მეტ-ნაკლები შეხება მაქვს მასთან. ბოლო ექვსი თვის განმავლობაში ვმუშაობ საქართველოში მოქმედ LGBT ორგანიზაციაში, განსხვავებულობის კვლევისა და სათემო აქტივიზმის ასოციაცია. თემი, ვიცით, რომ არის ადამიანთა ერთობა, რომელიც ერთ კონკრეტულ გარემოში ცხოვრობს, აქვს საერთო ინტერესები, საერთო ღირებულებები და ა.შ. აქვე ვიტყვი, რომ ის, რაზეც მე ვისაუბრებ, არის მხოლოდ ჩემი სუბიექტური მოსაზრება ამ თემასთან დაკავშირებით და არ წარმოადგენს ორგანიზაციის ხედვას.

საქართველოში LGBT თემის ჩამოყალიბება და განვითარება დასავლეთის ქვეყნებისგან განსხვავებულად წარიმართა. ევროპასა და ამერიკაში 40-50-იან წლებში გააქტიურდა და შეიქმნა LGBT თემი და ამ თემის საფუძველზე ჩამოყალიბდა ორგანიზაციები. ჩვენთან პირიქით მოხდა. ჯერ ორგანიზაციები შეიქმნა და მათ გარშემო მოხდა თემის მობილიზება. ჩემი აზრით, ასე მოხდა ქალთა ორგანიზაციების შემთხვევაშიც. უცხოელი დონორების მხრიდან ჯერ შეიქმნა და დაფინანსდა ეს ორგანიზაციები და შემდეგ შემოიკრიბეს მათ ქალთა გარკვეული ჯგუფები. 2006 წლიდან საქართველოში არსებობდა ორი ორგანიზაცია, რომელიც ამ კონკრეტულ თემთან მუშაობდა: ფონდი „ინკლუზივი“ და ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი. ჩემი აზრით, ლესბი-ქომიუნითი უფრო შეიკრა და განვითარდა და მიაღწია უფრო მაღალ კონდიციას, ვიდრე გეი-ქომიუნითიმ. შეგიძლიათ არ დამეთანხმოდ. შევეცდები დავასაბუთო, ასე რატომ ვფიქრობ. ამბებ ბევრმა ფაქტორმა იმოქმედა. ერთ-ერთ მიზეზად ის მიმაჩნია, რომ ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის სტრატეგია ამ თემის მობილიზაციისა და კონსოლიდაციისთვის უფრო ეფექტური აღმოჩნდა, ვიდრე გეი-ქომიუნითის შემთხვევაში. დღეს, ლესბი-ქომიუნითიში ძალიან საინტერესო პროცესები მიდის. მაქვს საშუალება დავაკვირდე ამ პროცესებს. თავადაც ვარ მისი მონაწილე. ეს ქომიუნითი აღარ არის ორგანიზაციაზე ჩამოკიდებული თემი. იგი აღწევს ახალ კონდიციას და აქვს დიდი პოტენციალი ახალ საფეხურზე გადასასვლელად. ეს შეიძლება არ იყოს უშუალოდ ლესბოსური მოძრაობა, იმიტომ რომ შეუძლებელია ისეთ ჰომო-

ფობიურ გარემოში, როგორც საქართველოშია, ქალთა ჯგუფმა დაირქვას ასეთი სახელი. მაგრამ სრულიად შესაძლებელია ეს მოძრაობა გარდაიქმნას ფემინისტურ მოძრაობად საქართველოში და სერიოზულ აქტივიზმზე იყოს დაფუძნებული, იყოს მოძრაობა ქვემოდან ზემოთ და არა პირიქით, როგორც ეს ხშირად ხდებოდა ქალთა ორგანიზაციების შემთხვევაში. ქალთა ორგანიზაციები საუბრობენ ქალთა მოძრაობაზე, რომელიც დღეს საქართველოში არ არსებობს.

მეორე მიზეზი შეიძლება იყოს წნეხების არსებობა. ჩვენ ძალიან ფრიგიდულ გენდერულ სისტემაში ვცხოვრობთ. სხვა წნეხები და პრობლემებია ლესბოსულ ქომიუნითისთან მიმართებაში. მათ გამოიმუშავეს ადაპტაციის სხვა საშუალებები, ვიდრე ეს მოხდა გეი-ქომიუნითის შემთხვევაში.

შეიძლება ვცდები, მაგრამ ჩემი გადმოსახედიდან გეი-ქომიუნითი არ არის შეკრული, არ იგრძნობა ის სოლიდარობა, რომელსაც ვგრძნობ ლესბი-ქომიუნითიში.

ძალიან კარგი იყო 17 მაისს ჩატარებული აქცია. ეს იყო პირველი ხილვადი აქცია ჰომოფობიასთან ბრძოლის დღის აღსანიშნავად. სამწუხაროა, რომ ცოტა ადამიანი შეიკრიბა, მაგრამ ძალიან ლამაზი აქცია იყო. რამდენიმე ადამიანმა გმირობა გამოიჩინა, როცა შეხლა-შემოხლა იყო ტელევიზია „იმედთან“, როდესაც გავაპროტესტეთ ჰომოფობიური სიუჟეტი. მაშინ, გვითხრეს, რომ საჭირო იყო პროტესტი კონკრეტულ ადამიანებს გამოეხატათ და მაშინ ჩვენი თემის წევრებიდან კონკრეტულმა ადამიანებმა ღიად დააფიქსირეს თავისი სახელი და გვარი, რაც ძალიან მნიშვნელოვანია. ეს განგვაწყობს იმედით, რომ მოძრაობა მართლა მოძრაობას დაემსგავსება და დაიძლევს ფრაგმენტული სიტუაცია თემის შიგნით. კლასობრივი მომენტი ძალიან შესამჩნევია გეი-ქომიუნითიში, რასაც ვერ ვიტყვი ლესბი-ქომიუნითიზე. უნდა ვიფიქროთ ცვლილებებზე არა მარტო გარედან, არამედ თემის შიგნითაც. თემი დღეს საქართველოში არსებობს, რაც თავისთავად კარგი მოვლენაა.

მარინე ელბაქიძე — LGBT თემი არის ჩვენი საზოგადოების ნაწილი, ისევე როგორც სხვა მცირე ჯგუფები. მათ აქვთ უფლება უბიძგონ საზოგადოებას გარკვეულ საკითხებზე მსჯელობისა და მოგვარებისაკენ. საზოგადოების დანარჩენმა ნაწილ-

მა კი ყველა მცირე ჯგუფს უნდა მიაქციოს ყურადღება და შეძლებისდაგვარად ეს უნდა იყოს არა ჰომოფობიური და აგრესიული ხედვა, არამედ გაგების მცდელობა, თუ რას წარმოადგენს ეს ჯგუფი.

ვახტანგ ბახტაძე, ჟურნალისტი — მართალია, ვცხოვრობთ იმ ქვეყანაში, სადაც მოქალაქეთა ბუსტი რაოდენობა უცნობია, მაინც მაინტერესებს, თუ არსებობს სტატისტიკური მონაცემები იმის შესახებ, რამდენი ადამიანია ჰომოსექსუალურ ჯგუფებში?

პაატა საბელაშვილი, LGBT აქტივისტი — ასეთი კვლევა ჩვენთან არ არსებობს. იმ ქვეყნებში, სადაც მეტი გახსნილობაა, დაახლოებით 5%-ს ანგარიშობენ. ჩვენთან ასეთი კვლევა არ ჩატარებულა. ჯერ ერთი, საკმაოდ ძვირი სიამოვნებაა და მეორე, ასეთი კვლევის სანდოობა ჩვენთან, სავარაუდოდ, ძალიან დაბალი იქნება.

ეკა აღდგომელაშვილი, ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი — ინტერნალიზებულ ჰომოფობიასთან დაკავშირებით არის ერთი მნიშვნელოვანი მომენტი, რასაც სოციალიზაცია ჰქვია. ეს კვლევა ჯერ არ შეგვიძლია გავავრცელოთ მთლიანად LGBT ქომიუნიტეში საქართველოში, იმიტომ, რომ ის სწავლობს მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომლებიც სარგებლობენ ამ სერვისით. ამას, ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს, იმიტომ რომ სოციალიზაცია არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი, რაც განაპირობებს ინტერნალიზებულ ჰომოფობიას. ეს, უფრო სწორად, არის ადამიანის ასოციალურობა და იზოლაცია. საქართველოში ზოგადად მამაკაცები და მათ შორის, გეებიც, უფრო სოციალიზებული იყვნენ, ვიდრე ქალები. ქსელი მამაკაცებში უფრო იყო, ვიდრე ქალებში. ქალების შემთხვევაში შეხვდებოდათ რამდენიმე ადამიანისგან შემდგარ მცირე ჯგუფს, რომელიც მთლიანად დახურული იყო. ჩაკეტილობა უფრო აძლიერებს ნეგატიურ თვითშეფასებას.

ლელა გაფრინდაშვილი — თამთას ნათქვამის საპასუხოდ რუსული ქეისი მაქვს. გაგახსენებთ ანსამბლ „ტატუს“, რომელთან დაკავშირებითაც ჩემმა რუსმა კოლეგამ ოლგა ლიბოვსკაიამ დაწერა სტატია. ეს არის სექსუალობისა და გლო-

ბალიზაციის დაკავშირების ქეისი, როდესაც ხდება სექსუალობის მარკეტიზაცია და იგი ყველაზე მეტად ეხება ქალის სექსუალობას. არცერთი გოგონა არ არის ჰომოსექსუალი. მათ მხოლოდ იმიტომ ააგეს მთელი ეპოპეა ლესბოსურ სიყვარულზე, რომ პროდიუსერი დაპირდა დიდ ფულს, და ძალიან პოპულარული გახდნენ ევროპაშიც კი. მაგრამ მას შემდეგ, რაც რუსმა ფემინისტებმა ამ თემაზე სკანდალი ააგორეს, სერიოზული პრობლემები შეექმნათ. ლიბოვსკაიამ, რომელიც სერიოზული თეორეტიკოსი გახლავთ, ეჭვი შეიტანა მათ ლესბოსელობაში და დაიწყო კვლევა. სწორედ ის იყო ამ მითის დანგრევის მთავარი ინსპირატორი.

დარბაზიდან — დისკუსიის სათაურში ცვლილებები იყო ნახსენები. არ ვიცი, რამდენად ხდება ცვლილებები. ეს, ალბათ, ათი წლის შემდეგ უფრო გამოჩნდება. მაინტერესებს, რა გზას ხედავთ იმისათვის, რომ ჰომოფობია აღმოიფხვრას. როგორც ვხედავ, ის გზა, რომელსაც ადგანან LGBT ორგანიზაციები საქართველოში, ამ მხრივ მაინცდამაინც ეფექტური არ არის, ვერ უპირისპირდება რელიგიური თემის კიდევ უფრო მეტად წინ წამოწევას და ვერც იმ პოპულიზმს, რომელიც არის პოლიტიკაში. რა გამოსავალს ხედავთ ამ სიტუაციიდან? რა უნდა გავაკეთოთ ჩვენ?

თამთა მელაშვილი — მეტი განათლება, მეტი ინფორმაცია, მეტი „ქამინგ აუთი“. მაგრამ „ქამინგ აუთისთვისაც“ საჭიროა ადამიანს ჰქონდეს ელემენტარული ფინანსური საშუალება იმისთვის, რომ თუ პრობლემები შეექმნება, გადარჩეს.

ლევან აბაშიძე — სიტყვა „ჰომოფობია“ 60-იან წლებში გაჩნდა და პირველად ის იხმარებოდა ასეთი გაგებით: ჰეტეროსექსუალი მამაკაცი, რომელსაც ეშინია, რომ ვინმე იფიქრებს, რომ ის არის ჰომოსექსუალი მამაკაცი. ძალიან ბევრი ჰომოფობი ალბათ სწორედ ამ შიშით ხელმძღვანელობს.

ლელა გაფრინდაშვილი — 60-იანი წლების ამერიკული ფემინიზმის ერთ-ერთი აქტიური წევრი, იზაბელ მარკუსი, ფემინისტური იურისპრუდენციის ფუძემდებელი ამერიკაში, მოწვეული მყავდა უნივერსიტეტში ჩემს სტუდენტებთან ლექციაზე, გვიყვებოდა, რა მოხდა ამერიკაში ქალთა მოძრაობაში, როდესაც გაჩნდა

მასში ლესბოსური ნაკადი. იქაც იყო მიუღებლობა. ქალთა საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებს პრობლემა არ ჰქონიათ კულტურასთან, ისევე როგორც ჩვენთან. ჩვენც რომ გამოვიკვლიოთ ქალთა ორგანიზაციები რას ფიქრობენ ჰომოსექსუალობაზე, მივიღებთ შუასაუკუნეობრივ სიბნელეს, საიდანაც გამომდინარეობს დასკვნა, რომ ქვეყანაში ინკვიზიციაა საჭირო.

დარბაზიდან — თქვენ თქვით, რომ ჰომოფობიის პრობლემის მოგვარების გზად „ქამინგ აუთი“ მიგაჩნიათ. მაგრამ, საქართველოში ზოგადად არის სექსის ნაკლებობა. რატომ არა აქვთ საქართველოში გოგონებს სექსი? იმიტომ, რომ ისინი მშობლებთან ცხოვრობენ და მათზე არიან დამოკიდებულები. შესაბამისად, ანგარიშს უწევენ სწორედ მშობლებს. ეკონომიკური სიტუაცია არ გვაძლევს იმის საშუალებას, თავი დამოუკიდებლად ვირჩინოთ. „ქამინგ აუთის“ პრობლემა, ჩემი აზრით, ამ კუთხით უნდა იდგეს ამ ჯგუფებში.

ერთი ფაქტი მახსენდება. ქალბატონმა ლელამ გაიხსენა ქუთაისელი ტრანსგენდერის ისტორია. მაშინ, რადიო „ძველ ქალაქში“ ვმუშაობდი. ჩემმა მეგობარმა გადაცემა გააკეთა ამ ადამიანზე. მოედანი ხალხით გაივსო. მღვდლები ხალხს ამ ადამიანის ჩაქოლვისკენ მოუწოდებდნენ. სწორედ სასულიერო პირები განაწყობენ საქართველოში საზოგადოებას ამ ჯგუფების წარმომადგენელთა წინააღმდეგ.

თათა ცოფურაშვილი — იმ ახალგაზრდას მინდა გამოვეხმაურო, რომელმაც თქვა, რომ იმის მიზეზი, რომ საქართველოში გოგონებს სექსი არა აქვთ, ის არის, რომ ისინი არ არიან ეკონომიკურად დამოუკიდებლები. ჩემი აზრით, ეს არ არის მიზეზი. მათ სექსი იმიტომ არა აქვთ, რომ პარტნიორმა მას შეიძლება დაუძახოს „ნაშა“ ან „ბოზი“. და მერე, მას მიატოვებს და მოუწევს მიაკითხოვს კუმანოვის კლინიკას ქალწულობის აპკის აღსადგენად. ეს არის ნამდვილი მიზეზი.

შოთა ხინჩაგაშვილი, ბლოგერი — ქალბატონო ლელა, თქვენ ბრძანეთ, რომ საკითხი პოლიტიკურია. აბსოლუტურად გეთანხმებით. იმიტომ, რომ ჰომოსექსუალობა ფანტომური საფრთხეა დღეს საქართველოში. ამის გადაწყვეტის ერთ

ერთი გზა არის ხილვადობა. ადამიანს თუ ვერ ხედავ, ის დარჩება ფანტომურ, აბსტრაქტულ საფრთხედ და ღირსიც იქნება, რომ ასე დარჩეს. გმადლობთ.

ეკა აღდგომელაშვილი — 2009 წლის დეკემბერში, ფონდ „ინკლუზივში“ შემოვიდა პოლიცია და ფონდის დირექტორი ნარკოტიკების შენახვის ბრალდებით დააკავა. ჩხრეკის მიმდინარეობისას LGBT ქომიუნითის გოგონები აღმოჩნდით ძალადობის მსხვერპლნი. ხუთი საათის განმავლობაში ვიყავით გამოკეტილი. არ დავიწყებ იმის ახსნას, როგორ მოიქცნენ პოლიციელები, როგორ გამოხატავდნენ ჰომოფობიას. ორმა ადამიანმა შევიტანეთ სარჩელი პოლიციის წინააღმდეგ. საქმე დაკვალიფიცირდა როგორც პოლიციის მხრიდან ძალის გადამეტება. იანვარში, ჩვენი საქმე სტრასბურგის სასამართლოში გადაიგზავნა. მხოლოდ, ამის შემდეგ, დაიწყო საქართველოში პროკურატურამ ამ საქმის გამოძიება. ჯერჯერობით, მხოლოდ დაკითხვაზე ვართ დაბარებული.

რაც შეეხება ამ თემის პოლიტიზაციას და იმას, თუ როგორ შეიძლება შეიცვალოს სიტუაცია, 1999 წლიდან ვიკვლევ ჰომოფობიური სიძულვილის ენის გამოვლინებას მედიაში და დარწმუნებით შემიძლია გითხრათ, რომ მთელი ეს დინამიკა მთლიანად ემთხვევა პოლიტიკურ კრიზისებს საქართველოში. ჰომოფობიური გამონათქვამებითაც სწორედ პოლიტიკოსების საჯარო რიტორიკაა გაჯერებული. მას ძალიან ხშირად იყენებენ როგორც პოლიტიკური ბრძოლის მეთოდს.

მინდა გითხრათ, რომ „ინკლუზივში“ მომხდარის მეორე დღეს მეგონა, რომ დაგვხვდებოდა საქართველოს ტელევიზია და პრესა სრული შემადგენლობით, მაგრამ, ეს თემა თითქმის არ გაუშუქებიათ. ეს, თავისთავად, მიუთითებს თემის პოლიტიზებაზე, ყოველ შემთხვევაში, როდესაც ცვლილებებზე ვლაპარაკობთ, ამ ფაქტორის გამორიცხვა შეუძლებელია. ერთადერთი, რაც შეიძლება შეიცვალოს, თემის გაძლიერებაა. ქვეყანაში სოციალური ცვლილებები მხოლოდ ქვემოდან ზემოთ შეიძლება მოხდეს.

დავით არაბიძე, განათლების ეროვნული კავშირი — ერთადერთი რამის თქმა შემიძლია, აღნიშნულ იდეოლოგიას საქართველოში პერსპექტივა არ გააჩნია. ქართველმა ადამიანმა საკუთარი იდეოლოგია საუკუნეების განმავლობაში

საკუთარი სისხლით დაიცვა. ვერავინ მეტყვის, რომ ეს არ არის გრიგოლ ხანძთელის, ცხრა ძმა ხერხეულიძის ქვეყანა. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ პროპაგანდას ბევრი რამ შეუძლია.

პაატა საბელაშვილი — ბატონო დავით, ჩემი ქალაქი არ არის ის ქალაქი, სადაც ეს ოდესმე უცხო ყოფილა. არც ამ ქვეყნისთვის ყოფილა ეს უცხო. ამაზე 1103 წელს რუის-ურბნისის საეკლესიო კრებას მოუწია გადაწყვეტილებების მიღება, იმდენად გავრცელებული იყო. ეს არ არის თქვენი სახსენებელი იდეოლოგია. ეს ჩემი ცხოვრებაა. თუ, ჩვენი საზოგადოება არ თანხმდება იმაზე, რომ ისევე ვარ ამ საზოგადოების წევრი, როგორც სხვა, მაშინ ეს საზოგადოება ჩემი კი არ იქნება, იქნება თქვენი. მაშინ, მოხდება ისე, როგორც ეს ხდებოდა, მაგალითად, ნაცისტური გერმანიის დროს, საზოგადოების ნაწილი ტოვებდა ქვეყანას, რომელსაც მისი მიღება არ შეეძლო.

ლელა გაფრინდაშვილი — საბჭოთა პერიოდზე მინდა ორიოდე სიტყვის თქმა. იყვნენ ელიტური ჯგუფები მაღალი სოციალური წარმომავლობით. და მათ ხელს არავინ ახლებდა. ლილია ბრიკის და მაიაკოვსკის, ასევე ფარაჯანოვის ისტორიებს ვინც იცნობს, მას ექნება ამის შესახებ გაგონილი. იყვნენ ე.წ. ბერბიჭებიც, რომლებიც უბრალოდ არ ირთავდნენ ცოლს, იყვნენ ისეთებიც, ვისაც კულტურა აიძულებდა ცოლის შერთვას და შვილის ყოლას. როგორ ტრანსფორმირდა ეს თანამედროვე სინამდვილეში, ჯერ არ შეგვისწავლია.

ლევან აბაშიძე — კარგია, რომ იმ აზრმა გაიჟღერა, რომელზეც დავითმა ისაუბრა, იმიტომ, რომ ასეთი აზრი ჩვენს საზოგადოებაში ნამდვილად არსებობს. მართლმადიდებელ ეკლესიას არა აქვს პრეტენზია, რომ მისგან გამოდიოდეს რაღაც იდეოლოგია, რომელიც იქნება თავსმოხვეული მთელ საზოგადოებაზე. ეკლესიას აქვს თავისი ფუნქცია, თავისი სწავლება და, პირველ რიგში, თავის წევრებს მიმართავს. ჩემთვის ქრისტიანობა მოყვასის სიყვარულს ნიშნავს. მოყვასი არ არის ის, ვინც მაინცდამაინც ჩემნაირად ფიქრობს. ეს სიყვარული გამო-რიცხავს აგრესიას.

რელიგიური გაერთიანებების საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად რეგისტრაციის წესის შესახებ

მომხსენებლები:

ბექა მინდიაშვილი

საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის
ცენტრის მთავარი ექსპერტი;

თამარ ჩუგოშვილი

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის
თავმჯდომარე;

ზაქარია ქუცნაშვილი

იურისტი, საქართველოს საპატრიარქოს წარმომადგენელი
რელიგიურ გაერთიანებებთან;

ადამ შანთაძე

სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველოს მუფთის
მოადგილე;

ილია ოსეფაშვილი

საქართველოს ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესიის
ქორეპისკოპოსი.

მოდერატორი:

მარინე ელბაქიძე

14 სექტემბერი, 2011 წ.

მარინე ელბაქიძე — 2011 წლის 5 ივლისის საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „რელიგიური გაერთიანებების საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად რეგისტრაციის წესის შესახებ“. ამ კანონის მიღებამ საზოგადოებაში დიდი ვნებათაღელვა გამოიწვია. განიხილავდნენ ამ კანონის სამართლებრივ ასპექტს, რელიგიურ მხარეს თუ მნიშვნელობას. განიხილებოდა საკუთრებასთან დაკავშირებული და პოლიტიკური საკითხები. საუბარი იყო გარკვეულ საფრთხეებზეც. დღეს, გვეძლევა საშუალება კიდევ ერთხელ გადავხედოთ ამ კანონს, მასთან დაკავშირებულ საკითხებს და სირთულეებს, თუ ისინი არსებობს.

ბექა მინდიაშვილი — მოგეხსენებათ, რომ 2002 წლამდე საქართველოში არცერთი რელიგიური გაერთიანება არ იყო რეგისტრირებული. მას შემდეგ, რაც დაიწყო საუბრები სახელმწიფოსა და მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს შორის ურთიერთობის მოდუსის განსაზღვრის თაობაზე, ერთობლივი კომუნიკაციები გამოიწვია მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოსა და რელიგიურ გაერთიანებას შორის, ყველა რელიგიურ გაერთიანებასთან ცალ-ცალკე დაიღო კომუნიკაცია. ამ კომუნიკაციებში საუბარი იყო იმაზე, რომ ერთი მხრივ, ხსენებული რელიგიური გაერთიანებები მიესალმებოდნენ და მხარს დაუჭერდნენ საპატრიარქოსა და სახელმწიფოს შორის კონსტიტუციური შეთანხმების მიღებას, ხოლო მეორე მხრივ, საპატრიარქო აცხადებდა, რომ ხელს შეუწყობდა ხსენებული რელიგიური უმცირესობებისთვის მისაღები ფორმით აღიარებას და რეგისტრაციის გავლას. იქვე დაზუსტებული იყო, რომ რეგისტრაციის ეს ფორმა ისე უნდა შემუშავებულიყო, როგორც არის განსაზღვრული დასავლურ კანონმდებლობაში, ევროპულ ქვეყნებში.

2005 წლამდე ერთადერთი აღიარებული რელიგიური გაერთიანება კონკორდატის საფუძველზე საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის საპატრიარქო იყო. რელიგიურ გაერთიანებებს შეეძლოთ გაეგლოთ რეგისტრაცია როგორც საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებს (სამოქალაქო კოდექსი, 1509-ე მუხლი). თუმცა, იმის გამო, რომ არ არსებობდა რელიგიის შესახებ კანონი, ვერცერთი რელიგიური გაერთიანება ვერ ახერხებდა რეგისტრაციას. 2003 წელს იეჰოვას მოწმეთა რელიგიურ გაერთიანებას სურდა რეგისტრაციის გავლა, მაგრამ მათ კერძო სამართლის იურიდიული პირის სახით რეგისტრაციაზე უარი ეთქვათ.

2005 წელს შევიდა ცვლილება სამოქალაქო კოდექსში. ამოიღეს მუხლი, რომელიც ითვალისწინებდა რელიგიური გაერთიანებებისთვის საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად დარეგისტრირების შესაძლებლობას, რელიგიურ გაერთიანებებს უკვე შეეძლოთ რეგისტრაციის გავლა, როგორც კერძო სამართლის იურიდიულ პირებს. მითითებული იყო ფონდი ან კავშირი. ეს წესი მთელ რიგ უხერხულობებს ქმნიდა, ვინაიდან წარმოდგენილი უნდა ყოფილიყო წესდება, გადაწყვეტილების მიღების წესები და ა.შ. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ რამდენიმე რელიგიურმა გაერთიანებამ ისარგებლა ამ შესაძლებლობით და გაიარა რეგისტრაცია, როგორც კავშირმა. მოგვიანებით, რელიგიურ გაერთიანებებს მიეცათ შესაძლებლობა დარეგისტრირებულიყვნენ არა, როგორც ფონდები ან კავშირები, არამედ როგორც კერძო სამართლის არასამეწარმეო, არაკომერციული იურიდიული პირები.

მთელი ამ ხნის განმავლობაში ექვსი რელიგიური გაერთიანება — კათოლიკური ეკლესია, სომეხთა წმიდა სამოციქულო ეკლესია, ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესია, ევანგელურ-ლუთერანული ეკლესია, მუსლიმური თემი და იუდაური თემი უარს აცხადებდა რეგისტრაციის ამ სახით გავლაზე. მათთვის NGO სტატუსი მიუღებელი იყო. თუმცა, ეს არ ნიშნავდა არასამთავრობო ორგანიზაციას, ვინაიდან სახელმწიფო არ ერეოდა შინაარსობრივ განმარტებაში იმისა, თუ რას წარმოადგენდა ესა თუ ის რელიგიური გაერთიანება. მათ ჰქონდათ პრივილეგია, განემარტათ თავიანთი საქმიანობა ისე, როგორც სურდათ. ანუ სახელმწიფო არ განმარტავდა იმას, თუ რას წარმოადგენს რელიგიური გაერთიანება, კონფესია, დენომინაცია, რელიგიური ჯგუფი თუ თემი.

რელიგიური გაერთიანებები გამოთქვამდნენ სურვილს, რეგისტრაცია გავეღოთ როგორც საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებს. ეს პრობლემა განსაკუთრებით ინტენსიური დიალოგის და მსჯელობის საგანი გახდა ბოლო სამი წლის განმავლობაში. გაიმართა მთელი რიგი შეხვედრები უმაღლეს დონეზე. მოგეხსენებათ, პრეზიდენტი შეხვდა რომის პაპს, სადაც ასევე დაისვა ეს საკითხი. რეგისტრაციის წინა პერიოდში იყო შეხვედრა სომეხთა სამოციქულო ეკლესიის ხელმძღვანელთან. გაიმართა სხვადასხვა ფორმატის დისკუსიების მთელი ციკლი, სადაც, სწორედ ამ საკითხის განხილვა მიმდინარეობდა.

სახალხო დამცველის ინსტიტუტთან არსებობს რელიგიათა საბჭო, რომელშიც დღეისთვის 21 რელიგიური გაერთიანება შედის. ჩვენ მუდმივად ვმსჯელობდით ამ საკითხის შესახებ. რელიგიათა საბჭომ სწორედ ცვლილებების წინა პერიოდში მიიღო ერთობლივი განცხადება, სადაც რეგისტრაციის საკითხთან დაკავშირებით ერთიანი პოზიცია იყო გამოხატული. ზოგიერთ ქვეყანაში არსებობს რელიგიურ გაერთიანებათა ისტორიული წარსულის მიხედვით აღიარების პრაქტიკა. რუმინეთში, ეს პერიოდი, 30 წელია, არსებობს 60 წელი კიდევ უფრო მაღალი სტატუსის მისაღებად; არსებობს 300-წლიანი ცენზი და ა.შ. ყველა ქვეყანაში სხვადასხვა რელიგიური კანონმდებლობა აქვთ. ვერ ავცდებოდით ასევე რელიგიური გაერთიანებების რაოდენობის მიხედვით დახარისხებას. ეს, საქართველოში, ჩვენს რეალობაში ყველა შემთხვევაში გამოიწვევდა დისკრიმინაციული ფონის გარმავეებას და უბრალოდ, უსამართლო იქნებოდა რელიგიური გაერთიანებების მიმართ ასეთი დამოკიდებულების გამოვლენა საკანონმდებლო დონეზე. მეორე მხრივ, იყო საუბარი იმაზე, რომ აუცილებელია ექვსი რელიგიური გაერთიანებისთვის ამ პრობლემის გადაწყვეტა. მესამე პუნქტი ამ შეთანხმებისა იყო ის, რომ ამ ექვსი რელიგიური გაერთიანების ხარჯზე არ უნდა მომხდარიყო სხვა რელიგიური გაერთიანებების დაკნინება და თუკი, ამ თვალსაზრისით, რაიმე გადაწყვეტილებას მიიღებდა ხელისუფლება, ან რაიმე სიახლე შევიდოდა კანონმდებლობაში, ეს შესაძლებლობა უნდა გავრცელებულიყო ყველაზე.

პირველ მოსმენაზე გასული კანონპროექტი მიუღებელი იყო რელიგიური გაერთიანებების უმეტესობისთვის. რადგან, საუბარი იყო იმაზე, რომ მხოლოდ ხუთ რელიგიურ გაერთიანებას ეძლეოდა საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად რეგისტრაციის შესაძლებლობა, ამავდროულად, მხოლოდ ისტორიული კავშირის მქონე რელიგიებს შეეძლოთ ამ შესაძლებლობით სარგებლობა. რელიგიათა საბჭომ წარადგინა თავისი პოზიცია და, ალბათ, ისიც გაითვალისწინეს. მეორე მოსმენაზე, ჩემი აზრით, ყველაზე ოპტიმალური ვარიანტი გავიდა — ეს შესაძლებლობა ცვლილების შედეგად მიეცა ყველა რელიგიურ გაერთიანებას, რომელიც აღიარებულია ევროსაბჭოს სივრცეში და, ამავდროულად, ისტორიული კავშირი აქვთ საქართველოსთან. თუმცა, ვფიქრობ, ის, თუ როგორ უნდა განისაზღვროს ისტორიული კავშირი, ბუნდოვანია, მაგრამ, კარგია ის, რომ ამის მიღმა არანაირ სხვა განმარტებას

ან განსაზღვრებას ვერ ვხვდებით რელიგიურ გაერთიანებებთან დაკავშირებით და დღეისთვის ყველა რელიგიურ გაერთიანებას აქვს შესაძლებლობა მოიპოვის საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსი, ისევე, როგორც შეუძლია ისარგებლოს კერძო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსით, ანუ დარჩეს იმ პოზიციაზე, რომელზეც ზოგიერთი რელიგიური გაერთიანება მანამდე იმყოფებოდა.

რელიგიურ გაერთიანებებს შეუძლიათ ფილიალადაც დარეგისტრირდნენ ან იარსებონ როგორც არარეგისტრირებულმა კავშირებმა. არის ასეთი რელიგიური გაერთიანებები, რომლებსაც არანაირი ფორმით არ სურთ კონტაქტში შესვლა ხელისუფლებასთან.

სხვა თემაა საგადასახადო პრივილეგიები და საგადასახადო დისკრიმინაციის საკითხი, ამ თვალსაზრისით უთანასწორობაა, მაგრამ ეს არ ეხება რეგისტრაციის საკითხს. მნიშვნელოვანია ქონების დაბრუნების თემაც. რესტიტუციის საკითხი პირდაპირ არ არის მიბმული იმასთან, თუ რა სახით დარეგისტრირდება ესა თუ ის რელიგიური გაერთიანება.

თამარ ჩუგოშვილი — თავისთავად ის, რომ გაჟღერდა თემა, რომელიც მანამდე ტაბუდადებული იყო და რაღაც ნაბიჯი მაინც იქნა გადადგმული, მნიშვნელოვანია, თუმცა ვფიქრობთ, რომ შინაარსობრივად ამ კანონს სერიოზული პრობლემები აქვს. რელიგიურ გაერთიანებებს, რელიგიურ უმცირესობებს, მან არაფერი მისცა.

კანონმა რელიგიურ გაერთიანებებს მისცა შესაძლებლობა, რომ დაირქვან „საჯარო სამართლის იურიდიული პირი“, მაგრამ ამის მიღმა არაფერია. საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ კანონი არ გავრცელდება რელიგიურ გაერთიანებებზე, ანუ გამოდის, რომ სტატუსი რეალურად ვერ ექნებათ. მათზე გავრცელდება კანონის ის მუხლები, კანონმდებლობის ის ნორმები, რომლებიც ქართული კანონმდებლობით არასამეწარმეო იურიდიული პირებისთვის არის განსაზღვრული. შინაარსობრივად, რელიგიური გაერთიანებები ისევ ისე იფუნქციონირებს, როგორც აქამდე არსებობდა, შეიცვლება მხოლოდ ის, რომ სახელწოდებაში თუ მანამდე იქნებოდა „არასამეწარმეო იურიდიული პირი“, დღეს იქნება „საჯარო სამართლის იურიდიული პირი“.

რაც შეეხება იმ მდგომარეობას, რომელსაც ჩვენ დიდი ხანია დისკრიმინაციულს ვუწოდებთ, არ გამომდინარეობდა მხოლოდ იქიდან, რომ მართლმადიდებლურ ეკლესიას ჰქონდა საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსი. ყველამ ვიცით, რომ არსებობს კონკორდატი, კონსტიტუციური შეთანხმება მართლმადიდებლურ ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის, რომელიც განსაკუთრებულ უფლებამოსილებას ანიჭებს ქართულ მართლმადიდებლურ ეკლესიას.

საჯარო რეესტრი ორი ნიშნით დაარეგისტრირებს რელიგიურ გაერთიანებებს: რელიგიებს, რომლებსაც ისტორიული კავშირი ჰქონდათ საქართველოსთან, ან რელიგიურ მიმდინარეობებს, რომლებიც ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში კანონმდებლობით მიჩნეულია რელიგიად. ჩვენი აზრით, ორივე ჩანაწერი ბუნდოვანია. ერთი ის, თუ როგორ ადგენს საჯარო რეესტრი ისტორიულ კავშირს სახელმწიფოსთან და რა პროცედურა არსებობს იმის გასარკვევად, ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში კანონმდებლობით რომელი რელიგიური მიმდინარეობებია მიჩნეული რელიგიად.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, ეხება იმ პროცედურას, როგორც ეს კანონი მიიღეს. სულ ხუთი დღე დასჭირდა პარლამენტს იმისთვის, რომ სამივე მოსმენით მიეღო. აბსოლუტურად შეუძლებელი იყო ან დისკუსია ყოფილიყო ამ თემაზე, ან საზოგადოებრივი ჩართულობა, ან თუნდაც რელიგიური უმცირესობები ყოფილიყვნენ ჩართულები სათანადო დონეზე. ძალიან ვიყავით დაინტერესებულები, მაგრამ ფიზიკურად შეუძლებელი იყო მოსაზრების წარდგენა, თუმცა კი ძალიან შევეცადეთ ოპერატიულად მიგვეწოდებინა ჩვენი მოსაზრებები პარლამენტისა და საზოგადოებისთვის. რეგლამენტიც დაირღვა, როდესაც ვებგვერდზე არ განათავსეს ინფორმაცია საკომიტეტო მოსმენის შესახებ. ეს კიდევ უფრო ართულებდა პროცესში მონაწილეობას.

როდესაც სამართლებრივ ცვლილებაზე ვსაუბრობთ, ეს ეხება იმას, რომ რელიგიურ გაერთიანებებს ფორმალურად დაერქვა საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, თუმცა შინაარსობრივად ამას არაფერი შეუცვლია. ვიმეორებ, ეს არ უკავშირდება არც ქონებას, არც საქმიანობის წესს. ეს გაერთიანებები განაგრძობენ არსებობას როგორც არასამეწარმეო იურიდიული პირები, თუმცა სახელწოდებაში გაჩნდება საჯარო სამართლის იურიდიული პირი.

იმის თქმა მინდა, რომ როგორც პოლიტიკური გადაწყვეტილება, ეს იყო მნიშვნელოვანი, მაგრამ შინაარსობრივად რომ ამ პროცესს სიახლე არ მოუტანია, ეს, ალბათ, სადავო არ არის.

ზაქარია ქუცნაშვილი — ამ შეხვედრაზე საქართველოს საპატრიარქო, მართლმადიდებელი ეკლესია უნდა წარმოვადგინო, ამიტომაც, ვალდებული ვარ, გაგაცნოთ წმინდა სინოდის გადაწყვეტილების შინაარსი და ისიც, რაც დაედო წმინდა სინოდის 11 ივლისის გადაწყვეტილებას. მართლაც, საპატრიარქო მიიჩნევს, რომ კანონის მიღების პროცედურა არა მარტო რეგლამენტის დარღვევით არის წარმოებული, არამედ ძალიან სერიოზული საშიშროების შემცველია, იმიტომ, რომ ის ბუნებრივად წარმოშობდა ვნებათაღელვას მოთათბირებისა და აზრთა გაცვლა-გამოცვლის გარეშე, იდეის კანონად ქცევის შემთხვევაში. მსჯელობა უამრავ თემაზე მიდის, მაგრამ კანონპროექტი ბუნებაში არავის ჰქონდა ნანახი. მათ შორის არც იმ ექვს რელიგიურ გაერთიანებას, რომლებმაც დღეს გვიწევს საუბარი. ამიტომ, დისკრიმინაციის ელემენტები ამ კანონპროექტში ბევრია.

საქართველოს დედაეკლესია ძალიან უხერხულ მდგომარეობაში აღმოჩნდა. კანონპროექტის მიღებისას არაფერი ჰკითხეს. არ არის იმაზე საუბარი, რომ დედაეკლესიას მიეცეს უფლება ჩაერიოს საერო საქმეებში და უკარნახოს საერო ხელისუფლების საკანონმდებლო განშტოებას თავისი ნება ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებით. მაგრამ, კონსტიტუციურმა შეთანხმებამ, რომელმაც 2002 წელს ერთმანეთისაგან გამიჯნა სახელმწიფოს და ეკლესიის ფუნქციები, გაითვალისწინა, რომ ერთობლივი ინტერესის სფეროში და რელიგიის საკითხებში უნდა იყოს თანამშრომლობა. რა თქმა უნდა, ვერავინ მეტყვის ამ დარბაზში, რომ ეს კანონპროექტი შეიძლება არ ეხებოდეს რელიგიის ურთიერთობის საკითხებს, რელიგიურ გრძნობებს, იმიტომ, რომ ქართველისთვის იდენტიფიკატორი იყო არა მარტო მისი ქართველობა, მისი ენა, არამედ ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი განმსაზღვრელი იყო სარწმუნოება. ქართველად ყოფნა უმეტეს შემთხვევაში გულისხმობდა მართლმადიდებელ ქრისტიანად ყოფნას. საქართველოს ავბედითმა ისტორიამ მოიტანა ის პერიოდიც, როდესაც ქართველები იძულებულები გახდნენ

თავიანთ მიწაზე ცხოვრების უფლების შენარჩუნებისთვის სხვა რელიგია მიეღოთ.

გადაწყვეტილების ასე დაუკითხავად მიღებამ ბუნებრივად წარმოშვა საზოგადოებაში ვნებათაღელვა, გაჩნდა განცდა, რომ საერო ხელისუფლება საზოგადოებასთან და დედაეკლესიასთან კონსულტირების გარეშე მოქმედებდა. ბეჟა საუბრობს, რომ მათ საბჭოში ეს საკითხი განხილული იყო, მაგრამ ამ საბჭოს სხდომის შედეგები სახალხო დამცველს არ გამოუქვეყნებია.

11 ივლისს, წმინდა სინოდის გადაწყვეტილების მიღების წინ, საზოგადოებაში უკვე საკმაოდ ემოციური განწყობა იყო შექმნილი. ეს დღეები ყველას კარგად გვახსოვს. წმინდა სინოდმა, მოისმინა რა კანონპროექტის შინაარსი, დაგმო პროცედურები, რომელთა დარღვევითაც იქნა მიღებული ეს კანონპროექტი, თუმცა, თქვენ ნახეთ, რომ ეს გადაწყვეტილება მოკრძალებული და ზომიერია. ის პირდაპირ მოუწოდებდა, მღვდელმთავრებიდან დაწყებული, საქართველოს დედაეკლესიის მოძღვრებით დასრულებული, შეენარჩუნებინათ სამოქალაქო მშვიდობა და რელიგიური თანხმობა. შესაბამისად, 11 ივლისის გადაწყვეტილებამ, დიდწილად შეაჩერა ვნებათაღელვა. საპატრიარქომ დაიკავა ძალიან ზომიერი და კონსტრუქციული პოზიცია. ჩვენ არ ვართ წინააღმდეგნი სხვა რელიგიურმა ორგანიზაციებმა მიიღონ სტატუსი, თუმცა, რა შინაარსით იქნება ეს, საჯარო მსჯელობის საგანი უნდა იყოს.

როგორც იურისტი, დავამატებდი, რომ 2011 წლის ივლისამდე საქართველოში მოქმედ რელიგიურ ორგანიზაციებს სხვადასხვა ფორმით შეეძლოთ სტატუსის მოპოვება. საუბარი იმაზე, რომ რელიგიურ ორგანიზაციებს სტატუსი არ ჰქონდათ და მათი უფლებები შეზღუდული იყო, დემაგოგია და ტყუილია. 2011 წლის 5 ივლისის მდგომარეობით საქართველოში მოქმედ სხვადასხვა რელიგიურ ორგანიზაციებს შეეძლოთ რეგისტრაცია გაეწეოთ შემდეგი ფორმით: არაკომერციული იურიდიული პირი. ეს სტატუსი გაცილებით უფრო მეტი უფლებამოსილების მატარებელია, ვიდრე საჯარო სამართლის იურიდიული პირი. მეორე გახლავთ უცხოური ორგანიზაციის წარმომადგენლობა. მათ შეეძლოთ სტატუსი მოეპოვებინათ, როგორც წარმომადგენლებს. ვთქვათ, როგორც ვატიკანის ეკლესიის წარმომადგენლებს საქართველოში. მესამე ფორმა გახლავთ არარეგისტრირებული კავშირი. ის რეგისტრირებული კავშირისგან იმით განსხვავდება, რომ ეს არის მხო-

ლოდ დამფუძნებელთა ნებაზე დაფუძნებული ორგანიზაცია. მას არ სჭირდება სახელმწიფო რეგისტრაცია, ქართული კანონმდებლობა პირდაპირ ავალდებულებს ყველა სტრუქტურას, მათ შორის ბანკებსა და საგადასახადო ორგანოებს, რომ თანაბრად მოემსახურონ არარეგისტრირებულ კავშირებსა და რეგისტრირებულ ორგანიზაციებს. ამიერიდან მათ უკვე შეუძლიათ რეგისტრაცია გაიარონ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სახითაც. მაგრამ, საუბარი იმაზე, რომ მათ ამის უფლება არ ჰქონდათ, ტყუილია.

შინაარსობრივ მხარეზე ჩემს წინ გამომსვლელმაც ისაუბრა, კერძო სამართლის იურიდიული პირის უფლებებს გაუთანაბრეს და დაარქვეს საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, მაგრამ, აქ არის ერთი სერიოზული ნიუანსი. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ის თავი, რომელი თავითაც ამ ორგანიზაციებმა სურვილის შემთხვევაში უნდა გაიარონ რეგისტრაცია, კიდევ უფრო შემზღუდველი თავია, იმიტომ, რომ ამ თავის ნორმები მოქმედებს ამ პირებზე. ის კი ამბობს, რომ რელიგიურმა გაერთიანებებმა მხოლოდ თავიანთი წესდების მიზნით განსაზღვრული ამოცანები შეიძლება შეასრულონ. არაკომერციულ იურიდიულ პირთან მიმართებაში ქართული კანონმდებლობა ამბობს შემდეგს: რაც კი აკრძალული არ არის, ყველაფერი აკეთე. რაზეც კი ლიცენზია და ნებართვა გჭირდება, მხოლოდ ამაში ხარ შეზღუდული. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მეორე თავის მიხედვით, ისინი მხოლოდ წესდებით განსაზღვრული მიზნის შესრულებას შეიძლება მოემსახურონ. და, ჩემი აზრით, ეს არის ბუნებრივი შედეგი იმისა, რა ტემპშიც მიმდინარეობს რეგისტრაცია. რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენლები თავად იტყვიან, რამდენმა რელიგიურმა გაერთიანებამ გაიარა რეგისტრაცია და მიხვდებით, როგორიცაა ტემპი.

კიდევ ერთი საკითხი, რომელზეც ასევე როგორც იურისტმა მინდა გითხრათ. ორი მაკვალიფიცირებელი ნიშანი, საჯარო სამართლის იურიდიული პირის მიცემასთან დაკავშირებით, აუცილებლად მოითხოვს კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტის გამოცემას იმის შესახებ, თუ რა ჩაითვლება ისტორიული კავშირის მატარებლად. რადგან, ეს კანონით არ არის განსაზღვრული, კანონქვემდებარე აქტით უნდა განისაზღვროს. ჩინოვნიკს არა აქვს უფლება შეაფასოს, რომელია ისტორიული კავშირის მქონე და რომელი — არა. შესაბამისად, იუსტიციის სამინისტროს

ყველა შემთხვევაში მოუწევს კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტის გამოცემა. კანონში არის მეორე ნორმაც იმის შესახებ, რომ რელიგიური გაერთიანება უნდა იყოს რეგისტრირებული ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში. თქვენი ყურადღება მინდა მივაპყრო სიტყვას „ქვეყნებში“. ეს გულისხმობს იმას, რომ მინიმუმ ორ და მეტ ქვეყანაში უნდა იყოს რეგისტრირებული. შესაბამისად, „ქვეყნებში“ რამდენი ქვეყანა იგულისხმება, ესეც აუცილებლად უნდა დარეგულირდეს კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტით. წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩნდება კითხვა, რა ჩაითვლება საკმარისად იმისათვის, რომ ორგანიზაციამ მოიპოვოს ამ ფორმით რეგისტრაციის უფლება.

ვფიქრობ, სამუშაო ბევრია. რელიგიური საბჭოს გარდა არსებობს ინტერრელიგიური ჯგუფი, რომელიც მჭიდროდ თანამშრომლობს საქართველოს საპატრიარქოსთან. ამ ჯგუფის ლიდერი, პაატა გაჩეჩილაძე ამ დარბაზში იმყოფება. ამ ჯგუფს ჰქონდა რამდენიმე სასარგებლო ინიციატივა იმისათვის, რომ ამ საკითხებში კიდევ უფრო წინ წავიდეთ. მაგალითად, როცა სიტყვა „პრივილეგიას“ ახსენებ, უნდა განმარტონ რას გულისხმობენ მასში, რა პრივილეგიით სარგებლობს დედაეკლესია, და ეს უპირატესობა დამსახურებულია თუ დაუმსახურებელი. სამართლებრივ საფუძველს ემყარება თუ, გამოგონილია და ჰაერშია გამოკიდებული.

ადამ შანთაძე — ოფიციალური სტატისტიკის მიხედვით, დღეს საქართველოს მოსახლეობის 10%-მდე მუსლიმია 80-მდე მოქმედი მეჩეთით და 50-მდე სხვადასხვა დაწესებულებით: პანსიონით, სტუდენტთა თავშესაფრით, მედრესეთი, ბავშვთა ბალებით და ა.შ. საქართველოში მცხოვრები მუსლიმები მივესალმებით 5 ივლისს საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ კანონს, ანუ ცვლილებას საგადასახადო კოდექსში, რელიგიური გაერთიანებების საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად დარეგისტრირების შესახებ. მისასალმებელია, რომ კანონი არ ავალდებულებს რელიგიურ გაერთიანებებს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად დარეგისტრირებას. რელიგიურ გაერთიანებებს აღნიშნული კანონით უფლება ეძლევათ დარეგისტრირდნენ როგორც არაკომერციული, არასამეწარმეო იურიდიული პირები, ან აწარმოონ საქმიანობა როგორც დაურეგისტრირებელმა კავშირებმა.

ჩვენთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის, რომ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად დარეგისტრირებულ რელიგიურ გაერთიანებაზე კანონის მიხედვით არ ვრცელდება საქართველოს კანონი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ. რაც, ბუნებრივია, გამორიცხავს სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევას რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობაში.

სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველოს შეფასებით, რომელიც უკვე დარეგისტრირდა საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად, აღნიშნული კანონის მიღებით საქართველომ კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ ემხრობა აღმსარებლობის სრულ თავისუფლებას და რელიგიათა შორის ტოლერანტობის პრინციპს, გაითვალისწინა რა სხვადასხვა რელიგიური აღმსარებლობის მოთხოვნები, საერთაშორისო ორგანიზაციების, მაგალითად, ევროსაბჭოს რეკომენდაცია.

აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს ისტორიაში პირველად წელს შეიქმნა სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველო, რომელიც, როგორც უკვე გითხარით, უკვე დარეგისტრირდა როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი. ორგანიზაცია თავის საქმიანობას მომავალშიც სხვა ქვეყნების რელიგიური ორგანიზაციების ხელმძღვანელთა ჩაურევლად, დამოუკიდებლად აწარმოებს. ორგანიზაციაში ერთმანეთის გვერდიგვერდ გაერთიანდნენ სუნიტი და შიიტი მუსლიმები, რომლებიც დისკომფორტის გარეშე ჰარმონიულად განაგრძობენ საუბარს და საერთო საქმის კეთებას.

ილია ოსეფაშვილი — კანონის მიღებამდე და მიღების შემდეგაც არაერთი შეხვედრა გვექონდა. გავეცანით იურისტების მოსაზრებებს იმასთან დაკავშირებით, თუ საქართველოს კანონმდებლობა რა საშუალებას იძლეოდა სტატუსის მიღებასთან დაკავშირებით. ჩვენი ეკლესია ფიქრობს, რომ მიღებული კანონი ქვეყნისთვის წინგადადგმული ნაბიჯია და ემსახურება თანასწორობის პრინციპის დამკვიდრებას, რადგან იმ უფლებით, რომლითაც სარგებლობს ქვეყანაში არსებული ერთი რომელიმე რელიგიური გაერთიანება, სარგებლობის უფლება ეძლევა სხვა რელიგიურ გაერთიანებებსაც, რაც, თავისთავად, მისასალმებელია.

ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესია დღემდე თავის საქმიანობას თავისივე წილში შექმნილი ორგანიზაციის მეშვეობით აწარმოებს. ეს გახლავთ საქველმოქ-

მედო-ჰუმანიტარული ასოციაცია „ბეთელი“, რომლის წიაღშიც ხორციელდება სხვადასხვა სახის საეკლესიო-საგანმანათლებლო-სოციალური პროექტები. როდესაც ვფიქრობთ, რას წარმოადგენს ეს კანონი პირადად ჩვენი ეკლესიისთვის, შეიძლება ერთი მხრივ ბევრს არც არაფერს გვაძლევდეს, რადგან ერთია, რომ უფლება გვძლევა დარეგისტრირდე, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, მაგრამ მეორეა, რომ ამ სტატუსით გათვალისწინებული უფლებებით ვერ სარგებლობ. ისევ კერძო სამართლის იურიდიული პირის უფლებებით შეგიძლია ისარგებლო. რას გვაძლევს ეს კანონი რელიგიურ გაერთიანებებს? საქართველოს სამართლებრივ სივრცეში ჩნდება და შემოდის ახალი სუბიექტი. თუ აქამდე საკულტო შენობა-ნაგებობებს „ბეთელის“, ან რომელიმე პასტორის ან ეპისკოპოსის სახელზე ვარეგისტრირებდით, ეს კანონი გვაძლევს უფლებას საკულტო შენობა-ნაგებობები ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესიის სახელზე დავარეგისტრიროთ. გარდა ამისა, ჩვენი ეკლესიისთვის ფსიქოლოგიურადაც მიუღებელი იყო დარეგისტრირებულიყო, როგორც NGO.

რაც შეეხება იმას, როდის ვაპირებთ ვისარგებლოთ მონიჭებული უფლებით, არ ვჩქარობთ. ჩვენი საეკლესიო სტრუქტურიდან გამომდინარე, ამ საკითხზე სინოდზე უნდა შევთანხმდეთ. გავმართავთ რამდენიმე შეხვედრას, მოვიწვევთ იურისტებს, რათა ფართო წრეს ჰქონდეს საშუალება მოისმინოს განსხვავებული აზრი, და გადაწყვეტილებას მხოლოდ ამის შემდეგ მივიღებთ.

ფიქრია არდია — მაინტერესებს, რა უარყოფითი შედეგი შეიძლება გამოიღოს ამ კანონმა?

თამარ ჩუგოშვილი — უარყოფით შედეგზე არ არის საუბარი. საუბარია იმაზე, რომ იგი ბოლომდე თანასწორ მდგომარეობაში არ აყენებს რელიგიურ გაერთიანებებს. მართლმადიდებელ ეკლესიას კვლავ აქვს პრივილეგიებული მდგომარეობა. ეს კანონი სათანადოდ არ უზრუნველყოფს თანასწორობას.

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, როგორც ასეთი, ზოგადად არ არის სწორი ფორმა რელიგიური გაერთიანებებისთვის, არც მართლმადიდებელი და არც სხვა ეკლესიებისთვის. იმიტომ, რომ თავისი არსით საჯარო სამართლის

იურიდიული პირი ნიშნავს სახელმწიფოს რაღაც ფუნქციის აღებას და შესრულებას. მაგრამ, რადგან საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია უკვე იყო დარეგისტრირებული როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, შესაბამისად, ალბათ თანასწორობისთვის, უკეთესი იქნებოდა, რომ ყველა რელიგიური გაერთიანება ერთი ფორმით ყოფილიყო დარეგისტრირებული. ვიმეორებ, კანონი ცუდს არაფერს მოიტანს, მაგრამ, კარგს მოიტანს თუ არა, ეს არის საქმე.

თიკო ხანთაძე — ორი შეკითხვა მაქვს, მათგან ერთი საპატრიარქოსთან. მაინტერესებს, რა საფრთხეს ხედავს თვითონ საპატრიარქო იმაში, რომ სტატუსი მიიღეს რელიგიურმა უმცირესობებმა. მაინტერესებს, რატომ არ მოხდა რეგლამენტის დაცვა. რატომ მიიღეს კანონი ასეთი დაჩქარებული წესით. თვითონ როგორ ხსნის პარლამენტი ამას.

ვაჟა თავბერიძე — როგორც ჩემთვის ცნობილია, სომხურმა ეკლესიამ ძალიან დიდი როლი ითამაშა ამ მოვლენებში. მაინტერესებს, მართალია თუ არა, რომ დღევანდელი სიტუაციის ფონზე გამწვავებულია ურთიერთობა საქართველოში მართლმადიდებელ ეკლესიასა და სომხურ ეკლესიას შორის?

ზაქარია ქუცნაშვილი — ბეჟა მინდიაშვილს შეცდომაში შეყავს საზოგადოება, როცა საუბრობს იმის თაობაზე, რომ საქართველოს სამოციქულო მართლმადიდებელი ეკლესია გათავისუფლებულია დამატებითი ღირებულების გადასახადისაგან, მოგების გადასახადისაგან და ა.შ. წავიკითხავთ კონსტიტუციურ შეთანხმებას, რომელიც პირდაპირ ჩამოთვლის იმ საღვთისმსახურო პროდუქციას, რომლის წარმოების გადასახადებისაგან გათავისუფლებულია დედაეკლესია: საეკლესიო მხატვრობა, საეკლესიო საღვთისმსახურო ნივთები, კერძოდ, ბარძიმ-ფეშხუმი, სანაწილე, ოდიკი, გარდამოხსნა, ემბაზი, შანდალი, საკანდალე ზეთი, წმინდა წყალი, სეფისკვერი, სანთელი, სასულიერო პირის შესამოსელი, მომლოცველობა, საღვთისმსახურო და სასულიერო-საგანმანათლებლო ლიტერატურა, ამავე დანიშნულების ტელე, ვიდეო და აუდიო პროდუქცია — მხოლოდ ის პროდუქცია, რომელიც სასულიერო პირს სჭირდება თავისი მოვალეობის შესრულებისათვის.

საქართველოს საპატრიარქოს ყოველთვის ჰქონდა პოზიცია, ის, ჯერ კიდევ 2010 წელს გაჟღერდა ოფიციალურად, რომ არ არის წინააღმდეგი, თუ სახელმწიფო სხვა რელიგიურ ორგანიზაციებსაც გაათავისუფლებდა საღვთისმსახურო პროდუქციის წარმოებისას დაბეგვრისაგან. მაგრამ, როდესაც ამბობთ, რომ დამოუკიდებლობა გამოამჟღავნა ხელისუფლებამ და რომ პარლამენტი მაგარია, რადგან ეს კანონი მიიღო, ბოდიშს ვიხდი, მაგრამ იცით ამავე პარლამენტს რა უწერია კანონში? თუ რეგისტრაცია არ გაიარე, არ გცნობ როგორც პირსო. ჩვენ კი, ინტერრელიგიური ჯგუფის და სხვა გაერთიანებების სახით, უკვე დიდი ხანია ვითხოვთ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსსა და საქართველოს საგადასახადო კოდექსს შორის შეუსაბამობის აღმოფხვრას.

რაც შეეხება სამხედრო სამსახურს, ის, ევროპის საბჭოს ძალიან ბევრ ქვეყანაში, თუ ხარ მორწმუნე და რელიგიური პიროვნება, გაძლევს ალტერნატიული სამსახურის მოხდის უფლებას. ქართული კანონმდებლობაც იძლევა ამის საშუალებას. რაც იმას ნიშნავს, რომ ჯარში სამოქალაქო ობიექტზე იმუშავებ. საქართველოს ეკლესიას სახელმწიფოსთან გაფორმებული აქვს შეთანხმება სამხედრო მოძღვრის შესახებ. ეს არის მეორე რანგის სამართლებრივი აქტი. თუ ვინმეს მიგანიათ, რომ ეს კონსტიტუციური შეთანხმება წინააღმდეგობაში მოდის რომელიმე საერთაშორისო კონვენციასთან, დამისახელებთ კონვენციის სახელწოდება და მუხლი, რომელსაც ეწინააღმდეგება იგი.

რაც შეეხება საზოგადოების უკმაყოფილებას, ის, ალბათ, იმით იყო გამოწვეული, რომ მათ არ ჰქონდათ ინფორმაცია კანონპროექტთან დაკავშირებით. მათ ეგონათ, რომ სხვებისთვის ანალოგიური სტატუსის მინიჭებით დედაეკლესიას სტატუსს ართმევდნენ. არ იყო ხალხი ინფორმირებული. არის ადამიანების ჯგუფი, მათ შორის ბატონი ბექა მინდიაშვილი, რომელიც კონსტიტუციურ შეთანხმებას უსამართლო დოკუმენტად მიიჩნევს.

მართლმადიდებელ ეკლესიას და სომხურ სამოციქულო ეკლესიას ძალიან ნორმალური და თბილი ურთიერთობა აქვთ. ორი კვირის წინ შედგა შეხვედრა საპატრიარქოში. აქ არის საერო პირი, რომელიც ესწრებოდა ამ შეხვედრას. ასე რომ, თანამშრომლობა ამ ორ ეკლესიას შორის გრძელდება. გმადლობთ.

ბექა მინდიაშვილი — სინოდის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება იყო ისტორიული და ყველაზე მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება, რაც კი ოდესმე მიუღია. სინოდმა ერთმნიშვნელოვნად განაცხადა, რომ ის აღიარებს ყველა რელიგიური გაერთიანების, ყველა ადამიანის რელიგიის თავისუფლების პრინციპის დაცვის აუცილებლობას და კანონის წინაშე თანასწორობას. ეს, ჩემი აზრით, გახდება საფუძველი მომავალში კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი და სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღებისათვის. ასევე, გახდება საფუძველი მართლმადიდებელ ეკლესიასა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს შორის ურთიერთობების დარეგულირებისათვის და იმგვარად ჩამოყალიბებისათვის, როგორსაც ითვალისწინებს მართლმადიდებლური და ქრისტიანული პრინციპები.

რაც შეეხება იმას, რომ თითქოს კონკორდატი ითვალისწინებს უმცირესობების საკითხების მიმართ მართლმადიდებელი ეკლესიის პოზიციებს. წლების განმავლობაში მართლმადიდებელი ეკლესია გამოხატავს თავის ნეგატიურ დამოკიდებულებას უმცირესობებისადმი. შემოძლია ზეპირი ამონარიდი გაგაცნოთ რამდენიმე ქადაგებიდან, როდესაც უშუალოდ პატრიარქი აცხადებს, რომ ყველა, ვინც უარყოფს სვეტიცხოველს, მართლმადიდებლობას, არის არა მარტო ეკლესიის, არამედ ქვეყნის მტერიც. აღარაფერს ვამბობ რიგით სასულიერო პირებზე.

კიდევ რამდენიმე ბრალდება იყო ბატონი ბაქარიას მხრიდან. ითქვა, რომ არ შევკრებილვართ. სწორედ იმ პირველი მოსმენის შემდეგ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატში შევიკრიბეთ რამდენიმე რელიგიური გაერთიანების წარმომადგენელი და გამოვხატეთ ის პოზიცია, რომ არსებითად მიუღებელია ვინმე მოექცეს ამ დახარისხებაში, დისკრიმინაციაში, ვიღაცას ჰქონდეს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად დარეგისტრირების საშუალება და ვიღაცას, არა.

პაატა გაჩეჩილაძე — ამ დარბაზში ორი ადამიანია, რომელიც თავიდან ბოლომდე ესწრებოდა იმ სამარცხვინო პროცესს, რომელიც დაიწყო ჯერ პარლამენტში და შემდეგ გაგრძელდა მის ფარგლებს გარეთ და ეხება ამ კანონის მიღებას. ერთია, ბაქარია ქუცნაშვილი და მეორე, მე ვარ. ბაქარიამ აღნიშნა, რომ ნოემბერში შეიქმნა ინტერრელიგიური სამუშაო ჯგუფი, რომელშიც ბექას გაერთიანე-

ბისგან განსხვავებით მონაწილეობს საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია. ეს იყო პირველი გაერთიანება, სადაც საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია წამოვიდა მუდმივი დიალოგის რეჟიმში თანამშრომლობაზე.

თავიდან სტატუსის ირგვლივ შევიკრიბეთ. შემდეგ დაისვა ორი საკითხი. ეს იყო ციხეებში მსახურების საკითხი და საგადასახადო შეღავათების საკითხი. ორივე ამ საკითხზე ჯერ კიდევ ნოემბერში საპატრიარქო თანხმობა გამოხატა. შემდეგ დეკემბერში გამოვიდა ქალბატონ კალმახელიძის შესაბამისი ბრძანება, რომელმაც ბოლო მოუღო იმ დამოკიდებულებას. როგორც ზაქარიამ მოგახსენათ, ჩვენ შევიმუშავეთ კანონპროექტი, რომლითაც დავიწყეთ გათანაბრების პროცესი. ეს ეხებოდა საგადასახადო კოდექსის მე-11 და 33-ე მუხლებს, სადაც წერია, რომ თუ არ ხარ დარეგისტრირებული რელიგიური გაერთიანება, არა ხარ რელიგიური გაერთიანება და თუ არა ხარ დარეგისტრირებული, არა გაქვს რელიგიური საქმიანობის უფლება. ამით დავიწყეთ ყველაფერი. სტატუსის საკითხი გადავდეთ, იმიტომ რომ ამ საკითხის ირგვლივ წინააღმდეგობრივი დამოკიდებულება იყო.

ასეთი დადებითი ტენდენცია იყო ნოემბრიდან მოყოლებული ამ კანონის მიღებამდე. ჩვენ საკმაოდ მძიმე რეჟიმში ვმუშაობდით და მოვამზადეთ კიდევ პირველი საკანონმდებლო ცვლილება. რაც შეეხება ციხეებს, ვიმეორებ, საპატრიარქო აღარ წავიდა იმ პრაქტიკისკენ, რომ გაეწია მაკოორდინირებული როლი. ეს იყო მართლაც პროგრესი და წინგადადგმული ნაბიჯი საქართველოში რელიგიის თავისუფლების კუთხით.

ლელა ხომელიძე, საქართველოს სახარების რწმენის ეკლესია — მე წარმოვადგენ კიდევ ერთ რელიგიურ უმცირესობას ამ დარბაზში. ბატონმა ზაქარიამ რამდენჯერმე გულისწყვეტით ახსენა, რომ სახელმწიფო არ შეუთანხმდა დედაეკლესიას. იმდენად ხშირად იყო ნახსენები ეს სიტყვა, როგორ მოვიქცე ასეთ შემთხვევაში მე, როგორც რელიგიური უმცირესობის წარმომადგენელი. მე ვარ პროტესტანტული ეკლესიიდან.

სხვა გამომსვლელის მიერაც ითქვა, რომ საპატრიარქო თანამშრომლობს მხოლოდ ინტერრელიგიურ ჯგუფთან და არ თანამშრომლობს რელიგიურ საბ-

ჭოსთან. სახარბიელოს ამაში ვერაფერს ვხედავ. თუ, საპატრიარქოს წარმომადგენლები ინტერრელიგიურ ჯგუფში მიდიოდნენ და სხვადასხვა საკითხს აყენებდნენ, ამავე საკითხებზე თვეებით ადრე მიმდინარეობდა მუშაობა ბექა მინდიაშვილის რელიგიურ საბჭოში.

ინტერრელიგიურ საბჭოში ყოველთვის ხდებოდა რეგისტრაციის საკითხის გადადება. თქვენ გული გწყდებათ როგორც პიროვნებას, ასევე როგორც საპატრიარქოს წარმომადგენელს, რომ სახელმწიფომ საპატრიარქოსთან შეუთანხმებლად მიიღო ეს კანონი. რა ფორმით უნდა შეეთანხმებინა, თქვენი აზრით, სახელმწიფოს საპატრიარქოსთან ეს საკითხი?

ნანა კალანდარიშვილი, სტუდენტი — როდესაც ასე ხშირად ახდენთ ქართველის მართლმადიდებლობასთან იდენტიფიკაციას, შეურაცხმყოფელია. არ არის აუცილებელი, თუ ხარ ქართველი, აუცილებლად მართლმადიდებელი იყო. არც თავად მართლმადიდებლობისთვის არის კარგი, ადამიანი მართლმადიდებელი იყოს მხოლოდ იმიტომ, რომ ამ კონკრეტულ ეთნოსს მიეკუთვნება.

ილია ოსეფაშვილი — მიგვაჩნია, რომ ადამიანი არათუ მართლმადიდებლად არ იბადება, ქრისტიანობა არის ადამიანის თავისუფალი ნებიდან გამომდინარე მიღებული ცნობიერი გადაწყვეტილება, შეუდგეს გზას, რომელიც დაკავშირებულია კონკრეტული ცხოვრების წესთან, მორალთან, ზნეობასთან და ა.შ. აქედან გამომდინარე, ჩვენი ეკლესიის თავისებურება სწორედ ის გახლავთ, რომ ნათლობის წესი მოზრდილ ასაკში სრულდება. თუ, ამ კუთხით შევხედავთ, საქართველოში 5 ათასამდე მონათლული მრევლი გვყავს. მაგრამ მთლიანი თემის რაოდენობა საქართველოში, იგულისხმებიან ის ადამიანები, რომლებიც შეიძლება ბაპტისტურ ეკლესიაში არ არიან მონათლულები, მაგრამ პერიოდულად ესწრებიან ღვთისმსახურებას, ან არიან მონათლული წევრების ოჯახის წევრები, 17 ათასს შეადგენს.

ჩვენთვის გაიგივებული არ არის რწმენა და ეროვნება. ზოგადად, შეიძლება საშიში მოვლენაც იყოს, როდესაც ქართველთან ვაიგივებთ მართლმადიდებელს. ვფიქრობთ, რომ ადამიანი შეიძლება იყოს ბაპტისტი, მაგრამ, იყოს ნამდვილი და ჭეშმარიტი მამულიშვილი. შეგვიძლია დავასახელოთ პიროვნე-

ბები, თუნდაც კათოლიკური ეკლესიიდან, მუსლიმური თემიდან, რომლებსაც გაკეთებული ჰქონდათ რელიგიური არჩევანი, არ იყვნენ მართლმადიდებლები, მაგრამ უდიდესი წვლილი აქვთ შეტანილი ჩვენი ქვეყნის ცხოვრებასა და ისტორიაში.

თათული თოდუა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია — ბატონ ზაქარიასთან მაქვს კითხვა. დღეს ბევრი ვისაუბრეთ იმაზე, თუ როგორი მძაფრი რეაქცია მოჰყვა პარლამენტის მიერ ამ კანონის მიღებას. განსაკუთრებით მძაფრი იყო რეაქცია მართლმადიდებელ სასულიერო პირებს შორის. ჩვენ გავხდით მათ მიერ სიძულვილის ენის გავრცელების მოწმენი. მაგალითად, youtube-ზე მაქვს ნანახი კადრი, სადაც მართლმადიდებელი მღვდელი წარმოთქვამს ფრაზას: „ჩემი დედა და სომეხის დედა თანაბარი უნდა იყოს?“ ქართული კანონმდებლობით სამართლებრივი მექანიზმი სიძულვილის ენასთან დასაპირისპირებლად არ არსებობს და ეს, ისევ ამ ორგანიზაციების თვითრეგულირების სფეროდ რჩება. მაინტერესებს, თუ გაატარა რაიმე ზომა მართლმადიდებელმა ეკლესიამ ამ მღვდლის წინააღმდეგ და რა მოიმოქმედა კონკრეტულად ამ კადრების ნახვის შემდეგ? სინოდის გადაწყვეტილებაში, როგორც მახსოვს, ერთ-ერთ პუნქტად ისიც იყო მითითებული, რომ ზნეობის ნორმების დარღვევის წინააღმდეგ სპეციალური კომისიაც უნდა ყოფილიყო შექმნილი.

თამარ ჩუგოშვილი — პირველი კითხვა კანონის დაჩქარებული წესით მიღების მიზეზს უკავშირდებოდა. რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, ოფიციალურად ასეთი მიზეზი განხილვებზე არ ყოფილა დასახელებული. ალბათ, რეალური მიზეზი ის იყო, რომ პარლამენტს ჰქონდა განცდა, რომ, თუკი, ფართოდ დისკუსია გაიმართებოდა, ამ კანონის მიღების დროს სერიოზული პრობლემები შეექმნებოდა.

მეორე კითხვა ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში კანონმდებლობით მიჩნეულ რელიგიებს ეხებოდა. პირადად ჩემთვის, როგორც იურისტისთვის, ჩანაწერი ამის შესახებ მთლად ცხადი არ არის. რეესტრი რეგისტრაციაზე გადაწყვეტილების მიღებისას რა პროცედურით გადაამოწმებს ამ საკითხს, ისევე როგორც რელიგიის სახელმწიფოსთან ისტორიულ კავშირს, ჩემთვის უცნობია.

მესამე კითხვა ზოგადი ხასიათისა იყო და სამოგადოებაში გაჩენილ ისტერიას ეხებოდა. ძალიან სამწუხაროა ის ფაქტი, რომ სამოგადოებაში ასე მტკივნეულად აღიქმება რელიგიურ გაერთიანებებთან დაკავშირებული ნებისმიერი ცვლილება თუ სიახლე, და რომ სამოგადოებაში ნაკლებად არის შემწყნარებლობისა და თანასწორობის სურვილი.

ზაქარია ქუცნაშვილი — ერთ-ერთი კითხვა ეხებოდა საბუთებს, რომელიც საჭიროა რეგისტრაციისთვის. კანონქვემდებარე აქტი გამოცემული არ არის, შესაბამისად, გაუგებარია, რეგისტრაციისთვის რა საბუთებს მოსთხოვენ რელიგიურ გაერთიანებებს, როგორ დაადასტურებენ ისტორიულ კავშირს, ასევე, ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში მათ რეგისტრაციას, უცნობია. ყოველთვის ვარჩევ რეგულაცია არ იყოს ორამბოვანი, რომ ვინმეს არ მიეცეს საშუალება ვიღაც გაატაროს რეგისტრაციაში და ვიღაც — არა.

სინოდის გადაწყვეტილებიდან წავიკითხავ პუნქტს, რომელიც თათულის აინტერესებდა. იყო გამოხტომები და ეს ფაქტია, ამას ვერავინ უარყოფს, თუმცა, მინდა გითხრათ, რომ საქართველოს კონსტიტუციური შეთანხმების თანახმად, მხოლოდ სამი პირია უფლებამოსილი საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის სახელით გააკეთოს განცხადება. ესენი გახლავთ პატრიარქი, ქორეპისკოპოსი და მდივანი. წმინდა სინოდმა ამ გამოხტომებთან დაკავშირებით თქვა შემდეგი: „წმინდა სინოდი მოუწოდებს სასულიერო პირებს და მრევლს სიმშვიდისაკენ, და მიუხედავად მღელვარების მიზეზებისა, თავი შეიკავონ ყოველგვარი თვითნებური ქმედებისაგან და გააძლიერონ ლოცვა ერის ერთობისა და მშვიდობისათვის“. აი, ასეთია ოფიციალური პოზიცია.

ბექა მინდიაშვილი — ლიბერალური სახელმწიფო და სეკულარიზმის ანუ გამიჯვნის პრინციპი არსებობს სწორედ იმის გამო, რომ ხელისუფლება ვალდებულია იღებს, პასუხისმგებელი იყოს უმცირესობების უფლებების დაცვაზე, მათი თანასწორუფლებიანობის უზრუნველყოფაზე, მათი უფლებებისა და თავისუფლებების სრულ გარანტირებაზე. ამ მხრივ ძალიან ბევრი პრობლემა არსებობს სა-

ქართველოში ხელისუფლების მხრიდანაც, თუმცა, ამ შემთხვევაში უნდა ითქვას ის, რომ უმცირესობის პოზიციები გაითვალისწინა და გამოხატა საკანონმდებლო ცვლილების მეშვეობით. ჩვენ გვაქვს ის შედეგი, რომელიც სურდათ რელიგიურ გაერთიანებებს.

ილია ოსეფაშვილი — როდესაც კონკორდატი გაფორმდა მართლმადიდებელ ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის, არცერთ რელიგიურ გაერთიანებას ამის საწინააღმდეგო არაფერი ჰქონია. ეს დღემდე ასეა. მართლმადიდებელი ეკლესიის როლი არის საგანგებო და ამას ყველა რელიგიური გაერთიანება ეთანხმება. მაგრამ, თუ, ჩვენს ქვეყანაში მოხერხდება და უფლებრივად მოხდება გათანაბრება მართლმადიდებელი ეკლესიისა, სხვა ეკლესიებისა, რელიგიური გაერთიანებებისა, ეს მხოლოდ ხელს შეუწყობს სრულფასოვნების განცდას. ეს კი, საბოლოო ჯამში, ხელს შეუწყობს ქვეყნის წინსვლას.

მართლმადიდებელ ეკლესიას არანაირი საფრთხე არ ემუქრება. ეს არის უმრავლესობის ეკლესია, ძალიან ძლიერი ეკლესია ყველა თვალსაზრისით. მაგრამ, ის, რომ ქვეყანაში გაჩნდება კანონი, რომელიც გამიჩენს იმის უფლებას, რომ ვიყო თანაბარუფლებიანი, თანასწორი, დამეხმარება სრულფასოვნების განცდაში, როგორც ამ ქვეყნის მოქალაქეს და არ ვიგრძნობ თავს მეორეხარისხოვან მოქალაქედ ქვეყანაში, მნიშვნელოვანია. ჩვენ ყველანი ჩვენი ქვეყნისთვის ვმოღვაწეობთ. აქედან გამომდინარე, ყველა კანონს, რომელსაც მიიღებს სახელმწიფო და მიმართული იქნება თანასწორობის პრინციპის დამკვიდრებისაკენ, მხოლოდ მივესალმებით.

ინკლუზიური განათლება საქართველოში

მომხსენებლები:

თათია პაჭკორია

ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრი, განათლებისა
და მეცნიერების სამინისტრო, ინკლუზიური განათლების
კოორდინატორი;

ანა არგანაშვილი

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის
წარმომადგენელი;

ნანა გეგელიშვილი

ბიბლიოთეკა-კულტურული ცენტრის „თანადგომა“ თავმჯდომარე.

მოდერატორი:

გიორგი გვახარია

5 ოქტომბერი, 2011 წ.

გიორგი გვახარია — ამ თემაზე ჩვენი წინა შეხვედრა ბიოლის ფონდში გაიმართა, დისკუსიის დასრულების შემდეგ ერთ-ერთმა სტუმარმა გვისაყვებოდა, რომ ჩვენ მათ უფლებებს ვიცავდით, მაგრამ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანებს ჩვენს ოფისში შემოსვლა არ შეეძლოთ. ყველას მოსდის შეცდომა და დღეს, თქვენთან ერთად ამ შეცდომებზეც ვისაუბრებთ.

თათია პაჭკორია — ინკლუზიური განათლების სახელმწიფო პროექტის დაწერგვა ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრში 2006 წელს დაიწყო. პირველი ნაბიჯი ნორვეგიის განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან თანამშრომლობით გადაიდგა. მანამ არასამთავრობო ორგანიზაციებს ჰქონდათ პატარა პროექტები და გამოცდილება. ჩვენ, ეს დიდი, სახელმწიფო პროექტი მათთან თანამშრომლობით შევექმენით.

დღეისთვის რეგიონებში ამ პროექტის მეორე ფაზა ხორციელდება. მოკლედ მოგახსენებთ იმ პრობლემებზე და შედეგებზე, რაც 2006 წლიდან დღემდე გვაქვს. ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ინკლუზიურ განათლებას მიეძღვნა ცალკე თავი, რაც იმას გულისხმობს, რომ სკოლებთან აღარ გვჭირდება ბრძოლა და რაღაცის მტკიცება. ეროვნულ სასწავლო გეგმას აქვს კანონის ძალა და იქ ძალიან გარკვევით წერია, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების სწავლაში რა იგულისხმება. არ ვხმარებთ ტერმინს „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე“, ვინაიდან ის ჯანმრთელობის მოდელს აღნიშნავს. ჩვენთვის ყველა მოსწავლე, განურჩევლად იმისა, შეზღუდული შესაძლებლობა აქვს, თუ სოციალურად შეჭირვებულია, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონეა. იმ მოსწავლეების სასკოლო პროცესში ჩართვა, რომლებსაც სპეციალური მომსახურება ან სპეციალური მეთოდოლოგიური მიდგომა სჭირდებათ, ან უფრო მარტივად, გარიყულნი არიან სკოლიდან, ინკლუზიური განათლების მიზანია.

მიღწევად მიმაჩნია ის, რომ დღეს ძალიან ბევრი ადამიანი საუბრობს ინკლუზიურ განათლებაზე. თავის დროზე, როდესაც ამ პროექტზე მუშაობა დაიწყო, გვიჭირდა ადამიანებისათვის აგვეხსნა ჩვენი მიზანი. რადგან სამინისტროდან ვიყავი, იძულებულები იყვნენ, მოესმინათ, მაგრამ ვერ ხვდებოდნენ, რაზე ვლაპარაკობდით.

მინდა გითხრათ, რა კეთდება ყოველწლიურად ეროვნული სასწავლო გეგმების მიხედვით. ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრი საქართველოს ყველა სკოლის მასწავლებლებს ყოველწლიურად ურიგებს გზამკვლევებს და დამხმარე მასალას, თუ როგორ უნდა ჩართონ ამა თუ იმ განვითარების, დარღვევის, თუ, სხვა პრობლემის მქონე მოსწავლე სასკოლო პროცესში. ვამაყობთ ამ წიგნებით, მაგრამ ჯერ კიდევ დიდ პრობლემებთან არის დაკავშირებული მათი სკოლაში გამოყენება. ძალიან ბევრი სკოლა ვერ ან, არ იყენებს ამ წიგნებს. პირველი წიგნი „ვისწავლოთ ერთად“ ძალიან დიდია, 500-გვერდიანია და ყველა ცენტრალურ საკითხს მოიცავს. აქ შედის სოციალური, სამედიცინო, საგანმანათლებლო საკითხები. საუბარია ინკლუზიურ განათლებაზე, სატრენინგო მოდულებსა და სტატიებზე. მეორე წიგნი გახლავთ გზამკვლევი სკოლის მასწავლებლებისათვის და ეხმარება მასწავლებლებს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმების შექმნაში. წიგნში ახსნილია, თუ, როგორ უნდა მოარგონ მასწავლებლებმა ყველასთვის საერთო ცენტრალური პროგრამა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებს ინდივიდუალურად.

ძალიან საინტერესოა წიგნი სწავლის უნარის დარღვევის მქონე მოსწავლეთა განათლების თაობაზე. ეს ყველაზე რთული საკითხია, იმიტომ, რომ მენტალური განვითარების დარღვევის მქონე მოსწავლეების განათლებას ეხება და ყველასთვის ნათელია, რომ ერთ-ერთი ყველაზე რთულად გადასაწყვეტი საკითხია მასწავლებლისათვის, თუ, როგორ ჩართოს სასწავლო პროცესში მენტალური განვითარების დარღვევის მქონე მოსწავლე.

გარდა ამისა, გვაქვს ინკლუზიური განათლების პირველი ლექსიკონიც, არის სხვა წიგნებიც. იმის თქმა მინდა, რომ სასწავლო მასალები, დამხმარე მასალები ნამდვილად არსებობს და ეს, წინგადადგმული ნაბიჯია. ყველა ქვეყანა ყოველწლიურად ერთ ან ორ დამხმარე სახელმძღვანელოს სკოლებში ვერ არიგებს. მასწავლებლები ამ მასალებზე დაყრდნობით მუდმივად უნდა გადიოდნენ ტრენინგს, მათ მუდმივად უნდა იყენებდნენ. მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს ხშირად ასე არ ხდება. მათ ურჩევნიათ დაგირეკონ და გკითხონ.

რაც შეეხება ინკლუზიური განათლების მოდელს, მასზე სამინისტრო ზრუნავს. მოდელზე მუშაობა ჯერ არ დასრულებულა. ის მოიცავს ყველა ასპექტს, მათ შო-

რის ძალიან მტკივნეულ, დაფინანსების საკითხს. 2006 წლიდან დღემდე ძალიან ბევრი მნიშვნელოვანი რამ გაკეთდა. ჩვენი საუბარი რომ უფრო დინამიური იყოს, მირჩევნია, სხვა გამომსვლელებსაც მოვუსმინოთ და კითხვებზე გიპასუხოთ. ამ შემთხვევაში თქვენი ინტერესებიც უფრო ნათელი გახდება.

ნანა გეგელიშვილი — პოლონეთში 15 წლის წინ დაიწყო ინკლუზიური განათლების პროგრამა. პირველად, როდესაც სკოლები ყველა ბავშვისთვის გაიხსნა, როგორც ლექტორს, ძალიან მეშინოდა საკუთარი არაკომპეტენტურობის. მახსოვს, როცა რექტორი შემეკითხა, რა ხდება ამ მხრივ საქართველოში, ვუპასუხე, რომ საქართველოში ძალიან ცოტაა ან თითქმის არ არის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირი. ეს ლოგიკური პასუხი იყო, რადგან ბავშვები არ მყავდა ნანახი. როგორც კი დავბრუნდი საქართველოში, რეფორმაც დაიწყო. თავიდანვე მისი ერთ-ერთი აქტიური წევრი გავხდი. ძალიან რთული პროცესია, დიდი სიახლეა. მაგრამ, პროცესი ძალიან ნელა მიდის. არის ბევრი პრობლემა, ტკივილი, მაგრამ, მინდა გითხრათ, რომ ეს პრობლემები ალბათ გამოსწორდება, თუ მშობლები აქტიურად იქნებიან ჩართულნი მასში. თუ, სპეციალური პროგრამები არ მომზადდა, და პედაგოგები არ გადამზადდნენ, შედეგი არ გვექნება. როგორც თათიამ მოგახსენათ, ლიტერატურა უკვე არსებობს. ჩვენი ორგანიზაციის ვებგვერდზეც არის განთავსებული ინფორმაცია მშობლებისთვის.

როდესაც საერთაშორისო კონფერენციებს ვესწრები, მთავარი კითხვა, რომელიც მიჩნდება, არის, თუ რა შეცდომა დაუშვა ამა თუ იმ ქვეყანამ ინკლუზიური განათლების პროგრამების დაწყებისას. პასუხი თითქმის ყველა ქვეყანას ერთნაირი აქვს — მოხდა პროგრამების დაჩქარებულად განხორციელება, პროგრამის დაწყების პირველ პერიოდში ხარისხი ძალიან დაბალი იყო და მექანიკურ ჩართვას ემსგავსებოდა. ჩვენც გვაქვს ასეთი შეცდომები დაშვებული. შეცდომები, რა თქმა უნდა, სიახლეს მოჰყვება, მაგრამ, უნდა გამოსწორდეს. გამოსწორდება, თუკი მშობლები მოითხოვთ ხარისხიან განათლებას. საკმარისი არ არის პროგრამის მხოლოდ სოციალიზაციის კუთხით მიმართვა.

ძალიან დიდ ყურადღებას უთმობენ მშობლები ბავშვზე რეაბილიტაციას ჯანდაცვის კუთხით. გასაგებია, მისი მიზანია ეტლიდან ბავშვის წამოდგომა, მაგ-

რამ, რეაბილიტაცია განათლების კუთხით ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია. მშობლები შეფასებულები არიან, როგორც ყველაზე მოტივირებულები, მაგრამ, ზედმეტი ყურადღებით ბავშვებს დამოუკიდებელი ცხოვრების ელემენტებს ართმევენ. როდესაც ჩვენს უცხოელ კოლეგებს ვეკითხებით, როდის იწყება ბავშვის რეაბილიტაცია, გვპასუხობენ, რომ ნულოვანი ასაკიდან, მუცლადყოფნის პერიოდიდან. ასეთი ცენტრები ჩვენთან თუ არის, ძალიან სუსტადაა წარმოდგენილი და ეს მიმართულებაც განსავითარებელია. მშობელი აბსოლუტურად მოუმზადებელია იმისთვის, რაც წინ ელოდება. ცხოვრება სულ სხვანაირად უნდა დაიგეგმოს. მინდა მშობლებს მივმართო, რომ აუცილებლად გაითვალისწინონ ბავშვების ეს პროგრამა, რომელსაც განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო ახორციელებს. ერთი დიდი მინუსია ის, რომ არ არსებობს ფორმულა გათვლილი თქვენს ბავშვებზე. თქვენი ბავშვები იღებენ ვაუჩერს და ამით ყველაფერი მთავრდება. მთელ მსოფლიოში, როგორც წესი, ვაუჩერს მოჰყვება სპეციალური საჭიროებების თანხა. თქვენ ეს უნდა მოითხოვოთ. სხვა შემთხვევაში ხარისხიან განათლებას ვერ მიიღებთ.

ანა არგანაშვილი — ვიდრე კრიტიკულ შენიშვნებზე გადავიდოდე, არ შეიძლება არ აღვნიშნო, რომ მიუხედავად ყველაფრისა, ინკლუზიური განათლება არის ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული სფერო — დინამიკას ვხედავთ. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების სხვა სფეროში ხშირად ისეთი გაყინულია სიტუაცია, არ შეიძლება, ეს პროგრამა არ დაეფასოთ.

მიჭირს ინკლუზიაზე საუბარი, მართალია, დაიწყო ინკლუზიური სწავლება, მაგრამ, თუ გარემო ადაპტირებული არ არის, ტრანსპორტი არ არის და ბავშვი მეცხრე სართულიდან ვერ ჩამოდის, ინკლუზიაზე ლაპარაკი, შეიძლება, ცოტა ცინიკურადაც ჟღერდეს. ჩვენთან ყოველდღე მოდიან ადამიანები, რომლებიც მეკითხებიან, როგორ წავიდნენ ადაპტირებულ სკოლაში.

2010 წელს სახალხო დამცველის ინიციატივით ზოგადი განათლების შესახებ კანონში შევიდა ცვლილებები, რომლებიც ინკლუზიურ განათლებას ერგებოდა, ვინაიდან, მანამ დაწყებული პროგრამა კანონმდებლობით არ იყო გამყარებული. მიუხედავად ამისა, დღეს, ძალიან ცოტა სკოლაა ადაპტირებული. სკოლის და ინკ-

ლუზიის არსი მთლიანად იკარგება, თუ, ადამიანი არ იღებს სოციალურ დახმარებებს, რომლის მეშვეობითაც, ოჯახმა უნდა შეძლოს მისი მხარდაჭერა განათლების პერიოდში. ძალიან ბევრ ქვეყანაში დედას, მშობელს განიხილავენ, როგორც მომვლელს და დამატებით ბენეფიტსაც აძლევენ.

ინკლუზიის გარდა, სკოლებში არის სხვა უამრავი პრობლემა. მაგალითად, ბავშვის მიმართ ძალადობის პრობლემა. ყველამ ვიცით, რომ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვები ერთ-ერთი ყველაზე მოწყვლადი ჯგუფია. მაშინ, რატომ არ არიან ბავშვის მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისას გათვალისწინებულები ეს ბავშვები? ჩვენ გვაქვს ასეთი საქმეები. არავინ საუბრობს იმაზე, ხომ არ დასცინიან და აბუჩად ხომ არ იგდებენ თანატოლები ამ ბავშვებს. საერთოდ, უღირთ თუ არა ისეთ სკოლაში სიარული, სადაც არც ვიცით, თავს როგორ გრძნობენ.

ერთ შემთხვევაზე მინდა მოგახსენოთ. ბავშვებმა, რომლებიც ჩართულნი იყვნენ ინკლუზიურ პროგრამაში, უტრანსპორტობის გამო ვერ იარეს სკოლაში და სკოლის დამამთავრებელი გამოცდისათვის ინტერნეტის საშუალებით მეცადინეობდნენ, რაც ცოტა ძნელი წარმოსადგენია. მე მეკითხებოდნენ ეს ბავშვები, რა უნდა ქნან სკოლის დამთავრების შემდეგ. არცერთი სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებელი არ არის ადაპტირებული. ამიტომ, სვამენ კითხვას, რისთვის ისწავლეს და ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა ძალიან რთულია.

კიდევ ერთი საკითხი, ინკლუზია არ შეიძლება მხოლოდ ზოგიერთ ბავშვს შეეხოს. ბავშვთა სახლებში მყოფი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვების მდგომარეობის მონიტორინგისას აღმოჩნდა, რომ მათთვის არ არის ხელმისაწვდომი ინკლუზიური განათლება. ეს ბავშვები რატომ მოხვდნენ ორმაგი და სამმაგი დისკრიმინაციის ქვეშ? ეს კითხვები ღიად არის დარჩენილი და ჩვენ, ყოველდღიურად გვიჩვენს ამაზე მუშაობა.

თათია პაჭკორია — გეტანხმებით, ეს პრობლემები, და კიდევ, სხვა პრობლემებიც არსებობს. ერთი, რაც მინდა განვმარტო, არ არსებობს ცნება „ინკლუზიური სკოლები“. კანონისა და ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით, ყველა სკოლა ვალდებულია მზად იყოს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების მისაღებად.

ანა არგანაშვილი — მაგრამ, ეს ასე ხომ არ არის? სკოლას არ შეუძლია შესაბამისი სერვისის შეთავაზება.

თათია პაჭკორია — გეთანხმებით. საბილოტე და ჩვეულებრივ სკოლებს შორის მაინც არის განსხვავება, მაგრამ პრინციპში ბავშვის მიყვანა ნებისმიერ სკოლაშია შესაძლებელი. თუმცა, ბევრი პრობლემა დაგხვდებათ. ამიტომ, ამ ბავშვების მიყვანა მაინც საბილოტე სკოლებში სჯობს. სამწუხაროდ, ეს საკითხები დაფინანსების პრობლემებს უკავშირდება და ნამდვილად არის გადასაწყვეტი. ბევრს ფიქრობენ, რა ფორმით უნდა დაემატოს თანხა, როგორც ვაუჩერის დანამატი, თუ სკოლებს მიენიჭოთ პრიორიტეტი. ამაზე ზრუნვა დაწყებულია. თუ, ბავშვი აღიარეს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლედ, და მას სჭირდება სპეციალური მეთოდოლოგია და სასწავლო სტრატეგია, მას შესაბამისად სჭირდება სხვა თანხაც, იმიტომ, რომ სჭირდება სპეციალური განათლების მასწავლებელი. თუ, ფიზიკურ დარღვევასთან გვაქვს საქმე, სჭირდება ადაპტაცია. ანამაც თქვა და მეც ვადასტურებ, რომ შენობები ადაპტირებული არ არის. ადაპტაცია მართლ სკოლაში შესვლა არ არის. ის მოითხოვს სპეციალურ ტუალეტებს, რესურს-ოთახს.

გიორგი გვახარია — ინკლუზიურ განათლებაში, კონკრეტულად შემზღუდული შესაძლებლობების მქონე რომელ პირებზეა საუბარი? დღეს ინტერვიუ ავიღე ქალბატონი მანანა შარაბიძისგან. მოგეხსენებათ, 10 ოქტომბერი არის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დღე და მან გვითხრა, რომ ამ დღის აღნიშვნის ძირითადი მიზანი არის ის, რომ ადამიანებმა, ბიზნესმენებმა, კერძო მეწარმეებმა დაასაქმონ ეს ადამიანები.

თათია პაჭკორია — იდეა ითვალისწინებს ყველა იმ ადამიანს, რომელიც სასწავლო პროცესისგან გარიყულია. იგულისხმება ჯანმრთელობის ყველანაირი პრობლემა, მათ შორის, ფსიქიკურიც. მაგრამ, რეალობა ის არის, რომ გონებრივი განვითარების დარღვევის მქონე მოსწავლე საკმაოდ ბევრია და ყველაზე რთული გადასაწყვეტია მათი საკითხი. ყველანაირი მოსწავლე გვყავს სკოლებში. ზოგი ჩართულია ინკლუზიური განათლების პროგრამაში, ზოგს აქვს ინდივიდუალ-

ლური გეგმა, ზოგი იგნორირებული და მიტოვებულია. ინკლუზიური განათლების იდეა არავის გამოყოფს. მაგრამ, ყველაზე მტკივნეული ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემების მქონე ბავშვების საკითხის გადაწყვეტაა.

ნანა გეგელიშვილი — ფსიქიკური დარღვევის მქონე პირების დასაქმების საკითხს გვახვევს ევროპა თავს. საბოლოოდ, მაინც ჩვენი უნდა მივიდეთ აქამდე. ხელი გვაქვს მოწერილი იუნესკოს პროგრამაზე, მაგრამ, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ რადგან ინკლუზიურ განათლებას ხელი მოვაწერეთ და ინკლუზიური განათლების პრინციპების განხორციელება დაიწყო, ყველა პრობლემა გადაიჭრა. ფსიქიკური დარღვევების მქონე პირების დასაქმებას ევროპულ ქვეყნებშიც დიდი პრობლემები აქვს. ამ სფეროს, არასამთავრობო ორგანიზაციები კურირებენ. სხვა შემთხვევების შემთხვევაში, დასაქმებულთა საერთო რაოდენობის 90%-ზეა საუბარი. ფსიქიკური დარღვევების მქონე პირები ჩვენში უფრო სოციალურ საწარმოებში არიან დასაქმებული.

ვახუშტი მენაბდე, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია — ქალბატონ თათიასთან რამდენიმე კითხვა მაქვს. თქვენ ბრძანეთ, რომ გადასაწყვეტია ვაუჩერიზაციის პრობლემა. ჩემი აზრით, პრობლემა, პრინციპში, გადაწყვეტილია. კანონში ჩაიწერა, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვები გაზრდილი ვაუჩერით უნდა დაფინანსდნენ, ანუ, უნდა იყოს პროგრამული დაფინანსება. მაინტერესებს, თუ მეთანხმებით, რომ ეს ასეა, და, თუ, კი, მაშინ რა არის გადასაწყვეტი? ასმა მშობელმა რომ წაიღოს სასამართლოში საქმე, ასივესთან წააგებს სამინისტრო.

მეორე საკითხი. არ ვიცი, რამდენად გაძლევთ თქვენი პოზიცია ამ საკითხზე პასუხის გაცემის შესაძლებლობას. სამინისტრო ახორციელებს სკოლების რეაბილიტაციის პროგრამას და ახალ სკოლებსაც აშენებს. თუ არის გათვალისწინებული მშენებლობისას ის საკითხები, რომლებზეც აქ იყო საუბარი?

ვისაუბრეთ ზოგად განათლებაზე, მაგრამ, საინტერესოა, რა კეთდება პროფესიული და უმაღლესი განათლების მიმართულებით. იქნებ ამ თემაზეც გვითხრათ რამე. გმადლობთ.

თათია პაჭკორია — რაც შეეხება ვაუჩერს, ერთი საკითხია ვაუჩერი და მეორე, სკოლების მოტივაცია. ვფიქრობ, რომ სკოლებს სჭირდებათ პროგრამული დაფინანსება. ამ თვალსაზრისით სკოლა არ არის მოტივირებული. კი ბატონო, ვაუჩერი მიჰყვება სკოლაში მოსწავლეს, მაგრამ, ჯერ, გასაჩივრების არცერთი პრეცედენტი არ მომხდარა.

ჩემი კომპეტენციის სფერო გახლავთ სასწავლო სტრატეგიები. სკოლების რეაბილიტაცია და ადაპტაცია არ არის ჩემი უშუალო კომპეტენციის სფერო. ამიტომ, შემიძლია მოკლედ გიპასუხოთ, რომ ახალი სკოლების აშენებისას სტანდარტი ამ საკითხს ითვალისწინებს. რაც შეეხება რესურს-ოთახებს, ისინი ყველა საპილოტე სკოლაში არსებობს.

ნანა გეგელიშვილი — კანონში მართლაც ჩადებულია, რომ სკოლების რეაბილიტაცია მოხდეს და ყველა ახალი სკოლა ამ პრინციპების გათვალისწინებით უნდა აშენდეს, მაგრამ, არავინ აღრიცხავს რეალურად, კეთდება ასე, თუ, არა. კანონი არის, მაგრამ, თუ მშენებელი დაარღვევს მას, მისი დასჯის მექანიზმი, ან თანხიდან გააკეთებინონ ის, რაც დარღვევით არის გაკეთებული, არ არსებობს.

დარბაზიდან — მე-60 სკოლა, სადაც ჩემი შვილი სწავლობს, იმ ათი სკოლიდან ერთ-ერთი პირველი იყო, სადაც სარეაბილიტაციო სამუშაოები ჩატარდა. ძალიან კმაყოფილი ვარ დირექტორის. ყველამ იცით, რაც გაკეთდა. მაგრამ, თუ სამინისტრო არ დაეხმარება სკოლას, არ გამოძებნის სახსრებს და ამ ათ სკოლას მაინც არ გაუკეთებენ ლიფტებს, არაფერს ამრი არა აქვს. როგორ ვატაროთ ბავშვები? პირველ სართულზე სულ ექვსი ოთახია და აქედან ოთხი, დაკავებულია. ერთი ტუალეტი გაკეთდა პირველ სართულზე. აქ 24-ე სკოლის მოსწავლეების მშობლები არიან. აღმაშენებლის გამგირი ხომ კეთდება, არსად არის გათვალისწინებული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები. ერთი ადგილიც კი არ არის, სადაც პანდუსი იქნება გაკეთებული.

დარბაზიდან — მე ვარ ეტლით მოსარგებლე გოგონას მშობელი. ბავშვი მე-7 კლასშია. გონებრივად არაფერი უჭირს, ჩვეულებრივად ძლევს პროგრამას და არ სჭირდება ინდივიდუალური პროგრამა. ჩვენს სკოლაში ბევრი ასეთი ბავშვია. მა-

ინტერესებს, ვისი გადასაწყვეტია, რესურს-ოთახისთვის კიდევ დამატებით პედაგოგის აყვანა?

თათია პაჭკორია — სპეციალური განათლების პედაგოგი ძალიან სასარგებლოა სკოლისთვის, მაგრამ ყველა სკოლას არა აქვს მისი დაქირავების საშუალება.

მოგახსენებთ, რომ მულტიდისციპლინური გუნდი, რომელიც მუშაობს განათლების სამინისტროში და ემსახურება როგორც თბილისის, ისე რეგიონების სკოლებს, გარკვეულწილად ხსნის ამ პრობლემას. თუ მიმართეთ მულტიდისციპლინურ გუნდს და არ მოვიდნენ და არ დაგეხმარნენ, ეს ცალკე საკითხია.

ნანა გეგელიშვილი — თქვენი პრეტენზია ხარისხიან განათლებას ეხება. ვახუშტიმაც თქვა, რომ კანონი ხელს გიწყობთ. მაგრამ, თუ დიდ ბრიტანეთში ყოველწლიურად მშობლების 30 ათასამდე საჩივრის განცხადებაა, სპეციალური სასწავლებლების თუ სკოლების სახელზე, საქართველოში, ასეთი საქმე არ არსებობს. ამიტომ, პირადად მე გირჩევთ, კანონები ისწავლოთ კარგად და აამუშაოთ ისინი, რადგან თქვენი შვილის ხარისხიან განათლებაზე თქვენ აგებთ პასუხს.

ინფრასტრუქტურაზე მერიაა პასუხისმგებელი. თქვენ შეგიძლიათ წერილობით მიმართოთ მერიას, უჩივლოთ მას. თუ არ გააქტიურდებით კანონების ძალის ქვეშ, სხვა, თქვენს ბავშვებზე არ იფიქრებს.

ბელა სონღულაშვილი, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის მშობელი, სოციალური დაცვის ლიგის თავმჯდომარე, საქართველოს საპატრიარქოს სოციალური უზრუნველყოფის დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილე — 21 სექტემბერს ასეთი ბავშვები დალოცა პატრიარქმა. ეს დიდი ღონისძიება იყო. 32-პუნქტიანი პროგრამაა შედგენილი. თუ, საპატრიარქომ შეძლო ღონორების მოპოვება, გვინდა სარეაბილიტაციო ცენტრიც გავაკეთოთ, სადაც ასეთ ბავშვებს უფასოდ მოვემსახურებით.

საქართველოში ასეთი სტატუსით 8852 ბავშვია. აქედან, მხოლოდ 20%-ია სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ. 6 ათას ბავშვზე მეტს არანაირი საშუალება არა აქვს იმისთვის, რომ ზესტანდარტული მომსახურება მიიღოს. მხოლოდ პენსია აქვთ

გამოყოფილი. პენსია ჩვენი შვილებისთვის არ გაზრდილა. რა თქმა უნდა, განათლების სამინისტროს ეს არ ეხება.

სოციალური დაცვის ლიგამ წელს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირ ბავშვთა და მათ მშობელთა დაცვის მიზნით შეიმუშავა სოციალური დაცვის პაკეტი. მოგეხსენებათ, საქართველოში არსებობს სამთავრობო კომისია, ეს არის სოციალური ინტეგრაციის კომისია და ის 2009 წელს შეიქმნა, მაგრამ, ჯერ არცერთი სხდომა არ ჩატარებია. 2010 წელს უნდა ჩატარებულიყო საკანონმდებლო ბაზის რევიზია. მაგრამ, არც ეს ჩატარებულა. ჩვენმა ორგანიზაციამ საკუთარი ძალე-ბით მოვახერხეთ რევიზიის ჩატარება, ძირითადად ბალტიისპირეთის ქვეყნებზე დაყრდნობით. მივმართეთ პრეზიდენტის ადმინისტრაციას, მთავრობას და პარლამენტს. მესამე თვეა განიხილება ეს საკითხი, შედეგებს ველოდებით. იქ თავმოყრილია მოთხოვნები, რაც ჩვენს შვილებს სჭირდება.

რამდენიმე კონკრეტულ მოთხოვნას დავასახელებ. პირველი, ლოგოპედის საჭიროებას ეხება. არცერთ სკოლას არა აქვს იმის საშუალება, რომ ლოგოპედი აიყვანოს. ამიტომ, როდესაც განათლების სისტემაში ინკლუზიური პროგრამა იქმნება, ლოგოპედის ინსტიტუტი უნდა დააფინანსოს. სხვა შემთხვევაში ის რესურს-ოთახები არაფერში გვჭირდება. დასარეგულირებელია უსაფრთხო გადაადგი-ლების საკითხები, ტრავმატიზმი სკოლებში ძალიან მაღალია. მნიშვნელოვანია საბავშვო ბაღების საკითხიც. მაინტერესებს ისიც, ასეთი ბავშვებისთვის ბაღებში სწავლება უფასოა თუ არა. დიღომში არსებობდა საბავშვო ბაღი სმენადაქვეითე-ბული ბავშვებისთვის, მაგრამ გაუქმდა. ასეთი ბავშვები სახლში გაუშვეს. რა ქნან მათ? ცალკე საკითხია სანიტარული ოთახების, საპირფარეშოების მდგომარეო-ბა. კიდევ ერთი მოთხოვნაა უმაღლესში სწავლის საკითხი. უმაღლესებში ძალიან მაღალი გადასახადია, რატომ არ შეიძლება, რომ ასეთი ბავშვებისთვის სწავლა უფასო იყოს? ასევე აუცილებელია მშობელთა ფსიქოლოგიური დახმარების ცენ-ტრის გახსნა. ეს აუცილებლად უნდა იყოს ჩადებული ინკლუზიური განათლების პროგრამაში.

კიდევ ორ საკითხზე მინდა თქვენი ყურადღების შეჩერება. საქართველოში არსებობს კანონი სოციალური დაცვის შესახებ, სადაც წერია, რომ ნებისმიერი ასეთი ადამიანისათვის, ბავშვი იქნება თუ უფროსი, ინდივიდუალური განვითარე-

ბის პროგრამა უნდა შედგეს. სამწუხაროდ, ჩვენთან ეს არ ხდება. დაბოლოს, დასაქმების საკითხი. საქართველოს ამჟამად არა აქვს დასაქმების პოლიტიკა. ქვეყანაში, სადაც საერთოდ არ არსებობს დასაქმების პოლიტიკა, როგორ შეიძლება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა დასაქმებაზე ვისაუბროთ?

ანა არგანაშვილი — რასაც ვუსმენ, ყველაფერი საინტერესოა, მაგრამ, ჩვენ აქცენტს ჯერ სახელმწიფოს რესურსებზე ვაკეთებთ და მერე ადამიანის უფლებებზე. მაქვს კითხვა, რამდენი ბავშვია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე და ვინაიდან ყველა ბავშვისთვის დაწყებითი განათლება არის სავალდებულო, მათგან რამდენი იღებს დაწყებით განათლებას? ანუ, საკითხის ასე უნდა შევხედოთ, რამდენი უნდა გვექნოდეს, რომ ყველა ბავშვის უფლება დაცული იყოს და არა ისე, რამდენი რესურსი გვაქვს და რას გასწვდება იგი.

თათია პაჭკორია — სტატისტიკის საკითხი ძალიან რთულია. არსებობს იმ ბავშვების სტატისტიკა, რომლებიც პოლიკლინიკებში არიან რეგისტრირებულები. არ არსებობს სტატისტიკა იმ ბავშვებისა, რომლებიც სახლებში სხედან და სკოლაში არ დაჰყავთ მშობლებს, რადგან მათი გამოჩენის რცხვენიათ.

ანა არგანაშვილი — მესმის, რომ მშობელს შეიძლება ერიდებოდეს, მაგრამ სახელმწიფო ხომ ვალდებულია ამ მშობელს უთხრას, რომ უნდა დაეხმაროს მას. ვერ გადავიტანთ პასუხისმგებლობას მშობელზე, რომელიც სტიგმის გამო ბავშვს მალავს. პოლიკლინიკაში ან სხვა სისტემაში უნდა იყოს ეს სტატისტიკა.

გთხოვთ, გამოვიდეთ ბავშვის უფლებათა კონვენციიდან, რომელიც ყველა ბავშვს ეხება. როდესაც გვაქვს სიტუაცია, როცა მშობელი თავის უფლებას არ ასრულებს, ჩვეულებრივ სიტუაციებში მას შეიძლება შეეზღუდოს ან ჩამოერთვას მშობლის უფლება. დღეს ვამბობთ, რომ თურმე, მშობელი სტიგმის და სირცხვილის გამო შეიძლება მალავდეს ბავშვს. ეს კანონის დარღვევაა. მშობელმა არ შეიძლება ბავშვის უფლება დაარღვიოს. სახელმწიფოს პასუხისმგებლობას ვერ ავარიდებთ. თუ ვხედავთ, რომ მშობელს უჭირს და ამიტომ ვერ ასრულებს თავის მოვალეობას, უნდა დაეხმაროთ, რომ შეასრულოს იგი. თუ ვხედავთ, რომ არ ასრულებს, მაშინ

სახელმწიფო უნდა ჩაერიოს და ეს ვალდებულება შესრულდება. არა მგონია, რომ სტიგმა, შშობლის შეხედულებები და მოძველებული მენტალიტეტი იყოს იმის გამართლება, რომ ბავშვმა რაღაც ვერ მიიღოს.

თამარ ისაკაძე — განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, როგორც ვიცი, აქვს სტრატეგია შშობლებთან სამუშაოდ. ვიცი პრობლემებიც, მაგრამ ბევრი წარმატებული მაგალითიც ვიცი ინკლუზიისა. პროექტის, „ინკლუზიური განათლება ათ რეგიონში“, სტრატეგია ითვალისწინებს სწორედ შშობლებთან მუშაობას. მინდა გითხრათ, რომ ეს ყველაზე რთულია. ფიზიკური გარემოს მოწყობის საკითხზე, კარგი იქნება, მათგან წამოვიდეს მოთხოვნა. ყოველთვის სხვა ვერ მოგაწვდით. თქვენ თვითონ უნდა მოითხოვოთ.

ეკა კუტუბიძე, ქალთა დემოკრატიის ქსელი — მაინტერესებს, თუ მუშაობს ამ ბავშვებთან ფსიქოლოგი? რადგან, მთავარი მიზანია ინტეგრაცია, თუ მიმდინარეობს კლასში მასწავლებელთან ერთად კლუბური მუშაობა, თუ ტარდება დისკუსიები და ვორქშოპები იმისთვის, რომ ბავშვებს გაუღვივდეთ სოლიდარობის გრძნობა ერთმანეთის მიმართ.

ანა არგანაშვილი — ბევრ სხვა სფეროში შშობლები და დაინტერესებული პირები იწყებენ სამოქალაქო აქტივობას თუნდაც ორგანიზაციების ჩამოყალიბებით. ჯანდაცვის სამინისტროსთან, სადაც დღეისთვის მუშავდება ბავშვთა კეთილდღეობის 2012-2015 წლების გეგმა, არასამთავრობოები ძალიან აქტიურად თანამშრომლობენ. ძალიან კარგი იქნებოდა, რომ ამ სამინისტროსთანაც იყვნენ ასეთი არასამთავრობოები, რომელთაც უფრო მეტი ხმა ექნებათ, ვიდრე ინდივიდუალურ შშობლებს. გაეროს ბავშვთა უფლებების კომიტეტი პირდაპირ აძლევს საქართველოს რეკომენდაციას, რომ გაძლიერდეს შშობელთა ინიციატივები. ორგანიზაციულად მათ უფრო მეტი ძალა ექნება და მეტი რეზონანსი მოჰყვება.

თანამონაწილეობითი ქალაქგანვითარება — გზა სოციალური თანხმობისაკენ

მომხსენებლები:

ნიკა შავიშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის,
ურბანისტიკისა და დიზაინის ფაკულტეტის არქიტექტურის
ისტორიისა და თეორიის მიმართულების ხელმძღვანელი;
კომპანიის „კიდ არქიტექტურა“ დამფუძნებელი და დირექტორი;

გია აბულაძე

არქიტექტორი;

ალექსანდრე ელისაშვილი

ტფილისის ჰამერის ხელმძღვანელი;

ლადო ვარდოსანიძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ჰაინრიჰ
ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ოფისის
ექსპერტი.

მოდერატორი:

გიორგი გვახარია

12 ოქტომბერი, 2011 წ.

გიორგი გვახარია — გარემოს დაცვა, ურბანისტიკა, ბიოლის ფონდისთვის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ სფეროს წარმოადგენს. ამ დარბაზში არაერთხელ ჩატარებულა ამ თემისადმი მიძღვნილი დისკუსია. იყო პრობლემებზე საუბარი, ცხარე კამათიც, მაგრამ სიტუაცია სულ უფრო უარესდება.

ალექსანდრე ელისაშვილი — დისკუსიის სათაური ეხმიანება ბევრი ჩემი მეგობრის ოცნებას, იყოს სოციალური თანამონაწილეობა და ქალაქის განვითარებაში ყველანი ერთად ვმონაწილეობდეთ. ეს, ჯერჯერობით, მიუღწეველია. ქალაქის ხელმძღვანელობა, როგორც ყოველთვის, არ არის წარმოდგენილი.

რამდენიმე სიტყვას ვიტყვი სამშენებლო კომპანიების მისამართით. ცუდ ტონს და მაგალითს იძლევა ქალაქის ხელმძღვანელობა. განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ბატონი უგულავა ქალაქის მერი, ეს არის ერთ-ერთი ყველაზე დახურული და გაუმჭვირვალე სტრუქტურა. ჩვენს ორგანიზაციას ყოველდღიური მიმოწერა აქვს ქალაქის მერიასთან სხვადასხვა საკითხთან დაკავშირებით, იქნება ეს „იმელი“, მირბა შაფის ქუჩა, კალაუბანში, რიყესა თუ აღმაშენებლის გამზირზე მიმდინარე პროცესები. ხან მოგვდის პასუხები, ხან არა. თუ მოგვდის, ცინიკური და აგდებული. ერთ-ერთი პასუხი ასეთი იყო, რომ არსებობს კულტურის სამინისტროს, მერიასა და ვითომ საზოგადოების წარმომადგენელთა მიერ ერთობლივად დაკომპლექტებული, გაერთიანებული სამეცნიერო მეთოდური საბჭო. ვითომ, არასამთავრობო ორგანიზაციებს იქ წარმოადგენენ მერიის მიერ დაფუძნებული ორგანიზაციების, ფონდების წარმომადგენლები. როდესაც ამ საბჭოს ყოველკვირეულ სხდომაზე ერთ-ერთი ჩვენი წარმომადგენლის დასწრება მოვითხოვეთ, გვიპასუხეს, რომ დარბაზში მის დასასწრებად ადგილი არ იყო. როდესაც მივწერეთ, რომ ჩვენ ვუზრუნველყოფდით მათ შესაბამისი დარბაზით, მოგვივიდა პასუხი, რომ ჩვენი წარმომადგენლის დასწრება შეხვედრაზე არ იყო მიზანშეწონილი, რადგან გადაწყვეტილების მიღებას ხელს შეუშლიდა. სამწუხაროდ, ასე ესმის ქალაქის ხელმძღვანელობას თანამონაწილეობა ქალაქის განვითარებისას.

დახურულ რეჟიმში მუშაობა იოლია, როდესაც დაინტერესებულ საზოგადოებას არ აქვს ინფორმაცია, როგორც ეს მოხდა მირბა შაფის შემთხვევაში, დღემდე ყველასთვის უცნობია, რა ბედი ელის მას. ეს ეხება კალაუბანსაც, სადაც მიმდინა-

რეობს სამუშაოები. ასევე, უცნობია, საბოლოოდ რა სახეს მიიღებს რიყე. უამრავი შეკითხვა გვქონდა აღამაშენებლის გამზირთან დაკავშირებით, რა სახსრებით, რა ვადებში, რომელი კომპანიები მუშაობენ, ასე იყო „იმელთან“ დაკავშირებითაც. ამ, დახურულ და გაუმჭვირვალე რეჟიმს, სამწუხაროდ, ფეხი აუბეს სამშენებლო და დეველოპერული კომპანიების წარმომადგენლებმა.

„ძველი თბილისის ახალი სიცოცხლის“ მესამე ეტაპი დაიწყო. მე და ჩემს მეგობრებს მიგვაჩნია, რომ ეს არის ძველი თბილისის ურბანული და ისტორიული მემკვიდრეობისთვის საფრთხის შემცველი პროცესი. ამასთან დაკავშირებით უამრავი შეკითხვა გვქონდა. რატომ უნდა უჭერდეს მხარს ქალაქის მერია სამშენებლო კომპანიებს? რატომ უნდა დაუჭიროს მათ მხარი ადრე დაწყებული და გაჩერებული მშენებლობების მერიის გარანტიით დასრულებაში? თუ მათი ბიზნესი მომგებიანია, რატომ არ შეუძლიათ პირდაპირ ბანკიდან აიღონ კრედიტი და რატომ უნდა დაუდგეს მათ ჩვენი სახელით ქალაქის ხელმძღვანელობა თავდებად? რა პირობებში და როგორ ვითარებაში ტარდება ხოლმე ტენდერი და რამდენად გულწრფელია ეს პროცესი. მნიშვნელოვანია, როგორ ხორციელდება იმ უბნების მენეჯმენტი, საიდანაც მერიას გასახლეებული ჰყავს მცხოვრებლები და რა ელის იმ არეალებს, მაგალითად, პურის მოედანს, რომელიც არცთუ ისე მძიმე დღეში იყო. მისი მოვლა-პატრონობა შესაძლებელი იყო, მაგრამ ისეთ რეჟიმში ამყოფეს, მიღები გადაჭრეს, წყალი მიუშვეს, რომ ჩამონგრეულიყო. როდესაც, ბიზნესი ეუფლება ადგილს, სადაც ორსართულიანი სახლი იდგა, იქ, სამ ან ოთხსართულიანი სახლის აშენებას მაინც უნდა ველოდეთ. ანუ, „ძველი თბილისის ახალი სიცოცხლე“, ჩვენი შეფასებით, არის კულტურული მემკვიდრეობისთვის უზარმაზარი საფრთხის შემცველი. წერტილოვანი ჩარევები, როდესაც ძველ ქალაქთან დაკავშირებით არ არსებობს ერთი მთლიანი საყრდენი გეგმა და დიდი სტრატეგიული მიდგომა და ხედვა, ძალიან დააზარალებს ურბანულ ქსოვილს და ყველაფერ იმას, რაც მოგვწონს ძველ ქალაქში. სამშენებლო კომპანიებიც ამ ფერხულში ჩაებნენ.

ერთადერთი კონკურსი მახსენდება, რომელიც რუსთაველის მეტროს თავზე მშენებლობას ეხებოდა. ის კონკურსი შემდეგ ჩავარდა, მაგრამ, თავისთავად, ის, რომ კონკურსი იყო გამოცხადებული, კვალიფიციური ხალხი იყო ჟიურიში ჩარ-

თული, საზოგადოებას შეეძლო მისულიყო, ენახა პროექტები და საკუთარი აზრი გამოეთქვა, მისასალმებელი იყო. ამის იქით საქმე არ წასულა. გასაგებია, მერიის მუშაობის რეჟიმი და მართვის სტილი, მაგრამ ხომ შეიძლება რომელიმე სამშენებლო კომპანიამ თქვას, რომ პატივს სცემს საკუთარ თავს, ქალაქის მოქალაქეებს და სურს ღიად და გამჭვირვალედ გამოფინოს პროექტი და მისცეს ყველა დაინტერესებულ ადამიანს მისი გაცნობის საშუალება. ასეთ კომპანიებზეც ვოცნებობ. შეიძლება არიან და არ ვიცი.

ლადო ვარდოსანიძე — ალევომ ძალიან მძაფრად დაახასიათა ვითარება. ბევრ რამეში ვეთანხმები, მაგრამ ამ პრობლემას მეორე პოლუსიდან მივუდგები. საბჭოთა ქალაქმშენებლობის ერთ-ერთი დიდი დანაშაული იყო ის, რომ მან გაციო ქალაქების ფიზიკური და სოციალური გარემო. ჩვენ არ ვხასიათებოდით მოქალაქეობრივი აქტივობით. ეს განსაკუთრებით მწვავედ გამოჩნდა დღეს. გამოგვყვა ჰომოსოვეტიკური ფსიქოლოგია, მაგრამ, კარგია, რომ გარდაცხის ელემენტებს ვხედავ, თუნდაც, ჩვენი აუდიტორიის ახალგაზრდული შემადგენლობის გამო.

მოქალაქეთა თანამონაწილეობა ანუ სოციალური დაგეგმვის პრობლემა ახალი არ არის. ამ იდეას საფუძველი დაედო დაახლოებით ასიოდე წლის წინ შოტლანდიელი ურბანისტის, პატრიკ გედესის მიერ. მას შემდეგ ევროპული და შეერთებული შტატების ქალაქგეგმარება წარმოუდგენელია მოქალაქეთა თანამონაწილეობის გარეშე. პერესტროიკის პერიოდში საბჭოეთშიც დაიწყო ფიქრი იმაზე, როგორ ჩართულიყო მოსახლეობა ქალაქის განვითარებაში. შემიძლია გაჩვენოთ იმ პერიოდში გამოცემული რამდენიმე ბროშურა. ეს იდეა ჯერ კიდევ საბჭოეთში ლიბერალიზაციის პერიოდში ჩაისახა ქალაქმშენებლობის ცენტრალურ ინსტიტუტში. მართალია, მასალები ძირითადად მიმოხილვითი ხასიათისაა, მაგრამ, იმდროინდელი ევროპის და შეერთებული შტატების საუკეთესო მაგალითებია მოყვანილი და დაახასიათებელია თითოეული ქვეყანა. ყველაზე პროგრესული, დემოკრატიული პირობები, რა თქმა უნდა, სკანდინავიის ქვეყნებში, განსაკუთრებით ჰოლანდიასა და დანიაში, და დიდ ბრიტანეთში იყო. იმ პერიოდშიც კი, ჰოლანდიაში მოსახლეობას ჰქონდა ვეტოს დადების უფლება რეკონსტრუქციებზე. დანიაში უფრო გაწერილი იყო პრო-

ცედურები, მაგრამ, ნებისმიერ შემთხვევაში, უნდა ვიცოდეთ, რომ სოციალური დაგეგმვის გარეშე არცერთი მსხვილი ქალაქგეგმარებითი პროექტი, ევროპის ქალაქებში, არც მაშინ და არც ახლა, არ ხორციელდება.

გაეროს ორგანიზაცია, რომელზეც საუბრის დასაწყისშიც მოგახსენეთ, ცდილობს დანერგოს სოციალური დაპროექტება მესამე სამყაროს ქვეყნებში. გამოცემულია არაერთი სახელმძღვანელო, ერთ-ერთი აქ მაქვს, თუ დაინტერესდებით, შეგიძლიათ გაეცნოთ. მასში საუბარია ქალაქგეგმარებით გადაწყვეტილებაში მოსახლეობის თანამონაწილეობის ხერხებზე. თვით ტექნოლოგია საქართველოშიც კარგად არის დამუშავებული. ამ თემაზე არაერთი ბროშურაა გამოცემული ჩვენშიც, მათ შორის, არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ.

ალეკოს ვეთანხმები, ჩვენს შემთხვევაში გადაწყვეტია პოლიტიკური ნება. მოსახლეობასთან მუშაობა მომგებიანია ნებისმიერი პოლიტიკური პარტიისთვის. მერიის ერთ-ერთ ხელმძღვანელს შევხვდი და დავსვი საკითხი იმ ჭრილში, რომელშიც ალეკო საუბრობდა. საუბარი შეეხო ერთ კონკრეტულ მაგალითს, აღმაშენებლის პროსპექტზე ხეების მოჭრას და ამოძირკვას. ამ საკითხმა საზოგადოებაში დიდი უსიამოვნება გამოიწვია. მინდა გითხრათ, რომ ეს გამართლებული ღონისძიებაა. გაიარეთ თბილისის ქუჩებში და ნახეთ როგორ არის ამონგრეული ტროტუარებზე ფილაქნები, რა დღეშია მიწისქვეშა კომუნიკაციები, შენობების საძირკვლები. ამ შემთხვევაში პრობლემას წარმოადგენდა მოსახლეობასთან მუშაობა და მისი არაინფორმირებულობა. თავის დროზე არ ყოფილა შერჩეული ურბანული ხეები. არსებობს „ურბოფილი“ და „ურბოფობი“ მცენარეები, ანუ მცენარეები, რომლებიც კარგად ეგუებიან და მეგობრულნი არიან ურბანულ გარემოსთან და პირიქით. ის ხეები ჩრდილს თითქმის არ იძლეოდა. თუ შეადარებთ ევროპული ქალაქების გამწვანებას, იქ ნახავთ მოვლილ, გაკრეჭილ ხეებს. ურბანული გამწვანება ერთია და სხვა ტყეში გაზრდილი მცენარე. ასე რომ, მიმაჩნია, რომ ეს სწორი ნაბიჯი იყო. გამოჩნდა პლენაროვის არქიტექტურა, მიხეილის პროსპექტის არქიტექტურა და ეს, ერთ-ერთი საინტერესო სვლა იყო ამ თვალსაზრისით ქალაქის მერიის მხრიდან.

აღსანიშნავია, რომ გარემოსგან გაუცხოება ჩვენთვის ჩვეული სურათია. არსებობს ცნება „ნიმბიზმის სინდრომი“, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ ადამიანს

ოღონდ თვითონ არაფერი შეეხოს და დანარჩენი, თუნდაც, წყალს წაუღია. ეს ძალიან კარგად გამოჩნდა ვერეს ხეობაში ავტობანის გაყვანის დროს. პროტესტანტები იყვნენ არასამთავრობო ორგანიზაციები და იქაური მოსახლეობა, მათ შორის, იქ მცხოვრები არქიტექტორები. თავის დროზე, ასევე იყო მცდელობა საპროტესტო აქციის ჩატარებისა რიყესთან დაკავშირებით და იქაც ხუთიოდე კაცი თუ შეგროვდა. სხვაგვარი სურათი იყო ვერის სატრანსპორტო სამუშაოებთან დაკავშირებით, რომელმაც ძალიან შეაწუხა მოსახლეობა. შეგროვდა ხელმოწერები, მივედით ქალაქის იმდროინდელ ხელმძღვანელობასთან, ავუსხენით არსებული ვითარება და პატარა შედეგი — „საჭაშნიკეს“ ზონაში მიწისზედა გადასასვლელი მივიღეთ. მანამდე, წყლით სავსე მიწისქვეშა გადასასვლელში სიარულს გვთავაზობდნენ. ასე რომ, გარკვეული ძვრები ნამდვილად შეიმჩნევა. ვფიქრობ, კრიტიკული მასა გროვდება. არასამთავრობოები, ბიოლის ფონდი, ტფილისის ჰამქარი, ამ მხრივ ძალიან დიდ საქმეს აკეთებენ. თუ კითხვები გექნებათ, მზად ვარ პასუხის გასაცემად. გმადლობთ.

ნიკა შავიშვილი — მრავალი სწორი კრიტიკული შენიშვნა იქნა გამოთქმული. თუმცა, მინდა გითხრათ, რომ ჩვენი დანაშაული მაინც ვერ დავინახე. ზოგ მომენტში უფრო მეტი გაბედულება უნდა გამოგვეჩინა და ამაში, ალბათ, დაგვეთანხმებით. რაც შეეხება „ძველი თბილისის ახალი სიცოცხლის“ მესამე ეტაპს, ის საერთოდ არ უკავშირდება ძველ თბილისს. თუმცა, რატომღაც შერჩა ეს დასახელება. პირველი ორი ეტაპი შესაძლოა სწორედ იმის გამო შეიცვალა, რომ ზუსტად გააცნობიერა მუნიციპალიტეტმა, რომ წერტილოვანი ჩარევები კარგს არც მას მოუტანს და არც, თბილისს. ძველ თბილისში რამდენიმე ლაქა მიიღეს, რომელსაც არ იციან, რა უყონ. ეს არის იმ ორი ეტაპის სრულიად უაზრო შედეგი. ვინმეს თუ ჰგონია, რომ მერიამ ხელთ იგდო თბილისის უძვირფასესი მიწები, მინდა გითხრათ, რომ ცდებით. ეს მიწები მათ არაფერში სჭირდებათ და არ იციან, რა უყონ. მგონი, ისევ უტრიალდებიან დეველოპერებს, რომ იქნებ მათ მაინც მოიფიქრონ რამე.

რაც შეეხება გარანტიას, თუ რატომ არის ის საჭირო, მარტივად აგვისნით. თბილისში სამი საწარმო მუშაობს. მათი ჩათვლით, თბილისის მშენებლობა დასაქმებულთა 60%-ს იკავებს. თუ ამ სამ საწარმოს მოხსნით, ეს მაჩვენებელი 90%-მდე

გაიზრდება. თბილისში სხვა არაფერი მუშაობს. წარმოიდგინეთ, მთელი საჩხერე და ჭიათურა აქ არის. მათ დაუმატეთ 50-70 ათასი გამრავლებული 3,7 კოეფიციენტზე ჩემს დროს, პლუს 150 ათასი კაცი ელიავას ბაზრობიდან — ისინი, მერიასთან ლობუნებით, არ სჭირდებათ. ეს არის ყველა ქვეყანაში ყველაზე მძიმე სექტორი. არ შეიძლება მსოფლიოში დაიწყოს კრიზისი და ის, უპირველესად, სამშენებლო სექტორზე არ აისახოს. ჩერდება სამშენებლო სექტორი და ეკონომიკის აღდგენის შემდეგ უკანასკნელი, ისევ სამშენებლო სექტორი მოდის. ეს ეკონომიკური კანონზომიერებაა.

მოსახლეობის ჩართვას რაც შეეხება, აქ ორი ასპექტია. პირველი — ქართველი მოსახლეობა ძალიან დიდი ხანია აქტიურად არის ჩაბმული ამ პროცესში. აბა, მიშენებული ლოჯიები რა არის? უკვე რამდენიმე ათეული წელია მოსახლეობა გადაწყვეტილებას არჩიეტექტორების ნაცვლად იღებს. ეს, ხუმრობით, მაგრამ, სერიოზულ ზეგავლენას ახდენენ ქალაქის იერსახეზე. მეორე — რა ხდება საზღვარგარეთ. რამდენიმე ინსტიტუტი არსებობს, რომელიც არ აძლევს საშუალებას, რომ საზოგადოება განერიდოს ამ პროცესებს. მთელ მსოფლიოში ტარდება საერთაშორისო ან ადგილობრივი კონკურსები. ყველამ ერთად უნდა მივაღწიოთ იმას, რომ სახელმწიფო ვაიძულოთ, არ მიიღოს ფარული გადაწყვეტილებები. ვიცი, ხელისუფლება თავს იმართლებს კერძო საკუთრებაში არსებული მიწით. აბა, ერთ კვადრატულ კერძო მიწაზე, სადმე, პარიზში ან სხვაგან, ვინმემ რამე გააკეთოს!

ყველამ კარგად ვიცით, როგორ მოქმედებს ეს მექანიზმი საფრანგეთში. 1989 წელს, „გრანდ პროჟექტი“, საფრანგეთის რევოლუციის 200 წლისთავთან დაკავშირებით საერთაშორისო კონკურსები გამოაცხადა ბასტილიის ოპერის, ლა დე ფრანსის თაღის, ლა ვილეთის პარკის, არაბთა სამყაროს ინსტიტუტის, ეროვნული ბიბლიოთეკის, ეკონომიკისა და ფინანსთა სამინისტროს შენობების პროექტებზე. კონკურსში 1600-მდე ადამიანი მონაწილეობდა, მათ შორის, მაშინდელი საბჭოთა კავშირიდანაც. გადაწყვეტილების მისაღებად გენიალური მოდელი ჰქონდათ. ასეთ მნიშვნელოვან ადგილებში, ასეთ მნიშვნელოვან ობიექტებზე იკრიბებოდა არაჩვეულებრივი ხარისხის საერთაშორისო ჟიური კენძო ტანგეს, ფილიპ ჯონსონის, ჟან პრუს, პოლ ანდროს და სხვა შემადგენლობით. ეს იყო ნაღები საერთაშორისო არჩიეტექტურული და საერთოდ, საზოგადოებ-

რივი კულტურისა. ჟიურის 1600 პროექტიდან 6 უნდა ამოერჩია. მანამ კი, კომპეტენტურ კომისიას უნდა გაეცხრილა შემოსული პროექტები. ექვსი საუკეთესო პროექტიდან საუკეთესოს კი, უკვე, პრეზიდენტი ფრანსუა მიტერანი ირჩევდა. გარანტირებული იყო როგორც ხალხის წარმომადგენლობა, იმიტომ, რომ პრეზიდენტი ხალხის უმაღლესი ფიგურაა, ასევე, პროფესიული მხარე. ყველამ იცის, რომ არქიტექტურული თვალსაზრისით, შედარებით სუსტია ბასტილიის ოპერა, მასზე გამოითქვა კრიტიკა, ყველა დანარჩენი პროექტი კი, ძალიან მისაღები აღმოჩნდა პარიზისათვის.

მეორე მექანიზმია საზოგადოებრივი განხილვა, რომელიც დამოუკიდებელი უნდა იყოს მერიისგან და ინიშნება საზოგადოებისა და არქიტექტურული წრეებიდან. მაგალითად, ინგლისში, სადაც რამდენიმე წელი ვცხოვრობდი, საერთაშორისო კონკურსთან ერთად, ის, ნებისმიერი მნიშვნელოვანი პროექტის განხილვისას სავალდებულო წესია. თანამონაწილეობა ამ ორი მექანიზმით, რა თქმა უნდა, არ ამოიწურება, მაგრამ, მნიშვნელოვნად ფარავს შესაძლო ხარვეზებს და გადახვევებს, მათ შორის ხელისუფლებაში მოსული ნებისმიერი მთავრობის ცდუნებას, ჩაერიოს ამ პროცესში. წარმოიდგინეთ, რომ ამ ცდუნებებს სძლევს მექანიზმები, რომლებიც აქ, ჯერჯერობით, არ არის შექმნილი და მათი შექმნა უფრო ადვილია, ვიდრე ცალკეული ამქრებით ბრძოლა. ვხედავთ, რამდენად კეთილშობილურია მათი ბრძოლა და როგორ უჭირს ადამიანების ამ ჯგუფს, რომელიც უკვე რამდენიმე წელია, აქტიურად ცდილობს რაღაცის კეთებას. მოდით, მოვახერხოთ და ეს ორი მექანიზმი მაინც მივიყვანოთ საკანონმდებლო დონემდე. ვიცი, რომ ამაზე მუშაობა უკვე დაწყებულია და დარწმუნებული ვარ, რაღაც ნაბიჯი გადაიდგმება.

მინდა აღვნიშნო, რომ ხეების გადაბეღვა არა მხოლოდ საუკეთესოს, არამედ ცუდსაც გამოავლენს ხოლმე. ჭავჭავაძის პროსპექტი აღმაშენებლისგან განსხვავებით ჰომოგენური არ არის და სხვადასხვა დროს არის გაშენებული. როდესაც აკრიტიკებენ „პიესელის“ ავტორ გერმანელ არქიტექტორებს, რატომ ფიქრობენ, რომ მათი კვალიფიკაციაა დაბალი? დაბალი იყო სასტარტო წერტილი ამ პროსპექტისა, რომელმაც მათ არ მისცა ათვლის საშუალება, რაზე გაეკეთებინათ აქცენტი, რასთან ყოფილიყო შეთანადებული შენობა.

გია აბულაძე — ვიდრე, უშუალოდ დღევანდელ თემაზე ვისაუბრებდე, ბატონი ალექო მინდა ჩვენთან დავპატიჟო. თქვენ, ალბათ, კარგად იცნობთ „ძველი თბილისის ახალი ცხოვრების“ პროგრამას, მაგრამ, შევეცდებით მის ნიუანსებში უფრო კარგად გაგარკვეოთ და გაგიზიაროთ ჩვენი წუხილიც იმის გამო, თუ რა წავიდა კარგად და რა არ განვითარდა ისე, როგორც თავიდან იყო ჩაფიქრებული.

რაც შეეხება დისკუსიის თემას, დიალოგს, რომელიც უნდა არსებობდეს სამთავრობო სტრუქტურებს, პრაქტიკოსებს და საზოგადოებას შორის, მგონია, რომ ეს დემოკრატიის ერთ-ერთი გამოხატულებაა და დემოკრატია მართლაც ამ სფეროში ვერ განვითარდება. მთლიანად საზოგადოება იქნება დემოკრატიული, თუ, ყველა სფერო ერთიანად განვითარდა, მაშინ, რა თქმა უნდა, აქაც უფრო მეტად გაიხსნება ყველა კარი და უფრო მეტი დიალოგის საშუალება იქნება. მაგრამ, ჩემთვის დღეს ძალიან ძნელი წარმოსადგენია ქალაქგეგმარებით საკითხებში საზოგადოების მონაწილეობა. აღმაშენებლის გამზირზე ხეების გადაბეღვის საკითხი შეიძლება განიხილოს ფართო საზოგადოებამ. მაგრამ ეჭვი მეპარება, სწორი იყოს ისეთ ქალაქგეგმარებით გადაწყვეტილებებში საზოგადოების ჩარევა, როგორიცაა, ვთქვათ, ვერეს ხეობაში ახალი ტრასა. მგონია, რომ ის აუცილებლად უნდა გაეყვანათ, მაგრამ არა იმ კონცეფციით, როგორც ეს არის გაკეთებული.

გიორგი გვახარია — რადგან ამ საკითხებზე ხელისუფლება არ ელაპარაკება მოსახლეობას და არასამთავრობო ორგანიზაციებს, კარგია, რომ თქვენ, პრაქტიკოსი არქიტექტორები თანახმა ხართ ამ დიალოგზე. ახლა ალექოს მივცემ სიტყვას, როგორც ჩანს, სურს, ბატონო გიას უპასუხოთ. ამის შემდეგ კი, დარბაზს მოვუსმინოთ.

ალექსანდრე ელისაშვილი — ბატონო გია, სიამოვნებით ვიღებ თქვენს მოწვევას. უბრალოდ, საჯაროდ გთხოვთ, გააკეთოს თქვენმა კომპანიამ ღია პრეზენტაცია და დისკუსია იმ პროექტის ნაკლებ და ღირსებებზე. მე ამ კულტურაზე ვსაუბრობდი, როდესაც საზოგადოებას წინასწარ აცნობენ იმას, თუ რის გაკეთებას აპირებენ. მაგალითად, როდესაც თქვენი კომპანია ჩაერთო „ძველი თბილისის ახალი სიცოცხლის“ პირველ და მეორე ეტაპში, მაშინ რომ გეთქვათ საზოგადოებისთვის, რა არეალები გერგოთ, რას გეგმავდით და ა.შ.

გია აბულაძე — ბატონო ალექო, მოდით, ასეთი რამ გავაკეთოთ, ჯერ ჩვენ შევხედოთ სამუშაო გარემოში. ბატონ ლადოს და ნიკასაც ვთხოვ და მექანიზმი ჩამოვაცალიბოთ ამგვარი შეხვედრებისთვის. შემდეგ, ამის მიხედვით ვიმოქმედოთ. თუ, ამგვარი მექანიზმი არ იქნება, ძალიან გავგიჭირდება. გმადლობთ.

ლადო ვარდოსანიძე — რადგან მექანიზმებზე ჩამოვარდა საუბარი, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროში მუშავდება ახალი დოკუმენტი: სივრცითი დაგეგმარებისა და სამშენებლო საქმიანობის კოდექსი. მისი 24-ე მუხლი, რომელიც გულისხმობს სივრცითი დაგეგმარების მიზნების ფორმირების, დოკუმენტების, პროექტების შემუშავებისა და განხილვის პროცესის საჯაროობას, ძალიან მწირი და ნაკლებია. ამ ეტაპზე ავტორები აგროვებენ შენიშვნებს. შეიძლება ერთობლივი რეზოლუციის ან ცალკეული პიროვნებებისგან ან ორგანიზაციებისგან ინიციატივების გადაგზავნა.

დიმიტრი მოსიაშვილი, არქიტექტორი — საქართველოს დამოუკიდებლობის ბოლო ოცდაორი წლის განმავლობაში საქართველოში თავისუფალი ქალაქები არ ყოფილა. 90-იან, 2000 წლებში ყველაფერი გვექონდა, საკანონმდებლო ბაზაც, კონკურსების ჩატარების წესიც, მაგრამ, ხელისუფლებამ ეს არ გამოიყენა, ჩააქრო. საზოგადოებას საერთოდ დაგვავეიწყა მათი არსებობა. როდესაც ფორმალურად აქცევ ქვეყნის უმაღლეს კანონს, სხვა კანონებზე უკვე ლაპარაკიც ზედმეტია. თავის დროზე თვითმმართველობის მშენიერი კანონი მივიღეთ. ახლა ნახეთ რას ჰგავს. არა ვარ კრიტიკულად განწყობილი, მაგრამ, ფაქტის წინაშე ვდგები, როგორც პროფესიონალი. წელან ლაპარაკი იყო მშენებლობების გაჩერებაზე. იპოთეკური ბანკები სად არის? როგორ უნდა აშენოს ქვეყანამ, როდესაც იპოთეკა არა აქვს?

საზოგადოების ჩართულობა, ჩემი ღრმა რწმენით, არ ნიშნავს კონკრეტულ სახლზე ლაპარაკს. ხომ მიიღო, რომელიღაცა მოწვევის პარლამენტმა დადგენილება, რომ ქალაქს ჰქონოდა ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმა? რატომ არა აქვს? ვიცი, რომ დამუშავდა. მაშინ მერიაში ვმუშაობდი, ურბანიზაციის დეპარტამენტს ვხელმძღვანელობდი. მთავრობას არც კი განუხილავს. თურმე ის-

ტორიულ-კულტურულ საყრდენ გეგმაზე ძალიან მკვეთრად იყო გამოხატული ის ობიექტები, რომლებიც კანონთან შეუსაბამო იყო. მერიაში არასოდეს ჩატარებულა საზოგადოებრივი განხილვა. ეს არის ადმინისტრაციული განხილვა.

გიორგი გვახარია — როგორ წარმოგიდგენიათ საზოგადოებრივი განხილვა, მოდის ნებისმიერი ადამიანი, ვისაც აქვს ამის სურვილი? მაგალითად, ამ დარბაზში შეკრებილმა საზოგადოებამ რომ გადაწყვიტოს რომელიმე პროექტის განხილვა, რამდენად სერიოზული იქნება ეს?

დიმიტრი მოსიაშვილი — ჩემს ბავშვობაში ღია კონკურსი იყო გამოცხადებული ვახტანგ გორგასლის ძეგლზე. მამაჩემი ყოველდღე მატარებდა საგამოფენო დარბაზში. იყო ცალკე ჟურნალები, საზოგადოება თავის აზრს წერდა. ჟიურიმ ჯერ საზოგადოების აზრი განიხილა, შემდეგ უკვე კომისიის აზრი, მერე შეაჯამა და ისე მიანიჭა პროექტს პირველი პრემია. იმ ავადსახსენებელ კომუნისტურ პერიოდშიც კი იყო ეს პრაქტიკა დანერგილი. ყველამ საკუთარ თავში ჩავიხედოთ. ყველა, საზოგადოებაც და პროფესიონალებიც, მიგვაჩვიეს უკანონობას. ყველა მშენებლობა, რომელიც 2004 წლის მერე წარმოებს, გინდა ბათუმში, გინდა თბილისში, ქუთაისში თუ სიღნაღში, უკანონო მშენებლობაა. ერთი ნებართვა არ არის გაცემული მშენებლობაზე. დამკვეთი აღარ დარჩა არქიტექტორებს, ერთადერთი დამკვეთია ქვეყანაში.

ალექო ელისაშვილი — ვთქვი, რომ რადგან დისკუსიას არ ესწრებიან მერიის წარმომადგენლები, არქიტექტორებს და სამშენებლო კომპანიების წარმომადგენლებს მივმართავდი, რომ იქნება მათ მაინც მიეცათ მათთვის მაგალითი. საზოგადოების ჩართულობა ერთი საკითხია. ავიღოთ „იმელთან“ დაკავშირებული აქცია. პირველ აქციაზე, ძალიან ცოტა ხალხი იყო და აქციას ყურადღება არავინ მიაქცია. მეორე აქციაზე მეტი ხალხი მოვიდა და მას რეაქციაც მოჰყვა. საქმე ის არის, რომ ეს თემები პირდაპირ არის მიბმული პოლიტიკასთან და პოლიტიკურ ლიდერებთან. ყველამ ვიცით, რომ სააკაშვილის გარეშე თბილისში არცერთი კორპუსის ფერი არ ისაზღვრება. ამიტომ, მე და ჩემს მეგობრებს ზოგჯერ გვგონია,

რომ ჩვენი ორგანიზაციის საქმიანობა ჩიხშიც კი შედის. უკაკუნებ მერიის კარს და საერთოდ არ არის პასუხი. იმასაც მივეჩვიეთ, რომ ვწერთ „იმელზე“, გვპასუხობენ მირზა შაფზე, ვწერთ მირზა შაფზე, გვპასუხობენ სულ სხვა საკითხზე. რა თქმა უნდა, არის ინსტიტუციური და საკანონმდებლო პრობლემები. ოღონდ, ეს საკითხებიც პირდაპირ პოლიტიკასთან არის დაკავშირებული. ჩვენი ერთადერთი რესურსია აქციაზე ბევრი ხალხის მოსვლა. ასეთ დროს, გადაწყვეტილებებს ცვლიან ხოლმე. ასე მოხდა „იმელთან“ დაკავშირებით.

ირაკლი ლაშხია, ტექნიკური უნივერსიტეტის სტუდენტი — მერიამ, მგონი, ისე გააკეთა, რომ ამხანაგობები შექმნა ყველა უბანთან. კომპანიებთან აზრთა გაცვლა-გამოცვლას, ჩემი აზრით, აზრი არ ექნება. შეიძლება კომპანიამ თავისი მიმართულებით რამე გაითვალისწინოს, მაგრამ, ხელისუფლება მაინც იმას გააკეთებს, რისი გაკეთებაც უნდა.

ვახტანგ ნემსაძე, ტექნიკური უნივერსიტეტის სტუდენტი — ბატონ ლადოსთან მაქვს კითხვა. თუ გაქვთ ინფორმაცია იმის შესახებ, იგეგმება თუ არა ჩვენთან სამშენებლო კოდების დამკვიდრება?

ლადო ვარდოსანიძე — ვითარება ეკონომიკის სამინისტროში ბოლო თვეების განმავლობაში საგრძნობლად შეცვლილია, ყველაფერი ჩვენს ქვეყანაში პერსონიფიცირებულია. ეს უკავშირდება ახალი პიროვნების მოსვლას, რომელიც სათავეში ჩაუდგა ურბანიზაცია-მშენებლობის დეპარტამენტს. ევროკოდების საფუძველზე მუშავდება ქართული კანონმდებლობა. ერთ-ერთი შედეგია ის პროექტი, რომელზეც უკვე მოგახსენეთ.

ირაკლი ჟვანია, არქიტექტორი — მივესალმები ტფილისის ჰამექრის აქტიურობას, მიმაჩნია, რომ საზოგადოება მართლაც უფრო აქტიური უნდა იყოს. ქალაქი არ არის მხოლოდ ქალაქის თავის და რამდენიმე ადმინისტრაციული ხელმძღვანელის. ალბათ, უნდა განვსაზღვროთ რა შემთხვევებში უნდა ჩაერთოს საზოგადოება ქალაქის განვითარებაში. თუ ლაპარაკია „იმელის“ შენობის დანგ-

რევებზე, მირბა შაფის ქუჩაზე, რა თქმა უნდა, პროტესტი გამოხატულია და გვინდა, რომ ის გათვალისწინებული იყოს. მაგრამ, მეორე საკითხია, ვის უნდა ვკითხოთ, პროფესიონალებს თუ იმ უბნის მოსახლეობას, სადაც პროცესები მიმდინარეობს, თუ, მთლიანად ქალაქს? განსხვავებულ შედეგებს მივიღებთ. თუ ქალაქის საზოგადოებას ვკითხავთ, არა მგონია, ყველა ისეთი კომპეტენტური იყოს ურბანულ ან არქიტექტურულ საკითხებში, როგორც პროფესიონალები. როდესაც, ექიმი კონსილიუმს აწყობს, პროფესიონალ ექიმებს ვკითხება, როგორ მოიქცეს და არა, ოჯახის წევრებს. ასე რომ, აქ ზღვარია გასავლელი. ჩვენ, არქიტექტორებს არ მოგვწონს რიყებზე ფეხით გადასასვლელი ხიდი, მაგრამ ქალაქში რომ რეფერენდუმი ჩაატარო, დიდი საშიშროებაა, რომ უფრო მეტი დადებითი ხმა მიიღოს. ასევე ბევრისგან გამიგია, რომ ძალიან მოსწონს ბათუმის შერატონის შენობა.

გიორგი გვახარია — მგონი საქმეც სწორედ ის არის და იმისთვის შევიკრიბეთ დღეს აქ, რომ ის ბარიერი, რომელზეც ბრძანეთ, უნდა შემოკლდეს. ვიღაც უნდა იყოს დაინტერესებული, რომ შედგეს დიალოგი პროფესიონალ არქიტექტორებსა და ჩვეულებრივ მოსახლეობას შორის. იმის თქმას რა უნდოდა, რაც ბატონმა ლადომ თქვა ხეების მოჭრასთან დაკავშირებით? მართალი ბრძანეთ, რომ ხელისუფლებას ყოველთვის აწყობს პასიური მასა, რათა ხელში ჩაიგდოს ძალაუფლება, მაგრამ, ეს იმას ხომ არ ნიშნავს, რომ შევურიგდეთ ასეთ მდგომარეობას.

დავით გოგიშვილი, გეოგრაფი, ტფილისის პამქრის წევრი — ნებისმიერ პროცესში არის ორი პრობლემატური მხარე. თბილისის შემთხვევაში მოქალაქეთა ჩართულობა. ერთია მერია, რომელსაც, რა თქმა უნდა, არ აწყობს, რომ იყვნენ აქტიური მოქალაქეები, რომლებიც რაღაც პროექტებზე კრიტიკულ შეკითხვებს დასვამენ. მეორეა — მოქალაქეები, მათ შორის დევლოპერები, მშენებლები. ჩემი აზრით, პრობლემა ამ მხარეში უფროა, რადგან, ვიდრე უფრო აქტიურად არ მოვითხოვთ ცვლილებებს, არაფერი შეიცვლება.

„სთეიქ ჰოლდერი“ არის მერიაც, მოქალაქეც, და ის ადამიანიც, რომელიც ჩართულია ამ პროცესის განხორციელებაში და ვისაც გაცილებით მეტი წონა აქვს. მათი დუმილი ხშირად მერიის გადაწყვეტილების გამართლებაა. თუ გავიხსენებთ

ვერეს ხეობას, სხვა პროექტებს, რომლებსაც დღეს ვაფასებთ, როგორც წარუმატებელს, მე მგონი, კარგი იქნებოდა თუ იმ სფეროში პროფესიონალი ადამიანები მშენებლობის დაწყებამდე ამოიღებდნენ ხმას. მათ სიტყვას უფრო მეტი გავლენა ექნებოდა, ვიდრე ჩემსას ან ჩემი მეგობრებისას.

ასევე, სამწუხაროა ის, რომ მოქალაქეთა დიდ ნაწილს ქალაქი მართო ძველი ქალაქი ჰგონია. ვერეს ხეობამ კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ მოქალაქეები პრობლემას ძველი თბილისის გარეთ მწვავე თვალთ არ უყურებენ. ჩემი აზრით, ის პრობლემებიც მნიშვნელოვანია, რაც ძველი უბნის გარეთ არსებობს.

თამუნა გუგუშვილი, ორჰუსის ცენტრი — მონაწილეობის საშუალებებზე მიწოდდა ძალიან მოკლედ მეთქვა. მნიშვნელოვან პროექტებში, ჩვენი კანონმდებლობითაც, სავალდებულოა მოქალაქეების მონაწილეობა. ეს არის მშენებლობის ან გარემოსდაცვითი ნებართვა. როგორ ხორციელდება, ეს სხვა თემაა, მაგრამ მონაწილეობის მექანიზმი არსებობს. შეიძლება ყველა მოჭრილ ხეზე ან აშენებულ სახლზე ეს ვერ მოხერხდეს, მაგრამ თუ იქნება ქალაქის განვითარების გეგმა ან უფრო ლოკალური ადგილების განვითარების გეგმა, შესაძლებელია ძალიან ბევრი საშუალების გამოყენება, მათ შორის, კითხვარების დაგზავნა და კომენტარების მიღება. ამას თვითონ პროფესიონალებიც გააკეთებენ. მეურ კომენტარები განხილული და სათანადოდ გათვალისწინებული უნდა იყოს. ეს დამატებითი ინფორმაცია იქნება გადაწყვეტილებების მიმღები პირებისთვისაც. ამ მექანიზმს მსოფლიოს ბევრი ქვეყანა იყენებს.

გარდა ამისა, ახლახან, ეუთოს გარემოს და უსაფრთხოების ინიციატივისა და გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამის მიერ განხორციელებული პროექტის ფარგლებში მომზადდა თბილისის გარემოს შეფასება. ეს არის გარემოს ინტეგრირებულ შეფასებაზე დაფუძნებული დოკუმენტი, რომელიც სპეციალურადაა შექმნილი გადაწყვეტილებების მიმღები პირებისთვის. ეს მიდგომა ითვალისწინებს არა მხოლოდ გარემოს მდგომარეობის აღწერას, არამედ აღწერს იმ გლობალურ მიზნებსაც, რომელმაც მიგვიყვანა ამა თუ იმ შედეგამდე. საუბარია იმაზეც, თუ როგორ აისახება ეს ადამიანების ჯანმრთელობაზე. აქვეა რეკომენდაციები ხელისუფლებისთვის და სიტუაციის განვითარების შესაძლო სცენარები.

გიორგი ბერიძე, არქიტექტორი — რამდენიმე პროექტი იქნა დასახელებული უარყოფით კონტექსტში. მათგან ორი ჩემია. მაინტერესებს, ბატონო ალექო, ჩვენ უნდა გადავაკეთოთ ეს პროექტები ისე, როგორც თქვენ მიგაჩნიათ საჭიროდ თუ მოგიყვებოდა, რა არის ამ პროექტებში მთავარი და რა მეორეხარისხოვანი? ყველა არქიტექტორი მეორის ანტაგონისტია თავისი ბუნებით. წარმოუდგენელია ერთმა არქიტექტორმა მეორეს ყური ათხოვოს და მისი რჩევით რამე შეცვალოს. საჯარო განხილვები იყო, პირადად მე ჩავატარე. რიყის უბნის რეკონსტრუქციის კონკურსი პირადად ჩემი ჩატარებულია. პირველად ქართული ხუროთმოძღვრების ისტორიაში გამოვეცით ალბომი, მაშინ კომპიუტერები არ არსებობდა და ქსეროასლების გაკეთება მოგვიწია. ეს კარგა ხნის წინ იყო. რამდენიმე ალბომი მაქვს და თუ, დაგაინტერესებთ, შემოიძლია გაჩუქოთ კიდევ. თუ არ გვდები, 31 პროექტი იყო, მათგან ერთი უკიდურესი — არქიტექტორი გვთავაზობდა ბაღის გაშენებას. ადრე გახსოვთ, იქ რა უბანი იყო. ბატონმა შოთა ყავლაშვილმა ისარგებლა წყალდიდობით, რომელმაც წალეკა ეს უბანი და სულ დაანგრის ის ქუჩები. ძალიან ლამაზი უბანი იყო. იმის თქმა მინდა, რომ არქიტექტორობა ძალიან რთული პროფესიაა. აქ სტუდენტები არიან. მათ უნდა იცოდნენ, რომ წლების შემდეგ შეიძლება არქიტექტურული თვალსაზრისით ურთიერთსაწინააღმდეგო პოზიციებზე აღმოჩნდნენ. ბატონო გიორგი, თქვენ როგორ ფიქრობთ, რომელიმე რეჟისორი დაუგდებს ყურს მეორეს, რომელიც ეტყვის, რომ ასე კი არა, ისე უნდა გადაიღოს? ეს შემოქმედებაა.

პრობლემა ის არის, რომ ყველაფერი, რაც შენდება, არ არის არქიტექტურული ნაწარმოები. ჩვეულებრივი ხიდი არქიტექტურულ ნაწარმოებად არ ჩაითვლება. მაგრამ გვაქვს ისეთი ხიდებიც, რომლებიც ასეთებად ჩაითვლება. ის, რომ ძველი თბილისის ღირსშესანიშნავი არქიტექტურაა, ამაზე ზუსტად ასი წლის წინ, 1911 წელს დავით კაკაბაძე წერდა. მის ჩანაწერებში წერია, რომ ამ შენობებს ალბათ ვერ შევინარჩუნებთ და აღრიცხული და ასახული მაინც უნდა იყოსო. ჩვენ, ეს ჩანახატები შევისწავლეთ და შევიტანეთ მირზა შაფის პროექტში. შევიტანეთ შენობები, რომლებიც უკვე აღარ არის. მათი სტრუქტურა ჩვენთვის უცნობია, მათ მხოლოდ მხატვრის მიერ დანახული თვალით ვიცნობთ. შევიტანეთ ისეთი შენობებიც, რომლებიც ამჟამად ძალიან ავარიულ მდგომარეობაშია. მირზა შაფის პროექტზე მუშაობისას ასეთი კონცეფცია შევიმუშავეთ, რომ შესახედად ყოფილიყო აბსოლუტურად იდენტური

ძველი თბილისისა. ძალიან ძნელია, როცა აკეთებ დეკორაციას, რომლის უკანაც არის სრულიად თანამედროვე ურბანული სტრუქტურა. ასეთი შინაარსის იყო ეს პროექტი. როდესაც ეს პროექტი პირველად წარმოვადგინეთ საბჭოზე, რომელშიც ბატონი გიაც ბრძანდებოდა, ყველას ძალიან მოეწონა და საბჭოს ერთ-ერთმა წევრმა გვითხრა, რომ ეს პროექტი რომ მას გაეკეთებინა, აქ კი არ მოიტანდა, პირდაპირ პრეზიდენტთან წაიღებდა. რომ გამოვედით, დამკვეთს მივეცით ჩვენი ციფრული მასალა. წაუღეს პრეზიდენტს და აჩვენეს. რაღაც ხნის შემდეგ დაგვიბარეს და გვკითხეს, რატომ არ გვქონდა შადრევანი. იყო პროექტზე ერთი ადგილი, სადაც შესაძლებელი იყო შადრევნის გაკეთება, მაგრამ, ჩვენ იქ ყვავილნარი გავაკეთეთ. დაუჩინებთ გვთხოვეს, შადრევანი გავგეკეთებინა. სხვა ადგილას გავაკეთეთ და იქ ისე დავტოვეთ, როგორც იყო. ამის მერე მოხდა საშინელება. მე მაშინ, ჩემი პირადი ბარათი გადმოგვცით, შევთანხმდით, რომ ჩემთან უნდა მოსულიყავით, მაგრამ, არ მოსულხართ. ამიტომაც ვერ გაიგეთ ეს ისტორია. მოხდა ასეთი რამ, რაღაც მანქანებით მოხდა შეთანხმება ხელისუფლებასა და დამკვეთს შორის და ერთად დაანგრიეს კლდე. როდესაც საბჭოს სხდომებზე დავდიოდი, მესმოდა ფრაზები, რომ იქ შესანიშნავი შენობებია და მათი აღება არ შეიძლება. ამ დროს ისიც ვიცოდი, რომ ეს შენობები უკვე აღარ არსებობდა, მაგრამ, საბჭოს წევრებს ამის შესახებ ინფორმაცია არ ჰქონიათ, არც იქ ყოფილან ბოლო ერთი-ორი კვირის განმავლობაში. ჩვენთან რომ ბრძანდებოდით, სწორედ იმ დილით წავიდნენ პირველად სანახავად და ამან მოახდინა შოკი. დამკვეთმა თვითნებურად, არქიტექტორების დაუკითხავად, უკანონოდ დაანგრია კლდე. ქალაქის რეაქცია სამართლიანი იყო. ყოველივე ამას, დაემატა დამკვეთის კატეგორიული მოთხოვნა მოცულობის გაზრდის შესახებ. თუ, ჩვენ ვეუბნებოდით, რომ პირობითად, არის 16 კვადრატული მეტრი, ისინი მოითხოვდნენ 40-ს. მოცულობის გაზრდასთან ერთად ყველაფერი ფუჭდება. ამ მოჯადოებულ წრეში ძალიან ძნელია, არქიტექტორების გამტყუნება, მით უფრო, თუ არ იქნა განხილული ყველა დეტალი.

დავით გოგიშვილი, გეოგრაფი, ტფილისის ჰამქრის წევრი — ისეთი ისტორია, როგორიც ახლა მირბა შაფის ქუჩასთან დაკავშირებით მოვისმინეთ, ცოტა ადრე რომ მოგვესმინა, შეიძლება მოვლენები სხვაგვარად განვითარებულიყო.

ნიკა შავიშვილი — მეც მქონდა სწორედ მირზა შაფთან დაკავშირებით დამკვეთთან ურთიერთობა და მინდა დავადასტურო ბატონ გიორგი ბერიძის განცხადება იმის შესახებ, რომ არქიტექტორებს თანხმობა კლდის მოჭრაზე არ გაუციათ. სრულიად არაადეკვატურ პიროვნებათა ჯგუფი, როგორც ჩანს, მოქმედებდა იმ პრინციპით, რომ ყველაფრის გაკეთება შეეძლოთ.

რაც შეეხება ბატონი დავითის შენიშვნას, რატომ ადრე არ გავაკეთეთ ამის შესახებ განცხადება. თქვენ წარმოდგენაც კი არ გაქვთ იმის შესახებ, 2008-10 წლებში როგორი შებოჭილი იყო არქიტექტორების შესაძლებლობები. მე მოწმე და მონაწილეც ვარ იმისა, რაც ხდებოდა ამ კონკრეტულ უბანთან დაკავშირებით. მოთხოვნა იყო, რომ სასწრაფოდ, უკითხავად, დაუწერლად უნდა დანგრეულიყო და აშენებულიყო ეს უბანი. ეს ყველაფერი ხდებოდა ადამიანური, ნორმატიული, ურბანული, ისტორიულ-კულტურული კანონების და წესების დარღვევით.

ითქვა, რომ კანონმდებლობა გვაქვს. მთავარია, შესრულდეს ის, რაც დიდი ხანია ჩამოყალიბებულია. აქ ხელისუფლების ნების გადატეხაზეა ლაპარაკი.

ალექსანდრე ელისაშვილი — ვმსჯელობთ მირზა შაფის ქუჩაზე. მაშინ, როცა უკვე სამსჯელო აღარაფერია. კლდე მოჭრილია, ისტორიულად ჩამოყალიბებული ქუჩა განჯის გზაზე, სეიდაბადში, ქალაქის შემოსასვლელში, სადაც იყო მძიმე დღეში მყოფი, მაგრამ ისტორიული შენობები, აღარ არსებობს. მსჯელობას და დისკუსიას ფასი აქვს მაშინ, ვიდრე გადაწყვეტილებას მიიღებენ. ჩვენი ორგანიზაციის მიზანია, ოდესმე ისეთ ქალაქში ვიცხოვრებდით, რომ ქალაქის ხელმძღვანელი იქნება თუ დეველოპერი, პატივს სცემდეს ქალაქს და მის მოქალაქეს და განსაკუთრებით, ქალაქის ისტორიულ ნაწილში, წინასწარ, ვიდრე ბულდოზერებს აამუშავებდეს, პროექტის დამტკიცებამდე, აუხსნის რის გაკეთებას აპირებს. აქ დაისვა შეკითხვა, ხალხს უნდა ვკითხოთ თუ პროფესიონალებს. კანონი უნდა არეგულირებდეს, სად პროფესიონალს დავეკითხოთ და სად მოსახლეობას. ჩვენ იმან აღგვაშფოთა, რომ რამდენიმე ღამეში ბულდოზერებით მოსპეს ქუჩა, მითუმეტეს, 16 ნომერი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი იყო, სისხლის სამართლის დანაშაულად ითვლებოდა მისი დაზიანებაც კი, არათუ განადგურება. დღეს,

იქ, აღარაფერია დარჩენილი. საქმე პროკურატურაში გვაქვს შეტანილი. ვინც ეს გააკეთა, პასუხი ხომ უნდა აგოს?!

ახლა მაინც მინდა გთხოვოთ დეველოპერებს, როდესაც ხედავთ, რომ ისტორიულ უბანში, მაგალითად, პურის მოედანზე არ შეიძლება რვასართულიანი კორპუსის დადგმა, გვეცით პატივი და მაგალითი გვაჩვენეთ. ის კი, რაც მირბა შაფის ქუჩაზე მოხდა, ერთდროულად უკანონობა, უპასუხისმგებლობა და ბარბაროსობაც არის.

მაჰმადიანი მესხების რეპატრაციის საკითხები

მომხსენებლები:

ირაკლი კოკია

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს ლტოლვილთა და რეპატრაციის სამმართველოს უფროსი;

ემილ ადელხანოვი

ამნესტი ინტერნეიშნალის წევრი;

ჯანა სომერლუნდი

უმცირესობის საკითხთა ევროპული ცენტრის საერთაშორისო პროექტის მენეჯერი;

გია თარხან-მოურავი

საზოგადოებრივი პოლიტიკის ინსტიტუტის თანადირექტორი.

მოდერატორი:

მარინე ელბაქიძე

2 ნოემბერი, 2011 წ.

მარინე ელბაქიძე — ვფიქრობ, საკითხი, რომელზეც დღეს ვისაუბრებთ, ღირებული და აქტუალურია და მრავალი მხარე აქვს. ამ დარბაზში, ალბათ, ძირითადად ის ადამიანები არიან შეკრებილები, ვინც კარგად იცის მესხების რეპატრაციასთან დაკავშირებული ისტორია. ამ თემაზე ბევრს აღარ ვისაუბრებ, ვფიქრობ უკეთესი იქნება, თუ სიტყვას ჩვენს მომხსენებლებს გადავცემ.

ირაკლი კოკია — როგორც მოგეხსენებათ, 1999 წელს ავიღეთ ვალდებულება მაჰმადიანი მესხების რეპატრაციის შესახებ, ხოლო 2007 წელს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „რეპატრაციის შესახებ“. აპლიკაციების მიღების ვადა თავიდან განსაზღვრული იყო 2009 წლამდე, მაგრამ მან ორჯერ გადაიწია და 2010 წლის ბოლომდე განისაზღვრა. ამ დროიდან შეწყდა აპლიკაციების მიღება. მსურველს სამი წლის ვადა ჰქონდა მოსაფიქრებლად, გადაწყვეტილების მისაღებად და საბუთების შესაგროვებლად. ამ ხნის განმავლობაში შეეძლოთ მიემართათ თხოვნით საქართველოს ხელისუფლებისთვის რეპატრიანტის სტატუსის მინიჭების შესახებ. გარდა ამისა, კანონში რამდენჯერმე შევიდა ცვლილება. მათ შეუმსუბუქდათ აპლიკაციის მიმართვის წესი.

აპლიკაციები დაყოფილია სამ ჯგუფად. პირველ ჯგუფს მივაკუთვნებ უხარვეზო აპლიკაციებს და ასეთი, 75 იყო. ყველა ასეთი აპლიკაციის წარმომდგენ პირს უკვე მიენიჭა სტატუსი. შვილებთან ერთად 105 ადამიანი გამოდის. მეორე კატეგორიაში არიან ისინი, ვისაც ყველა დოკუმენტი სრულად აქვს წარმოდგენილი, მაგრამ, ვერ წარმოადგინეს გადასახლების დამადასტურებელი საბუთი. ჩვენ გავითვალისწინეთ ეს მდგომარეობა, ვიცით, რომ მათი გადასახლებიდან ძალიან დიდი დროა გასული. შეიძლება არქივებიდან მოძიება, მაგრამ, ბევრი უკვე აღარ ცხოვრობს იქ, სადაც თავიდან გადასახლეს. ძალიან ცოტა ადამიანს თუ შეუნარჩუნდა ეს დოკუმენტი. საქართველოში შეიქმნა რეპატრაციის საბჭო, რომელიც დაკომპლექტებულია სხვადასხვა სამინისტროების მინისტრების მოადგილეებით და სწორედ ეს საბჭო უწევს კოორდინაციას ამ პროცესს. საბჭოს გადაწყვეტილებით შეიქმნა უხუცესთა საბჭო, რომელიც შედგება სამი მესხი უხუცესისაგან. მათ ეთხოვათ გადასახლების ფაქტების დადასტურება. მათ ვაძლევთ იმ პირების სიას, რომლებმაც ვერ წარმოადგინეს გადასახლების მოწმობა და ისინი თავიანთი წყაროებით გვიდასტურებენ,

გადასახლებულები არიან ისინი, თუ არა. მათი თანხმობა მიიღება როგორც გადასახლების დამადასტურებელი დოკუმენტი და თუ, რაიმე სხვა შემთხვევით ფაქტორი არ არსებობს, ამ პირებს რეპარტიანტის სტატუსი მიენიჭებათ. მესამე კატეგორიაში არიან ისინი, ვისაც აპლიკაციები ხარვეზებით აქვთ წარმოდგენილი, ან, რომელიმე დოკუმენტი აკლიათ, ან, ანკეტა აქვთ არასწორად შემოტანილი. ამ შემთხვევაში ისინი წლის ბოლომდე მიიღებენ შეტყობინებას და ოთხთვიანი ვადა მიეცემათ ხარვეზების გამოსასწორებლად და საბუთების ხელახლა შემოსატანად.

მამუკა ყუფარაძე, სტუდია „რე“ — თქვენ თქვით, რომ პირველ კატეგორიაში 75 კაცი იყო. მეორე და მესამე კატეგორიაში შეგიძლიათ გვითხრათ, რამდენი ადამიანი მოხვდა?

ირაკლი კოკია — სულ მოგვმართა 5841 პიროვნებამ. თუ, მათ შვილებსაც ვიგულისხმებთ, სულ 9 ათასამდე კაცი გამოდის.

მამუკა ყუფარაძე — მათგან რამდენმა ადამიანმა ვერ წარმოადგინა გადასახლების დამადასტურებელი დოკუმენტი?

ირაკლი კოკია — ზუსტი პასუხის გაცემა გამიჭირდება, დაახლოებით 2100-მდე იყო ისეთი, ვისაც, ყველა დოკუმენტი წესრიგში ჰქონდა, გარდა, გადასახლების დამადასტურებელი დოკუმენტისა.

მამუკა ყუფარაძე — უხუცესთა საბჭო რა წყაროებს ეყრდნობა?

ირაკლი კოკია — მესხთა სამოგადოებაში ყველა ერთმანეთს იცნობს. ძალიან შეკრული სამოგადოებაა. ჩვენ ვაძლევთ მათ იმის საშუალებას, რომ, თუ, არ იცნობენ ამ ადამიანებს, სხვებს დაუკავშირდნენ და მათგან გაიგონ მათი კოორდინატები.

მამუკა ყუფარაძე — მიუხედავად იმისა, რომ ერთმანეთს იცნობენ, 75 კაცზე მეტის იდენტიფიცირება ვერ მოხერხდა?

ირაკლი კოკაია — არა, თქვენ ვერ გამიგეთ. 75 ადამიანს უხარვეზოდ ჰქონდა წარმოდგენილი დოკუმენტი. და ჰქონდათ გადასახლების დამადასტურებელი დოკუმენტიც. მათი საქმე უკვე განიხილეს და ყველას მიენიჭა სტატუსი. 2100 ადამიანს ყველა დოკუმენტი წესრიგში აქვს და მხოლოდ, გადასახლების დამადასტურებელ მოწმობას არ ფლობს. მხოლოდ ასეთი ადამიანების გადასახლების დადასტურებაში ვთხოვთ უხუცესებს დახმარებას. სიმართლე გითხრათ, ჩვენთვის მნიშვნელობა არც აქვს, ამას როგორ მოახერხებენ, მთავარია, დაგვიდასტურონ, რომ ამა თუ იმ პიროვნების წინაპარი მართლაც გადასახლებული იყო.

უხუცესთა საბჭო დიდი ხანია არ არის, რაც შეიქმნა. მათ უკვე გადავეცით სია და როგორც კი დაგვიდასტურებენ მზაობას, მაშინვე შევიკრიბებით. იმედი მაქვს, ამ სიიდან უმეტესობაზე დადებით პასუხს მივიღებთ.

ჯანა სომერლუნდი — ჩემი გამოსვლა მცირე განმარტებით მინდა დავიწყო. მიუხედავად იმისა, რომ აქ წერია „მაჰმადიანი მესხების რეპატრიაციის საკითხები“, მინდა მოგახსენოთ, რომ როგორც კანონს, რომლის მიხედვითაც მიმდინარეობს რეპატრიაციის პროცესი, ასევე, ჩვენს პროექტსაც, რომელიც ევროკავშირის მიერ ფინანსდება და ხორციელდება ორგანიზაციასთან „მოძრაობა შიშხილის წინააღმდეგ“ და „ალპე“ ფონდთან ერთად, ჰქვია, „1940-იან წლებში საქართველოდან დეპორტირებული მოსახლეობის და მათი პირდაპირი შთამომავლების რეპატრიაციის ხელშეწყობა“. ეს ჯგუფი მოიცავს არა მარტო მესხებს, ასევე ჰემშინებს, ყარაფაფახებს, ქურთებს, იმ უმცირესობებს, რომლებიც 1944 წელს საქართველოდან იძულებით გადასახლეს.

ჩვენს პროგრამას სამი ძირითადი კომპონენტი აქვს. პირველი კომპონენტი გულისხმობს საქართველოს მთავრობის მხარდაჭერას რეპატრიაციის პროცესში. ამაში შედის ტექნიკური დახმარება და ექსპერტიზის გაწევა სხვადასხვა უმცირესობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე. გვაქვს განათლების კომპონენტი, რომელიც ითვისებს საჯარო ლექციებს და სემინარებს საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში. ასევე გვაქვს ყურადღების ამაღლების კომპონენტი, რომელზეც ჩვენთან ერთად მუშაობს „ალპე“. ასევე დაგეგმილი გვაქვს რამდენიმე კულტურული ღონისძიება, ფესტივალი თუ გამოფენა. მთავარი ჩვენს საქმიანობაში

მაინც კვლევაა. ერთ-ერთი მთავარი პუბლიკაცია უკვე გამოიცა. ეს არის წიგნი — „მესხები: გზა შინისაკენ“. თქვენ შეგიძლიათ გაეცნოთ ამ წიგნს. მასში აღწერილია დეპორტაციის ისტორია, უმცირესობების კულტურა, ძირითადი აქცენტი გაკეთებულია მესხებზე, იმიტომ, რომ ყველანი, ვინც კი შემოიტანა განაცხადი რეპატრიაციაზე, იყვნენ მესხები ან, მათი წარმომადგენლები.

ემილ ადელხანოვი — მსურდა ადამიანის უფლებებზე და „რეპატრიაციის შესახებ“ კანონის ნაგლოვანებზე მესაუბრა. ეს კანონი, სულ ცოტა, ექვს საკამათო პუნქტს შეიცავს. კანონი, „გამარტივებული წესით მოქალაქეობის მინიჭების შესახებ“, ასევე, შეიცავს საკამათო პუნქტებს. მაგრამ, ახლა, როდესაც ისინი უკვე მიღებულია, შესაძლოა, აღარც ჰქონდეს აზრი მათ კრიტიკას, უკეთესი იქნება აუდიტორიის ყურადღება უფრო აქტუალური საკითხებისკენ მივმართოთ.

მარინა ელბაქიძე — იქნებ მაინც მიგეთითებინათ, რომელ პუნქტებს მიიჩნევთ საკამათოდ.

ემილ ადელხანოვი — ეს ეხება წარმოსადგენი საბუთების რაოდენობას, ბიომეტრიულ ფოტოსურათს. წარმოიდგინეთ იმ ადამიანის მდგომარეობა, რომელიც რაიონული ცენტრიდან ასი კილომეტრის დაშორებით ცხოვრობს. პრობლემებს ქმნის ენის ფაქტორიც. საბუთები ქართულ ან ინგლისურ ენაზე უნდა იყოს წარმოდგენილი. როგორც წესი, მათ არცერთი იციან და არც, მეორე. მიეთითებათ, თუ რა ვადაში უნდა წარმოადგინონ საბუთები, მაგრამ, არაფერია ნათქვამი მათი განხილვის ვადაზე, ამიტომ არ იციან, როდის ეტყვიან პასუხს. იქ არის კიდევ ასეთი პუნქტი, საჭიროების შემთხვევაში კომისიას შეუძლია დამატებითი ცნობების მოთხოვნა. ამაში რა იგულისხმება, განმარტებული არ არის. მნიშვნელოვანია ისიც, რომ კომისიის მიერ მიღებული დადგენილების გასაჩივრება შეუძლებელია.

რაც შეეხება კანონს „გამარტივებული წესით მოქალაქეობის მინიჭების შესახებ“, ნახსენებია გადაწყვეტილების „გონივრულ ვადაში“ მიღება. რა იგულისხმება ამ სიტყვებში, რამდენიმე დღე, რამდენიმე კვირა, თვე თუ წელი?

კანონები უკვე მიღებულია და უკვე დაწყებულია განაცხადების მიღებაც. ამიტომ, ახლა, სხვა პრობლემებზე შევაჩერებ თქვენს ყურადღებას. მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს კანონი „რეპარტიაციის შესახებ“, ბევრი თვითღინებით არჩევს საქართველოში დაბრუნებას. ეს იმას ნიშნავს, რომ მათ ან არ იციან, რა წერია ამ კანონში, ან ის რაც წერია, მათთვის მიუღებელია. თვითღინებით დაბრუნებას კი სხვადასხვა კოლიზია მოჰყვება. ორ წელზე მეტია, საზღვარზე აკავებენ ადამიანებს, და ხშირად ისე, რომ არც უხსნიან მიზეზს, უკან აბრუნებენ. არის სხვა პრობლემაც, დაბრუნებულმა პირებმა ყოველ სამ თვეში ერთხელ უნდა განაახლონ ქვეყანაში ცხოვრების უფლების დამადასტურებელი მოწმობა. იყო ასეთი შემთხვევა, როდესაც 70 წლის მოხუცი საბუთის გადაუვადებლად წაივდა ამერბაიჯანში რალაც საქმეების მოსაგვარებლად, უკან აღარ შემოუშვეს და ექვსი თუ შვიდი თვეა, ცდილობს დაბრუნებას.

არის უფრო მძიმე შემთხვევებიც. მაგალითად, ერთ ადამიანს საბარგო ავტომანქანით ბარგი გადმოჰქონდა. საზღვარზე გააჩერეს და უთხრეს, რომ ნარკოტიკები გადმოჰქონდა. სამი საათი მიმდინარეობდა ჩხრეკა. შემდეგ ბოდიში მოუხადეს და უთხრეს, რომ ნარკოტიკები ვერ აღმოაჩინეს და სადილზე დაპატიჟეს. იმ საწყალს კი ეგონა, რომ ეს ქრთამზე გადაკრული სიტყვები იყო. ამოიღო ფული და აძლევს ამ ხალხს. ეს საქციელი კი უკვე მართლაც გააფორმეს როგორც ქრთამის მიცემა, იქვე შეადგინეს უწყისი და უთხრეს, რომ თუ ხელს მოაწერდა, გაუშვებდნენ, თუ არ მოაწერდა, დაიჭერდნენ. მოაწერა ხელი და ხუთი წლით დააპატიმრეს. ქრთამის შეთავაზება იყო ერთადერთი, რაშიც ამ ადამიანს ბრალი ედებოდა. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ადგილობრივი ხელისუფლება ქმნის პირობებს საიმი-სოდ, რომ ჩამომსვლელთა რიცხვი რაც შეიძლება ნაკლები იყოს.

ეს მოტივაცია უდევს საფუძვლად ბარბაქაძის ცნობილ საქმესაც. ბარბაქაძე რეპარტიანტთა დახმარების ფონდის თავმჯდომარე იყო. ახალციხეში სამი სახლი იყიდა. ბრალად წაუყენეს ის, რომ დამალა გადახდილი თანხის რეალური ოდენობა. ასევე წაუყენა ბრალად ის, რომ თითქოს ვიღაც ქალისგან დაბალ ფასად შეისყიდა ბინა, სანაცვლოდ კი რუსეთში სამუშაოდ წასვლაში თუ, რუსეთის მოქალაქეობის მიღებაში დახმარებას შეპირდა და არ შეუსრულა. საბოლოოდ 11 წელი შეუფარდეს. მანვე უნდა გადაიხადოს დაახლოებით 30 ათასი დოლარიც.

ეს საქმეც, ჩემი აზრით, იმას ემსახურება, რომ ამ ადამიანებს ჩამოსვლის ხალისი დაეკარგოთ. ყველაფერი იმაზე მიუთითებს, რომ ხელისუფლებას არ სურს მათი მიღება.

გია თარხან-მოურავი — როგორც ჩანს, მართლაც არის სახელმწიფოს მხრიდან ნაკლები სურვილი, რომ რეალურად განხორციელდეს რეპატრაცია. დასაწყისში ითქვა კიდევ, რომ ეს საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებაა. ჩვენ რეპატრაციას როგორც ვალდებულებას, ისე ვუყურებთ და არა, როგორც საქართველოს შინაგან საქმეს და მორალურ იმპერატივს. ყველაზე ღრმა პრობლემა სწორედ ის არის, რომ ეს სხვების მიერ თავსმოხვეულ პროცესად განიხილება.

მეორე საინტერესო მომენტი კანონის ნაკლოვანებები. ეს იმასთან არის დაკავშირებული, რომ კანონპროექტი, რომელმაც ჟენევაში გაიარა ექსპერტიზა, უარყოფილ იქნა და მის ნაცვლად ერთ ღამეში დაწერილი სულ სხვა კანონპროექტი მიიღეს. მაგრამ ვეთანხმები ბატონ ემილს, ამაზე ლაპარაკს აზრი აღარ აქვს. მოდი იმაზე ვიფიქროთ, რომ თუ მისი გაუმჯობესება აღარ შეგვიძლია, მის შესრულებაზე და თავად რეპატრაციის პროცესის მიმდინარეობაზე გავამახვილოთ ყურადღება.

მნიშვნელოვანია, დავინახოთ რამდენიმე პრობლემა. დღეს საუბარი იყო რეგისტრაციაზე, საბუთების მიღების პროცედურებზე, მაგრამ, ეს არ არის მთავარი პრობლემა. საბუთები, ასე თუ ისე, მოგროვდება, მაგრამ, სხვა პრობლემები რჩება. ერთ-ერთი პრობლემა უკავშირდება ილუზიას, რომ თუ მაქსიმალურად შევეშლით ამ ადამიანებს ხელს ჩამოსვლაში, ან არ მივცემთ ქონების ჩამოტანის შესაძლებლობას, გავურთულებთ პროცედურებს, ამით საქართველოს პრობლემას გადავჭრით. ეს ჩემი აზრით ილუზიაა. სინამდვილეში ამით პრობლემებს ვიქმნით. რადგან დემოკრატიულობის პრეტენზია, რომელიც საქართველოს 4-5 წლის წინ ჰქონდა, ისედაც შელახულია და კიდევ უფრო მეტ კრიტიკას მოვისმენთ. მეორე მხრივ, არ დაგავიწყდეთ, რომ 400 ათასი ადამიანიდან სულ 5 ათასს აქვს განაცხადი შემოტანილი საქართველოში დაბრუნებაზე. რა ფაქტორები უნდა იყოს ისეთი, რომ ასე ზღუდავდეს მათ ჩამოსვლას? თუმცა, ალბათ, ბევრს უკვე აღარც უნდა ჩა-

მოსვლა, მაინც ძალიან მცირე მეჩვენება განაცხადების რიცხვი. ამას ხელს უწყობს როგორც კანონის და პროცედურების სირთულე, ისე, ბევრი სხვა მომენტი. მივაქციოთ ყურადღება იმასაც, რომ თითქმის ყველა განაცხადი აზერბაიჯანიდან არის. ეს იმაზე მიუთითებს, რომ სხვაგან ინფორმაცია არ ყოფილა სათანადოდ მიწოდებული, ან დიდი ბარიერები იყო საბუთების შემოტანისას. რადგან, ძნელი დასაჯერებელია, რომ აზერბაიჯანში მცხოვრები მესხები ასე მონდომებულები არიან. დაბრუნდნენ საქართველოში და სხვაგან მცხოვრებნი — არა.

პრობლემას ქმნის ისიც, რომ თუ შევზღუდეთ და მართლაც მცირე რაოდენობა მივიღეთ, და ის ფანჯარა, რომელიც იყო გახსნილი, დაიხურა, არ ნიშნავს, რომ პრობლემა მოიხსნება. იმიტომ, რომ ის 400 ათასი იქ მაინც რჩება და უკმაყოფილებაც დარჩება. ადრე თუ გვიან, ის, ისევ ჩვენს საწინააღმდეგოდ მობრუნდება.

პრობლემად მიიჩნია ისიც, რომ თითქმის არაფერს ვაკეთებთ ორი მთავარი მიმართულებით. თუ რეპატრაცია იწყება, მას სჭირდება როგორც თავად მოსახლეობის, ისე, ჩამომსვლელთა მომზადება. ამ მიმართულებით სახელმწიფო ძალიან ცოტას აკეთებს, საერთაშორისო ორგანიზაციები ცდილობენ რაღაცის გაკეთებას, მაგრამ, მათი შესაძლებლობებიც შეზღუდულია. ზოგიერთი მიმართულებით უკვე შეიკვეცა კიდეც დაფინანსება. ძირითადად, ეს ევროკომისიის დაფინანსება და აქაც, სრულყოფილი დაფინანსება შეუძლებელია.

არის რამდენიმე მომენტი, რომელსაც საქართველო მწვავედ განიცდის. დაბრუნდებიან თუ არა მესხები სამცხე-ჯავახეთში. თუ არ შეუქმენი მოტივაცია, რომ სამცხე-ჯავახეთში არ დაბრუნდნენ, მაშინ სხვა მექანიზმი არა გვაქვს იმისათვის, რომ სიტუაცია გავაკონტროლოთ. ხელის შეშლა შეიძლება მხოლოდ კანონის დარღვევით, რეგისტრაციაზე უარის თქმით. ან, შეიძლება ხელი შევუშალოთ ქონების ჩამოტანაში. ეს ხალხი თავისი ქონებით მოდის. თუ ის ქონებაც არ ჩამოვატანინეთ, ცხადია, პრობლემა მხოლოდ გაიზრდება.

ბოლო თვეებში ხშირი კონტაქტი მექონდა სტუდენტებთან. გარდა ამისა, ქალბატონმა ჯანამაც ისაუბრა ჩატარებულ სოციოლოგიურ კვლევებზე, საზოგადოებამ თითქმის არაფერი იცის იმ პრობლემებზე, რაც რეპატრაციას მოჰყვება. მართალია, 5 ათასი კაცის ჩამოსვლა არ არის მასობრივი, მაგრამ, მაინც. საზოგადოებამ უნდა იცოდეს, უკავშირდება თუ არა ეს პროცესი რისკებს, რას აკეთებს ხელისუფ-

ლება მათ შესარბილებლად და ზოგადად, რა პოლიტიკაა ამ სფეროში. სამწუხაროდ, საზოგადოება ამ თემებთან დაკავშირებით ნაკლებად ინფორმირებულია.

ჯანა სომერლუნდი — ამ კანონზე საუბრისას უნდა გავითვალისწინოთ, რომ იგი, საქართველოს სახელმწიფოსთვის ფინანსურ ვალდებულებას არ ითვალისწინებს. რაც, ჩვენი აზრით, არის ერთ-ერთი ძირითადი პრობლემა. არის კიდევ სხვა პრობლემაც, რომელიც ეხება მომავალი რეპარტიანტების ინტეგრაციას. იმიტომ, რომ არც ეს საკითხია კანონმდებლობაში გათვალისწინებული.

ირაკლი კოკაია — რამდენიმე საკითხზე მსურს კომენტარის გაკეთება. საუბარი იყო მოთხოვნილი დოკუმენტების რაოდენობაზე. როდესაც ქვეყანა იღებს გადაწყვეტილებას, მოახდინოს რეპარტირება საბჭოთა კავშირიდან 1944 წელს გასახლებული ოჯახისა, არ უნდა იყოს გასაკვირი ამ ადამიანებისათვის დაბადების მოწმობის და პასპორტის მოთხოვნა. არც ის უნდა იყოს პრობლემა, სამი წლის განმავლობაში თავი მოუყარო ამ დოკუმენტებს, თუ, ნამდვილად გინდა ქვეყანაში დაბრუნება. არანაკლები დოკუმენტების შეგროვება გვიწევს საელჩოში წარსადგენად, როდესაც საზღვარგარეთ მივდივართ.

ამ კანონის ავტორი არ გახლავართ, მხოლოდ აღვასრულებ მას. რაც შეეხება ვადების საკითხს, ვინც თავის დროზე წერდა ამ კანონს, ალბათ, იფიქრა, რომ განხილვის ვადები რომ ჩაეწერა, ბევრი რეპარტიანტის სტატუსის მაძიებელი უკვე განხილვის პროცესში ამოვარდებოდა და ეს რაოდენობა იქნებოდა არა 5841, არამედ 75. შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას გასაუბრების მექანიზმი. იმ შემთხვევაში, თუ, დავუშვათ სამინისტროს საბუთების მიხედვით გაუჭირდება ნორმალურად პირის საქმის შესწავლა, იმისთვის, რომ პირს შეცდომით უმიზეზოდ უარი არ უთხრას რეპარტიანტის სტატუსის მინიჭებაზე, არსებობს გასაუბრების მექანიზმიც.

რაც შეეხება თვითნებურ დაბრუნებას, სიმართლე გითხრათ, მიკვირს, იმიტომ რომ ამ შემთხვევაში მათი დაბრუნება ხორციელდება არა „რეპარტიაციის შესახებ“ კანონის, არამედ „უცხოელთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონით, სადაც არის გარკვეული მოთხოვნები. გამონაკლისს იმ შემთხვევისათვის, როდესაც ადამიანი წინა ყოფნის დროს დაარღვია კანონი, ის

არ ითვალისწინებს. ამ ადამიანმა კანონი დაარღვია და მნიშვნელობა არა აქვს, ის მესხია თუ, არა. წინააღმდეგ შემთხვევაში თავად კანონში უნდა შევიტანოთ ცვლილება. რამდენიმე წლის წინ ჩამოვიდა ათეულობით ოჯახი, რომელმაც შეასრულა „უცხოელთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“ კანონის მოთხოვნები, იყიდა სახლი და ორმაგი მოქალაქეობაც მიიღო. ასეთი ოცი თუ ოცდახუთი ოჯახი ცხოვრობს სამცხე-ჯავახეთში.

ბარბაქაძის საქმეს კარგად არ ვიცნობ და სამწუხაროდ გამიჭირდება კომენტარის გაკეთება. რაც შეეხება ტვირთის შემოწმებას, მაპატიეთ, მაგრამ, ტვირთს უცხოეთიდან შემოსულ ყველა პირს უმოწმებენ. საბოლოოდ, გამოატანეს ტვირთი?

ემილ ადელხანოვი — უნდა ითქვას, რომ ყველა ლეიბი დაუჭრეს და საბოლოოდ, ტვირთი მხოლოდ რამდენიმე თვის შემდეგ დაუბრუნეს პატრონს. მაგრამ მისი გამოყენება უკვე შეუძლებელი იყო, რადგან, ამდენი ხნის განმავლობაში ისეთ ადგილას ჰქონდათ მოთავსებული, სადაც წყალი ჩამოდიოდა.

ეკა ფირცხალავა, საზოგადოებრივი პოლიტიკის ინსტიტუტის მკვლევარი — მესმის რა ნაკლოვანებებსაც შეიცავს კანონი „რეპარტიაციის შესახებ“, მაგრამ, ის უფრო მაინტერესებს, რას აკეთებს ჩვენი სახელმწიფო რეპარტიანტებისთვის, რა პოლიტიკა აქვს მათ მიმართ, არის თუ არა რაიმე პროგრამა შემუშავებული მათი ადაპტაციისათვის. თავად ვმონაწილეობდი ერთ-ერთ ასეთ პროექტში. 2004 წელს ორი თვე ვცხოვრობდი ნასაკირალში მესხებთან ერთად. ეს ის ხალხია, რომელიც მეტ-ნაკლებად ადაპტირებულია გარემოსთან, ვიდრე, ვთქვათ, იანეთში მცხოვრები მოსახლეობა. ეს ადამიანები 70-იანი წლებიდან ცხოვრობენ საქართველოში. მათთან შეხვედრის შემდეგ მიხვდებით, რომ არც ისე ადვილია ამდენი წლის მერე უკან დაბრუნება და ყველაფრის თავიდან დაწყება.

ირაკლი კოკია — კანონზე დავამატებ. ის, როგორც წესი, მუშაობს, ან არ მუშაობს. სულ 5841 ადამიანმა შემოიტანა აპლიკაცია ყველა ქვეყნიდან, სადაც მესხები არიან ჩასახლებულები. ამერბაიჯანიდან მეტი შემოვიდა, მაგრამ, ამას

თავისი ახსნა აქვს. აზერბაიჯანში მცხოვრები მესხების უმეტესობა უზბეკეთიდან დევნილია. მათ აქ დაბრუნების მეტი მოტივაცია ჰქონდათ. თურქეთიდან და ამერიკის შეერთებული შტატებიდანაც გვაქვს აბლიკაცია. ეს იმას ნიშნავს, რომ კანონმა იმუშავა.

რაც შეეხება ინტეგრაციის პროგრამას, ამ თემაზე მუშაობს საბჭო, რომელმაც დისკუსიის დასაწყისში მოგახსენეთ. ყველა სამინისტროს სფეროს მიხედვით აქვს აღებული ვალდებულება. ვფიქრობ, მალე ეს პროგრამაც იქნება.

ჯანა სომერლუნდი — თქვენ ნასაკირალი ახსენეთ, ჩვენი ინფორმაციით, ინტეგრაციის პროგრამა არც მანდ ყოფილა. ეს ხალხი თვითინტეგრირებულია და, სხვათა შორის, ამის საუკეთესო მაგალითია. თუმცა, უკეთესი იქნებოდა, ვინმეს დახმარება გაეწია.

გიორგი კლდიაშვილი, ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტის დირექტორი — ბატონ ირაკლისთან მექნება კითხვა. როგორც აღნიშნეთ, მტკიცებულების ვალდებულება იმ პიროვნებების წარმომადგენლობის სინამდვილის შესახებ საქართველოს მხარეს ეკისრება.

ირაკლი კოკაია — იმის გამო, რომ ადამიანმა ვერ მოახერხა გადასახლების დოკუმენტის წარმოდგენა, საქმეს არ ვბლოკავთ და უხუცესებს ვთხოვთ მათი გადასახლების ფაქტის დადასტურებას. მათ პასუხს დოკუმენტად მივიღებთ და ამ ხალხის საქმეს განვიხილავთ.

გიორგი კლდიაშვილი — გასაგებია, თუ შემოსულია განცხადება, მას ნებისმიერ შემთხვევაში განიხილავთ. მინდა შეგახსენოთ ერთი ფაქტი, რომელიც გამოქვეყნდა საქართველოს ერთ-ერთი აღმასრულებელი ორგანოს ვებგვერდზე. ეს არის საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივი, სადაც იყო გამოქვეყნებული გადასახლებული მესხების სია დასახლებული პუნქტების მიხედვით. ეს იყო ნაწილობრივი სია. ანუ, საქართველოს არქივებში, როგორც ჩანს, ინახება ეს ინფორმაცია და მოიპოვება სიები. აქედან გამომდინარე, ძალიან კარგი, თუ

საქართველოს მთავრობა მუშაობს უხუცესებთან, მაგრამ რატომ არ აზუსტებთ ადგილობრივ დონეზე ლოკალურ თუ ცენტრალურ არქივებში?

ირაკლი კოკაია — არ მითქვამს, რომ ამას არ ვაკეთებთ. თუმცა, ჩვენთან სიების სულ 5%-ია შემორჩენილი. საქმეებს შესასწავლად ვაგზავნით შინაგან საქმეთა სამინისტროში და ისინი იკვლევენ.

გიორგი კლდიაშვილი — ვერ დაგეთანხმებით, იმიტომ რომ დეტალური სიებია. მე თავად მინახავს.

მერაბ ბასილაია, ფონდი „ალპე“ — მთავარი პრობლემა ის არის, რომ არ გვაქვს ინფორმაცია ამ ხალხის შესახებ. ფაქტობრივად ვერ აეწყო კვალიფიციური ხაზი, რომელიც მოგვცემდა საშუალებას, ზუსტად გვცოდნოდა, რას ფიქრობს ეს ხალხი და როგორია მათი განწყობა და მოლოდინები. ჩვენს წარმოდგენებს მხოლოდ რამდენიმე პიროვნების მონათხრობზე, იმ შწირ კონტაქტზე ვაგებთ, რომელიც აქვთ პროექტის მონაწილეებს. ჩნდება კითხვა, რატომ არ შედის სახელმწიფო კონტაქტში? აქ აზერბაიჯანზეა ლაპარაკი, სადაც ძალიან სპეციფიკური დამოკიდებულებაა შეხვედრების ორგანიზებასთან დაკავშირებით. არ არის ადვილი, წახვიდე და მოაწყო დიდი შეხვედრა თემთან. იმიტომ, ბევრი კითხვა გაგვიჩნდება, მაგრამ, მათზე პასუხს ვერ მივიღებთ. იმიტომ, რომ თუ გულწრფელები ვიქნებით, ჩვენ, პროექტის მონაწილეებს კვალიფიციური წარმოდგენა ამ ადამიანების რეალურ განწყობილებებზე არა გვაქვს.

პროექტის ფარგლებში კვლევა საქართველოში ჩატარდა. იქ ასეთი კვლევა არ ჩატარებულა და ძნელად წარმომიდგენია, რომ ჩატარდეს. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ ბევრი გაუგებრობა სწორედ ინფორმაციის ნაკლებობის გამო ხდება.

რაც შეეხება ბარბაქაძის საქმეს, საზიზღრობა მოხდა. მაგრამ, ამ საქმეს პოლიტიკური და ეთნიკური საფუძველი არ ჰქონია. იმ მეტაქვემ საერთოდ არ იცოდა, ვისთან ჰქონდა საქმე. მისთვის ეს იყო აზერბაიჯანიდან მომავალი ადამიანი. ვიზიარებ ბატონი ემილის თვალსაზრისს, რომ შესაძლებელი იყო ცოტა უფრო ჰუმანური მოპყრობა, მაგრამ, იურიდიული თვალსაზრისით ყველაფერი გამართულია.

ამ კაცს საზღვრის გადმოკვეთა ქრთამის მიუცემლად უბრალოდ ვერ წარმოედგინა. სამწუხაროდ, ეს მოხდება და ამაზე უნდა ვიფიქროთ. როდესაც მოდიან სხვა რეალობაში მცხოვრები ადამიანები, ჩვენს საბაჟოზე რა მოხდება, არ ვიცით. უნდა ჩავატაროთ ტრენინგები. ვერავინ უბრძანებს მეზაჟეს, ქრთამის მიცემის შემთხვევაში რეაგირება არ მოახდინოს.

მიხეილ მირზიაშვილი, კრიზისების მართვის ინიციატივა, პროექტების მენეჯერი — ქალბატონმა ჯანამ თქვა, რომ პროექტის ფარგლებში ისინი მესხების საქმეებთან ერთად თარაქამების, ჰემშინების და ყარაფაფახების საქმეებსაც განიხილავენ. საქართველოს მიერ მიღებული კანონი ამ ხალხს არ ყოფს. თქვენ პრაქტიკაში შეხვდით დაყოფას თუ რატომ ახსენეთ ჯგუფები ცალ-ცალკე?

ჯანა სომერლუნდი — კანონი რომ იწერებოდა, იქ იგულისხმებოდა ყველა ჯგუფი, არა მარტო მესხები. ჩვენი პროექტის სახელწოდება ასევე არის „დეპორტირებული მოსახლეობის რეპატრაციის მხარდაჭერა“. აქვე მინდა შევნიშნო, რომ პროექტში არ ვხმარობთ სიტყვას „მაჰმადიანი“. ჩვენ ვამბობთ „დეპორტირებულ მოსახლეობას“ და არ ვახდენთ მარკირებას. როგორც ბატონმა გიამ აღნიშნა, ეს არის საქართველოს მორალური იმპერატივი, რომ მოხდეს ამ ხალხის რეპატრაცია.

მამუკა ყუფარაძე — კითხვა მაქვს ბატონ ემილთან და ბატონ გიასთან. თუ მიგაჩნიათ, რომ კანონი არ არის სრულყოფილი და მის შეცვლაზე ახლა გვიანია საუბარი, თუ, სახელმწიფო კომისია ხარვეზებით მუშაობს, როგორც ირკვევა, 5 ათასი განაცხადიდან მხოლოდ 75 დაკმაყოფილდა, და ის უხუცესთა საბჭოც ვერ იძლევა ჯერჯერობით იმ რეზულტატს, რა ვალდებულებებიც აქვს აღებული, თუ, ხელოვნურადაც ექმნება საქართველოში დაბრუნების მოსურნე ადამიანებს პრობლემები, რატომ არ გადაიჭრება საბოლოოდ ეს პრობლემა? ბატონმა გიამ თქვა, რომ ამ საკითხების მოუგვარებლობით პრობლემა არ გადაიჭრება, და მომავალში ის სხვა სახით მოუბრუნდება საქართველოს. მაინტერესებს, რა პრობლემები შეიძლება კიდევ შეგვექმნეს.

ემილ ადელხანოვი — რამდენიმე ასეული ათასი ადამიანი კვლავაც რჩება საქართველოს ფარგლებს გარეთ. ბუნებრივია, ისინი ყურადღებით ადევნებენ თვალს მათ, ვინც დაბრუნებას შეეცადა. ისინი ალბათ ელიან, რომ საქართველო კიდევ ერთ კანონს მიიღებს, რადგან მიაჩნიათ, რომ არ შეიძლება რეპატრაცია მხოლოდ ამით შემოიფარგლოს. როგორია ჩვენი ხელისუფლების გეგმები, ფიქრობს თუ არა ის, რომ რეპატრაცია ამით შემოიფარგლება? ვფიქრობ, ეს არც მათთვის არის ცნობილი.

მეორე საკითხია ის, რომ როდესაც ჩამოსულებს არ ხვდებათ შესაბამისი პირობები, წარმოიქმნება უთანხმოება ადგილობრივ მოსახლეობასთან. სწორედ სოციალური პრობლემები ხდება უთანხმოებების მიზეზი.

მესამე საკითხია ის, რომ შევპირდით ბევრის გაკეთებას, მაგრამ გავაკეთეთ ცოტა და ცუდად. სახელმწიფოს ვგულისხმობ.

გია თარხან-მოურავი — ინტერესი დამოკიდებულია იმ პირობებზე, რომლის მიხედვითაც ადამიანს შეუძლია ჩამოსვლა. ჩამოსვლის ინტერესი კი არ დაეკარგათ, ბევრს დაეკარგა ამ პირობებში ჩამოსვლის ინტერესი. ეს არის სწორედ იმის მიზეზი, რომ, როგორც ემილმაც თქვა, ცდილობენ ამ კანონის გვერდის ავლით ჩამოსვლას. ამის შემდეგ ეს შემთხვევები კიდევ უფრო გამრავლდება, იმიტომ, რომ კანონმა დახურა ფანჯარა და საბუთების მიღება შეწყდა.

მეორე მომენტი საქართველოს იმიჯი. დღეს უკვე ვახსენეთ ვალდებულება, რომელიც საქართველოს აქვს აღებული ამ ადამიანების დაბრუნების შესახებ. თუ, 400 ათასი ადამიანი განაგრძობს თავის აქტიურ პრობაგანდას და კამპანიას დაბრუნებისა, საერთაშორისო ორგანიზაციები კვლავ დაინტერესდებიან ამ საკითხით.

და მესამე — არ დაგავიწყდეთ, რომ საქართველო ჩართულია საერთაშორისო სამართლებრივ სისტემაში. არ არის გამორიცხული, საქმეები საერთაშორისო სამართლებრივ ადოქრას და საქართველო კვლავ წამგებიან სიტუაციაში აღმოჩნდეს. როგორც ეს ამას წინათ მოხდა, როდესაც აღმოჩნდა, რომ რეპრესირებულთა რეაბილიტაციის კანონი კი მივიღეთ, მაგრამ არ მიგვიღია კომპენსაციის შესახებ საკანონმდებლო აქტები. ასე რომ, რაღაც რისკები იქნება. არ ვამბობ, რომ ეს აუცილებლად მოხდება, მაგრამ არის რისკი და ის შეფასებული უნდა იყოს.

ჯანა სომერლუნდი — ითქვა, რომ დაბრუნების მსურველთა 97% აზერბაიჯან-ნიდან არის. მესხების უმეტესობა ცხოვრობს ყირგიზეთში, ყაზახეთში, თურქეთში. როგორც ჩვენთვის ცნობილია, მათ არ ჰქონდათ ინფორმაცია ამ კანონის შესახებ. ძნელია იმის თქმა, ზუსტად რამდენ ადამიანს უნდა დაბრუნება. როგორც ვაკვირდებით, ტენდენცია, რომელიც გამოიხატა მესხებში, ასეთია, უფროს თაობას უფრო სურს საქართველოში ჩამოსვლა, ვიდრე ახალგაზრდობას, რომელსაც თავისი ცხოვრება ამ ქვეყნებში უკვე აწყობილი აქვს.

რაც შეეხება დამატებით სიებს, როგორც ვიცი, რუსეთიდან შემოვიდა სიები, სადაც მარტო სახელები იყო მითითებული.

ირაკლი კოკაია — მართალია, რუსეთიდან შემოვიდა რამდენიმე ათასი აპლიკაცია, მაგრამ ძნელია, მათ აპლიკაცია უწოდო. ეს უფრო იყო სია. მეორედაც შემოიტანეს, მაგრამ იგივე, და ისევ უარი ვთქვით მის მიღებაზე. თუმცა, რუსეთიდან გვაქვს რამდენიმე ათეული სწორად შევსებული აპლიკაციაც.

ბესლან კუმბა, რადიო „თავისუფლება“ — რუსეთში კრასნოდარის მხარეში, ვოლგოგრადისა და როსტოვის ოლქში ამ ადამიანებთან მივიდნენ არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები და გამოკითხვა ჩატარეს, ჩაიწერეს კიდევ, ვინ იყო საქართველოში დაბრუნების მომხრე. ახლა ის ხალხი ზის და იცდის, რა პასუხს მიიღებს საქართველოს ხელისუფლებისგან. მიეცევა მათ ყურადღება?

ირაკლი კოკაია — 31 დეკემბერს ორგანიზაცია „ვათანის“ წარმომადგენლები მივიდნენ ჩვენს საელჩოში, მიიტანეს რამდენიმე ყუთი, დატოვეს და წავიდნენ. ამ დოკუმენტების გაცნობის შემდეგ შიგნით აღმოჩნდა ანკეტის ფორმა, რომელიც მთავრობის მიერ იყო დამტკიცებული და შიგნით რამდენიმე ველი იყო გამოყოფილი. კითხვებზე იყო პასუხი გასაცემი. ეწერა მხოლოდ სახელი და გვარი და მეტი არაფერი.

მამუკა ყუფარაძე — გვჯერა, რომ ცუდად შევსებული ჩამოიტანეს, მაგრამ თავად ამ ფაქტს როგორ ახსნით, ინფორმაცია არ ჰქონდათ, რა უნდა წარმოედგინათ, თუ ისეთი გაუნათლებელი ხალხია, რომ ანკეტის წაკითხვა გაუჭირდათ?

ირაკლი კოკაია — ეს ალბათ იყო იმ ორგანიზაციის ბრალიც, რომელიც გამოკითხვას ატარებდა და გარკვეულწილად ინფორმაციის ნაკლებობითაც აიხსნება. თუმცა, ინფორმაცია რუსეთსა და აზერბაიჯანში თავად „ვათანმა“ გაავრცელა. ვერ ვიტყვი, რომ ინფორმაცია საერთოდ არ ჰქონიათ, იმიტომ, რომ 2007 წელს რამდენიმე ადამიანი იყო ჩამოსული კრასნოდარის მხარიდან და მათ რუსულ ენაზე თარგმნილი კანონი ჰქონდათ თან. ფორმები ასევე იყო ნათარგმნი რუსულ, ინგლისურ და თურქულ ენებზე. მათ შეეძლოთ, ფორმა რა ენაზეც სურდათ, იმ ენაზე შეევსოთ, მაგრამ შემდეგ უნდა ეთარგმნათ და დაემტკიცებინათ.

ბესლან კუმბა — რატომ არ გადამოწმეთ ის სიები? ან, ახლა რატომ აღარ აძლევთ ამ ადამიანებს ანკეტის ისე შევსების საშუალებას, როგორც საჭიროა?

ირაკლი კოკაია — რა უნდა გადაემოწმებინა სახელმწიფოს, სახელი და გვარები? სახელით და გვარით ძალიან გაჭირდება ადამიანების მოძებნა. მისამართიც კი არ არის მითითებული.

სერგეი რუმიანცევი, აზერბაიჯანის მეცნიერებათა აკადემია — ჩემთვის გაუგებარია, რატომ არ შეიძლება ჩასვლა აზერბაიჯანში მყოფ მესხებთან და ინფორმაციის მოძიება? რა გიშლით ხელს? ერთია, რომ არ გაგიკეთებიათ, თორემ, ამაში სირთულეს ვერ ვხედავ.

დიდი პატივისცემით ვეკიდებით საქართველოში კორუფციასთან ბრძოლას, მაგრამ, არ უნდა დავავიწყდეთ, რომ რამდენიმე წლის წინ ეს თემა საქართველოსთვისაც ძალიან მტკივნეული იყო. წარმოიდგინეთ, აზერბაიჯანის საზღვრის გადაკვეთაც შეიძლება ქრთამის მიუცემლად. დღევანდელი დისკუსია ისეთ შთაბეჭდილებას მიქმნის, რომ კანონი ცუდად მუშაობს. ალბათ, რაღაც არის შესაცვლელი.

ილჰამ აბასოვი, აზერბაიჯანის მეცნიერებათა აკადემია, სოციოლოგი — შარშან ვალეში აზერბაიჯანიდან დაბრუნებულ „თურქ მესხებს“ ვესაუბრე. უფროსი თაობა პენსიას აზერბაიჯანში იღებს. მათ ჩაწერის პრობლემა აქვთ, ამიტომ

პრობლემები აქვთ ბავშვების სკოლაში ტარებასთან დაკავშირებითაც. იძულებული არიან, როგორც უცხოელებმა, თანხა გადაიხადონ ბავშვების სკოლაში ტარებისთვის. საზღვრის გადმოკვეთასთან დაკავშირებით იგივეს ვიტყვი, აზერბაიჯანის საზღვრის გადაკვეთისას ეს პრობლემა არ დგას.

მაია ჩხენკელი, ფონდი „მოდრობა შიმშილის წინააღმდეგ“ — ჩვენი ფონდი უშუალოდ ახორციელებს პროგრამას, რომელიც მოიცავს როგორც ინტეგრაციის კომპონენტს, საქართველოში უკვე მცხოვრები რეპარტირებული მოსახლეობის მხარდასაჭერად, ისე აზერბაიჯანში ინფორმაციულ და იურიდიულ უზრუნველყოფას მათ უფლებებზე რეპარტიაციის პროცესში, საქართველოს მოქალაქეობის მიღებასთან დაკავშირებით.

მინდა დაგარწმუნოთ, რომ აზერბაიჯანში ჩვენი ოფისის მეშვეობით რეპარტიაციის პროცესთან დაკავშირებით საკმაოდ ფართომასშტაბიანი ინფორმაციული კამპანია ხორციელდება. მოვიცავთ გადასახლებული მოსახლეობის თითქმის ყველა თემს. პარალელურად, ასევე მიმდინარეობს იურიდიული კონსულტაციები უშუალოდ პროცესთან დაკავშირებით. მათ მიეწოდებათ ინფორმაცია რეპარტიაციის პროცესის თანმდევი უფლებებისა და საქართველოს მოქალაქეობის მიღებასთან დაკავშირებული პროცედურების შესახებ.

რაც შეეხება უშუალოდ ინტეგრაციას, საქართველოში ხორციელდება მთელი რიგი აქტივობები მცირე ბიზნესის, თემის განვითარებისა და პროფესიული განათლების მიმართულებით. ჩვენი პროექტის ფარგლებში, თუკი, იმ 75 რეპარტიანტიდან რომელიმე გამოთქვამს სურვილს და მიიღებს გადაწყვეტილებას, რომ გახდეს საქართველოს მოქალაქე, ამავე პროგრამის ფარგლებში მათაც დავეხმარებით ინტეგრირებაში. ხოლო, რაც შეეხება, მათი არჩევანის უფლებას, პროგრამის ფარგლებში გვაქვს ასევე ერთი ძალიან საინტერესო კომპონენტი, რომელიც მიზნად ისახავს ამ მოსახლეობის საქართველოში ჩამოყვანას იმ მიზნით, რომ მათ რეალურად ნახონ, რისი შესაძლებლობა ექნებათ საქართველოში. წინათვე მიგვჩვენებდა ერთ-ერთი ასეთი ვიზიტი, რომელიც შეთანხმებული და კოორდინირებული იყო საქართველოს ხელისუფლებასთან, მათ შორის ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროსთან. აზერბაიჯანიდან, რეპარტიანტობის

მსურველი 75 ადამიანამდე ჩამოვიყვანეთ და ვაჩვენეთ ის ადგილები, სადაც მათი თანამოქალაქეები ცხოვრობენ ამჟამად, მათ შორის, დასავლეთ საქართველოში და ახალციხეში, რომელიც განსაკუთრებულად არის მათი ინტერესის საგანი. ძალიან ემოციური ვიზიტი იყო, თუმცაღა, იყო გარკვეული სახის ინციდენტებიც. მათ ნახეს ადგილობრივი მოსახლეობის მხრიდან როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი დამოკიდებულება. ამ ვიზიტების მეშვეობით მათ ეძლევათ ძალიან კარგი საშუალება, მიიღონ გადაწყვეტილება, ამ პირობებში, რომელსაც ახლა, ამ ეტაპზე ყველა ერთად ვთავაზობთ მათ, ენდომებათ თუ არა აქ ჩამოსვლა და ცხოვრება.

ბესლან კმუზა — მაინტერესებს, რამდენ ადამიანს მიენიჭა ორმაგი მოქალაქეობა. რა მექანიზმებით შეიქმნა უხუცესთა საბჭო, რა კანონმდებლობის საფუძველზე?

ირაკლი კოკაია — ზუსტი ციფრის დასახელება გამიჭირდება, რამდენიმე ათეულია. ამ ადამიანებმა ორმაგი მოქალაქეობა მიიღეს „საქართველოს ორმაგი მოქალაქეობის შესახებ“ ორგანული კანონის შესაბამისად და არა, გამარტივებული წესით. ისინი საქართველოში ჩამოვიდნენ, როგორც უცხო ქვეყნის მოქალაქეები, „უცხოელთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით. მცირე კომენტარს გვაკეთებ, აქ გაისმა ფრაზა ფანჯრების დახურვის შესახებ. ფანჯრები კი არ იხურება, „რეპატრაციის შესახებ“ კანონით არ შეუძლიათ ჩამოსვლა. „უცხოელთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“ კანონით შეუძლიათ ჩამოსვლა, ისევე, როგორც უკვე ჩამოვიდა რამდენიმე ათეული მესხი ოჯახი. ეს იმ შემთხვევაში, თუ ვერ მოახერხეს საბუთების შემოტანა.

უხუცესთა საბჭო ლტოლვილთა და განსახლების მინისტრის ბრძანებით შეიქმნა და დამტკიცდა მათი მუშაობის წესი. დადასტურება აუცილებელი არ არის სამივე უხუცესის მიერ. თუ, ერთ-ერთი მაინც დაადასტურებს, რომ ესა თუ ის პიროვნება მართლაც არის გადასახლებულის შთამომავალი, დაიწერება სპეციალური ოქმი, ამისი ფორმატიც დამტკიცებულია, შემოიღია მოგაწოდოთ. ეს უკვე საკმარისი იქნება იმისათვის, რომ ამ პიროვნებისთვის სტატუსის მინიჭების საკითხი განიხილოს სამინისტრომ.

ემილ ადელხანოვი — როდესაც ქრთამზე მოვისმინე, რომ ეს დანაშაულია და ა.შ., იცით რას ამბობს წესიერი ადამიანი, როდესაც ქრთამს სთავაზობენ? — ეს დანაშაულია, ახლავე შეინახე ფული. მეტი არაფერი.

გია თარხან-მოურავი — ორი წლის განმავლობაში კანონი, არა მგონია, შეიცვალოს. ამიტომ, მეტი ფიქრია საჭირო იმაზე, როგორ განხორციელდეს ინტეგრაცია. ამისთვის, საჭიროა გრძელვადიანი სახელმწიფო პროგრამა და თანამშრომლობა როგორც ხელისუფლების, ისე არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენელთა მხრიდან.

დაისვა შეკითხვა ახალი რისკების შესახებ. უკმაყოფილო ადამიანები მართლაც ადვილად სამანიპულაცია და შეიძლება ბევრმა სხვადასხვა პოლიტიკურმა ძალამ მოახდინოს მანიპულაცია და ამ საკითხმა კიდევ წამოიწიოს წინ. ეს მართლ თურქეთს არ ეხება. ამდენი წელი ტყუილად არ ყოფილა „ვათანი“ რუსეთში. მისი ბინის გადასახადს რუსეთის მთავრობა და თურქეთის საელჩო იხდიდნენ. არის სხვა მეთოდებიც. მაგალითად, თურქეთში ძალიან მაღალი სტიპენდიები გაიცემა. მაგრამ, დღესაც გამოჩნდა, რომ ჩვენი დაწესებულებები არ მოქმედებენ პროაქტიურად და არ ცდილობენ იმ ადამიანების ინტერესების გათვალისწინებას. უნდა ვიფიქროთ იმაზე, როგორ დავეხმაროთ და არა მართლ იმაზე, რომ ფორმალურად დავიცვათ ესა თუ ის კანონი, მით უმეტეს, არასრულყოფილი.

საქართველოს სატყეო სექტორის რეფორმის ახალი მიმართულებები

მომხსენებლები:

ალექსანდრე ხეთაგური

საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი;

დიმიტრი ღლონტი

საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების
სამინისტროს სსიპ „ბუნებრივი რესურსების სააგენტოს“ უფროსის
მრჩეველი;

დავით თარხნიშვილი

ეკოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი, სრული პროფესორი, ილიას
სახელმწიფო უნივერსიტეტი;

ირაკლი მაჭარაშვილი

ბიომრავალფეროვნების პროგრამის კოორდინატორი, „მწვანე
ალტერნატივა“;

ილია ოსეფაშვილი

ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის სატყეო პროგრამის
ხელმძღვანელი;

ნინო ჩხობაძე

საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა „დედამიწის მეგობრების“
თანათავმჯდომარე.

მოდერატორი:

მედეა იმერლიშვილი

9 ნოემბერი, 2011 წ.

მედია იმერლიშვილი — „საქართველოს სატყეო სექტორის რეფორმის ახალი მიმართულებები“ — ასე ჰქვია იმ კანონპროექტს, რომელსაც ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო ამზადებს. დღეს, გვექნება საშუალება მოვისმინოთ ჩვენი მომხსენებლების პოზიცია ამ კანონპროექტთან დაკავშირებით

დიმიტრი ღლონტი — დღეისთვის მოქმედი „ტყის კოდექსი“ ვერ ასახავს არსებულ რეალობას და შეცვლას საჭიროებს. სამწუხაროდ, კანონმა, რომელიც 1999 წელს მიიღეს, ნეგატიური გავლენა იქონია ტყეზე და ტყის რესურსებზე. მოგახსენებთ იმ ცვლილებებზე, რაზეც არის საუბარი კანონპროექტში. შემოგვაქვს რეგულირების მექანიზმები. ვახდენთ ფუნქციების დელეგირებას. ძირითადი პრინციპული გადასვლა ახალ მეთოდებზე ის არის, რომ თუ სატყეო სექტორში ადრე ძირითადად სისმირებზე დაყრდნობილი ტყის დეფინიცია გვქონდა, ახლა ის უკვე ვარჯის შეკრულობას დაეყრდნობა. სწორედ ვარჯის შეკრულობით განისაზღვრება, არის თუ არა ტყე. ამ საკითხზე შემდგომ კიდევ შეგვიძლია ვისაუბროთ.

ასევე ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხია ის, რომ ტყის ახალ განმარტებაში აღარ წერია, რომ ცხოველები ტყის ფონდია. თუმცა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ცხოველი ტყის რესურსი არ არის. ტყის განმარტებაში წერია, რომ ის ძირითადად მცენარეულობას ეყრდნობა, ჩამოთვლილი იქნება ტყის შემქმნელი სახეობები, რომელსაც შემდგომში დამატაციებს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი. ეს, ჩემი აზრით, ერთგვარი დაცვაც იქნება, რომ არ მოხდეს სახეობების მოშენება.

რაც შეეხება ვალდებულებების საკითხს, ქვეყანაში იქნება ერთი მაკონტროლებელი ორგანო. ეს იქნება „ბუნებრივი რესურსების სააგენტო“. მართვის ორგანოები დარჩება ენერგეტიკის და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში და ასევე იქნება, აჭარისა და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკების შესაბამისი ორგანოები. სახელმწიფო კონტროლს მხოლოდ „ბუნებრივი რესურსების სააგენტო“ განახორციელებს, ხოლო მართვის გეგმებს ენერგეტიკის სამინისტრო დამატაციებს და აჭარის ტერიტორიაზე — აჭარის შესაბამისი ორგანო.

ერთ-ერთი ძირითადი ცვლილება ჭრას ეხება. აქვე მინდა გითხრათ, რომ იქნება ტყეების სამი კატეგორია: დაცვითი ტყეები, განსაკუთრებული დანიშნუ-

ლების ტყეები და სამეურნეო ტყეები. განსაკუთრებული დანიშნულების ტყეებში ნებისმიერი ჭრა შეთანხმებული და ნებადართული უნდა იყოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთან. რაც შეეხება დანარჩენ ტყეებს, ექსპერტები გვთავაზობენ, რომ ამ მხრივ ამოსავალი ვარჯის შეკრულობა იყოს. თუ ვარჯის შეკრულობა დაცულ ტყეებში 8/10-ზე ნაკლები იქნება, შეთანხმდება, ხოლო თუ 8/10 იქნება, მაშინ შეთანხმება არ სჭირდება, ის მართვის გეგმაში გაიწერება. ამ თემაზე ჯერ კიდევ მიმდინარეობს დისკუსია, გაიცემა ან ნებადართვა, ან თანხმობა. მათ შორის სხვაობა პროცედურული საკითხია და მნიშვნელოვანია, იურიდიულად როგორ გაფორმდება. ყოველ შემთხვევაში, როგორც ადრე იყო გავრცელებული, პირწმინდა ჭრები აღარ დაიშვება. პირწმინდა ჭრებს ჰქონდა ადგილი და დღესაც მიმდინარეობს კოლხეთის დაბლობზე. დაიშვება მხოლოდ ჯგუფურ-ამორჩევითი ჭრები, ე.წ. პირწმინდა ჭრები შეიზღუდება და არ გავრცელდება დიდ ფართობზე, შემოიფარგლება.

ბევრი საკითხი ძველი „ტყის კოდექსისგან“ განსხვავდება. ამ ცვლილებებით გვინდა მეტი თავისუფლება და გადაწყვეტილებების მიღების საშუალება მივცეთ მეტყევე სპეციალისტებს და არა სხვებს.

აღბათ, ასევე საინტერესოა იჯარების საკითხი. მისი მიზანია, შემოვიდეს ინვესტორი და ტყეს რეალური პატრონი გამოუჩნდეს. ხოლო ფართობებისთვის, რომლებიც არ იქნება გაიჯარებული, სახელმწიფო შპს-ები შეიქმნება, რომლებიც სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებებს განახორციელებს.

დავით თარხნიშვილი — მინდა ოთხი მნიშვნელოვანი პუნქტი გამოვყო: ტყეები, რომლებიც საქართველოში და დასავლეთ კავკასიაშია შემორჩენილი, პირველადი სტრუქტურისაა. აქ მცენარეებისა და ცხოველების შემადგენლობა ადამიანის ჩარევის შედეგად არ არის დიდად შეცვლილი. ამით, ეს ტყეები, საფუძვლიანად განსხვავდება ცენტრალური ევროპის ტყეებისგან, დღეს, იქ, ფაქტობრივად მეორადი ნარგავებია.

მეორე მნიშვნელოვანი მომენტია რელიქტური ტყეები. ჩრდილოეთ ნახევარსფეროში სულ რამდენიმე ზონაა, სადაც ასეთი ტიპის ლანდშაფტია შემორჩენილი, რომელსაც უწყვეტი ისტორია აქვს მილიონობით წლის განმავლობაში. ის გადა-

ურჩა გამყინვარების პერიოდსა და სხვა გეოლოგიურ კატასტროფებს. ეს ძალიან რთული ეკოსისტემებია. აქ ბიოლოგიური მრავალფეროვნება გაცილებით უფრო მაღალია, ვიდრე, იგივე კლიმატში მდებარე ლანდშაფტების უდიდეს ნაწილში. აქ სხვადასხვა ორგანიზმების ჯგუფებში არის 10-დან 80%-მდე სახეობები, რომლებიც კავკასიის რეგიონის გარდა, მსოფლიოში არსად გვხვდება.

მესამე მნიშვნელოვანი პუნქტია ის, რომ, ალბათ, საქართველო, დასავლეთ აზიაში ყველაზე ტყიანი ქვეყანაა. ყოველ შემთხვევაში, მიმდებარე ქვეყნებთან შედარებით საქართველოში ბუნებრივი ტყის საფარი ქვეყნის ტერიტორიის დაახლოებით 40%-მდე აღწევს, რაც მნიშვნელოვნად აღემატება მეზობელ ქვეყნებში არსებულ ტყეებს. ეს, ერთი მხრივ, მნიშვნელოვანი ნაწილია ქვეყნის ლანდშაფტის, მაგრამ, მეორე მხრივ, გარკვეულ რისკსაც ქმნის, იმიტომ რომ, როგორც წესი, სადაც ბევრია, იქიდან გადის იქ, სადაც ნაკლებია.

და მეოთხე: მიუხედავად თავისი პირველადი მდგომარეობისა, ტყეების უდიდესი ნაწილი საკმაოდ არადამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაშია. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ჭარბი მოხმარების გამო საკმაოდ დიდი დროა საჭირო იმისათვის, რომ ტყემ დაიბრუნოს თავისი ბუნებრივი მდგომარეობა. რაც შეეხება ტყით სარგებლობის შემოსავალს, ალბათ შესაძლებელია ასეთი შემოსავლის მიღება, მაგრამ, ძალიან გრძელვადიან პერსპექტივაში. გრძელვადიანი პერსპექტივა ნაკლები შედეგი და შემოსავალია. შემოსავლის მიღება მოკლევადიან პერსპექტივაშიც შეიძლება, მაგრამ, ტყეზე ჭარბი ზემოქმედებით, რაც, არასასურველია.

ტყის პოლიტიკასთან მიმართებაში, ჩემი სუბიექტური აზრით, საქართველოში დღეს საკმარისად ძლიერი ინტერესთა ჯგუფი არ არსებობს, რომელიც კონსერვაციულ პოლიტიკას გაუწევს ლობირებას. ერთი მხრივ, ბიზნესს სჭირდება განვითარება და შემოსავალი ტყისაგან, მეორე მხრივ, მოსახლეობას ასევე სჭირდება ტყით სარგებლობა და ვიცით, 90-იან წლებში როგორ ბარბაროსულად გამოიყენებოდა ტყის რესურსები.

ჩვენთან საკითხი დგას არა კონკრეტულ პოლიტიკურ გადაწყვეტილებაზე, არამედ იმაზე, თუ რამდენად მზადაა ქვეყანა, ჩამოყალიბდეს სერიოზული ინტერესთა ჯგუფები, რომელთა ინტერესშიც სწორედ ბუნებრივი გარემოს შენარჩუნება შედის. ფაქტია, რომ საქართველოში ტყეები შეადგენს 40%-ს, შეიძლება ეს

რიცხვი ცოტა ნაკლებიც იყოს, იმ დროს, როდესაც დაცული ტერიტორიები 7%-ია. აქედან, შეიძლება 1/3 არც იყოს ტყით დაფარული და სხვა ტიპის ლანდშაფტი იყოს. სახელმწიფოს მიერ დაცული ტერიტორია ძალიან მცირეა. საკითხი დგას ასე, გამომჩნდება თუ არა ჩვენთან ისეთი ბიზნესი, რომელსაც აწყობს ტყის გრძელვადიანი გამოყენება? გამომჩნდება თუ არა სერიოზული ფირმები, რომლებიც ჩადებენ ისეთ ტყითსარგებლობაში ფულს, რომელიც შემოსავალს მოუტანს არა ხვალ და ზეგ, არამედ 20-30 წლის განმავლობაში? გამომჩნდება თუ არა ფირმები, რომლებიც აქცენტს გააკეთებენ რეკრეაციულ ფუნქციაზე, რომლებიც, უხეშად რომ ვთქვათ, დასასვენებელ ან ტურიზმის ადგილად გამოიყენებენ ტყეებს და არა მერქნის საწარმოებლად? ამაზე ძალიან ბევრია დამოკიდებული. მნიშვნელოვანია ისიც, რამდენად შეუწყობს ამას ხელს ჩვენი ქვეყნის პოლიტიკა.

ირაკლი მაჭარაშვილი — კანონპროექტთან დაკავშირებით ჩვენი ორგანიზაციის პოზიცია მის პირველ საჯარო განხილვაზე წარმოვადგინეთ. მანამდე წერილობითავე გადავუგზავნეთ სამინისტროს. კომენტარები, რომელსაც ახლა წარმოვადგენ, მიეკუთვნება იმ რედაქციას, რომელიც მაშინ, 13 ოქტომბრისთვის გახდა ჩვენთვის ცნობილი. მას შემდეგ, შეიძლება, რაღაც შეიცვალა კიდევ, მაგრამ, ამის შესახებ უკვე აღარ გვაქვს ინფორმაცია. ამიტომ, შესაძლოა, ზოგიერთ კომენტარს უკვე აზრი ჰქონდეს დაკარგული.

რამდენიმე მომენტს გამოვყოფ, რომელსაც, ჩვენი აზრით, ყურადღება უნდა მიექცეს: ჩვენი კანონმდებლობა, ინსტიტუციური სტრუქტურა, რბილად რომ ვთქვათ, ცუდია და საქართველოს სატყეო სექტორი დაუყოვნებლივ რეფორმირებას საჭიროებს პოლიტიკის, კანონმდებლობისა და ინსტიტუციურ დონეზე. რამდენიმე ძალიან პრინციპულ და მნიშვნელოვან საკითხზე შევაჩერებ თქვენს ყურადღებას. არის რესურსიც, რომ ამავე რედაქციის ფარგლებშიც, ვიდრე მას დასრულებული კანონის სახე მიეცემოდეს, შესწორებების შეტანის შემთხვევაში, რომლებსაც სხვადასხვა გარემოსდაცვითი ექსპერტები ვთავაზობთ, მივიღოთ მართლა კარგი კანონპროექტი, და მიღწეული იყოს ის მიზანი, რომელზეც ბატონი ალექო საუბრობდა, როდესაც ამბობდა, რომ მთავარია, ვიპოვოთ ოქროს ბალანსი გამოყენებასა და დაცვას შორის. ჩვენთვის ცნობილ რედაქციაში ეს ბალანსი არ ჩანს.

წარმოდგენილი სქემით შეუძლებელი ხდება ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნა. ბატონი დავითის ნათქვამი იმის შესახებ, რომ საქართველოში გავრცელებული ტყეები ზომიერ სარტყელში შემორჩენილი უკანასკნელი ხელუხლებელი ტყეებია დედამიწის სარტყელზე და თავისი ეკოლოგიური ღირებულება გააჩნია, რა თქმა უნდა, მხედველობაშია მისაღები. მდგრადი გამოყენება სწორედ იმას ნიშნავს, რომ განსაზღვრო, რა არის მისი ღირებულება და ეს ღირებულება გამოიყენო.

დაცული ტერიტორიების განვითარება ეკოსისტემების სერვისების დაცვაა, რაც ისევე მნიშვნელოვანია ქვეყნისათვის, როგორც თავდაცვა და უშიშროება. გარემოს დაცვაში თანხის ჩადება, იგივეა, რაც თავდაცვასა და უშიშროებაში. როდესაც ვაძლიერებთ არმიას და შინაგან საქმეთა სამინისტროს, არ ველოდებით იქიდან ეკონომიკურ მოგებას, მაგრამ, აუცილებელი ატრიბუტია ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის. ასეთივე ატრიბუტია ქვეყნის ეკოლოგიური უსაფრთხოება. ბოლო დროს გამოქვეყნებულ ქვეყნის უსაფრთხოების დოქტრინაში, რომელიც უშიშროების საბჭომ შეიმუშავა, ცალკე პუნქტებია შეტანილი ეკოლოგიური უსაფრთხოების შესახებ და ყურადღება უნდა მიექცეს ამას.

კიდევ ერთი პრობლემა გახლავთ გარკვეული დისპროპორცია გარემოსდაცვით კანონმდებლობასა და ტყის გამოყენების კანონმდებლობას შორის, ასევე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობასა და მის ინფორმირებულობასთან დაკავშირებით. არის კიდევ ერთი საკითხი, რომელზეც მაშინაც გავამახვილე ყურადღება, და რადგან, კანონის სხვა რედაქცია ჩემთვის უცნობია, ახლაც ვიტყვი, სახეზეა მოიჯარის ვალდებულებებსა და უფლებებს შორის შეუსაბამობა. მას გაცილებით მეტი ვალდებულება ეკისრება, ვიდრე უფლება აქვს კანონით, ან ვიდრე მისი ბიზნესინტერესები სწვდება. მაგალითად, ადგილობრივი მოსახლეობის მომარაგება. ჯერჯერობით, კანონმდებლობაში, არ ჩანს ის მექანიზმები, რაც დაცვას ხელს შეუწყობდა. დაცვისთვის რა უნდა გააკეთოს იჯარის მფლობელმა, ეს, ჯერჯერობით, არ ჩანს.

პირწმინდაჭრების საკითხი ქართველ მეტყევეებთან დამატებით კონსულტაციებს საჭიროებს. მესმის, რომ კანონპროექტში ჩადებულია ძალიან ბევრი შეზღუდვა, ძალიან ბევრი პირობა უნდა დაკმაყოფილდეს იმისათვის, რომ პირწმინდა

ჭრები დაიშვას. ნიადაგი არ უნდა გამოიფიტოს, სტრუქტურა არ უნდა შეიცვალოს, საჭიროა სპეციალური ნებართვა ენერგეტიკის და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროდან. იმისათვის, რომ იჯარის მფლობელმა დაუმტკიცოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს, რომ ამა და ამ ადგილზე შესაძლებელია პირწმინდა ჭრების ჩატარება, ძალიან ბევრი გეოლოგიური, ჰიდროლოგიური კვლევა უნდა ჩატაროს. ამ კვლევების შემდეგ შედეგი შეიძლება იგივე იყოს, რაც ახლანდელი კანონმდებლობით გვაქვს. ვთქვათ, მაქსიმალურად შევისწავლეთ ამ მხრივ საქართველოს მთელი ტერიტორია და გამოვყავით ის ადგილები, სადაც პირწმინდა ჭრა დასაშვებია, ჩემი ღრმა რწმენით, ეს რუკა 95%-ით დაემთხვევა იმ რუკას, რომელიც ახლა გვაქვს. ანუ, შეზღუდვები არის 30 გრადუსზე მეტზე და 35 გრადუსზე მეტზე საერთოდ იკრძალება. ამიტომ, ჩემი თვალსაზრისით, ასეთი კვლევა კი შესაძლებელია, მაგრამ დანახარჯი უფრო მეტი იქნება, ვიდრე შედეგი, რომელსაც მისგან მივიღებთ.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ არსებულ კანონმდებლობაში შესაძლებელია განხორციელდეს გარკვეული ცვლილებები და ის ხარვეზები, რომელზეც ვსაუბრობდი, გამოსწორდეს. შედეგად დაცული იქნება ბალანსი დაცვასა და გამოყენებას შორის. ეს ძალიან მარტივი შემოთავაზებაა. კანონპროექტში, მაგალითად, წერია, რომ სახელმწიფოს მიერ სტრატეგიული ზონირება უნდა გაკეთდეს. ეს კარგია, მაგრამ ჩვენ ვთავაზობთ, ეს, ე.წ. ემ-სი-პი-ე-ფეი კლასების მიხედვით გაკეთდეს. ეს არის ევროპის ტყეების მინისტერიალის გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც ტყეები სამ კატეგორიად იყოფა: დაცული, დაცვითი და სხვა სატყეო ტერიტორიები. სტრატეგიული ზონირება იქნება წყალგამყოფი. ეს არის დაცვითი ტყეები და მომავალში შესაძლებელია დაცული ტერიტორიების ან რეკრეაციული ტერიტორიების განვითარება, დანარჩენი, სამეურნეო ტყეებია. ცხადია, ნაწილი, თუ, იჯარით დიდი ფართობი გაიცემა, შეიძლება მასში მოხვდეს. ამ შემთხვევაში, მენეჯმენტის გეგმაში გაიწერება, რომ იჯარის მფლობელი ვალდებულია ეს კონკრეტული ფართობი, ვთქვათ, 5 ათასი ჰექტარი ისე მართოს, როგორც ემ-სი-პი-ე-ფეი-ს პირველ კლასს შეესაბამება. ეს კლასები, შეიძლება, შეეფარდებოდეს ევროპის გარემოს დაცვის კატეგორიებს, ან კატეგორიებს, რომელსაც ცნობს ჩვენი კანონმდებლობა. ანუ, თუ ჩაიწერება, რომ ის 5 ათასი ჰექტარი კერძო მფლობე-

ბელის მიერ უნდა იმართოს, როგორც ჩვენ მიერ ცნობილი კატეგორიის მეორე კლასს შეესაბამება, ყველაფერი გასაგები იქნება. ტყე დაცული და უზრუნველყოფილი იქნება მდგრადი განვითარებისთვის.

გარდა ამისა, ვფიქრობთ, რომ ინვენტარიზაცია, რომელიც აუცილებელი პირობაა ტყითსარგებლობის დაწყებისთვის, უნდა ექვემდებარებოდეს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას, ისევე როგორც ითხოვს ამას საერთაშორისო კანონმდებლობა, ბიომრავალფეროვნების კონვენცია. თუ, იგი, საჯარო განხილვებს და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას დაექვემდებარება, ამის შემდეგ, ჩვენი ორგანიზაციის თვალსაზრისით, დიდი პრობლემა არ იქნება, ინვენტარიზაციას კერძო პირი ჩაატარებს თუ, სახელმწიფო. შეიძლება, უკეთესიც იყოს, კერძო პირმა ჩაატაროს, იმიტომ, რომ „გეზეშეს“ ნებართვას სახელმწიფოს გაკეთებული არ ექვემდებარება და ვილაცამ ხომ უნდა გადაამოწმოს, სწორად გაკეთდა თუ, არა. ასევე ნებართვას უნდა დაექვემდებაროს მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცების პროცესი. ჩვენი აზრით, ეს საკითხები პოლიტიკური ნების შემთხვევაში მარტივად შეიძლება დაემატოს ჩვენთვის ცნობილ კანონპროექტს, რაც მნიშვნელოვნად გამოასწორებს დისბალანსს, რომელიც არსებობს დაცვასა და გამოყენებას შორის.

ილია ოსეფაშვილი — ტყეების მდგომარეობას რაც შეეხება, მე-20 საუკუნეში რამდენჯერმე იყო არამდგრადი სარგებლობის ე.წ. უნებური ამორჩევითი ჭრების ტალღა, რაც ტყიდან საუკეთესო მასალის გამოტანას გულისხმობდა. ამან, ძალიან უარყოფითად იმოქმედა ტყეების სახეობების გენეტიკურ პოტენციალზე და შედეგად გვაქვს საკმაოდ დეგრადირებული ტყის მასივები. სპეციალისტების ანალიზის შედეგად გაირკვა, რომ ტყის ფართობის დაახლოებით ნახევარი საკმაოდ დაბალი სიხშირისაა და ვარჯშეკრულობა 50%-ზე ნაკლებია. ეს იმას ნიშნავს, რომ ფართობები სასწრაფო ჩარევას და აღდგენით სამუშაოებს მოითხოვს და აქ განსაკუთრებით, უნდა შეიზღუდოს კომერციული ტიპის სარგებლობა.

რაც შეეხება ტყის დანარჩენ ნაწილს, საჭიროა განისაზღვროს, რა პროპორციით უნდა იმუშაოს მომავალში სახელმწიფომ და რა დოზით, კერძო სექტორმა. ეს მიმართულება, რა თქმა უნდა, ახალი რეფორმით უნდა განისაზღვროს. ორიოდ სიტყვით მოგახსენებთ იჯარის საკითხზე, ძალიან მცირეა ამის პრეცედენტები, რუსეთის ფედე-

რაციაში გვხვდება. მსოფლიოში ეს არ არის ძალიან გავრცელებული ფორმა. მაგრამ თუ ყველაფერი კარგად დაიგეგმება, აქ ფორმას ნაკლები მნიშვნელობა აქვს, მთავარია, რომ ტყის მდგრადობა იყოს უზრუნველყოფილი და ტყით სარგებლობა ხანგრძლივადიან გათვლაზე იყოს ორიენტირებული. ამას ისევ მივყავართ ტყის რესურსების არსებულ მდგომარეობამდე. ზუსტად უნდა ვიცოდეთ, რა რესურსი გაგვანია. ზოგადად ვიცით, რომ ტყეები დეგრადირებულია, თუმცა, არის გარკვეული ფართობები შემორჩენილი, სადაც კიდევ შეიძლება კომერციულად ტყით სარგებლობა.

ტყეების კონსერვაცია, დაცვა, დაცული ტერიტორიების გაფართოება არ არის თვითმიზანი, ის დაცული ტერიტორიებიც პირველ რიგში ადამიანის ინტერესებს ემსახურება. ამიტომ, უნდა ვიცოდეთ, ნებისმიერი აქტიური ჩარევა ეკოლოგიურის გარდა რა ეკონომიკურ ეფექტებს მოიტანს და ამ მიზნით, ალბათ, კარგი იქნება, თუ, წინასწარ შეფასდება, რესურსების ინვენტარიზაცია ჩატარდება. და, ამის შემდეგ, განისაზღვრება, წლიურად რა მოცულობის მერქნის დამზადებაა შესაძლებელი, რომ არ დაირღვეს ტყეების ეკოლოგიური ბალანსი. ამ ზღვარს ვერ გადავცილდებით, იმიტომ, რომ ამან ხანმოკლე ვადაში შეიძლება მოგვითხოვოს შემოსავალი, თუმცა, ხანგრძლივადიან პერსპექტივაში ზარალი გაცილებით დიდი იქნება. აქ, არა მარტო, ეკოლოგიურ კატასტროფებზეა ლაპარაკი, რომლებიც უკვე სახეზეა, და ის, ტყეების არამდგრადი სარგებლობის შედეგაცაა. ამის თავიდან ასაცილებლად საჭიროა წინასწარ ყველაფრის დეტალურად შეფასება.

დაბოლოს, ჩვენი აზრით, ქვეყანას სჭირდება ყველა დაინტერესებული მხარის მონაწილეობით შედგენილი სატყეო პოლიტიკის დოკუმენტის არსებობა. ეს შეიძლება იყოს ზოგადი ხასიათის მოკლე დოკუმენტი, მაგრამ, უნდა ასახოს სატყეო სექტორის პრიორიტეტული მიმართულებები — რა გვინდა, მაქსიმალური ეკონომიკური შემოსავლის მიღება თუ, სამომავლო, გადადებული შემოსავლები? კიდევ უფრო სასურველი იქნებოდა სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, მაგრამ, ამას კვლავ ფინანსებამდე მივყავართ. შეიძლება იყოს მშვენიერი დოკუმენტი, მაგრამ, ფინანსები არ გვეყოფს. აქაც აუცილებელია, ყველამ ერთად, როგორც სახელმწიფომ, ისე არასამთავრობო სექტორმა ვითანამშრომლოთ, რომ მოვიზიდოთ კიდევ უფრო მეტი თანხა, შევისწავლოთ ტყის რესურსების მდგომარეობა და ტყით სარგებლობის გარდა, გარკვეულ უბნებზე აღდგენითი სამუშაოებიც დაისახოს. გმადლობთ.

ნინო ჩხობაძე — სატყეო რეფორმაზე საქართველოში 50-იანი წლებიდან საუბრობენ. საბჭოთა პერიოდშიც იყო რეფორმის გატარების პირველი მცდელობები. საქართველოს ტყეებმა ადამიანის ზეწოლის შედეგად სამჯერ განიცადა დეგრადაცია. პირველი იყო 50-70-იანი წლები, როცა მთავარი სარგებლობის ჭრებით იჭრებოდა დაახლოებით 2 მლნ კუბური მეტრი მასალა და ამან, განადგურების პირას მიიყვანა ახლომდებარე ტყის მასივები. ეს იყო სამრეწველო ტიპის ჭრები. იმ პერიოდში შექმნილი პრობლემების შედეგი მე-20 საუკუნის ბოლოს მივიღეთ. შემდეგი პერიოდი 1991 წლიდან დაიწყო. ნუ ვიქნებით მიაბიტები, ვთქვათ, რომ თუ, საქართველოს მოსახლეობის ძირითადი ნაწილი გადარჩა, ეს, ალბათ, ტყის დამსახურება იყო. იმ ენერგოკრიზისის ფონზე, რაც იმ პერიოდში იყო საქართველოში, მოსახლეობა ტყემ გადაარჩინა. ეს დიდი ზეწოლა იყო საქართველოს ტყეებისთვის, მაგრამ, ამ ტყეების მარაგი, ტერიტორია, თავისთავად დიდი აღმოჩნდა.

70-იანი წლების შედეგები იყო მეწყერები და ეკომიგრანტების პირველი ტალღა სვანეთიდან. ძალიან ბევრმა იფიქრა, რომ გაგვანდა სამრეწველო დანიშნულების ტყე და ზუგდიდში ტყის გადამამუშავებელი ქარხანაც კი ააშენეს, რომელმაც სულ რამდენიმე წელიც კი ვერ იმუშავა. მერე მიხვდნენ, რომ უკეთესი იყო ტყის რესურსის შემოტანა, ვიდრე, სვანეთში ტყის განადგურება. ეს ყველაფერი მხოლოდ ერთ რამეზე მეტყველებს, საქართველოს ტყეებს არ გააჩნია სამრეწველო დანიშნულების პოტენციური მთელი მისი მარაგებით ერთ ჰექტარზე 177 კუბური მეტრი გამოსავლიანობა დაითვლება, რაც არ იძლევა საშუალებას კომერციული ტყით სარგებლობის განვითარებისთვის.

ვიმეორებ, იყო რეფორმის რამდენიმე მცდელობა, მაგრამ, არცერთს არ მოუტანია კონკრეტული შედეგი. კანონპროექტის იმ ვარიანტის მიხედვით, რომელიც განხილვაზე იყო წარმოდგენილი, შეგვიძლია ვთქვათ, ერთადერთი, რა სარგებელიც აქვს მას, ეს, სივრცითი დაგეგმარების ძალიან სერიოზული ელემენტის შემოსვლაა კანონმდებლობაში. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, მაგრამ, მეორე მხრივ, მოწოდებულ წინადადებებში უფრო მეტი უარყოფითი დავინახეთ, ვიდრე დადებითი.

კანონპროექტის მიხედვით ვერ ვხედავთ ეკონომიკურ გათვლას — რა დადებითი და უარყოფითი შედეგების მომტანი იქნება ქვეყნისთვის. ისევ ვიწყებთ წინა წლებში დაშვებული შეცდომების გამეორებას. თუნდაც, ბოლო წლებში, 2006

წელს გატარებული რეფორმის შედეგად ტყეებში, გრძელვადიანი, 20-წლიანი იჯარის შემოტანამ რა ეკონომიკური ეფექტი მისცა ტყითსარგებლობას და ტყის მოვლას. ჩვენთვის ინვესტიცია, რომელიც ნიშნავს განახლებას, ტექნიკის შემოტანას, ახალი ჭრის მეთოდების დანერგვას, 20-წლიან ლიცენზიანტებს არ გაუკეთებიათ. გარდა ამისა, არ ვიცით, რა შემოსავალი მიიღო სახელმწიფომ ამ ბოლო პერიოდში განხორციელებული რეფორმით.

მეორე მომენტი, რომელიც ჩვენთვის ასევე მნიშვნელოვანია, იგეგმება ტერიტორიების ფრაგმენტაცია. ეს იმას ნიშნავს, რომ შემდგომში შეუძლებელი გახდება მისი მართვა და ამ შეცდომის გამოსწორება. არგუმენტი იმისა, რომ არა ვართ მართლები, ჯერჯერობით, ვერ მოვისმინე. ტყეების ფრაგმენტაცია ყოვლად დაუშვებელია. მით უმეტეს, რომ კანონპროექტში, ყოველ შემთხვევაში იმ ვარიანტში, რომელსაც ჩვენ გავცანით, ჩადებულია ტერიტორიების გასხვისება და 5 ჰექტარზე გაცემა, რომელსაც ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო აღარ გააკონტროლებს. ვფიქრობ, რომ ტყის ფრაგმენტაცია ყველაზე დამღუპველი იქნება ტყის სექტორისათვის.

მაგალითს მოგიტანთ მთავრობის ათბუნქტიანი პროგრამიდან, რომელიც პარლამენტშია შესული. მეექვსე მუხლში წერია, რომ, თურმე, სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიების ახალი პრივატიზაცია უნდა დაიწყოს და ეს, ტყის ფონდის მიწებით უნდა მოხდეს. ეს იქნება ტყეების კიდევ დამატებითი ფრაგმენტაცია, რამაც, შეიძლება, ძალიან სერიოზული პრობლემა შექმნას საქართველოსთვის. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ამ ტყეების, თუნდაც, გრძელვადიანი იჯარით, ფაქტობრივად, კერძო საკუთრებით, 49 წლით და შემდგომი გაგრძელების უფლებით გაცემა, კერძო საკუთრებას ნიშნავს.

შესაბამისად, სახელმწიფოს კიდევ უფრო მეტი ძალისხმევა დასჭირდება კონტროლის მექანიზმის თვალსაზრისით. ჩვენნაირმა ქვეყნებმა ძალიან კარგად ნახეს, რა შედეგები მოგვცა რესტიტუციამ. შესაბამისად, აბსოლუტურად ვეთანხმები ილიას გამონათქვამს, უნდა შემუშავდეს პოლიტიკის დოკუმენტი ტყის მართვასთან დაკავშირებით, სადაც იქნება როგორც ეკონომიკური დასაბუთება, აგრეთვე განისაზღვრება, როგორ უნდა მოხდეს ტყეებით სარგებლობა და რა პოტენციალი გააჩნია საქართველოს ტყეებს. საქართველოს ტყეების ყველაზე სერიოზული პო-

ტენციალი გარემოსდაცვითია, ის, კლიმატს, არა მარტო, საქართველოში, არამედ, მთლიანად კავკასიაში, განსაზღვრავს.

ალექსანდრე ხეთაგური — დავიწყოთ იმით, თუ რით იყო გამოწვეული ცვლილებები. ყველანი ვეთანხმებით იმ აზრს, რომ დღეს მოქმედი კანონმდებლობა ინსტიტუციონალურ და იურიდიულ დონეზე, უვარგისია.

დღესდღეობით რა მდგომარეობაც არის, ის, რომ დარჩეს, ყველანი დამეთანხმებით, რომ უახლოეს ათ წელიწადში ტყე აღარ გვექნება. ოცწლიან ლიცენზიებს შედეგი არ გამოუღია და ვერც გამოიღებდა. შეუძლებელია, ადამიანს ან კომპანიას ჰქონდეს ინტერესი და იფიქროს ტყის აღდგენაზე, როდესაც ტყით სარგებლობის უფლება მხოლოდ 20 წლით აქვს. რაც უფრო გრძელვადიანი იქნება მმართველობა, მით უფრო მეტი ეკონომიკური ინტერესი ექნება ამა თუ იმ ტერიტორიის გამომყენებელს და ტყით მოსარგებლეს, რომ მან მდგრადი მენეჯმენტი უზრუნველყოს და გარდა იმისა, რომ ტყით ისარგებლებს, მოჭრის საშუალება თუ სამასალე ხეს, აღადგინოს ის და კვლავწარმოების ციკლი შეკრას. ხუთწლიანი და ერთწლიანი ლიცენზიები, მით უმეტეს, ვერ გამოიღებდა შედეგს.

გეთანხმებით, რომ ერთ-ერთი ყველაზე დიდი პრობლემა, რაც სოფლის მეურნეობაში გაგვანჩია, დამოუკიდებლობის პირველ წლებში არასწორად ჩატარებული მიწის რეფორმის, მიწების ფრაგმენტაციის შედეგია. ამიტომ, არ ვიცი, სად ამოიკითხა ქალბატონმა ნინომ ტყის ფრაგმენტაციის შესახებ. ეს, შეიძლება, არასწორი ინტერპრეტაცია იყო, ან, მართლა ეწერა, მაგრამ, უკვე შეიცვალა.

უმთავრესი შეცდომა, რაც დავუშვით, ის იყო, რომ შევასრულეთ არასამთავრობო ორგანიზაციების თხოვნა და დასაწყისიდანვე უზრუნველყავით მათი ამ პროცესში ჩართულობა. უკეთესი იქნებოდა, რომ კანონპროექტი თავიდან ბოლომდე დახვეწილიყო, ყველაფერი დასრულებულიყო და შემდეგ დაწყებულიყო ჩვენ შორის კონსულტაციები. ბევრი ისეთი შენიშვნა, როგორიც, მაგალითად, ფრაგმენტაციასთან დაკავშირებით გამოითქვა, აღარ გაკეთდებოდა. ყველა შეხვედრაზე დაგიდასტურეთ, რომ ვაპირებთ იჯარებს, გრძელვადიან იჯარებს და ამაზე იქნება კანონი დაფუძნებული და ტერიტორიებიც წყალგამყოფებით გაცივმა. აქედან გამომდინარე, ფრაგმენტაციაზე ლაპარაკი ზედმეტია.

შევეცდები ვუბასუხო ჩამოთვლილ შენიშვნებს. მთავრობის ათბუნქტიან გეგმას რაც შეეხება, და, დამატებითი ტყის ფონდის მიწების ხარჯს, აქამდე, სოფლის მეურნეობის დარგი სარგებლობდა ამ მიწებით და კონკრეტული საიჯარო ხელშეკრულებებიც ფორმდებოდა, ღმერთმა უწყის, ვისი ვისთან. არც ის იცოდა ვინმემ, როგორ ანაზღაურდებოდა თანხები და როგორ ხდებოდა გარიგება მეტყევეებსა და მიწით მოსარგებლეებს შორის. იქიდან გამომდინარე, რომ საბჭოთა პერიოდიდან მოყოლებული, ტყის ფონდის საზღვრები და ტერიტორია არ დაზუსტებულა, 30-50-იანი წლების ჭრების ხარჯზე ტყის ტერიტორია შემცირდა და იქ, ხალხმა მიწის გამოყენება დაიწყო. როდესაც, გადმომეცა ეს ყველაფერი, სამასზე მეტი ხელშეკრულება იყო დადებული, ზოგი, საერთოდ უიჯაროდ იყენებდა მიწას და მეტყევეს ქრთამს აძლევდა. მოხდა ტყის საზღვრების კორექტირება და მიწის დამატებითი ფართობებიც გამოჩნდა. ამიტომ, მიწას უნდა ჰყავდეს მეპატრონე.

დღეს მოქმედი სისტემა შემდეგნაირია, როგორც კანონმდებელი, რეგულაციების დამწერი, ასევე ოპერატორი და შემმოწმებელიც არის ბუნებრივი რესურსების სააგენტო. მანამდე იყო გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო. ის, რომ გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ერთი საქვეუწყებო ორგანიზაცია მეორეს ამოწმებდა, ბლუფი იყო, იმიტომ, რომ გამორიცხულია ერთმა დეპარტამენტმა მეორე აკონტროლოს. ამიტომ, უნდა გაიმიჯნოს რეგულაციის დამწერის, შემმოწმებლის და ოპერატორის ფუნქციები. სხვა შემთხვევაში ეს ფუნქციები ერთმანეთში აირევა და ისე დარჩება, როგორც დღეს არის, გვინდა დავუშვებთ ჭრას და გვინდა — ავკრძალავთ. ამ რეფორმის ერთ-ერთი მთავარი მიზანაც, სწორედ, ამ ფუნქციების ერთმანეთისგან გაცალკეებაა. ამის შემდეგ უნდა ჩამოყალიბდეს, რა ფუნქცია აქვს სახელმწიფოს, რა კერძო სექტორს და რა — მოსახლეობას. უპირველესია, წესების და რეგულაციების შემოღება. წესები სახელმწიფომ მოსახლეობასთან მჭიდრო კონტაქტში უნდა დააწესოს. კონტროლი და ინსპექცია უნდა განახორციელოს სახელმწიფომ, ოპერირებაში კი, ის, აღარ უნდა ჩაერიოს. ოპერირება კერძო სექტორის საქმეა. სწორედ აქ ჩნდება იჯარის მოსაზრება. ჩვენ არაფერს ვიგონებთ, მთელ მსოფლიოშია კერძო ტყეები. ადრეც მითქვამს და ახლაც გავიმეორებ, რომ დღეს საქართველოს მოსახლეობა არ

არის მზად ტყის პრივატიზაციის თემის წამოსაწევად. საზღვარგარეთ, იჯარები არ არის, იქ, კერძო საკუთრება არსებობს, ტყეები კერძო საკუთრებაში აქვთ. 49 წელი იურიდიული პრაქტიკიდან იყო აღებული.

ეს მიდგომა არ იმუშავებს, რადგან მეიჯარეს მეტი ვალდებულება აქვს, ვიდრე უფლება. მეიჯარე არ აწარმოებს ჩვეულებრივ ბიზნესს. მან უნდა მართოს ტყით დაფარული ტერიტორია და მას, არა მარტო, საკუთარ თავთან და საკუთარ ბიზნესთან აქვს პასუხისმგებლობა, არამედ ქვეყანისა და მოსახლეობის წინაშეც. ამიტომაც, უფრო მეტი ვალდებულება უნდა ჰქონდეს, ვიდრე უფლება. მაგრამ, ამ ვალდებულებების შესრულება მას უნდა უღირდეს. თითოეული ვალდებულების შესრულება კომპანიისთვის კონკრეტულ ხარჯთან იქნება დაკავშირებული. ჩვენ ტყეს არ ვყურებთ როგორც ფულად რესურსს, ტყე ფული არ არის, სწორედ, ამიტომ, აუქციონის საწყისი ფასი იქნება ნოლი. ბიუჯეტში თანხების მობილიზებაზე კი არ ვფიქრობთ, არამედ იმაზე, რომ მოვიდეს კომპანია, რომელიც თავისივე ბიზნესში გააკეთებს თანხის ინვესტირებას, ტყის მდგრად მენეჯმენტში გააკეთებს ინვესტირებას, გამართავს ბიზნესს, რომელიც, გრძელვადიან პერიოდში სახელმწიფოს შესაძლებლობას მისცემს ყოველწლიურად, სტაბილურად მიიღოს შემოსავალი. მეიჯარეს ექნება იმის უფლება, რომ ტყის ტერიტორიაზე, თუ იქნება წყლის რესურსი, ჩამოსახსას წყალი და მოიპოვოს წიაღისეული.

რაც შეეხება პირწმინდა ჭრებთან დაკავშირებულ შეზღუდვებს, ეს შეზღუდვები მართლაც არის. ეს საკითხი კიდევ უფრო დაიხვეწა, ყოველდღიურად ვმუშაობთ კანონზე. იმთავითვე დაგეთანხმეთ კატეგორიზაციასთან დაკავშირებით. შემოდის კატეგორიზაციის ახალი რეგულირება. დღეს რაც ხდება, ამის გაგრძელება აღარ შეიძლება, საჭიროა რეფორმა და დავიწყეთ იმ მაგალითის ძებნა, რომლის ნაწილობრივი გაზიარება და, რიგ შემთხვევაში, კოპირება შესაძლებელი იქნებოდა. ნამდვილად ვიცი, რისი გაცემა არ შეიძლება და შესაბამისად, არც გავაკეთებთ. ვფიქრობდით, გერმანული მოდელი დაგვეტოვებინა, თუ, სხვა ქვეყნის მოდელი შეგვეჩრია. ჩვენი დღევანდელი კანონმდებლობა და სისტემა გერმანულს ეფუძნება. ამიტომ, რადგან საჭირო იყო ძირეული რეფორმა, მივიჩნიე, რომ არ ივარგებდა იმავეს შელამაზება და გადავწყვიტეთ, ავსტრიულ მოდელს გავცნობოდით. ტერიტორიის ფართობით და რელიეფით, ეს ორი ქვეყანა, ერთმანეთს

ჰგავს, თუ არ ჩავთვლით იმას, რომ ავსტრიაში სხვა ტიპის ხეები და საქართველოში, სხვა ტიპის. ამიტომ ავსტრიული გამოცდილების გადმოღება გვინდა.

მედეა იმერლიშვილი — მაინტერესებს, ტყეებს იჯარით გაცემამდე ჩაუტარდება ინვენტარიზაცია?

ალექსანდრე ხეთაგური — ამას მეიჯარე გააკეთებს და გეტყვით, რატომ. რაც შეეხება ნებართვას ტყით სარგებლობის გეგმის დამტკიცებაზე, თუ დამტკიცდა, ნებართვადაც შეიძლება ჩაითვალოს. ტყით სარგებლობის გეგმა ჩვეულებრივად განიხილება და დამტკიცების შემთხვევაში, მეიჯარე შეძლებს ხეების მოჭრას.

ტყე აქამდე გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს დაქვემდებარებაში იყო და მას, მხოლოდ, როგორც გარემოს დაცვის ობიექტს, ისე აღიქვამდნენ. წიაღისეულის მოპოვება შესაძლებელი იყო ყოველგვარი „გეზეშე“, „გეზენის“ გარეშე. სხვა შემთხვევაში, მოგეხსენებათ, საქართველოში არსებობს ბევრი საბადო, რომელმაც დააბიანა გარემო და დღესაც აბიანებს. საჭიროა, არა მარტო ტყის მდგრადი მენეჯმენტი, არამედ, თვითონ ბუნებრივი რესურსებისაც. ნებისმიერი წიაღისეულის მოპოვებისას, ეს, ყველაფერი, გათვალისწინებული უნდა იყოს. შეიძლება, ბევრს არ მოგეწონოთ, მაგრამ, ტყეს ისეთსავე წიაღისეულად განვიხილავ, როგორც ნებისმიერ სხვას და ვამბობ, რომ ყველა ამ წიაღისეულის მოპოვება უნდა განხორციელდეს მდგრადი გამოყენების პრინციპის გათვალისწინებით.

რაც შეეხება პროცესს, კატეგორიზაცია სახელმწიფოს მიერ უნდა განხორციელდეს, ამას მოჰყვება იჯარის პროცესის წინასწარი ინიცირება. მეიჯარემ თვითონ უნდა ჩაატაროს ინვენტარიზაცია და მას, ამისთვის, ორწლიანი პერიოდი მიეცემა. ამ პერიოდში ის გათავისუფლებული იქნება საიჯარო გადასახადისგან. ინვენტარიზაციის ჩატარების შემდეგ, შეიძლება, დააბრუნოს კიდევ ეს ტერიტორია და თქვას, რომ არ სჭირდება, რადგან, ვერ შეძლებს ამ ტერიტორიის მართვას, ან, ინვენტარიზაციის შედეგების მიხედვით გადავიდეს მეორე ეტაპზე, რაც ტყით-სარგებლობის გეგმის დამუშავებას გულისხმობს. მხოლოდ ტყით-სარგებლობის გეგმის დამტკიცების შემდეგ შეეძლება მას ხე-ტყით სარგებლობა. ტერიტორიით მანამდეც ისარგებლებს. მინდა დაგარწმუნოთ, რომ ტყეში, დღესაც ხორციელ-

დება შემოსავლის მომტანი ბევრი ღონისძიება. მობილური ხომ ყველას გაქვთ? მისი ანძები ტყეში დგას. იკითხეთ, თვეში, რა თანხას იხდის იჯარაში თითოეული კომპანია თითოეულ ანძაზე. საკმაოდ სოლიდურ თანხებზე გახვალთ. ბოლო სამი თვეა, სახელმწიფოს უხდიან და მანამდე არც არავის უხდიდნენ.

ირაკლი მაჭარაშვილი — ეთანხმებით თუ არა იმას, რომ ტყითსარგებლობის წესები უნიფიცირებული უნდა იყოს, მიუხედავად იმისა, ვინ მართავს ან ვის სარგებლობაშია ტყე?

თქვენ ბრძანეთ, რომ პრივატიზებისთვის არ არის მზად სახელმწიფო. კერძო საკუთრების ქვეშ მართო პრივატიზებას განიხილავთ თუ სათემო საკუთრებასაც?

ალექსანდრე ხეთაგური — სათემო საკუთრება კერძო საკუთრებაა. შესაბამისად, თუ, თემი გაერთიანდება და ექნება ამის სურვილი, მას, ეს, თავისუფლად შეუძლია. მაგრამ, ბევრი მაგალითის მოტანა შეიძლება მსოფლიო პრაქტიკიდან, როდესაც სათემო საკუთრებამ არ გაამართლა. პირიქით, გაჩეხეს და გააჩანაგეს ყველაფერი.

რაც შეეხება პირველ კითხვას, იმთავითვე ვთქვით, რომ ეს კანონი შეეხება ხის ჭრას და ტყით სარგებლობას. კანონმდებლობა გავრცელდება ყველაფერზე, მათ შორის, დაცულ ტერიტორიებზეც. ხის ჭრა რაღაცით უნდა დარეგულირდეს. მნიშვნელობა არ ექნება, ეს იქნება ადგილობრივი მუნიციპალური ტყე, კერძო საკუთრებაში არსებული ტყე, სახელმწიფოს თუ საპატრიარქოს საკუთრებაში არსებული ტყე და სხვა. ეს არის ტყითსარგებლობითი კანონმდებლობა და არა, გარემოსდაცვითი ან სხვა.

დისკუსიის დასაწყისში ბრძანეთ, რომ კანონპროექტი ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნას ეწინააღმდეგება. ეს ჩვეულებრივი კანონია და ნებისმიერი დაცული ტერიტორია ასევე კანონით იქმნება. ერთი მეორეს ვერაფრით შეეწინააღმდეგება. მოგვხსენებათ, ცალკეა კანონი ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიაზე, ასევე, სხვა დაცულ ტერიტორიებზე. ყველას აქვს თავისი სპეციფიკური კანონი, რომელიც დამოუკიდებლად მიიღება და მათ, ისეთივე იურიდიული ძალა აქვთ, როგორიც ექნება ამ კანონს. იურიდიულად ზუსტად ასეა. ასე რომ, იგი არ გამორიცხავს ახალი

დაცული ტერიტორიების შექმნას. კატეგორიზაციის გაკეთების შემდეგ, პირიქით, შესაძლებელია მეტ ტერიტორიას მიენიჭოს დაცვითი ფუნქცია, ვიდრე, დღეს აქვს. გვაქვს აკრძალვები დახრებთან და ა.შ. არ არის გამორიცხული, რომ ახალი კატეგორიზაციით, გაიზარდოს დღეს არსებული შეზღუდვები.

გიორგი ქავთარაძე, სატყეო ინსტიტუტი, მეტყევეთა ასოციაცია — რეფორმა, არა მგონია, იმას ნიშნავდეს, მეტყევეებს არაფერი ჰკითხოთ და მათი პოზიცია არ მოისმინოთ. აქვე, მინდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენ, კონცეპტუალურად, მხარი დავუჭირეთ ამ რეფორმას, თუმცა, ჩვენი ხედვა გვაქვს. წამოღებული მაქვს ნამუშევარი, სადაც ჩამოყალიბებულია ჩვენი მიდგომები ამ საკითხების მიმართ. თქვენ ერთხელ ბრძანეთ, რომ რადგან ასეთი საჯარო შეხვედრები ნაკლებად პროდუქტიულია, ცალკეულ ორგანიზაციებთან სამუშაო ჯგუფები იმუშავებდა. ამას ველოდით, მაგრამ, დღეს გავიგეთ, რომ შეიძლება ორ კვირაში უკვე მთავრობას წარედგინოს კანონპროექტი. ვფიქრობ, დროის შეზღუდულობის გამო, ალბათ, ასეთი კონსულტაციები ვეღარ მოხერხდება, რაც ძალზე სამწუხაროა.

ალექსანდრე ხეთაგური — ნუ გიჩნდებათ ასეთი განცდა. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ამ ორი კვირის განმავლობაში არაფერი მოხდება და შეხვედრები აღარ გაიმართება. ჯერ საბოლოო პროექტი არ გვაქვს. იმ შენიშვნებზე, რომელიც გამოთქმული იყო, დღესაც ვმუშაობთ. როგორც კი, საბოლოო პროექტი მზად იქნება, დაიგზავნება და შეხვედრებიც იქნება. არც მთავრობისთვის წარდგენა ნიშნავს იმას, რომ იქ ერთ დღეში მიიღებენ გადაწყვეტილებას. ორი კვირის განმავლობაში დავიწყებთ პროცესის ინიცირებას. შეხვედრები, კანონპროექტი პარლამენტში რომ შევა, მაშინაც გაგრძელდება.

გიორგი ქავთარაძე — დღეს ჩვენი ორგანიზაციების ოფიციალურ მოსაზრებას არ წარმოგიდგენთ, მხოლოდ, საკუთარ შენიშვნებს გაგაცნობთ. ბატონო ირაკლის ვეთანხმები, რომ დაცვის მხრივ, კანონპროექტის წარმოდგენილი ვარიანტი გასაძლიერებელია. ხაზი გაესვა დაცული ტერიტორიების განვითარებას. ბატონო მინისტრო, თქვენ კი აღნიშნეთ, რომ კანონმდებლობის თვალსაზრისით ადგი-

ლი არ ექნება კოლიზიებს, მაგრამ, მოგეხსენებათ, რომ დაცულ ტერიტორიებზე საქმიანობა შესაბამისი კანონმდებლობით რეგულირდება და ეს ტყის კოდექსიც გავრცელდება. კოლიზიის საფრთხე არსებობს და ის, მხოლოდ იმ შემთხვევაში მოიხსნება, თუ, „ემ-ცე-პე-ეფის“ სტანდარტებით და კატეგორიზაციის მიხედვით იქნება მოწყობილი. ძალიან კარგია, ამ პოზიციას თქვენც რომ იზიარებთ.

გიორგი ქავთარაძე — ჩემი აზრით, ტყის არსებული განმარტება არ იყო ურიგო. ახალი რედაქციით შემოთავაზებული განმარტება, შეიძლება, უფრო ტექნიკური ხასიათის იყოს, ვიდრე შინაარსობრივი. ამიტომ მიგვაჩნია, რომ ტყე ისევ ისე უნდა განიმარტოს, როგორც განიმარტებოდა და დაემატოს ახალი განმარტებაც. ეს როგორ ჯდება ეკოსისტემურ მიდგომაში, სხვა საკითხია.

პრივატიზაციის საკითხზეც იყო საუბარი. ქალბატონმა ნინომ აღნიშნა, რომ 49-წლიანი იჯარა ფაქტობრივად პრივატიზაციას ნიშნავს. ბატონი მინისტრი კიდევ ერთხელ იტყვის, რომ დღეს, ჩვენი საზოგადოებისთვის პრივატიზაციის თემა მიუღებელია, მაგრამ, თუ სათბობი შემთხვევაში უზრუნველსაყოფად სათემო ტყეების ფორმა მიუღებელია, ადგილობრივ მოსახლეობას ასევე ნულოვანი იჯარით ან აუქციონით უნდა გადაეცეს რაღაც ფართობები.

ალექსანდრე ხეთაგური — იქიდან გამომდინარე, რომ ეს საკითხი პოლიტიკურად არასწორად მიმაჩნია, ასე არ მოვიქცევი. ე.წ. საკოლმეურნეო ტყეებს პირიქით აბრუნებენ მუნიციპალიტეტები, რადგან, ვერ უვლიან. მათ არა აქვთ ამის შესაძლებლობა. ვფიქრობთ, გრძელვადიან პერსპექტივაში ბიზნესმა უნდა მოუაროს ამ ყველაფერს. სათქმელად კარგია, რომ ტყე თემს გადაეცეს, მაგრამ, ან გაიჩეხება, რისი პრეცედენტებიც გვქონია, ან, ბუნებრივად გაფუჭდება, იმიტომ, რომ მოვლა სჭირდება. სვანეთში ხშირად მიწევს სიარული, მოუვლელობით ასეულობით ჰექტარია გადამხმარი.

ნინო ჩხობაძე — ამას სხვა მიზეზები აქვს. მთელ ევროპაში ხმება ფიჭვები. ეს არ არის დაავადებით ან მოუვლელობით გამოწვეული, კლიმატის ცვლილებას უკავშირდება.

ნიკოლოზ მჭავანაძე, ეკოლოგიური სამართლის ცენტრი — ძველი ტყის კოდექსის შემუშავებას წელიწადზე მეტი დასჭირდა. ამბობთ, რომ უკეთესის შექმნა გინდათ, მაგრამ, ისე გამოდის, ვაის გავეყარე, უის შევეყარეო. მაინტერესებს, ვინ მუშაობს ტყის კოდექსზე ქართველი მეცნიერებიდან, ეკოლოგებიდან? საზოგადოებასაც უნდა ვკითხოთ. დარწმუნებული ვარ, კანონი პარლამენტში რომ შევა, მას დიდი წინააღმდეგობა არ გაეწევა და მალე მიიღებენ. კარგი იქნებოდა, თუ, ამ ტყის კოდექსს მთავრობა უკან გაიხმოებდა, იმიტომ რომ ძალიან ბევრი ხარვეზია. სამწუხაროდ, ბევრ არასამთავრობო ორგანიზაციას არ მიეცა შეხვედრებში მონაწილეობის უფლება და მხოლოდ, დამკვირვებლების სტატუსი ერგო. გარემოს დაცვის სამინისტრო იმიტომ დაიშალა, რომ კორუფციული სისტემა იყო, ვერ კონტროლდებოდა ტყის მასივები. ამის ნათელი მაგალითია რეინჯერებისა და სატყეო სექტორის წარმომადგენლების დაკავებაც. მაინტერესებს, როდესაც 49-წლიანი იჯარით გაიცემა ტყეები, მონიტორინგის როგორი სისტემა გვექნება. რა გარანტია გვაქვს, რომ მეიჯარე არ დაიწყებს პირწმინდა ჭრას და სავალალო შედეგებს არ მივიღებთ? ამ კანონის იმ სახით მიღება, როგორც ახლა გამოიყურება, გამოუსწორებელ შედეგებს გამოიღებს.

კიდევ ერთი კითხვა მაქვს. ფინეთის მთავრობამ ბორჯომ-ხარაგაულის ტყის დამწვარი ფართობებისთვის სოლიდური თანხა გამოყო. როდის დაიწყება ამ ტყის მასივების აღდგენა ან ეს თანხა სად წავიდა?

ალექსანდრე ხეთაგური — კორუფციის გაუმჭვირვალე პროცესები და არასწორი კანონმდებლობა წარმოშობს. ტოტალური რეგულირების პირობებში წარმოიქმნება კორუფცია. ჩვენ ვამბობთ, რომ მომავალში სავალდებულო წესით იქნება შემოღებული სხვადასხვა საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნა და ყოველწლიური აუდიტები მეიჯარის საქმიანობაზე. სახელმწიფო კონტროლის გარდა შემოგვაქვს დამოუკიდებელი კონტროლიც. კომპანიებს, რომლებიც საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან უპირობო დასკვნებს მოიტანენ იმის შესახებ, რომ ყველაფერი სტანდარტებს შეესაბამება, აღარ გადავამოწმებთ. სადაც იქნება კონკრეტული დარღვევები, შევამოწმებთ ამ დარღვევებს და ამას მოჰყვება სათანადო რეაგირებაც. ეს, სამომავლოდ, ტყეების უკეთესად დაცვას უზრუნველყოფს.

2008 წლის აგვისტოს ომის დამწვარ ბორჯომ-ხარაგაულის ტყეს რაც შეეხება, მინდა გითხრათ, რომ არ მიყვარს გრანტები. იმიტომ, რომ, როგორც წესი, როდესაც გრანტს გამოყოფენ, როგორც მინიმუმ, 70%-ის უკან წაღებას ფიქრობენ და მხოლოდ 30% იხარჯება რეალურად საქმეზე. დანარჩენი იხარჯება უაზრო ღონისძიებებში, მაგალითად, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებაში. იმ გრანტიდან, რაც იყო გამოყოფილი, თითქმის 40%-ია დახარჯული და ჯერ, ერთი დარგული ხე არ მინახავს. წელიწად-ნახევარია, გაიცემა ხელფასები, მაგრამ, ფიზიკურად არაფერი გაკეთებულა. მიმდინარეობს პროგრამის რებიუჯექტირება და რეპროგრამირება. მე, როგორც სააგენტოს თავმჯდომარემ, ავიღე ვალდებულება, რომ მილიონი დოლარის ეკვივალენტის თანადაფინანსებას გავაკეთებ ამ პროექტში. ფინეთის მთავრობას ეს გრანტი რომ არ გამოეყო, ვისი ვალდებულება იყო ამ ტყის აღდგენა? ეს ჩვენი ვალდებულებაა და ჩვენი გასაკეთებელი საქმეა. შევთანხმდით, რომ თავიდან ბოლომდე გადაიხედება პროექტი. ტერიტორია გაიწმინდება, დაირგვება ნარგავები და იარსებებს ახალი, გამართული სანერგე მეურნეობა, რომელიც გამოგვადგება ახალი კოდექსით გათვალისწინებული ღონისძიებების გასატარებლად. როგორც იცით, ჩვენი ფორმულაა, ერთ მოჭრილ ხეს სამი დარგული ხე ჩაენაცვლოს. სანერგე მეურნეობების ბიზნესი განვითარდება, ამიტომ, ვფიქრობ, ის პროექტიც მალე გააქტიურდება.

დავით თარხნიშვილი — შესაძლოა პესიმისტური ტონი შევიტანე დღევანდელ შეხვედრაში, მაგრამ, საქმე ის არის, რომ ძალიან სპეციფიკური აზრი მაქვს, ზოგადად, გარემოს დაცვის შესახებ. არსებობს კანონები, რომლებიც არის ცოტა უკეთესი, ან, ცოტა უარესი. არა მაქვს საფუძველი იმის სათქმელად, რომ კანონი, რომელიც შემოდის, დღეს არსებულ კანონზე უკეთესი არ იქნება, მაგრამ, საბოლოოდ იმას, თუ კანონი როგორ განხორციელდება, ინტერესთა ბალანსი წყვეტს. იმიტომ ვარ პესიმისტურად განწყობილი, რომ ვერ ვხედავ ჩვენს საზოგადოებაში საკმარისად ძლიერ სოციალურ ჯგუფს, რომლის ინტერესებშიც შევა კონსერვაციული იდეოლოგია. სწორედ კონსერვაციული მიდგომის მომხრე ვარ. ალბათ, შემეკამათებოიან მეტყვევები, იმიტომ, რომ არ ვფიქრობ, რომ ტყე არის სამენეჯმენტო იმისთვის, რომ კარგ მდგომარეობაში იყოს და კიდევ, ბევრ სხვა საკითხში.

ის კი არ მალეღვებს, რა სახით შემოვა კანონი, არამედ ის, რომ როდესაც იჯარაში ან კერძო საკუთრებაში გადაიცემა ტყეები, რაც ნორმალურ პროცესად მიმაჩნია, მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული არა მარტო შემოსავალი, რომელსაც ესა თუ ის კომპანია მოიტანს, არამედ, კონსერვაციული მიდგომა, გასაგებია, თუ, ადამიანი ტყეს რეკრეაციული მიზნებისთვის აიღებს, რაც არ გამოიხატება უშუალოდ მერქნის დამზადებაში, მოკლევადიან პერსპექტივაში მისი შემოსავალი ნაკლები იქნება, ვიდრე, ვთქვათ, კომპანიის, რომელიც შემოვა მხოლოდ მერქნის დასამზადებლად. რამდენად არის სახელმწიფო მზად, რომ ასეთ შემთხვევაში შეღავათი მისცეს ასეთი ტიპის მიდგომას?

ნინო ჩხობაძე — ჩემთვის გასაგებია ერთი რამ, რომ სახელმწიფო იხსნის პასუხისმგებლობას ტყის მეურნეობებთან დაკავშირებით. ყველა ასეთი რეფორმა, რომელიც განხორციელდა მეზობელ ქვეყნებში, პრობლემად იქცა სახელმწიფოსთვის. იქაც კი, სადაც, კერძო საკუთრების და თუნდაც, გრძელვადიანი იჯარების ასწლიანი ისტორია ჰქონდათ, ყველაფერი ძალიან სავალალოდ დამთავრდა.

კიდევ ერთი, ჩვენთვის ძალიან უცნაურია, როდესაც ვამბობთ, რომ მივიღებთ 44 მეიჯარეს, შედეგად მოგვიწევს ყველა ამ სუბიექტისთვის კერძო საკუთრებაში გადაცემა, იმიტომ, რომ შეიძლება შესაბამისი კანონი შემოვიდეს, და მეორე — მოხდეს ისევ ტყეების სერიოზული ფრაგმენტაცია და ოცი წლის მერე ვინანოთ, რომ განვახორციელეთ ასეთი გაურკვეველი რეფორმა. ამიტომ გთხოვთ, იმისთვის, რომ მასში დავრწმუნდეთ, ეკონომიკურად დაგვისაბუთეთ.

ალექსანდრე ხეთაგური — ამას ეკონომიკურად ვერავინ დაასაბუთებს, იმიტომ, რომ ბაზარმა თვითონ უნდა აჩვენოს, ეს მიდგომა გამართლებს თუ არა. ბატონი ირაკლი ამბობს, რომ ბევრ ვალდებულებას ვკიდებთ და კომპანიას შეიძლება გაუჭირდეს მათი შესრულება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ აუქციონში არავინ მოვა. ამ ყველაფერს აჩვენებს ღია და ტრანსპარენტული აუქციონი. ალტერნატივა ძალიან მარტივია — კანონიც მოქმედებს და კანონქვემდებარე აქტებიც და 20-წლიანი ლიცენზიებიც.

მართლმსაჯულების განხორციელება და ადამიანის უფლებათა დაცვა საქართველოს მართლმსაჯულების სისტემაში

მომხსენებლები:

გიორგი ტულუში

საქართველოს სახალხო დამცველი;

უჩა ნანუაშვილი

ადამიანის უფლებათა ცენტრის აღმასრულებელი
დირექტორი;

თამუნა გვარამაძე

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, პროექტის
კოორდინატორი;

მანანა კობახიძე

საზოგადოებრივი დამცველის აღმასრულებელი დირექტორი.

მოდერატორი:

ნინო ბეჟიშვილი

16 ნოემბერი, 2011 წ.

ნინო ბეჟიშვილი — ჩვენი დისკუსიის თემა მართლმსაჯულების განხორციელება და ადამიანის უფლებათა დაცვა საქართველოს მართლმსაჯულების სისტემაში. ეს ძალიან მნიშვნელოვანი, ვრცელი და საინტერესო საკითხია.

გიორგი ტულუში — სამართლიანი სასამართლოს უფლება ერთ-ერთი ფუნდამენტური უფლებაა, რომელიც ძალიან მნიშვნელოვანია თითოეული ადამიანისთვის, მით უმეტეს, მისთვის, რომელსაც უშუალო შეხება აქვს მართლმსაჯულების სისტემასთან. მინდა გითხრათ, რომ სამართლიანი სასამართლო არაერთხელ გამხდარა სახალხო დამცველის, არა მარტო, შეფასების, ასევე, კრიტიკის საგანიც, და არა ერთი მიმართულებით.

ერთ-ერთი ყველაზე რთული თავი სახალხო დამცველის ანგარიშში სწორედ სამართლიანი სასამართლოს შესახებ თავია. გარდა იმისა, რომ იგი ძალიან რთული დასაწერია და ინტენსიურ მუშაობას მოითხოვს, ასევე, ძალიან მნიშვნელოვანია, ამ ინსტიტუტის სპეციფიკურობიდან გამომდინარე. სახალხო დამცველისთვის ძალიან ძნელია იმის განსაზღვრა, სადამდე შეიძლება წავიდეს მისი კვლევა და შეფასებები. ომბუდსმენი ხელმძღვანელობს საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ ორგანული კანონით, რომლის მე-14 მუხლშიც პირდაპირ არის ჩამოთვლილი ის ძირითადი კომპეტენციები, რომელიც მას გააჩნია, მათ შორის, სასამართლოსთან მიმართებაში.

საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ ორგანულ კანონში იყო ერთ-ერთი პუნქტი, რომელიც მიუთითებდა იმაზე, რომ სახალხო დამცველი სასამართლოს გადაწყვეტილების შესწავლისას თუ მივიდოდა დასკვნამდე, რომ ადგილი ჰქონდა სასამართლოს მიერ უფლების დარღვევას, მას უფლება ჰქონდა მიემართა სასამართლოსთვის და მოეთხოვა ამ კონკრეტული გადაწყვეტილების გადამოწმება. რა თქმა უნდა, ამას ჰქონდა რეკომენდაციის დატვირთვა, სასამართლოს შეეძლო გაეთვალისწინებინა, ან, არ გაეთვალისწინებინა. მინდა გითხრათ, რომ ვიდრე განხორციელდებოდა ცვლილებები საპროცესო კანონმდებლობაში, და ზოგადად, სასამართლო სისტემაში, არსებობდა პრეცედენტი, როდესაც სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეს გადახედა ომბუდსმენის რეკომენდაციის საფუძველზე. თუმცა, მას შემდეგ, რაც საქმის გადახედვის ინსტიტუტი კანონმდებლობით გაუქ-

მდა, და საბოლოოა უზენაესი ან სააპელაციო სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება, საქმეები აღარ ისინჯება. ადრე არსებობდა სხვადასხვა სტრუქტურა, კანონმდებლობით გაწერილი იყო გენერალური პროკურორის, უზენაესი სასამართლოს პლენუმის, აჭარის და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სასამართლოს თავმჯდომარეების უფლებამოსილება. თუმცა, დღესდღეობით, განაჩენი აღარ გადაიხედება. ამიტომ, ამ მუხლმა მნიშვნელობა დაკარგა. ჩემი წინამორბედი არაერთხელ შეეცადა საზოგადოების ყურადღება მიეპყრო ამ მუხლის მიმართ. მან რამდენჯერმე მიმართა სასამართლოს, თუმცა, უპასუხეს, რომ ჩვენი კანონმდებლობა ამგვარ მექანიზმს აღარ ცნობს და, შესაბამისად, სასამართლოს გადაწყვეტილება არ გადაიხედება.

სახალხო დამცველის შესახებ ორგანულ კანონში განხორციელდა გარკვეული ცვლილებები. ეს მუხლი ჩანაცვლდა სასამართლოს მეგობრის უფლებამოსილებით, როდესაც სახალხო დამცველს შეუძლია კონკრეტულ საქმესთან დაკავშირებით საკუთარი მოსაზრება ამა თუ იმ სასამართლოს წარუდგინოს. თუმცა, სახალხო დამცველმა შეინარჩუნა კომპეტენცია შეისწავლოს სასამართლოს სხვადასხვა გადაწყვეტილებები და შეაფასოს, რამდენად იყო დაცული ადამიანის უფლებები სამართალწარმოებისას, რასაც, დღემდე ვაკეთებთ.

არ ვიცი, რამდენი იცნობთ სახალხო დამცველის ბოლო ანგარიშებს, 2009 წლის მეორე ნახევარში დიდი ყურადღება დაეთმო სამართლიანი სასამართლოს უფლებას, სისხლის სამართლის და ადმინისტრაციული საქმეების ანალიზს. სახალხო დამცველი მივიდა დასკვნამდე, რომ, მიუხედავად განხორციელებული რეფორმებისა, და არაერთი წარმატებული პროექტისა, ბევრი ძირეული პრობლემა, რომელიც ადრე არსებობდა, დღესაც რჩება სასამართლო სისტემაში. სახალხო დამცველი შეეხო რამდენიმე მიმართულებას: პირველი იყო სასამართლოს მიერ გამოტანილი დაუსაბუთებელი შუალედური, თუ, საბოლოო გადაწყვეტილებები, ასევე მხარეთა შეჯიბრობითობის და თანასწორობის პრინციპის დარღვევა სასამართლოს მიერ, დაუსაბუთებელი უარი შუამდგომლობების დაკმაყოფილებაზე სასამართლოს მხრიდან. იყო შემთხვევები, როდესაც (განსაკუთრებით ბოლო ანგარიშში) სახალხო დამცველი საუბრობდა მოსამართლეების გადაყენებაზე სხვადასხვა რაიონში და ვარაუდი იყო გამოთქმული, რომ აღნიშნული სისტემა

საშუალებას იძლევა, რომ ეს მექანიზმი დასჯის მიზნითაც იყოს გამოყენებული, როდესაც თბილისში მომუშავე მოსამართლეს სამუშაოდ გადაიყვან რომელიმე რაიონულ სასამართლოში, სადაც, სხვას რომ ყველაფერს თავი დაანებო, მას უმცირდება ხელფასი. ჩემი ერთ-ერთი რეკომენდაცია ამას ეხებოდა.

არაერთ სისხლის სამართლის საქმეში, რომელიც შესწავლილ იქნა 2011 წელს, სახალხო დამცველი მივიდა დასკვნამდე, რომ ადგილი ჰქონდა მოსამართლეების მიერ ადამიანის უფლებათა უხეშ დარღვევას. ყველა ამ ფაქტზე, სახალხო დამცველმა მიმართა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს და მოითხოვა მოსამართლეთა დისციპლინური დევნის დაწყება. თერთმეტი კონკრეტი დამიბრუნდა უკან. ეს პროცედურა, რა თქმა უნდა, კონფიდენციალურია და სახალხო დამცველს არ აქვს უფლება საჯარო გახადოს მოსამართლეთა გვარები და იუსტიციის უმაღლეს საბჭოსთან კომუნიკაცია, ვინაიდან, კონკრეტს აწერია — „საიდუმლო“. ვცნობი ამ საქმეებს და ჩემს თანამშრომლებსაც, რომლებიც უშუალოდ მუშაობდნენ ამ საქმეებზე, მათ კონფიდენციალურად ვაცნობ. თერთმეტივე საქმეზე დაიწყო დისციპლინური წარმოება, ათზე შეწყდა, ერთზე მოსამართლეს მიეცა რეკომენდაცია. ეს მიუთითებს, სწორედ იმაზე, რომ რამდენიმე სისტემური პრობლემა, რომელიც შესწავლილ იქნა სახალხო დამცველის მიერ, დაკავშირებულია ადამიანის უფლებათა უხეშ დარღვევასთან. თქვენთვის ცნობილია, რომ დისციპლინურ დევნას ვერ მოითხოვ უბრალო საფუძვლით, ადგილი უნდა ჰქონდეს კანონის უხეშ დარღვევას, რომელმაც მნიშვნელოვნად დააზარალა განსასჯელი. ასეთი არაერთი ფაქტი იყო. თერთმეტი საქმე, წლის პირველ ნახევარში, მარტო ჩვენ მიერ იქნა შესწავლილი, ალბათ, ასეთი გაცილებით ბევრია. ყველა არ ხვდება სახალხო დამცველთან. ყველაფერს ძალიან დიდი დრო და ძალისხმევა სჭირდება. ისიც კი ვთქვი, აქვს კი აზრი ამ რეკომენდაციებზე ამდენი დროის დაკარგვას? როცა სახალხო დამცველი მოსამართლის დისციპლინური დევნის დაწყებას ითხოვს და მსგავს სტრუქტურას მიმართავს, მან ძალიან კარგად უნდა დაასაბუთოს პოზიცია, საქმე არსებითად უნდა შეისწავლოს. საქმის მასალები ხშირად, ძალიან დიდია, რამდენიმე ტომს მოიცავს და, შესაბამისად, საკმაოდ პრობლემურია ეს ყველაფერი. იმ დასკვნამდე მივდი, რომ, როგორც ჩანს, ეს მექანიზმი ეფექტურად არ მუშაობს.

დღემდე პრობლემად რჩება მიმართულებები, რომლებიც უკავშირდება დასაბუთებულობას, შუამდგომლობების დაკმაყოფილებას, თუ როგორ ხდება ამის განხილვა სასამართლოს მიერ. იყო კონკრეტული პრობლემები დაცვის უფლებასთან დაკავშირებით. მინდა, განსაკუთრებულად შევეხო ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას, განსაკუთრებით, სასამართლოს მიერ განხილულ არაერთ საქმეს. ჩვენ ვაპირებთ ერთობლივად გავუკეთოთ ანალიზი 26 მაისის შემდგომ გამოტანილ გადაწყვეტილებებს ყველა იმ ადმინისტრაციულ საქმეზე, რომელთა ნაწილი დასრულდა პირის დაპატიმრებით ან ჯარიმით და, შესაბამისად, მომავალ ანგარიშში, რა თქმა უნდა, იქნება მსჯელობა იმ პროცედურაზე, რომელსაც შევისწავლით ადმინისტრაციულ სასამართლოსთან მიმართებაში.

ბოლოდროინდელი ანგარიშებიდან ძალიან მნიშვნელოვანია ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მიერ შემუშავებული ანგარიში სასამართლოსთან მიმართებაში, ევროპის ადამიანის უფლებათა კომისიის ანგარიში, რომელიც, უშუალოდ ამ თემას ეხება. ის იმეორებს იმ პრობლემებს, რომელზეც სახალხო დამცველი და ახალგაზრდა იურისტები საუბრობდნენ. თუმცა, როგორც ჩანს, გარკვეული მიმართულებებით პრობლემები კვლავ რჩება. პრობლემები, რომლებზეც ვსაუბრობდი 2009-10 წლებში, დღესაც აქტუალურია. შეიძლება, ძალიან ბევრი ვისაუბროთ თანამედროვე ტექნოლოგიებზე, საქმის მართვის სისტემის დახვეწაზე, ვებგვერდზე ატვირთვაზე, სხვადასხვა სოციალური გარანტიის გაუმჯობესებაზე, კანონმდებლობაში განხორციელებულ ცვლილებებზე, თუმცა, მაქვს ინფორმაცია, რომ მზადდება კიდევ ერთი ტალღა ცვლილებებისა, რომლებიც იმ საკითხებს შეეხება, რომლებზეც საუბრობს სახალხო დამცველი და სხვა უფლებადაცვითი სტრუქტურები. ეს ეხება თანამდებობაზე მოსამართლეთა დანიშვნის გამჭვირვალობას, დასაბუთებულობის პრობლემას, მოსამართლეთა გადაყვანას, მათ სოციალურ გარანტიებს და სხვა საკითხებს.

თამუნა გვარამაძე — სამართლიანი სასამართლოს პრობლემა საქართველოში ძალიან აქტუალურია. გარკვეულწილად, ეს პრობლემა დაკავშირებულია სასამართლო ხელისუფლების ინსტიტუციურ დამოუკიდებლობასთან. თქვენს ყურადღებას შევაჩერებ იუსტიციის საბჭოს დაკომპლექტებისა და მის მიერ, გა-

დაწყვეტილებების მიღების წესზე. მოგეხსენებათ, რომ დღეს საქართველოს იუსტიციის საბჭო დაკომპლექტებულია ხელისუფლების სამივე შტოს წარმომადგენლებით. საერთაშორისო რეკომენდაციების თანახმად, წევრებს შორის არიან მოსამართლეები, პარლამენტარი წევრები და საქართველოს პრეზიდენტის მიერ დანიშნული ორი წევრი.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ პარლამენტის წევრებისა და პრეზიდენტის მიერ დანიშნული წევრების შემთხვევაში, რომლებსაც, დღეს მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, არ ეკრძალებათ პოლიტიკური საქმიანობა, გარკვეულწილად, პოლიტიკურ ელფერს იძენს ამ საბჭოს საქმიანობა და ის არ არის დამოუკიდებელი პოლიტიკური ზეწოლისა და კონიუნქტურისგან. ამიტომ, შევიმუშავეთ რეკომენდაციები, რომლებიც ამავე თემებზე მომუშავე კოალიციის სახელით წარედგინა იუსტიციის საბჭოს, რომელიც ამ ეტაპზე თანახმაა, და საამისოდ, კანონში ცვლილებები უკვე მომზადდა, რომ პრეზიდენტის წარმომადგენლებს შეეზღუდოთ პოლიტიკური საქმიანობის განხორციელების უფლება. ჯერჯერობით, საუბარი არ არის პარლამენტარი წევრების შესახებ.

იუსტიციის საბჭოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქცია მოსამართლეების დანიშვნა, გათავისუფლება და მათ მიმართ დისციპლინური სამართალწარმოების განხორციელებაა. მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, დღეს მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, იუსტიციის საბჭოს მიერ გადაწყვეტილება ხმათა უმრავლესობით მიიღება. უბრალოდ, საჭიროა, რომ ხელისუფლების სამივე შტოს წარმომადგენლებმა მიიღონ კენჭისყრაში მონაწილეობა. ჩვენ, ე.წ. ვეტოს ვუწოდებთ ამას. გამოდის, რომ მოქმედი წესის მიხედვით, ხელისუფლების რომელიმე შტოს შეუძლია დაუსაბუთებლადაც დაბლოკოს ესა თუ ის კანდიდატი. ამასთან დაკავშირებითაც წარვუდგინეთ რეკომენდაცია იუსტიციის საბჭოს. იგი, ამ შემთხვევაშიც, თანახმაა, რომ კანონმდებლობაში შევიდეს ცვლილებები, აღარ მოხდეს ვეტოს დადება, უბრალოდ, უმრავლესობით მოხდეს გადაწყვეტილების მიღება და პიროვნების თანამდებობაზე გამწესება.

პროცედურები, რომეblითა ეშვეობით, მოსამართლეები ინიშნებიან, ბუნდოვანია და ბევრ კითხვას ბადებს. მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად შეიძლება ორი ტიპის ადამიანები გამოვყოთ, ვისაც აქვს მოსამართლის თანამდებობის

დაკავების უფლება. ესენი არიან ისინი, ვინც იუსტიციის უმაღლეს სკოლაში სწავლობენ და ე.წ. მსმენელები, ასევე არიან ის ადამიანები, რომლებიც გათავისუფლებულები არიან სკოლაში სწავლის ვალდებულებისგან, მაგალითად, საკონსტიტუციო სასამართლოს ყოფილი და მოქმედი მოსამართლეები. მიგვაჩნია, რომ ისევე როგორც მსმენელებს, ამ კანდიდატებსაც უნდა ჰქონდეთ თანაბარი შესაძლებლობა, დაიკავონ მოსამართლის თანამდებობა და კანონმდებლობა მათთვის უნდა ითვალისწინებდეს მსგავს პროცედურებს. მოქმედი კანონმდებლობა განსხვავებულ მიდგომებს ავლენს ამ ტიპის კანდიდატების მიმართ. ამიტომ, აღნიშნული ბუნდოვანება თუ გამოსწორდება, ძალიან კარგი იქნება და იმ კითხვებსაც გაცემა პასუხი, რაც აქვს საზოგადოებას საბჭოს მიმართ.

დისციპლინურ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით ბატონმა გიორგიმ აღნიშნა, რომ ეს ინფორმაცია კონფიდენციალურია და დაინტერესებული პირები ვერ იგებენ, რა შედეგი მოჰყვა მათ საჩივარს, დაიწყო თუ არა დისციპლინური დევნა. ამასთან დაკავშირებით დიდი ხანია მიმდინარეობს მსჯელობა. ჩვენი ორგანიზაცია შეეცადა შეესწავლა ამ კუთხით საერთაშორისო გამოცდილება, აღმოჩნდა, რომ ბევრ სახელმწიფოს განსხვავებული მიდგომა აქვს. არის ქვეყნები, სადაც ინფორმაცია დისციპლინურ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით ყველასთვის ხელმისაწვდომია, მაგრამ, ასევე არსებობს ევროპული სახელმწიფოები, რომლებიც ჩაკეტილ სისტემას გვთავაზობენ და კონფიდენციალურია ეს მონაცემები. ამ ეტაპზე ქართული რეალობის გათვალისწინებით საბჭომ მოამზადა კანონპროექტი, რომელიც ამ ინფორმაციის ნაწილობრივ გახსნას და დაინტერესებული პირებისთვის მოთხოვნის შემთხვევაში შეტყობინების გაგზავნას ითვალისწინებს, თუ რა შედეგი მოჰყვა მათ განცხადებას. საბჭოს ასევე ენიჭება უფლებამოსილება, ცალკეულ შემთხვევებში, თვითონ მიიღოს გადაწყვეტილება და გამოაქვეყნოს ინფორმაცია დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრებასთან დაკავშირებით.

შევხები ე.წ. მივლინებასთან დაკავშირებულ საკითხებსაც, რომელსაც კანონმდებლობა სხვაგვარი ტერმინით იცნობს. ის, მოსამართლეებისათვის დროებითი უფლებამოსილების დაკისრებას ნიშნავს. ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ ამ მიმართულებითაც ჩაატარა კვლევა. ხშირია, მოსამართლის ერთი ქალაქიდან მეორეში მივლინების შემთხვევები. საია ცდილობს ამ თემაზეც აწარმოოს დიალო-

გი იუსტიციის საბჭოსთან, რომ შეიზღუდოს მისი ფართო უფლებამოსილება, რაც ერთი სასამართლოდან მოსამართლის სხვა ქალაქის სასამართლოში განუსაზღვრელი ვადით გადაყვანაში გამოიხატება. იუსტიციის საბჭო განმარტავს, რომ ეს დროებითი ღონისძიებაა და გამოწვეულია ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ძალაში შესვლით. ვინაიდან, ერთი და იგივე მოსამართლე ვერ ჩაატარებს წინა სასამართლო სხდომას სისხლის სამართლის საქმეებზე და შემდგომ არსებითად ვერ განიხილავს იმავე საქმეს. ამიტომ, ფიზიკურად სჭირდებათ, რომ რამდენიმე მოსამართლე იყოს რაიონულ სასამართლოებში. ჩვენ განვაგრძობთ ამ თემაზე მსჯელობას, კოალიციის ფორმატიითაც ვთავაზობთ გამოსავალს იუსტიციის საბჭოს, იმედი მაქვს, რომ იუსტიციის საბჭო ნაწილობრივ მაინც გაიზიარებს ჩვენს წინადადებებს და უახლოეს მომავალში, დადებითი კუთხით ცვლილებები აისახება კანონმდებლობაში. გმადლობთ.

მანანა კობახიძე — ბევრი ვიფიქრე იმაზე, რა მეთქვა ისეთი, რაც ყველაზე კარგად დაგანახებდათ, რა ხდება სასამართლოში. როგორც პრაქტიკოსი ადვოკატი, ყოველთვის ვხვდები იმ პრობლემებს, რომლებიც მომდინარეობს როგორც კანონმდებლობაში არსებული ხარვეზიდან თუ ნორმის არასწორი განმარტებიდან, ასევე, იმ დარღვევებიდან, რომლებსაც ადამიანები შეგნებულად უშვებენ. ძალიან ბევრ გახმაურებულ საქმეზე მომიწია ბოლო ორი წლის განმავლობაში გამოსვლა და დავინახე, როგორ შეიძლება სასამართლო და მართლმსაჯულება მოკვდეს, როდესაც არის ხელისუფლების ინტერესი საქმისადმი, როდესაც აშკარა დომინანტია პროკურატურა და როდესაც, მათ სურთ კონკრეტული საქმის ბოლომდე გატანა.

ერთ პრობლემას მინდა შევეხო დისციპლინურ დევნასთან დაკავშირებით. თქვენი რეკომენდაცია იყო ზუსტად ერთ-ერთ საქმეზე. ეს არის კერესელიძის ძალიან გახმაურებული საქმე. მის საქმეს სტრასბურგში მე ვაწარმოებ. ის არის მკვლელობისთვის მსჯავრდებული. მას ისე დაუმატა სააპელაციო სასამართლომ ოთხი წლით თავისუფლების აღკვეთა, რომ პროცესზე არ ყოფილა მოწვეული არცერთი მხარე და, მეტსაც გეტყვით, არც პროკურატურას გაუსაჩივრებია განაჩენი. მომჩივანი მხარე გახლდათ თვითონ მსჯავრდებული კერესელიძე. მას

სასამართლომ მისივე საჩივრის საფუძველზე დაუმიძიმა მდგომარეობა. საჩივარი ეხებოდა ვადების ათვლას. ამას დაარქვეს ტექნიკური ხარვეზის გასწორება განაჩენში. შედეგად კი, მივიღეთ ის, რომ ნაცვლად იმისა, რომ ეს ადამიანი 2010 წლის სექტემბერში უნდა გათავისუფლებულიყო, ამ ვადამ 2013 წლისთვის გადაიწია. როდესაც ეს განიხიება სააპელაციო სასამართლოში გასაჩივრდა, სადაც ვფიქრობ, რომ ბევრად უფრო გამოცდილი მოსამართლეები უნდა იყვნენ, მათაც იმსჯელეს ამ საქმეზე და აბსოლუტურად დაუსაბუთებლად უარი ეთქვა ადამიანს საჩივრის დაკმაყოფილებაზე. სხვა არაფერი იყო დარჩენილი, თუ არა, სტრასბურგში მიმართვა. ეს არის მე-6 მუხლის, სამართლიანი სასამართლოს უფლების ძალიან სერიოზული დარღვევა. როდესაც ეს საქმე სახალხო დამცველმა შეისწავლა, მათ დისციპლინური დევნის დაწყების რეკომენდაციით მიმართეს სასამართლოს. პირველმა ინსტანციამაც დაუშვა ტექნიკური შეცდომა, აპელაციამაც და უზენაესმა სასამართლომაც. სად არის პროფესიონალიზმი და რატომ არ უნდა აგონ პასუხი იმ მოსამართლეებმა, რომლებსაც შეუძლიათ, ასეთი ხელაღებით, ადამიანს ოთხი წელი დაუმატონ პროცესისა და მხარეთა მოწვევის გარეშე.

დაახლოებით ერთი თვის წინ, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სარჩელით მივმართეთ. ვუჩივით თბილისის საქალაქო სასამართლოს. ანუ, მოსარჩელე უჩივის სასამართლოს სასამართლოში. ესეც ძალიან გახმაურებული საქმეა. მოსარჩელე გახლავთ საბერძნეთის მოქალაქე, ვინმე, ნუგზარ ბოჭორიშვილი. ის გატაცებულ იქნა ორი პირის, ლევან ღვინიაშვილისა და გრიგოლ კომახიძის მიერ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს განაჩენით ორივე პირის მიმართ დადგენილი იქნა დანაშაული. მათ შეეფარდათ შესაბამისი სასჯელები. პროცესი დასრულდა, განაჩენი კანონიერ ძალაშია შესული, მაგრამ, დადებულია საპროცესო შეთანხმება ორივე მსჯავრდებულთან, ძალიან დიდი თანხის სანაცვლოდ (ერთ ღღეში შევიდა ნახევარი მილიონი ლარი), ერთს მიესაჯა 4 წელი, მეორეს — 5. დადგინდა, რომ მათ ნამდვილად გაიტაცეს ბოჭორიშვილი, რომ ნამდვილად გამოსძალეს ძალიან დიდი ოდენობით თანხა, რისთვისაც სასჯელს იხდიან. საქმე ის არის, რომ ნუგზარ ბოჭორიშვილი საქმეში დაბარალეულად არ არის ცნობილი. ის, არც მოწმედ ყოფილა დაკითხული, არც მიუწვევიათ და საერთოდ, დაბარალეულის სტატუსი არ ჰქონია. საქმე აღიძრა ძველი სისხლის სამართლის პროცესის პირობებში, ანუ, 2010

წლის ოქტომბრამდე, როდესაც დაბარალბულს, როგორც მხარეს, იცნობდა პროცესი და მას მთელი რიგი უფლებები გააჩნდა. როდესაც, ამ ადამიანმა შეიტყო ამის შესახებ, გაუჩნდა სურვილი, გაიგოს რა ხდება. ბუნებრივია, მივმართეთ სასამართლოს და მოვითხოვეთ საქმის მასალების გაცნობა. დაახლოებით ექვსი წერილი შევიდა საქალაქო სასამართლოში. პასუხი არის ძალიან მარტივი, რომ არ ვიყავით მხარე და არა გვაქვს უფლება საქმეს გავეცნოთ. საქართველოს კონსტიტუციიდან და ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსიდან გამომდინარეობს, რომ პირს უფლება აქვს ნებისმიერ სახელმწიფო დაწესებულებაში დაცული მის შესახებ არსებული ინფორმაცია გამოითხოვოს. რადგანაც გვქონდა ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ ნამდვილად მის შესახებ იყო დაცული ინფორმაცია ამ საქმეში, შესაბამისად, ახლა უკვე, ადმინისტრაციული კოდექსის საფუძველზე, მოვითხოვეთ საქმის მასალების გაცნობა. ისევ უარი მივიღე. ამჯერად მითხრეს, რომ ამ განაჩენში, მართალია, არის ინფორმაცია ნუგზარ ბოჭორიშვილზე, მაგრამ, საქმე ეხება ღვინიაშვილის და კომახიძის პირად მონაცემებს, მათ პერსონალურ ინფორმაციას, და ამიტომ, მათი თანხმობის გარეშე ვერ გმაცნობენ ამგვარ მონაცემებს. ბუნებრივია, მსჯავრდებული თანხმობას არ მომცემს, რომ დაბარალბულს სასარგებლოდ ინფორმაცია გამოვითხოვო. ამის გამო, ადმინისტრაციული საჩივრით მივმართე და მოვითხოვე ინფორმაციის მოწოდება. რა თქმა უნდა, ეს საჩივარიც სასამართლომ განიხილა. კვლავ უარი მივიღე, რის შემდეგაც მივმართე სარჩელით. მთელი უბედურება ის გახლავთ, რომ ნუგზარ ბოჭორიშვილი დაუსწრებლად არის გასამართლებული. მას უვადო პატიმრობა აქვს მისჯილი, მაგრამ საბერძნეთმა, როგორც თავისი მოქალაქე, ის არ გადმოსცა საქართველოს და არ იმყოფება სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში, თუმცა, არარსებული კოკაინის 220 კგ-ის შემოტანა-გატანისთვის მას ასეთი მძიმე სასჯელი აქვს. მინდა ყურადღება გაამახვილოთ ერთ გარემოებაზე, მის განაჩენში პირდაპირ არის მითითებული, რომ ლევან ღვინიაშვილმა და გრიგოლ კომახიძემ ის, სწორედ იმიტომ გაიტაცეს და ფულიც გამოსძალეს, რომ ნარკოდოღერია, და რომ, ამ პირებს, უშუალოდ გაენდო ნუგზარ ბოჭორიშვილი, რომ ნარკოდოღერია. ეს საქმე მოხმობილია, როგორც მტკიცებულება და ამითი აქვს ამ ადამიანს ბრალიც წაყენებული და მსჯავრდებულის ამის შესაბამისად გახდა. როდესაც ვიკითხეთ, თუ გატაცებული იყო, რატომ არ არის ცნობილი დაბარა-

ლებულად, ამაზე პასუხი არავის აქვს. როცა საქმის მასალა მოვითხოვეთ, მხარე არა ხართო, გვითხრეს, როცა პერსონალური ინფორმაცია მოვითხოვეთ, გამტაცებლების თანხმობა მოგვითმენო. ამისენით, როგორ დავიცვა, მე, ერთმა ჩვეულებრივმა ადვოკატმა ჩვეულებრივი მოქალაქის ინტერესები, როდესაც მას ერთი მხრივ, როგორც ადამიანს არ ცნობენ, იმიტომ რომ თუ დაზარალებულად არ ცნეს, მაშინ როგორ დასაჯეს ღვინიაშვილი და კომახიძე? მარტივად იყო საქმე — მთავარი მიზანი იყო მათგან თანხის ამოღება, რის შემდეგაც უკვე აღარავის აინტერესებდა, იყო თუ არა დაზარალებული საქმეში.

დარწმუნებული ვარ, რომ საქალაქო სასამართლო ამ სარჩელს არ დააკმაყოფილებს, იმიტომ, რომ არ აწყობთ, ამ საქმეში ჩავიხედოთ. შეიძლება, იქ, ისეთი მტკიცებულებები ამოვიკითხოთ, რომლებიც ბოჭორიშვილის მიმართ გამოტანილ განაჩენს ფარაჩინა ქაღალდად აქცევს. მინდა ავიცილო საქალაქო სასამართლო, მაგრამ, კანონში არ არის მუხლი, რომელიც მომცემდა ამის საშუალებას. როგორ იქნება მიუკერძოებელი საქალაქო სასამართლო, როდესაც სარჩელი მის წინააღმდეგ არის შესული? მაშინ ფხაკაძე როგორ განიხილავს საქმეს საკუთარი თავის წინააღმდეგ? ასეთი კურობები გვაქვს.

მინდა შევეხო კიდევ ერთ პრობლემას, რომელიც გულისხმობს მხარეთა თანასწორობის პრინციპს საქმეში. ახალი კანონმდებლობით ფორმალურად გათანაბრებულები ვართ ბრალდების მხარესთან, გვაქვს კერძო გამოძიების უფლება, თუმცა, როცა საქმე საქმეზე მიდგება, ვერ ვიხსენებ საქმეს, როდესაც ვიშუამდგომლეთ სასამართლოს წინაშე და ვითხოვეთ, მაგალითად, კადრების ამოღება, საქმისთვის დართვა და ნება დაგვერთო. ეს საკითხი ძალიან აქტუალური გახდა 26 მაისის საქმეებთან დაკავშირებით, ხშირად იყო კადრები, ტელეკამერები აფიქსირებდნენ გარკვეულ ფაქტებს, და როდესაც, ერთადერთი მიუკერძოებელი მტკიცებულება იყო ვიდეოჩანაწერი, სასამართლო პირდაპირ გვეუბნებოდა, რომ ჩვენი შუამდგომლობა დაუსაბუთებელი იყო და არ მიიჩნეოდა საჭიროდ ამ კადრების ამოღებას. ერთადერთი, რაც ჰქონდა სასამართლოს, იყო პოლიციელების ჩვენებები, და ასობით დაკავებული ადამიანის საქმე მხოლოდ დამკავებელი პოლიციელების ჩვენებებს ეყარება, რომელთა ჩვენებებშიც ხშირად არის წინააღმდეგობები, წერილობით ჩვენებებში შეცდომებიც კი ერთნაირი აქვთ დაშვებული.

ეს იმაზე მეტყველებს, რომ ისინი, ერთი ადამიანის კარნახით არის დაწერილი. სასამართლო არ გვაყენებს ბრალდების თანაბარ მდგომარეობაში. ჩვენ არა გვაქვს ჩხრეკის უფლება, ამოღების უფლება. უნდა ვიშუამდგომლოთ სასამართლოს წინაშე. თუ, სასამართლომ ხელი არ შეუწყო მტკიცებულების მოპოვებაში დაცვის მხარეს, ვერაფრით ვიქნებით თანასწორები.

მესამე პრობლემა, რომელსაც ხაზი მინდა გავუსვა, საჯაროობის საკითხი გახლავთ. უმეტესად, პროცესები საჯაროა, ძალიან იშვიათად არის დახურული, მაგრამ, სამწუხაროდ, სასამართლო არ გვაძლევს იმის უფლებას, რომ მოვახდინოთ პროცესის აუდიოჩანაწერი. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, როდესაც საქმეზე ორმოცამდე მოწმეა, ძალიან რთულია, პარალელურად თან ოქმი ვწეროთ და მოწმეთა ჩვენებები ჩავიწეროთ, თან ვუსმინოთ და კითხვა დავუსვათ. იმისათვის, რომ გვეჩონდეს სრული სურათი, რა მოხდა პროცესზე, აუდიოჩანაწერი გვჭირდება. ყველა პროცესზე ვაყენებთ ამ შუამდგომლობას, არსად სასამართლო არ აკმაყოფილებს ჩაწერის მოთხოვნას. გეტყვით, რა არის ამის მიზეზი. ყველა საქმის დამთავრების ბოლოს გვბარდება ოქმი, და არ მახსოვს ოქმი, რომელზეც სერიოზული შენიშვნები არ გვეჩონდა გაყალბების თვალსაზრისით. პირდაპირ გეტყვით, ცოტენ გამსახურდის საქმეში ზვიად ესებუამ პირწმინდად გააყალბა სასამართლო სხდომის ოქმი. ეს გამოიხატა შემდეგში: დაცვის მხარეს დაუკმაყოფილდა შუამდგომლობა მტკიცებულებათა დართვაზე. გამოგვეცხადა, რომ შუამდგომლობა დაკმაყოფილდეს, მტკიცებულებები დაერთოს საქმის მასალებს, და როცა, ოქმი ჩაგვბარდა, ეწერა, რომ შუამდგომლობა არ დაკმაყოფილდა, მტკიცებულებები არ დაერთო საქმეს. ჩვენ ეს დავადასტურეთ. ჟურნალისტი თეა ხურცილავა ესწრებოდა ამ პროცესს და მოგვცა ჩვენება, კახა კუკავა და მისი პარტიის რამდენიმე წევრი ასევე ესწრებოდა პროცესს, ყველა მათგანმა მოგვცა ჩვენება, რომ მოისმინეს იმის შესახებ, რომ შუამდგომლობა დაკმაყოფილდა, პროცესიდან გამოსულმა ინტერვიუც კი მივეცი, რომ პროცესით კმაყოფილი ვიყავი, რადგან მოსამართლემ დაგვიკმაყოფილა შუამდგომლობა, რის შემდეგაც ოქმი ყალბდება. აუდიოჩანაწერი რომ მქონოდა, ამას მოსამართლე ვერ გაბედავდა და ეს პრობლემა არ იარსებებდა.

ბატონი კუბლაშვილისგან ძალიან ხშირად ვისმენთ, რომ ტექნიკური აღჭურვილობა შეცვალეს, რომ პროცესები იწერება. ორი წელია, რაც ეს მესმის, მაგ-

რამ როდესაც მოვითხოვეთ, მათი ჩანაწერი მაინც გადმოეცათ, გვბასუხობენ, რომ სისტემა გაუმართავია და არაფერს არ იწერენ. ესეც სიცრუეა და გეტყვით, რატომ. როდესაც პირი ჩვენებას აძლევს, მდივანი აუცილებლად იწერს ამას და ამ დროს ის ყოველთვის სთხოვს მოწმეს, ნელა ისაუბროს, რომ მან ჩაწერა მოასწროს. ადამიანს ეტყობა, როდის იწერს და როდის, არა. ქუთაისში გვქონდა პროცესები, როდესაც მდივანი აშკარად არაფერს იწერდა, და ეს იმიტომ, რომ მიკროფონში რასაც ვამბობდით, ავტომატურად იწერებოდა. მაგრამ, როდესაც მოვითხოვეთ ჩანაწერი, გვითხრეს, რომ პროცესს არ იწერდნენ. თუ, არც მდივანი იწერს, არც მიკროფონით იწერება, მაშინ როგორ ხდება პროცესის სტენოგრაფირება? ფაქტია, რომ სასამართლო თავის ანგარიშებსა და კვლევებში ერთს დებს, მაგრამ, ისიც ფაქტია, რომ ჩვენ პრობლემებს ვაწყდებით. ოქმების გაყალბებას ვერ ვამტკიცებთ, შენიშვნები შენიშვნებად რჩება და არავინ იზიარებს. მათ ერთადერთი ის ფუნქცია აქვს, რომ როდესაც საქმე ევროსასამართლოში წავა, შეგვეძლოს იმის დამტკიცება, რომ საქმეს შენიშვნები დავურთეთ.

მხარეთა თანასწორობაზე საუბარიც კი ზედმეტია, როგორც გითხარით, ნამდვილად, კანონიდან გამომდინარეც კი არ ვართ თანაბარ პირობებში. რაც შეეხება სამოქალაქო საქმეებს, იქ ნამდვილად არ არის ასეთი პრობლემები. როცა ორი კერძო მოქალაქე ქონებაზე დავობს, აქ სახელმწიფოს ინტერესი არ არის და ამიტომ, პროცესი შეჯობრებითად მიდის. სისხლის სამართლის საქმეებთან მიმართებაში ძალიან მძიმე მდგომარეობაა. ჰამერბერგის დასკვნას სერიოზული რეაგირება სჭირდება.

უჩა ნანუაშვილი — მინდოდა, ცოტა უფრო დეტალურად ჩაგვეხედა ევროსაბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისიის, თომას ჰამერბერგის ანგარიშში. ანგარიში ზაფხულში გამოქვეყნდა და ძალიან მწირად გაშუქდა. ამავე პერიოდს დაემთხვა ფოტორეპორტიორების საქმე, რომელზეც იქნა ყველას ყურადღება გადატანილი. ანგარიში, რომელიც უკიდურესად მნიშვნელოვანია, უყურადღებოდ დარჩა. მხოლოდ რამდენიმე მედიასაშუალებამ გააშუქა, ისიც ძალიან მოკლედ. მადლობა ბიოლის ფონდს, რომ შესაძლებლობა მეძლევა ამ ანგარიშზე ვისაუბრო.

ანგარიშში ძალიან ბევრი რამ სხვაგვარად არის აღწერილი, ვიდრე ჩვენ ვისმენტ ოფიციალური საშუალებებიდან. აღარაფერს ვიტყვი იმ 72%-იან ნდობის ხარისხზე, რომელზეც ცოტა ხნის წინ მოვისმინეთ უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარისგან. ეს ანგარიში, სამწუხაროდ, სხვა რამეზე მეტყველებს. თომას ჰამერბერგი ყველა თემაზე არ ამზადებს რეგულარულ ანგარიშებს, ის ირჩევს უკიდურესად მნიშვნელოვან ერთ თემას. ანგარიშის მომზადებას წინ უძღოდა დიდი ხნის მუშაობა. 2008 წელს ომმა ხელი შეუშალა მას ამ ანგარიშზე მუშაობაში და მისი ყურადღება მთლიანად იქნა გადატანილი კონფლიქტთან დაკავშირებულ სიტუაციაზე. მას შემდეგ, რაც გაცილებით გართულდა მდგომარეობა, მან გადაწყვიტა ანგარიში მოემზადებინა. ის გახლდათ საქართველოში მიმდინარე წლის აპრილში. ის, რომ ეს მართლაც მნიშვნელოვანია თემა, იქიდანაც ჩანს, რომ სწორედ ეს თემა აირჩია მან თავისი ანგარიშისთვის. ყველგან ირღვევა ადამიანის უფლებები, მაგრამ, ყველგან არსებობს ასე თუ ისე დამოუკიდებელი სასამართლო, სადაც უნდა აღდგეს დარღვეული უფლებები. ჩვენს შემთხვევაში კი წრე ჩაკეტილია. ყველა უფლება სასამართლოსთან მიდის, რომელმაც უნდა თქვას თავისი სიტყვა. წლების განმავლობაში ჩვენს ქვეყანაში ძალიან ბევრი პრობლემა დაგროვდა და ეს ამ ანგარიშიდანაც კარგად ჩანს.

პირველად სწორედ ამ ანგარიშში იქნა ნახსენები „შერჩევითი სამართალი“. თომას ჰამერბერგი საუბრობს პოლიტიკური ნიშნით ადამიანების დაკავებაზეც და რამდენიმე ასეთი საქმე აქვს მოტანილი. ანგარიშში ასევე არის საუბარი იმ დადებით მოვლენებსა და პოზიტიურ ძვრებზე, რაც მოხდა საქართველოში. რაც შეეხება სისხლის სამართლის რეფორმას, პირველ რიგში, ის აკრიტიკებს ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკას, რომელიც იქნა შემოღებული წვრილმანი დანაშაულისთვის 2006 წელს და ითვალისწინებს ძალიან მკაცრ პოლიტიკას, რომელიც დღემდე მოქმედებს. მიუხედავად იმისა, რომ დაწყებულია მუშაობა მისი ლიბერალიზაციისთვის, ფაქტობრივად, ამ მიმართულებით ბევრი არაფერი გაკეთებულა. შემფოთება გამოთქმული სასჯელების პროპორციულობასთან დაკავშირებითაც. კომისარმა მოუწოდა საქართველოს ხელისუფლებას, შეიმუშაოს უფრო ჰუმანური და ადამიანის უფლებებზე ორიენტირებული სისხლის სამართლის პოლიტიკა. რაც მთავარია, იგი ორიენტირებული უნდა იყოს არა ადამიანის დასჯაზე, არამედ, მის გამოსწორებაზე.

კომისარი ასევე ურჩევს საქართველოს ხელისუფლებას, გამოიყენოს ალტერნატიული სასჯელები და პატიმრობა მაქსიმალურად შეიზღუდოს. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო წლებში ალტერნატიული სასჯელი იყო გამოყენებული, განსაკუთრებით არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სფეროში, პრობლემა მაინც რჩება. ამიტომ არის, რომ პატიმართა რაოდენობა კვლავ ძალიან დიდია.

სასამართლოს დამოუკიდებლობასთან დაკავშირებული ყველა ის პრობლემა, რომელზეც ჩემმა კოლეგებმა ისაუბრეს, ამ ანგარიშში ასახულია. საუბარია იმაზე, რომ იყო პოზიტიური ძვრები, რომლებიც უკავშირდება იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გათავისუფლებას პოლიტიკური ზეგავლენისაგან, მაგრამ, პრობლემები მაინც რჩება სასამართლოს ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით, გამამართლებელი განაჩენების ძალიან მცირე რაოდენობასთან დაკავშირებით. თუნდაც ის ფაქტი, რომ გასულ წელს თბილისის საქალაქო სასამართლომ მხოლოდ სამი გამამართლებელი განაჩენი გამოიტანა, 9 საქმეში ნაწილობრივ გამამართლებელი, ეს ციფრები უკვე მეტყველებს იმაზე, რომ ყველაფერი კარგად არ არის ამ ქვეყანაში. მიმდინარე წელს გამამართლებელი განაჩენების რაოდენობამ იმატა. ალბათ, მალე მოვისმენთ პროცენტულ მაჩვენებლებს.

მინდა წავიკითხო ციტატა კომისრის ანგარიშიდან: „ადვოკატებს ხელი ეშლებათ პროფესიული მოვალეობების თავისუფლად შესრულებაში. გამოყენებული იყო მათი დამინების, არამართლმომიერი დევნის და ბეწოლის სხვა ფორმები, რაც სერიოზულად აფერხებს დაცვის უფლების განხორციელებას და ხელს უშლის ადვოკატებს ეფექტურად ემსახურონ მართლმსაჯულებას“. კომისარმა აღნიშნა, რომ ადვოკატებს უნდა მიეცეთ უფლება შეუფერხებლად იმუშაონ და შეძლონ კლიენტებისათვის იურიდიული დახმარების გაწევა სრული კონფიდენციალურობის დაცვის პირობებში.

სერიოზული ყურადღებაა გამახვილებული საპროცესო გარიგებებზე, რომელიც ძალიან ხშირად გამოიყენება. თბილისის საქალაქო სასამართლოში გასულ წელს საქმეების 84% სწორედ საპროცესო შეთანხმებებით დასრულდა. ეს, მერწმუნეთ, ძალიან დიდი რიცხვია. ყველაზე ცუდი კი ის არის, რომ ხშირად საპროცესო შეთანხმებები ძალიან მძიმე დანაშაულებზეც კი ფორმდება.

კიდევ ერთ ციტატას წავიკითხავ, რომელიც ეხება „შერჩევითი სამართლის“ თაობაზე საჩივრებს და პოლიტიკურ პატიმრებს. კომისარი მიუთითებს, რომ მის

მიერ შესწავლილი რამდენიმე საქმე იძლევა იმის თქმის საშუალებას, რომ ადამიანები დაკავებულები არიან პოლიტიკური ნიშნით. კომისიის მიერ მოპოვებული ინფორმაცია მიუთითებს სერიოზულ ხარვეზებზე, რომლებიც ჩრდილს აყენებს სისხლის სამართლის გამოძიებას და სამართალწარმოებას ოპოზიციური აქტივისტების წინააღმდეგ აღძრულ სისხლის სამართლის რამდენიმე საქმეში, სადაც გვკის ქვეშ დგება ამ პირთა მიმართ წაყენებული ბრალი და საბოლოო გადაწყვეტილება. კომისარმა ხელისუფლებას ამ საქმეებთან დაკავშირებით მკაფიო და გამჭვირვალე პასუხის მიღება სთხოვა. ჩემთვის ცნობილია, თუ რაში გამოიხატება ეს პასუხი. გასულ თვეს სტრასბურგში ვიმყოფებოდი საპარლამენტო ასამბლეაზე. თომას ჰამერბერგი ამ თემაზე საუბარს გაუბრძნო. მალე იწურება მისი უფლებამოსილების ვადა და ევროსაბჭო ახალ კომისარს აირჩევს. მას შემდეგ, რაც მას, ამ ანგარიშის გამო, სერიოზული კონფლიქტი მოუვიდა საქართველოს ხელისუფლებასთან, იგი არაოფიციალურად გამოცხადებულია „პერსონა ნონ გრატა“. ამ თემაზე თავად ის არ საუბრობს, თუმცა დადასტურებული ინფორმაციაა და მისი თანამშრომლებისგან ვიცით. ეს არის პასუხი მის კრიტიკულ ანგარიშზე. ნათქვამი იყო ისიც, რომ იგი შვებულების გასატარებლად კი ვერ ჩამოვა საქართველოში, იმდენად მიუღებელია საქართველოს ხელისუფლებისთვის. ეს ევროსაბჭოს ერთ-ერთმა წამყვანმა თანამშრომელმა გვითხრა. თუმცა, ვიცი, რომ ცოტა სკანდალური განცხადებაა. ამ ადამიანის როლი ძალიან დიდია ჩვენთვის, 2008 წლის ომის დროს, მოგესვენებათ, ათეულობით ადამიანი სწორედ თომას ჰამერბერგის უშუალო ჩარევით და მონაწილეობით იქნა გათავისუფლებული. თუმცა, ჯერ კიდევ 2009 წლის დეკემბერში გაკეთდა რამდენიმე განცხადება მის წინააღმდეგ. მაშინ, საქართველოს პარლამენტის რამდენიმე წევრმა ის ძალიან უარყოფით კონტექსტში მოიხსენია.

ჩემი გამოსვლა მიზნად დავასრულო იმედით, რომ ჩვენ ყველა, მთელი სამოქალაქო საზოგადოება, გამოვიყენებთ ამ ანგარიშს, რომელშიც პირველად აისახა ასეთი პრობლემები და დავიწყებთ რეალურ დისკუსიას ამ თემებზე. თუ ქვეყანაში არ არის პოლიტიკური ნება, ცვლილებები ვერ განხორციელდება. 2004 წელს, როდესაც იყო საამისო პოლიტიკური ნება, წამების ფაქტები აღმოიფხვრა. იგივე შეიძლება ითქვას რელიგიური უმცირესობების დევნასთან დაკავშირებითაც, კორუფციასთან ბრძოლასთან დაკავშირებითაც.

სამწუხაროდ, იმ პრობლემების შესაცვლელად, რომელზეც ჩვენ დღეს ვსაუბრობთ, პოლიტიკური ნება არ არსებობს. რასაკვირველია, ძალიან მნიშვნელოვანია საკანონმდებლო ცვლილებები, ტრენინგები, მაგრამ, მთავარი პრობლემა პოლიტიკური ნებაა, ურთმლისოდაც ჩვენი დისკუსიები ჩაკეტილ წრეში ყოფნას დაემსგავსება. ადვოკატების თუ ფსიქოლოგების მიერ გაწეული კონკრეტული დახმარებები შედეგებზეა ორიენტირებული, მათი საშუალებით მათ გამოძიწვევ მიზეზებს ვერ ვწვდებით. სისტემური დარღვევები ამით ვერ გადაიჭრება.

ნინო ბექიშვილი — რადგან დღეს ტოლერანტობის დღეა, დავიტოვებ უფლებას და დისკუსიის გახსნამდე კითხვით მივმართავ ბატონ გიორგი ტულუშს. ცნობილია, რომ „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ რელიგიურ უმცირესობებთან მმართველაში მართლაც სიწყნარე იყო. აღარ ჰქონია ადგილი მათ დარბევას, მაგრამ სახალხო დამცველის ბოლო ანგარიშებში ისევ ჩნდება ეს თემა. მაინტერესებს, წლევეანდელი დინამიკა როგორია ამ მხრივ და მართლმსაჯულება როგორ მოქმედებს ხოლმე, როდესაც რომელიმე რელიგიურ ჯგუფს თავს ესხმიან.

გიორგი ტულუში — თემა, რომელიც ნინომ ასხენა, ეხება რელიგიურ ნიადაგზე ჩადენილ დანაშაულებებს, ჯგუფურ თუ ინდივიდუალურ თავდასხმებს სხვადასხვა რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლებზე და რელიგიურ ნაგებობებზე. 2008 წელი და 2009 წლის პირველი ნახევარი ასეთი ფაქტების სიმრავლით გამოირჩეოდა. სახალხო დამცველი არაერთხელ მიუთითებდა თავის ანგარიშებში, რომ სამართალდამცველი ორგანოების მხრიდან არაადეკვატური რეაგირება იყო, რაც წამახალისებელი გარემოება იყო ამ ნიადაგზე დანაშაულის ჩასადენად.

ბოლო პერიოდში რამდენიმე ასეთ ფაქტს მოჰყვა შედარებით ადეკვატური რეაგირება, ზოგ შემთხვევაში საქმე დასრულდა სასამართლოში განხილვით და რამდენიმე პირს თავისუფლების აღკვეთაც მიესაჯა, და ამან საკმაოდ პოზიტიური გავლენა იქონია იმ კუთხით, რომ რადიკალურად შემცირდა ასეთი ფაქტების რიცხვი. 2010 და 2011 წელს სამჯერ ნაკლები იყო ასეთი ფაქტების რაოდენობა წინა წელთან შედარებით. წლის ბოლოს ჩვენ, რა თქმა უნდა, შევაჯამებთ მთლიანად წლის შედეგებს, თუმცა, იმის თქმა შემიძლია, რომ კლების ტენდენცია შეიმჩნე-

ოდა. ვგულისხმობ, უშუალოდ, სისხლის სამართლის კუთხით ჩადენილ დანაშაულებს, როდესაც პირზე ძალადობდნენ ან ფიზიკურ შეურაცხყოფას სწორედ იმის ნიადაგზე აყენებდნენ, რომ ის რომელიმე რელიგიური უმცირესობის წარმომადგენელი იყო. ძირითადად საქმე გვექონდა იელოვას მოწმეების ფიზიკურ შეურაცხყოფასთან, განსაკუთრებით, რეგიონებში. იყო ასევე ფაქტი, როდესაც ერთ-ერთ ეკლესიას შუშები ჩაუმტვრიეს. ადეკვატური რეაგირება სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან ძალიან მნიშვნელოვანია. არა ერთი შემთხვევა იყო, როდესაც პოლიცია გაფრთხილებით შემოიფარგლა, ზოგ შემთხვევაში ეს იყო სიტყვიერი გაფრთხილება. გვექონდა ასეთი შემთხვევა, როდესაც ერთ-ერთ რაიონში ერთ-ერთი სასულიერო პირი გამუდმებით ცემდა იელოვას მოწმეებს, ბოლოს, მგონი, გაფრთხილება მიიღო და 100 ლარით დაჯარიმდა. ბოლო დროს ასეთი ინციდენტი ჩემს ყურამდე აღარ მოსულა.

ლიკა ზაკაშვილი, ჟურნალისტი — არაპროპორციული სასჯელების მაგალითები თუ შეგისწავლიათ, თქვენი აზრით, რა არის ასეთი სასჯელების მიზეზი, არაპროფესიონალიზმი თუ შემდგომი ვაჭრობის შესაძლებლობა?

გიორგი ტულუში — სახალხო დამცველის მხრიდან სასჯელის პროპორციულობაზე ანალიზი კონკრეტული ფაქტიდან გამომდინარე უფრო მართებულია, თუმცა, ზოგად ტენდენციას თუ შევხებით, დღესდღეობით კანონმდებლობა იძლევა იმის საშუალებას, რომ რიგ შემთხვევებში პროკურორს და მოსამართლესაც მიეცეთ საშუალება, პირს მიეცეს საკმაოდ მაღალი სასჯელი. რაც შეეხება არაპროფესიონალიზმს, ერთი მიმართულება მინდა გამოვყო, როდესაც, საკითხი ეხება დაჯამებას, ანუ როდესაც შეკრებითობის პრინციპი მოქმედებს. როდესაც, მოსამართლეთა დისციპლინური დევნის საფუძვლები ვახსენე, მქონდა შემთხვევები, როდესაც საქმის შესწავლის დროს მივედით დასკვნამდე, რომ პირის უფლებები იმის გამო დაირღვა, რომ არასწორად იქნა შეკრებილი რამდენიმე ეპიზოდი. ყველაზე მძიმე უფლებადარღვევა, რაც პირს შეიძლება მიადგეს, ის არის, რომ მან მიიღოს იმაზე მეტი სასჯელი, რაც კანონის მიხედვით იყო განსაზღვრული. დაჯამების პრინციპი არსებობს ჩვენს კანონმდებლობაში.

ადრე სრულად ჯამდებოდა ყველა ეპიზოდი, შემდეგ უკვე, ყველაზე მძიმე ეპიზოდი 100%-ით, დანარჩენი — ორმოცდაათით. დიდი ხანია ვითხოვ, რომ მძიმე დანაშაულმა „შთანთქას“ შედარებით მსუბუქი, მაგრამ, ეს ჯერ არ განხორციელებულა.

რაც შეეხება არაპროპორციულობას, არის შემთხვევები, როდესაც მოსამართლე სასჯელის მინიმალურ ზღვარს იყენებს, მაგრამ, ისიც კი მაღალია. თუმცა არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ზიანმა 30 ლარი შეადგინა და პირს ამისთვის ერთი წლით თავისუფლების აღკვეთა ჰქონდა მისჯილი. ეს შეიძლება იყოს მოსამართლის მიერ ჩადენილი შეცდომაც, რაც შესაძლოა შეკრებილობის პრინციპიდან გამომდინარეობდეს და არასწორად იყოს დაჯამებული, მაგრამ, ხშირ შემთხვევაში, კანონმდებლობა ითვალისწინებს მსგავსი ტიპის სანქციებს და ამას იყენებს სასამართლო.

საპროცესო გარიგებასთან დაკავშირებით ალბათ ქალბატონი მანანა ისაუბრებს. რაც შეეხება ალტერნატიული სასჯელის გამოყენებას, დაახლოებით 50-45%-ია დღესდღეობით მაჩვენებელი, მაგრამ, როგორც ჩანს, ესეც არასაკმარისია, იმიტომ, რომ რეალურად მოხერხდა პატიმრების რაოდენობის შენარჩუნება 24 ათას 200-ის ნიშნულზე. კლებას ადგილი არ ჰქონია. ამას განაპირობებს მაღალი სასჯელებიც. ციხეების გადატვირთვა ხშირად ამ მიზეზით არის გამოწვეული.

ნინო ბექიშვილი — საპროცესო გარიგებებთან დაკავშირებით იკვეთება ერთი პრობლემა, ამაზე „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველოს“ ანგარიშშიც იყო საუბარი: როდესაც ეკონომიკურ დანაშაულთან გვაქვს საქმე, ხშირად პირს აიძულებენ სრულიად არაადეკვატური თანხა გადაიხადოს. როგორია დასავლური პრაქტიკა ასეთ შემთხვევებში?

მანანა კობახიძე — ეს მტკივნეული თემაა. ბევრი ადამიანი მოდის ჩვენთან და გვეუბნება, რომ მოუწიათ სახლის გაყიდვა, ვალის აღება, და გვთხოვენ საქმის სტრასბურგში გასაჩივრებას. ძალიან რთულ სიტუაციაში ვარდებიან სწორედ ეკონომიკურ დანაშაულთან დაკავშირებით. ასეთი პრაქტიკა ნამდვილად არ არსებობს არცერთ ქვეყანაში, რომ სახელმწიფოსთვის მიყენებულ ზიანს, რომელიც

კონკრეტულ ციფრებში გამოიხატება, ათჯერ და მეტჯერ აღემატებოდეს თანხა, რომელსაც ისინი იხდიან. ეს აბსურდია, საპროცესო შეთანხმების მიზანი არის სწრაფი და ეფექტური მართლმსაჯულება, როდესაც პირი თანამშრომლობს გამოძიებასთან, აღიარებს დანაშაულს, მზად არის ზიანის ასანაზღაურებლად. ეს მიღებული ფორმაა. მაგრამ, ის მახინჯი გამოვლინებები, რაც ჰამერბერგმაც აღნიშნა თავის ანგარიშში, არცერთ სხვა ქვეყანაში არ გვხვდება.

ამას წინათ მეჩნდა ასეთი შემთხვევა, როდესაც 75 წლის მამაკაცი დეკლარაციის წარუდგენლობისთვის და, შესაბამისად, საგადასახადო ვალდებულების შეუსრულებლობისთვის პასუხისმგებლობაში მისცეს. ზიანის ოდენობა 2 ათას ლარს არ აღემატებოდა, დათვლილი იყო ბიუჯეტში გადასახდელი თანხა, მაგრამ, მას მოუწია 20 ათასი დოლარის ეკვივალენტის გადახდა ლარებში. შემდეგ დავამუსტეთ, რომ მას ეს თანხა ბანკში ჰქონია. მოგეხსენებათ, დღეს ბანკში არსებული ყველა ანაბრის შესახებ ინფორმაცია პროკურატურას აქვს და როცა ვთქვით, რომ ამხელა თანხას ის ვერ გადაიხდიდა, პირდაპირ გვითხრეს, რომ მას ანაბარზე 20 ათასი დოლარი ჰქონდა. ოჯახმა ბოლოს გადაიხადა ეს თანხა.

თამუნა გვარამაძე — კომენტარი მინდა გავაკეთო სასჯელების არაპროპორციულობასთან დაკავშირებით. ჩვენი ორგანიზაციაც აწარმოებს სისხლის სამართლის საქმეებზე წარმომადგენლობას სასამართლოში და ჩვენც გვქონია შემთხვევები, როდესაც აშკარად არაპროპორციული იყო სასჯელი. იყო შემთხვევები, როდესაც რამდენიმე ფიცრის ქურდობისთვის ადამიანს თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯეს და ახალგაზრდას გორიდან, ერთი 50-თეთრიანი კალმის ქურდობისთვის, 4-წლიანი პირობითი პატიმრობა და 2 ათას ლარიანი ჯარიმა მიესაჯა. ეს კონკრეტული ფაქტები იმაზე მიუთითებს, რომ ცალკეულ შემთხვევებში მართლაც არაპროპორციულია სასჯელი. თუმცა, განზოგადებული სურათი ჩვენს ორგანიზაციას არ გააჩნია.

ემილ ადელხანოვი — თქვენი ყურადღება მინდა მივაპყრო იმას, რომ ბევრი შემთხვევა, რომელზეც აქ იყო საუბარი, ძნელია პოლიტიკურ ნიადაგზე დევნად შეაფასო. მაგრამ, მინდა გვიმბოთ არაპროპორციული სასჯელის ისეთ შემთხვევებზე, რომელზეც ამას წინათაც ვისაუბრე ბიოლის ფონდში. ეს ეხება რეპატრირებული

მესხების თემას. ბარბაქაძეს, რომელმაც დაახლოებით 200 ლარის ზიანი მიაცენა სახელმწიფოს, 11 წლით თავისუფლების აღკვეთა და ჯარიმის სახით 30 ათასი დოლარის ეკვივალენტის გადახდა მიესაჯა. უფრო სწორად, 10 ათასი ჯარიმა იყო, დანარჩენი კი, მორალური ზიანის ანაზღაურება. ამ ადამიანმა ახალციხის რაიონში ორი თუ სამი სახლი შეიძინა თავისი თანამემამულეებისათვის. ბევრი ფიქრობს იმის შესახებ, შეიძლება თუ არა ეს ადამიანი ჩათვალოს პოლიტიკურ პატიმრად. ჩემი აზრით, სახელმწიფო დაინტერესებული იყო, ხელი შეეშალა ამ ადამიანებისთვის, რომ სახლები ეყიდათ და ბარბაქაძეს პოლიტიკურ პატიმრად მივჩინევ.

გიორგი ტულუში — მუდმივად ვცდილობთ, რომ საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ კანონში ცვლილებები შევიდეს, მაგრამ, დიდიხანა პარლამენტზე ვართ დამოკიდებული. თუმცა დღეს არსებული კანონიც აძლევს სახალხო დამცველის აპარატს ფუნქციონირების საშუალებას. კარგი იქნებოდა, მეტი ფინანსური სახსრები გვექონოდა, მაგრამ, რაც შეეხება კომპეტენციების გაზრდას, არის რამდენიმე საკითხი, რაც შეიძლება კანონმდებლობაში დაიხვეწოს, ამისთვის, პოლიტიკური ნებაა საჭირო. მახსენდება პარლამენტისთვის გაგზავნილი წინადადება, რომელშიც მოვითხოვდით ცვლილების შეტანას სახალხო დამცველის რეკომენდაციაზე, აუცილებლად, დადგენილ ვადაში დასაბუთებული პასუხის მიღების შესახებ, თუმცა, კანონმდებელმა არ გაიზიარა ჩვენი რეკომენდაცია. იყო ტექნიკურ საკითხებთან დაკავშირებული რეკომენდაციებიც, მაგალითად, ის, რომ სახალხო დამცველს ხელი უნდა მიუწვდებოდეს სისხლის სამართლის საიდუმლო მასალებზე, თუმცა, არც ეს რეკომენდაცია გაიზიარა კანონმდებელმა. შესაძლოა, ცვლილებების საკითხს კიდევ მივუბრუნდეთ, თუმცა, ამ ეტაპზე არ მინანია საჭიროდ მათ შესახებ კვლავ საუბარი. ამ ორ ცვლილებაზე იმდენად დიდი წინააღმდეგობა იყო, რომ, როგორც ჩანს, პოლიტიკური ნება არ არის ჩამოყალიბებული მათ გასახორციელებლად.

დარბაზიდან — ბევრი ისაუბრეთ მოსამართლეებზე. ახალი საპროცესო კოდექსის მიხედვით მათი უფლებები საკმაოდ შეზღუდულია. მაინტერესებს, ეს ხელს შეუწყობს სამართლიანი მართლმსაჯულების განხორციელებას თუ, პირიქით.

მანანა კობახიძე — ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით მოსამართლე არბიტრის როლშია. ვნახოთ, ეს როგორ იმუშავებს. ეს უფრო მსაჯულთა სასამართლოსთან მიმართებაშია მნიშვნელოვანი. მაგრამ, არის საკითხები, რომლებიც უკეთესად რეგულირდებოდა ძველ სისხლის სამართლის პროცესში. მაგალითად, როცა მოსამართლე ხედავდა ნაცემ ბრალდებულს, მას უფლებაც ჰქონდა და ვალდებულებაც, რომ გამოეტანა კერძო დადგენილება, პირდაპირ მიეთითებინა შესაბამისი ორგანოებისთვის და მოეთხოვა გამოძიების დაწყება. ახლა, ეს მექანიზმი აღარ არსებობს. ამიტომ, ახლა, თქვენ განსაჯეთ, რა სჯობს.

ემილ ადელხანოვი — საინტერესოა, იყენებდნენ მოსამართლეები ამ უფლებას?

მანანა კობახიძე — იყენებდნენ. იყო შემთხვევები, როდესაც გამოჰქონდათ კერძო გადაწყვეტილებები სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის შესახებ. საკმაოდ ხშირი იყო ასეთი გადაწყვეტილებები.

აივ-ინფექცია/შიდსი და ადამიანის უფლებები

მომხსენებლები:

ლია თავაძე

UNAIDS-ის საზოგადოების მობილიზაციის მრჩეველი
საქართველოში;

ნინო ბადრიძე

ინფექციური პათოლოგიის, შიდსის და კლინიკური იმუნოლოგიის
ს/პ ცენტრი, ეპიდემიოლოგიური განყოფილების გამგე;

მირანდა ახვლედიანი

საქართველოს სახალხო დამცველის წარმომადგენელი;

კახაბერ კეპულაძე

საინფორმაციო სამედიცინო ფსიქოლოგიური ცენტრის
„თანადგომა“ ექსპერტი.

მოდერატორი:

გიორგი გვახარია

30 ნოემბერი, 2011 წ.

გიორგი გვახარია — დღევანდელი დებატები შიდსის საერთაშორისო დღეს მივუძღვნით. ვფიქრობ, მივყვეთ მოსაწვევეში მითითებულ თანმიმდევრობას. ქალბატონ ლია თავაძეს მოვუსმინოთ.

ლია თავაძე — აივ-შიდსზე გაეროს ერთიანი პროგრამის ფარგლებში ვმუშაობთ. ეს ორგანიზაცია ცალკე სააგენტოც კი არ არის. ეს გახლავთ სხვადასხვა სააგენტოების ერთობლიობა, ამდენად უნიკალური წარმონაქმნია და მიუთითებს იმაზე, რომ აივ-შიდსი ნამდვილადაა განსაკუთრებული მოვლენა და ეპიდემია. ის განსაკუთრებულია არა მარტო იმ ქვეყნებისთვის, სადაც აივით ინფიცირებულთა და შიდსით დაავადებულთა რიცხვი მაღალია, არამედ საქართველოსთვისაც, სადაც, საბედნიეროდ, ჯერ ასეთი ციფრები არა გვაქვს, თუმცა, რისკები საკმაოდ მაღალია.

ამ დაავადებისაგან იმიტომ არ არის არავინ დაზღვეული, რომ მას გავრცელების ნაირგვარი გზები აქვს. ის გადაიცემა როგორც სისხლით, ისე, მასთან მისადაგებული სხვა სითხეებით, რომელიც ადამიანის ორგანიზმშია. ეს შეიძლება დაკავშირებული იყოს ნარკოტიკების ინექციურ მოხმარებასთან, რაც აფრიკის ქვეყნებისგან განსხვავებით ჩვენში დღემდე ვირუსის გადაცემის წამყვან გზად ითვლება. აფრიკის ქვეყნებში ინფიცირებულთა რაოდენობა გაცილებით მაღალია, მაგრამ გადაცემის ხასიათი სხვაგვარია. იქ, სქესობრივად გადაცემა ყოველთვის უფრო დომინირებდა.

უკვე ოცდაათი წელია გასული ეპიდემიის დაწყებიდან. ეს თარიღი ამა წლის ივნისში მაღალი დონის შეხვედრით აღინიშნა ნიუ-იორკში. პან გი მუნის დღევანდელ დღესთან დაკავშირებულ მიმართებაში ოპტიმისტური გზავნილიც არის გაუღერებული, რომ მეოთხე დეკადაში შესვლისას რეალურად ვხედავთ პერსპექტივას, რომ ეპიდემიის დასასრული დაწყებულია. საკმაოდ ოპტიმისტური განცხადებაა იმის გათვალისწინებით, რომ 2008 წელს დაწყებული ფინანსური კრიზისის გამო დღეს გვიწევს საუბარი სხვადასხვა სიძნელეზე, დაფინანსების შემდგომი რეგულარული ტემპით გაგრძელებაც უფრო პრობლემატური ჩანს.

მინდა მოკლედ მოგითხროთ, რა გააკეთა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ამ წლების განმავლობაში. ადამიანის უფლებებისთვის განსაკუთრებით

მნიშვნელოვანი იყო ეს მოძრაობა. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, შეიძლება ყველაზე ქმედითი ტრიბუნა იყოს ძალიან ძნელი საკითხების ადვოკატირებისთვის. დღეს ძალიან მნიშვნელოვან შეხვედრაზე ვიყავი, არ დავაკონკრეტებ სად და როგორ, მაგრამ ლაპარაკი იყო იმ გზების ძიებაზე, რომლებიც შეიძლება დაგვჭირდეს, მაგალითად, იმისთვის, რომ, ვთქვათ, პოლიცია, მეტად ჩაერთოს ნარკოტიკების ინექციური მომხმარებლების პატრონაჟში. ჩვენ, გაეროს ორგანიზაციებს გვსურს, რომ ამაში იყოს ნამდვილად კეთილი საწყისი და ინოვაცია, მაგრამ, ეს ჩემთვის პირადად შანსი იყო იმის გასააზრებლად, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას მართლა შეუძლია მნიშვნელოვანი დახმარება. ამ შეხვედრაზე ყველა მონაწილეს ვუთხარი, რომ აქ ლაპარაკი უნდა იყოს უფრო ხელშემწყობი გარემოს შექმნაზე, რისგანაც საქართველო ჯერ ძალიან შორს არის.

ძალიან მოკლედ გეტყვით მექანიზმებზე, რაც გაერომ ეპიდემიასთან ბრძოლისთვის მობილიზაციის თვალსაზრისით შეიმუშავა. კონკრეტულად ჩემს სამსახურს ეწოდება საზოგადოების მობილიზაციის მრჩეველი და ეს პოსტი ტიპურია ყველა ქვეყნისათვის. გაეროს დახმარებით მსოფლიო ალაპარაკდა ე.წ. უნივერსალურ ხელმისაწვდომობაზე, აქ იგულისხმება ყველანაირ სერვისზე ხელმისაწვდომობა. გაეროს მეშვეობით წამოიწია წინ ისეთმა საკითხებმა, როგორიც არის ზიანის შემცირება, რომლის ფარგლებშიც გაერთიანდა სამი სააგენტო — UNAIDS-ი, გაეროს ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია და გაეროს ოფისი დანაშაულისა და ნარკოტიკების შესახებ. ამ სამი ორგანიზაციის ეგიდით 2009 წელს სპეციალური სახელმძღვანელოც გამოიცა იმისთვის, რათა, უკეთესად დაიგეგმოს ე.წ. ზიანის შემცირების პროგრამები. ეს პროგრამები, სწორედ ნარკოტიკების მომხმარებლებისთვისაა განკუთვნილი, ზიანის შემცირება კი გულისხმობს სწორედ იმას, რომ ამ ადამიანებს მოეცენენ არა როგორც დამნაშავეებს, არამედ, როგორც დაზარალებულებს. თავს შევიკავებ ისეთი სიტყვის ხმარებისგან, როგორიცაა „ავადმყოფები“, თუმცა სამედიცინო პრობლემები ნარკოტიკებზე დამოკიდებულების გამო მათ ნამდვილად აქვთ და დახმარება სჭირდებათ. როცა ასეთი ტიპის დოკუმენტზე ვლაპარაკობ, ეს იმის მაჩვენებელია, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას ძალიან ბევრი შეუძლია გააკეთოს და დაეხმაროს ქვეყნებს, საზოგადოებას, რომ დაძლიონ ასეთი პრობლემები და, მათ შორის, აივ-შიდსის ეპიდემია.

2011 წლის ივნისი ვახსენე — ეპიდემიის 30 წლის თავზე განახლდა წევრი ქვეყნების მიერ ისეთი ვალდებულებები, როგორიც არის 2015 წლისთვის უნივერსალური ხელმისაწვდომობის მიღწევა აივ-შიდსის სერვისებზე. ეს თარიღი ემთხვევა ათასწლეულის გეგმების მიღწევის თარიღს. არის მოარული ხმები იმის შესახებ, რომ ძალიან ცნობილი ფონდი, ისეთი, როგორიცაა, საქართველოში ყველაზე დიდი დონორი, გლობალური ფონდი, გარკვეული ფინანსური სიძნელეების გამო საქართველოში არსებულ პროგრამებს შეამცირებს. საქართველო ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული განმახორციელებელია გლობალური ფონდის მიერ დაფინანსებული პროგრამებისა მსოფლიოში. ჩვენმა ქვეყანამ ამ დაავადებასთან ბრძოლის გამართული სისტემა ჩამოაყალიბა. ქალბატონი სანდრა ელისაბედ რულოვსის პირადი დამსახურებაცაა ის, რომ განვითარდა საქართველოში ზიანის შემცირების პროგრამები, რომელზეც უკვე გესაუბრეთ. ქვეყანაში, რომელსაც ასეთი ცუდი სადამსჯელო კანონი აქვს ამ ადამიანების მიმართ, ეს ნამდვილად მნიშვნელოვანია.

ბოლოს, სტიგმაზე მინდა შევაჩერო თქვენი ყურადღება, რომელიც ბარიერს ქმნის იმისთვის, რომ საჯარო სივრცეში ეს საკითხები ღირსეულად გავაშუქოთ. რატომ ვამბობ „ღირსეულად“ — არის მთელი რიგი ფაქტორები, რომლებიც სტიგმას კვებავს. საქართველოში ეს ინფექცია და დაავადება კონცენტრირებულია ე.წ. რისკის ჯგუფებში. აქ იგულისხმებიან ის ადამიანებიც, რომლებიც ყოფიან სექსს და ესეც ასევე ტაბუდადებული თემაა. გადამწყვეტია, შევძლებთ თუ არა სტიგმის დაძლევა. თავადაც მიხდება თავის გაკონტროლება, რომ ჩემი ენა ოდნავადაც არ იყოს სიძულვილისკენ მიმართული, რადგან იმ პირობებში აღვიზარდეთ, სადაც ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების პატივისცემა, სამწუხაროდ, ნაკლებად იყო საჭირო. დღეს, მსოფლიო მასშტაბით იკრიბებიან ადამიანები და აქციებს აწყობენ. უნდა გვექონდეს ისეთი განწყობა, რომ ეს არ არის მარტო კონკრეტულ ეპიდემიასთან და კონკრეტულ ვირუსთან ბრძოლა, რომელიც, დამერწმუნეთ, საკმაოდ ვერაგია იმისთვის, რომ სახე იცვალოს და ნაირ-ნაირი ფორმით გამოვლინდეს. ეს მედიცინისთვის კიდევ უფრო დიდი პრობლემაა, დღემდე ვაქცინა ამ ვირუსის საწინააღმდეგოდ ამიტომ არ შეუშუშავებიათ. ერთმანეთის მიმართ პატივისცემით განწყობილები უნდა ვიყოთ და

არ ჩავთვალთ, რომ ეს მართო იმ ადამიანის პრობლემა, რომელიც რატომ-ღაც ცუდად იქცევა და ამიტომაც დგას აივ-ინფექციის საფრთხის წინაშე. ეს რომ ასე არ არის, კაცობრიობა დაავადების ისტორიამაც დაარწმუნა. საფრთხისგან ისეთი ადამიანიც კი არაა დაზღვეული, რომელიც ზედმიწევნით აკონტროლებს თავის ქცევებს. შეიძლება, ჯანდაცვის დაწესებულებაში რაღაც სერვისი დასჭირდეს და თუ, ეს პროცედურა ხარისხიან პირობებში, ყველა სტანდარტის დაცვით არ ჩაუტარეს, რისკს ვერ აიცილებს. ასე რომ, უნდა გავერთიანდეთ ამ კეთილი მოტივით და არა ერთმანეთის კრიტიკისთვის, მით უმეტეს, არ უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს, სხვისი ჭირია და ჩვენ არ გვცხება.

საქართველოში ძნელია ამ თემებზე ლაპარაკი. წლების წინ, როგორც რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სპეციალისტმა, კონდომის გამოყენებაზე ლექცია წავიკითხე. ერთი ახალგაზრდა ყმაწვილი სცენაზე ამოვიდა, თქვენი ახლოს გაცნობა მიიწოდო. ჩათვალა, რადგან კონდომზე ვლაპარაკობდი, ადვილად მისაწვდომი ვიქნებოდი.

ნინო ბადრიძე — საუბარი მინდა დავიწყო იმით, თუ, რას აღვნიშნავთ პირველ დეკემბერს. ეს დღე პირველად 1988 წელს აღინიშნა, მსოფლიო ჯანდაცვის მინისტრების შეხვედრაზე თქვეს, რომ შიდსი ძალიან დიდ ზარალს აყენებდა არა მარტო ჯანდაცვას, არამედ ეკონომიკასაც და გადაწყვიტეს, ერთობლივად ებრძოლათ ამ დაავადების წინააღმდეგ. შიდსთან ბრძოლის საერთაშორისო დღედ პირველი დეკემბერი შეარჩიეს. 1991 წლიდან კი, უკვე, ყველას გვიკეთია წითელი ბაფთები, რითიც მხარდაჭერას გამოვხატავთ აივ-ინფიცირებულთა მიმართ. ეს იმას ნიშნავს, რომ გვესმის მათი, ვბრუნავთ მათზე, განვიცდით მათ მდგომარეობას და ვცდილობთ მხარში ამოვუდგეთ.

ყოველ პირველ დეკემბერს აქვს თავისი დღეები. წლებანდელი დღეები, რომელიც 2015 წლამდე შენარჩუნდება, არის „დავიყვანოთ ნულამდე“. ეს იმას ნიშნავს, რომ უნდა შევეცადოთ, 2015 წლისთვის აღარ იყოს აივ-ინფექციის შემთხვევები. ყველა ქვეყანა უნდა შეეცადოს ისეთი ღონისძიებების გატარებას, რომ 2015 წლისთვის აივ-ინფექციის ახალი შემთხვევა აღარ იყოს, აღარ იყოს სტიგმატიზაცია და დისკრიმინაცია აივ-ინფიცირებულების მიმართ. ეს ძალიან სერიოზული ჩანაფიქრია, თუმცა, ყველანი უნდა შევეცადოთ, რომ მივაღწიოთ ამ მიზანს.

დღეს, მსოფლიოში, დაახლოებით 33 მილიონი ადამიანია აივ-ინფიცირებული. მოდით, აქვე განვმარტოთ, რომ, აივ-ინფიცირებული არ ნიშნავს იმას, რომ ადამიანს შიდსი აქვს. აივ-ინფექცია არის ადამიანის მდგომარეობა, როდესაც მის ორგანიზმში არის ვირუსი. შიდსი, აივ-ვირუსით, წლების შემდეგ ადამიანის ორგანიზმში გამოწვეული მდგომარეობაა, რასაც უკვე დაავადების განვითარებამდე მივყავართ. ამიტომ, აივ-ინფიცირებულის შიდსით დაავადებულთან გათანაბრება და მის სინონიმად გამოყენება არასწორია.

საქართველოში პირველი შემთხვევა 1989 წელს დარეგისტრირდა. იქიდან მოყოლებული დღემდე 3080 ადამიანია აივ-ინფიცირებული. მათგან დაახლოებით 700-მდე ადამიანი გარდაიცვალა, ზოგი ამ დაავადებით, ზოგიც სხვა, თანხლები დაავადებით. საქართველოში ინფიცირებულების 3/4 მამაკაცია. რაც შეეხება დაავადების განვითარებას, სტაბილური, მაგრამ, მაინც მზარდი ტენდენცია გვაქვს. ნელ-ნელა იზრდება ახალი შემთხვევების რაოდენობა. ჯერჯერობით, ვერ მივაღწიეთ იმას, რომ არ გაიზარდოს ახალი შემთხვევები, ვნახოთ, მივაღწიეთ თუ არა ამას 2015 წლისთვის. ერთადერთი, რასაც მივაღწიეთ, ის არის, რომ ნარკოტიკების მომხმარებლებში ახალი შემთხვევების გავრცელება ოდნავ შემცირდა. თუმცა, ამის მტკიცებაც ძალიან ძნელია. ერთ მაგალითს მოვიყვან, როდესაც აღრიცხვა დავიწყეთ, 5-7 წლის წინ, ჩვენი ინფიცირებულების 78% ნარკოტიკების ინექციური მომხმარებელი იყო. დღეისთვის, მათი რაოდენობა 56%-ია. ამას შეიძლება ორი მიზეზი ჰქონდეს, შესაძლოა, თვითონ ნარკოტიკების მომხმარებელთა რაოდენობა შემცირდა, და მეორე — არასამთავრობო ორგანიზაციების და ცოტათი შიდსის ცენტრის საქებადაც ვიტყვი, რომ მათ მოახერხეს სწორი გზავნილების მიტანა ნარკოტიკების მომხმარებლებამდე, თუ როგორ უნდა მოეხმარათ ის უსაფრთხოდ, რომ არ დაინფიცირებულიყვნენ. სამწუხაროდ, ამას ვერ ვიტყვით სქესობრივი გზით გადაცემაზე, რაც უფრო დაიწია ნარკოტიკების მოხმარების წილმა, მით უფრო გაიზარდა სქესობრივი გზით გადაცემა. ქართველი ინფიცირებულების დაახლოებით 40%-მდე სქესობრივი გზით არის დაინფიცირებული. ასე, რომ, ამასაც ძალიან დიდი ყურადღება უნდა მივაქციოთ და ყველა ადამიანმა უნდა გაითავისოს, რომ ეს დაავადება სქესობრივი გზითაც გადადის.

ჯერჯერობით მკურნალობასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანი სიახლე არ გვაქვს. ერთადერთი — მკურნალობის პროცესში არ არის აივ-ინფიცირებულთა

დისკრიმინაცია და არა აქვს მნიშვნელობა იმას, თუ რა გზით დაინფიცირდა ადამიანი. მინდა გითხრათ, რომ საქართველოში მკურნალობა ნამდვილად ხელმისაწვდომია. მას სახელმწიფო და გლობალური ფონდი აფინანსებს. ეს პროგრამები ერთმანეთს არ ფარავს: ნაწილი გლობალური ფონდის მიერ ფინანსდება, ნაწილს კი, სახელმწიფო აფინანსებს.

მეორე მომენტი გამოკვლევები, ანუ ვის ვუტარებთ ტესტირებას ამ ინფექცი-აზე და რამდენად შეუძლია დაინტერესებულ ადამიანს ტესტირება ანონიმურად ჩაიტაროს. გამოკვლევები ტარდება ძირითადად სახელმწიფო პროგრამის საშუალებით, ასევე გლობალური ფონდისა და USAID-ის დახმარებით. იმისათვის, რომ სახელმწიფომ ზუსტად განსაზღვროს თანხების დახარჯვა-არდახარჯვის საკითხი, ტესტირების დროს დადგინდა, რომ ადამიანმა წარმოადგინოს პირადობის დამადასტურებელი მოწმობა და მას მხოლოდ ამის შემდეგ უტარდება კონსულტაცია და ტესტირება. წინააღმდეგ შემთხვევაშიც შეუძლია ჩაიტაროს ტესტირება, ოღონდ, არა სახელმწიფო პროგრამით. ეს სიახლე 2011 წლის 22 ივლისიდან შემოვიდა. აქ საზოგადოებრივი ჯანდაცვის დაავადებათა კონტროლის ეროვნული ცენტრის წარმომადგენლები არიან, რომლებიც, ალბათ, დამეთანხმებიან, რომ ამას მოჰყვა ძალიან სერიოზული დებატები. საკონსულტაციოდ შემოსულ ყველა პირს ვაფრთხილებთ, რომ არის ასეთი მოთხოვნა, რომ უნდა წარმოგვიდგინოს პირადობის მოწმობა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჩვენ არ გვაქვს უფლება უფასოდ ჩავუტაროთ ტესტირება.

სტიგმასაც შევხები. ძალიან ხშირად საუბრობენ იმაზე, რომ თუ აივ-ინფიცირებული იტყვის, რომ ვირუსის მატარებელია, მაშინ, ასეთი სტიგმა აღარ იქნებოდა ქვეყანაში. თუმცა, აივ-ინფიცირებულები ამბობენ, სტიგმა რომ არ იყოს, თავისუფლად გაამჟღავნებდნენ საკუთარ ვინაობას. მიუხედავად იმისა, რომ შემცირდა ინფიცირებულთა რაოდენობა, სტიგმა მაინც ძალიან ძლიერია ჩვენს ქვეყანაში. ადრე მშობიარეს, თუ, ის, აივ-ინფიცირებული იყო, ხელს არ მოჰკიდებდნენ. სტომატოლოგთან ვერ მიდიოდნენ. დღეს ბევრი სპეციალისტი უკვე აღარ აცხადებს უარს მოემსახუროს აივ-ინფიცირებულ პაციენტებს. ადრე, იყო საჭიროება და ჩვენი სტომატოლოგები გვყავდა, მაგრამ, ეს უფრო აღრმავებს სტიგმას. ამიტომ, შევეცადეთ, განათლებით მიგვეღწია მოსახლეობის დესტიგმატიზაციისთვის. ექი-

მეზში, სტომატოლოგები იქნებიან თუ ქირურგები, ბევრად უფრო შემცირდა სტიგ-
მა, თუმცა, დღესაც არის შემთხვევები, როდესაც უარს ამბობენ პაციენტის მომ-
სახურებაზე სხვადასხვა მიზეზით. შიდსი, როგორც წესი, არ სახელდება ხოლმე.

მირანდა ახელედანი — სტიგმის პრობლემა სახალხო დამცველთან მო-
მართვიანობაზეც აისახება. არა გვაქვს არცერთი ასეთი განცხადება, როდესაც
დაინფიცირებული ადამიანები თავიანთი შელახული უფლებების აღდგენის
თხოვნით მომართავენ სახალხო დამცველს. ამის მიზეზი ისიც შეიძლება
იყოს, რომ მათ კონფიდენციალობის დარღვევის ეშინიათ. ამ ყველაფერს და-
ავადების შესახებ საზოგადოებაში გავრცელებული არასწორი აზრები იწვევს.
ეს თემა სახალხო დამცველის აპარატისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან
აივ-ინფექციისა და შიდსის გავრცელება პრობლემებს უქმნის ჯანმრთელობის
უფლების რეალიზაციას და, ზოგადად, სხვა უფლებებთან კონტექსტშიც განი-
ხილება.

სახალხო დამცველი ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დარღვევას
ამოწმებს როგორც საჩივრის და განცხადების საფუძველზე, ისე, საკუთარი ინი-
ციატივითაც. გვქონდა რამდენიმე შემთხვევა, როდესაც სხვა ორგანიზაციებისა
და საკუთარი ინიციატივით შეგვისწავლია შიდსთან დაკავშირებული საკითხები.
მოკლედ მინდა შეგახსენოთ სახელმწიფოს ვალდებულებებზე ჯანმრთელობის
დაცვის უფლებასა და აივ-ინფექცია/შიდსთან დაკავშირებით. ეროვნულ კანონ-
მდებლობაზე შევაჩერებ თქვენს ყურადღებას. საქართველოში არსებობს სპეცი-
ალური კანონი აივ-ინფექცია/შიდსის შესახებ, რომლის არსებობაც მაღალ სტან-
დარტს აწესებს. საქართველო შედის იმ ქვეყნების რიცხვში, სადაც ამ საკითხებ-
თან დაკავშირებით სპეციალური კანონი გააჩნიათ. ასევე, არსებობს სახელმწიფო
პროგრამა. პროგრამა ყველა დაინფიცირებულს და დაავადებულს მოიცავს დიაგ-
ნოსტიკითა და მკურნალობით და ესეც ძალიან მნიშვნელოვანია. მნიშვნელოვან-
ია ისეთი საკითხები, როგორიცაა ბარიერები დასაქმებისას, განათლების უფლე-
ბასთან დაკავშირებით, სამედიცინო დაზღვევაზე ხელმისაწვდომობის საკითხები.
ეს ის პრობლემებია, რომლებიც აივ-ინფიცირებულებს აწუხებთ. ასევე ძალიან
მნიშვნელოვანია კონფიდენციალობასთან დაკავშირებული საკითხები. დღეის-

თვის მიიჩნევა, რომ შიდსით დაავადებული ადამიანები თუ ამ ინფექციით დაინფიცირებულები მიეკუთვნებიან მოწყვლად ჯგუფებს და სახელმწიფოს მხრიდან განსაკუთრებულ მოვლას საჭიროებენ. მათი უფლება ირღვევა, როდესაც ხდება დისკრიმინაცია ჯანმრთელობის, განათლების და სოციალური სერვისების ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით, ანუ, როდესაც არ არის შესაფერისი გარემო ამ ადამიანებისათვის. რომც არ იყოს დაავადება ძალიან გავრცელებული, თუნდაც, ერთი ადამიანი რომ იყოს მხოლოდ დაინფიცირებული, ის, უფრო მეტად მოწყვლადია ჯანმრთელ ადამიანებთან შედარებით და უფლებრივი თვალსაზრისით, მეტ მოვლას საჭიროებს სახელმწიფოს მხრიდან.

სახელმწიფოს განსაკუთრებული როლი მიუძღვის დაავადებასთან ბრძოლის საქმეში. ის ვალდებულია, არა მარტო არ დაარღვიოს ეს უფლებები, არამედ შექმნას პირობები იმისათვის, რომ ადამიანებმა სრულად ისარგებლონ მათთვის მინიჭებული უფლებებით. ამისთვის არსებობს უფლების დაცვის სამმხრივი ტიპოლოგია. ეს არის პატივისცემის, დაცვისა და შესრულების ვალდებულება, რომელიც სახელმწიფოს აკისრია. მინდოდა პატარა პარალელი გამეგლო, როგორ შეიძლება სხვა უფლებების დარღვევის კონტექსტში დავინახოთ შიდსით დაავადებული ადამიანის დისკრიმინაცია და მისი უფლების დარღვევა. მაგალითისთვის, ავიღოთ განათლების უფლება. პატივისცემის ვალდებულება ნიშნავს, რომ სახელმწიფომ არ უნდა დაარღვიოს და პატივი სცეს განათლების უფლებას, მაგრამ, შიდსით დაავადებულის შემთხვევაში ეს იქნება, თუ დაინფიცირებულ ბავშვებს არ ექნებათ სკოლაში წასვლის საშუალება. უფლების დაცვა ნიშნავს, რომ სახელმწიფო იცავს ადამიანებს მესამე პირთა და არასახელმწიფო ორგანიზაციების მხრიდან უფლებების დარღვევისგან. ეს, მაგალითად, განათლების უფლების კონტექსტში და შიდსთან მიმართებაში შეიძლება განვიხილოთ, როდესაც მობარდების ჯგუფს არ მიუწევდა ხელი, მაგალითად, რეპროდუქციული ჯანმრთელობის შესახებ ინფორმაციაზე. მესამე შესრულების ვალდებულებაა — სახელმწიფო ვალდებულია შექმნას საკანონმდებლო და საბიუჯეტო პროგრამები ამა თუ იმ უფლების განსახორციელებლად და ეს ყველაზე რთული შესასრულებელია, განსაკუთრებით, სოციალური უფლებების შემთხვევაში. უფლებების შეზღუდვებზე მინდოდა მეტყვა ერთი-ორი სიტყვა, რადგან ის უფლებები, რომლებიც ადა-

მიანებს გვაქვს, რამდენიმე უფლების გამოკლებით, არ არის აბსოლუტური. ისინი გარკვეულ შეზღუდვებს ექვემდებარება, განსაკუთრებით, როდესაც საქმე ეხება საზოგადოებრივი ჯანდაცვის საჭიროებებს.

გიაბობთ შარშანდელ შემთხვევაზე პროგრამებთან მიმართებაში, როდესაც მიუხედავად იმისა, რომ პროგრამა წარმატებით ხორციელდებოდა და ძალიან ბევრი დონორი ჰყავდა, შიდსით დაავადებულ ადამიანებს თვე-ნახევრის განმავლობაში არ მიეწოდებოდათ მედიკამენტები. ისინი იმდენად შეშფოთდნენ, რომ გადალახეს სტიგმა, მოვიდნენ ჩვენთან და გვითხრეს, რომ ეშინოდათ, რადგან არ იცოდნენ, როდის მიიღებდნენ წამალს. დავადგინეთ, რომ მაშინ დაირღვა მე-7 მუხლი „აივ-ინფექცია/შიდსის შესახებ“ კანონისა, რომელიც პაციენტების მკურნალობისას დროულობასა და უწყვეტობას უზრუნველყოფს. ასევე, ამ კანონის მიხედვით, განსაზღვრული უნდა იყოს იმ პროფესიათა ნუსხა, როდესაც მათთან კონტაქტში ყოფნისას არის დაინფიცირების მაღალი რისკი. არც ამ შემთხვევაში შესრულებულა კანონის მოთხოვნა, იმიტომ რომ, მიუხედავად იმისა, რომ კანონი რამდენიმე წლის წინ მიიღეს, ჯანდაცვის სამინისტროს ასეთი ნუსხა დამტკიცებული არ აქვს და მხოლოდ პროექტის სახით არსებობს, რაც დისკრიმინაციის თვალსაზრისით ორმაგად საფრთხის შემცველია. საფრთხეს შეიცავს იმ პირების დისკრიმინაციისთვის, რომელთაც უსაფუძვლოდ ექმნებათ პრობლემა დასაქმებასთან დაკავშირებით და იმ პირთა მიმართაც, რომელთა კონტაქტიც სარისკოა უკვე დაინფიცირებულ ადამიანებთან.

კახაბერ კეპულაძე — უპირველესად სტიგმისა და დისკრიმინაციის საკითხს შევხები. დავიწყებ იმ ინფორმაციით, რომელიც შეიძლება სადღაც ამოგიკითხავთ კიდეც. მაგალითად, არსებობს ჰერპეს-ვირუსები. რვა ტიპის ვირუსია, რომელიც ადამიანისთვის დაავადების მომტანია. ჰერპეს-ვირუსის მატარებელია მთელი მსოფლიოს მოსახლეობის დაახლოებით 90%, ციტომეგალოვირუსის — 70%. მათი რაოდენობა გაცილებით მეტია, ვიდრე, აივ-ვირუსის მატარებელთა რაოდენობა, მაგრამ, მათ არავინ უწოდებს დაავადებულებს და უარყოფითი ელფერი არ სდევს მათზე საუბარს, განსხვავებით მათგან, ვიზუალურად ვსაუბრობთ. ძალიან მნიშვნელოვანია, გავითვალისწინოთ, რა ენით ვსაუბრობთ და რა სიტყვას ვიყენებთ. უნდა ვიცოდეთ,

როგორ გამოვიყენოთ ტერმინოლოგია. ამიტომ, თავადაც ვებრძვი თავს, რომ ძველი ტერმინები, რომლებიც ჩვენში ღრმად ზის, როგორიცაა „აივ-ინფიცირებული“, „შიდსით დაავადებული“, ხშირად არ გამოვიყენო, რადგან არსებობს შედარებით ცივილური ფორმა: აივ-პოზიტიური ადამიანი. ამ ტერმინით ცოტა უფრო რბილად გამოვხატავთ სათქმელს, რადგან გაუზრბივართ სიტყვა „დაავადებულს“. არის თუ არა შიში? გვეშინია თუ არა? რა თქმა უნდა, გვეშინია. რატომ გვეშინია? იმიტომ რომ ჩვენ იმ საზოგადოების შვილები ვართ, რომელსაც ეშინოდა.

თუ დავუბრუნდებით ისტორიას, 80-იან წლებში, პირველი, რაც გახდა ცნობილი შიდსის შესახებ, ის იყო, რომ რაღაც სასიკვდილო დაავადება იქნა გამოვლენილი. პირველ წელს, მხოლოდ აშშ-ში 1500-ზე მეტი ადამიანი დაფიქსირდა შიდსის სტადიაზე. მაშინ არ არსებობდა დაავადების გამოვლენის ეფექტური საშუალებები, დაავადება ვლინდებოდა მხოლოდ კლინიკური ნიშნიდან გამომდინარე, ანუ, უკვე დაავადებული ადამიანები, რომლებიც ამ დაავადების ბოლო სტადიაზე იმყოფებოდნენ, ფაქტის წინაშე დგებოდნენ. შესაბამისად, ამ პერიოდში, არ არსებობდა სამედიცინო საშუალებები, რათა განკურნებაზე, ან, თუნდაც, დაავადების შეჩერებაზე გვეფიქრა. ამიტომ, ყველა გამოვლენილი შემთხვევა სიკვდილით დასრულდა. ამან გამოიწვია პანიკა. სტიგმა მხოლოდ აივ-პოზიტიურ ადამიანებზე არ ვრცელდება. ამ დაავადებამ ძალიან ბევრი ჯგუფის სტიგმატიზირება მოახდინა და ეს პროცესი დღემდე გრძელდება. უპირველეს ყოვლისა, სტიგმა იმ ჯგუფებს შეეხო, რომლებიც თავიდან დაავადების გავრცელების შესახებ ინფორმაციაში გამოჩნდნენ. მოხდა თავად დაავადებულთა და იმ ჯგუფის სტიგმატიზირება, რომლებიც ავრცელებდნენ ამ დაავადებას. ესენი იყვნენ ჰომოსექსუალური ურთიერთობის მამაკაცები, კომერციული სექსის მუშაკი ქალბატონები და ინექციური გზით წამლის მომხმარებლები. „პროსტიტუცია“ იურიდიული ტერმინია და საზოგადოებრივი დებატების ნაკლებად გამოსაყენებელია, რადგან, თავისთავში უარყოფით ელფერს მოიცავს. ბევრ ქვეყანაშია ლეგალიზებული ეს საქმიანობა, შესაბამისად მათ „კომერციული სექსის მუშაკებს“ ვუწოდებთ. ძალიან ბევრ განვითარებულ ქვეყანაში ეს საქმიანობა შრომის ჩამონათვალშია შეტანილი. ამ ჯგუფებს, ცხოვრების სტილიდან გამომდინარე, დანიფიცირების უფრო მეტი ალბათობა აქვთ და შესაბამისად, მეტია ალბათობა, სხვას გადასცენ ინფექცია.

სტიგმა, ანუ სოციალური დამლა, განსხვავდება უბრალო სტერეოტიპისგან. სტერეოტიპის ყოველთვის არ ახლავს უარყოფითი ელფერი. მაგალითად, სტერეოტიპია, „ქართველი ალკოჰოლიკი არ არსებობს“. სტერეოტიპია, მაგრამ, მასში უარყოფითი არაფერი დევს. „აივ-ინფიცირებულები ბოროტდებიან“, უკვე სტიგმაა. ანუ, ეს არის სტიგმატიზაციის ყველაზე რადიკალური ფორმა, რომელიც შეიძლება იყოს საზოგადოებაში გავრცელებული. სტიგმატიზაციისას, თქვენ ყოფთ საზოგადოებას, ჩნდება „ჩვენ და ისინი“. ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი. გაყოფის შედეგად უფრო ღრმავდება ფონი, რომელიც თუ ქმედებაში გადავიდა, უკვე წარმოადგენს დისკრიმინაციას.

თავიდანვე ვთქვი, რომ სტიგმასთან მუშაობა ბეწვის ხიდზე სიარულია, სადაც არც მარჯვნივ და არც მარცხნივ არ უნდა გადაამეტო. ხშირად ხდება, რომ დაავადებასთან ან სტიგმასთან ბრძოლისას ჩვენ თვითონ ვამეტებთ და უარეს სტიგმატიზაციას ვიწვევთ.

რამდენიმე წლის წინ, მეზობელ ქვეყანაში მისხნიდნენ, რამდენად წინ არიან, როგორ ებრძვიან სტიგმას და დიკრიმინაციას ამ ჯგუფთან მიმართებაში. მიმიყვანეს საბავშვო ბაღში, რომელიც აივ-ინფიცირებული ბავშვებისთვისაა. ეს ითვლება წინგადადგმულ ნაბიჯად. წარმოიდგინეთ ბავშვი, რომელმაც ეს ყველაფერი გაიარა. წლების მერე რომ შეეკითხებიან, რომელ ბაღში დადიოდით, რა უნდა უბასუხოს, აივ-ინფიცირებულების ბაღში? მეტს გეტყვით, შევშვათ მეზობელ სახელმწიფოს, საქართველოს მაგალითი ავიღოთ. ჩვენში სიამაყით გამოცხადებულ სიტყვებს გავიმეორებ: „შიდსიანი ორსულებისთვის სპეციალური ბოქსი არსებობს!“ გასააზრებელია, რამდენადაა ეს წინგადადგმული ნაბიჯი. წარმოიდგინეთ განყოფილება, რომელსაც აწერია: „აივ-ინფიცირებული მშობიარე და მეძუძური დედებისთვის“. სასაცილოა ხომ? იცით რატომ არის სასაცილო? იმიტომ, რომ ასოლუტურად არანორმალურია, ამიტომ გეცინებათ, თორემ სინამდვილეში, ამაში იუმორი არ დევს. 80-იან წლებში სახელმწიფოებში სტიგმატიზაციამ პიკს მიაღწია, ხალხი არ იყო ინფორმირებული. ეს დიდი ტალღა ამ წლების განმავლობაში ნელ-ნელა ჩაცხრა, მაგრამ, ჩვენ ჯერ კიდევ სერფინგისტები ვართ ტალღის პიკზე, რომელიც ვერ ჩაცხრება. მიუხედავად იმისა, რომ შეიძლება ხმამაღლა აღარ ისმის გამოსვლები, კონკრეტული მაგალითები აჩვენებს, რომ მძიმე ფონი კიდევ არსებობს.

არის ერთი მომენტი, რომელიც ხშირად შეიძლება სადღაც წაიკითხოთ ან გაიგოთ: „ეს იმ ადამიანების ბრალია, ვისაც ეს მოუვიდა“. ჩვენ ხომ ხმამაღლა ვამბობთ, რომ ინფექცია გარკვეული ქცევებით გადაიცემა, და თუ თქვენი ქცევები კონტროლირებადია, მაშინ გადაცემის ალბათობა ძალიან მცირდება, თითქმის ნულს უტოლდება. თუ, ქცევები კონტროლირებადია, გამოდის, რომ ამ ადამიანების ბრალია დაინფიცირება, რადგან არ გაუფრთხილდნენ თავს. და რატომ უნდა ამოვუდგეთ მათ მხარში? განა ვინმე განიკითხავს ადამიანებს, რომლებიც ავტოშემთხვევისას ზიანდებიან მხოლოდ იმის გამო, რომ ღვედი არ ჰქონდათ გადაჭერილი? ესეც ხომ კონტროლირებადი ქცევაა.

სტიგმასთან ბრძოლის ეფექტური მეთოდები არ არსებობს. ეს თეორიაა. მაგრამ, ამ თეორიაშიც არსებობს ორი ძირითადი გზა. ერთი არის განათლება-ინფორმირება, მეორე — გაძლიერება. მხოლოდ ინფორმაციის გავრცელება საკმარისი არ არის. ეს კომუნიკაციის ნაწილია. საჭიროა ორივე ელემენტის თანაარსებობა, თავადაც უნდა მიიღო ინფორმაცია. მაგრამ, ინფორმაციის მიღებას მოტივაცია სჭირდება. რატომ არის დაბალი მოტივაცია? იმიტომ, რომ დღემდე ბევრს ჰგონია, რომ მას არ ეხება და თემა აქტუალური არ არის.

შევეცადეთ, მაქსიმალურად დაგვეხვეწა კანონი. იდეალურ ვარიანტში დაავადების შესახებ კანონი არ უნდა არსებობდეს. ეს წინგადადგმული ნაბიჯი კი არაა, არსებული ვითარებიდან გამოსავლის ძიებაა. როცა გარკვეული სფეროს რეგულირება გინდა, აუცილებელი არის კანონის დამატება. უმჯობესია იმის აღსრულებაზე იმუშაო, რაც უკვე არსებობს. აიგ-პოზიტიური ადამიანების უფლებების კანონში მოხსენიება ამ ჯგუფის სტიგმატიზირებაა. რატომ? რა უნდა ჩაწეროთ ისეთი, რაც საქართველოს მოქალაქის უფლებებისგან განსხვავდება? რისი უფლება აქვს, სწავლის? აქამდე არ ჰქონდა? მუშაობის? ჰქონდა! შესრულებას ადვოკატირება სჭირდება, და არა, ახალი კანონის დამატება.

სახელმწიფომ, ნორმატიული დოკუმენტით, მინისტრის ბრძანებით, დაუშვა არაანონიმური კვლევები. მოსახლეობისთვის ანონიმური ტესტირება დღეს უკვე შეუძლებელია. თუ არ ჩავთვლით გრანტებს, რომლებიც დროებითია. დღეს გვაქვს ის, რაც გვაქვს. ფასიანია, ანონიმურობა არ არის, კიდევ კარგი, კონფიდენციალობა მაინც არსებობს. ამასაც ხაზს ვუსვამ, აუცილებელია თუ არა მსგავს

კანონში ჩაწერო კონფიდენციალობის შესახებ? არა. კონფიდენციალობის შესახებ ცალკე დოკუმენტი არსებობს. მთლიანად ეხება ყველას.

როდესაც ვსაუბრობთ დისკრიმინაციაზე, გასააზრებელია, ყოველთვის გადადის თუ არა სტიგმა დისკრიმინაციაში. შეიძლება აივ-ინფიცირებულმა ადამიანმა მოახდინოს სამედიცინო მუშაკთა სტიგმატიზაცია. როგორ? თქვას, რომ ყველა ექიმი ცუდად ეპყრობა აივ-ინფიცირებულს. ეს არის სტიგმატიზაცია, მაგრამ, დისკრიმინაციაში გადადის? ვერა. აბა პირიქით შემოვაბრუნოთ. თუ, ექიმი სტიგმატიზაციას უკეთებს პაციენტის გარკვეულ ჯგუფს, მას შეუძლია განახორციელოს დისკრიმინაცია არ მიაწოდოს პაციენტს შესაბამისი სერვისი.

სტიგმატიზაციამ გამოიწვია თავად ამ ჯგუფის, რომელსაც ეხება ეს საკითხი, პასიურობა. ამ ფონმა შეიძლება გამოიწვიოს სტიგმატიზაციის კიდევ ერთი ფორმა, რომელსაც ჰქვია თვითსტიგმა, რომლის აღმოფხვრა გაცილებით რთულია. ეს არის მდგომარეობა, როდესაც ადამიანი უარყოფითად მიიჩნევს იმ ჯგუფს, რომელსაც ეკუთვნის.

გიორგი გვახარია — არ შეიძლება გვერდი ავუაროთ ეკლესიის დამოკიდებულებას. სხვათა შორის, ეს პრობლემა მართო საქართველოში არ დგას. რამდენადაც ვიცი, ახლახან ინგლისში მოხდა საშინელი ფაქტი, როცა პასტორმა მრევლს აუკრძალა მკურნალობა, რის შედეგადაც ისინი დაიღუპნენ. იქნებ თვითსტიგმას ის იწვევს, რომ ადამიანებს თავი დამნაშავედ და ცოდვილად მიაჩნიათ?

კახაბერ კეპულაძე — უბრალო მაგალითს გეტყვით. რამდენიმე წლის წინ, გადავწყვიტეთ, რომ კომერციული სექსის მუშაკი ქალბატონების ბავშვები გავენაწილებინა საცხოვრებლებში, რადგან მშობელს არ ჰქონდა მათი აღზრდის საშუალება. ძალიან ბევრ დაბრკოლებას წავაწყდით. ბოლოს დავეუკავშირდით საპატრიარქოს ბავშვთა თავშესაფრებს. თითქმის ყველაფერი მოგვარდა, მაგრამ ზუსტად 2 კვირის მოლაპარაკების შემდეგ ორი ახალი პირობა წაგვიყენეს. პირველი, უნდა მიგვეტანა ცნობა, რომ ბავშვი არ იყო აივ-ინფიცირებული, და მეორე, დედას არ ექნებოდა ბავშვის ნახვის უფლება. ამით დასრულდა მოლაპარაკება, აღარც კვლევა-ძიება გავგიგრძელებია.

გიორგი გვახარია — რატომ არ გიყვართ ამაზე ლაპარაკი?

კახაბერ კეპულაძე — ხედავთ, რომ ვცდილობ გვერდზე დავუდგე ამ ადამიანებს, მაგრამ, მეც იმ წლების შვილი ვარ, როცა საშინელებად ითვლებოდა შიდსი, ჰომოსექსუალი, ქალი, რომელიც ქუჩაში სექსს ყიდის და, მით უმეტეს, ინექციური გზით მომხმარებელი. მიიდა ვთქვა, რომ სტიგმა ძირითადად ოთხი ფორმით ვლინდება: კულტურული, ინსტიტუციური, პირადი და ინტერპერსონალური. სწორედ, კულტურის სტიგმის ნაწილია ის, რომ საზოგადოებაში არსებობს გარკვეული ხედვა, რომლის გამოც, გარკვეული ჯგუფი გამოყოფილია და მას მიეწერება ის ნიშნები, რომლითაც ყოველთვის განსხვავებული იქნება სხვა დანარჩენისაგან. ბევრი რამ განიცდის ცვლილებას, მაგრამ როცა ვსაუბრობთ ეკლესიის ხედვებზე, აქ, არც კი ვიცი, რა ვთქვა ხოლმე, რაღაც დოგმატიზებული ფორმაა, რომელსაც არ იცი, რა და როგორ უნდა უმტკიცო. თუმცა, ვერ ვიტყვი, რომ ყველა ერთნაირია, ამ კულტურულ ნაწილშიც შეგვხვედრია ადამიანები, რომლებიც გვერდზე დაგვდგომიან და უცდიათ სწორი მიმართულება მიეცათ აზრების მსვლელობისთვის. მედალს ორი მხარე აქვს.

ჩვენ ხშირად ვყოფთ სახელმწიფოს, საზოგადოებასა და ეკლესიას. არ არსებობს ეს დაყოფა. სახელმწიფო არის ინსტრუმენტი საზოგადოების ხელში. სახელმწიფო ყალიბდება ისე, როგორი შეკვეთაცაა საზოგადოების მხრიდან, ტირანიამ არ ვსაუბრობ. ჯერ ყალიბდება საზოგადოება და მერე ფორმირდება ის სახელმწიფო, რომლითაც ამ საზოგადოებამ უნდა იფიქროს მომავალზე. ზოგადი ფონი ხელს უწყობს ამ გამოვლინებებს, ამა თუ იმ ნაწილიდან, იქნება ეს ეკლესია თუ ცალკეული სამთავრობო აქტები და ა.შ.

ნინო ბადრიძე — ეკლესიაში არსებობენ ადამიანები, რომლებსაც განსხვავებული ხედვა აქვთ. შემიძლია მოგიყვანოთ მაგალითი, როდესაც აივ-ინფიცირებულები წასულან მონასტერში და იქ, ბერების და მონაზვნების გვერდით უცხოვრიათ. მათ იცოდნენ, რომ აივ-ინფიცირებულებთან ჰქონდათ საქმე, მაგრამ, მხარში ამოდგომიან და მათთვის თვითგვემა, თვითსტიგმა მოუხსნათ.

გიორგი გვახარია — მაშინ ხელისუფლებას რატომ ვაკრიტიკებთ? ხელისუფლებაშიც არიან კარგები, ცუდები, საშუალოები, უნიჭოები, ჩვენ ხომ ზოგადად ინსტიტუციაზე ვსაუბრობთ? ბერები სხვათა შორის ყველაზე კარგი ხალხია ამ მხრივ, ყველაზე გულწრფელები და გასაგებია, რომ გაუგეს.

ლოლიტა შენგელია — ბატონმა კახამ თქვა, რომ როგორც კი, ეკლესიამ ეს ორი პირობა წარმოადგინა, ეგრევე ხელი ჩაიქნიეს. იქნება არც ამ ხალხში იყო ინფორმაცია და არ იცოდნენ, რომ აივ-ინფექცია არ გადადის მეგობრობით და არ იყო სავალდებულო, რომ მათი მშობლებისთვის აეკრძალათ ბიოლოგიური შვილების ნახვა. ცოტა ნაადრევი ხომ არ იყო ხელის ჩაქნევა? ხომ არ აჯობებდა ინფორმაციის გაზრდის მიზნით ტრენინგები ჩაგეტარებინათ მათთვის? მეორე საკითხი: თუ არის დაწყებული რაიმე სახის მოლაპარაკება ჯანდაცვის სამინისტროსთან ან სადამღვევო კომპანიასთან, რომ როგორმე სადამღვევო პაკეტში ჩაიდოს აღნიშნული რისკი? მესმის, რომ სახელმწიფო მთლიანად აფინანსებს შიდსის მკურნალობას, მაგრამ, იგივე სტომატოლოგთან ვიზიტი არ არის იაფი და ყველასთვის ხელმისაწვდომი.

კახაბერ კეპულაძე — არ მითქვამს, რომ ხელი დავიბანეთ. ვთქვი, რომ საკითხი შეწყდა, რადგან ის სასწრაფო გადაწყვეტას მოითხოვდა. ჩვენ სხვა მიმართულებას მივმართეთ. თორემ, შემდეგი შეხვედრაც იყო, კონფერენციაც ჩატარდა და ტრენინგებიც. საუბარი დღემდე გრძელდება. უბრალოდ, ის კონკრეტული თემა შეწყდა მაშინ, რადგან სხვა მიმართულება მოვქმედეთ.

ლია თავაძე — რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, სადამღვევო სისტემა საქართველოში, ჯერჯერობით, არ მოიცავს ამ პაკეტს. სტომატოლოგის მომსახურებას არათუ, აივ-ინფიცირებულისთვის, ზოგადად, სხვა მომხმარებლებისთვისაც ნაკლებად აფინანსებს, თუმცა, პაკეტს გააჩნია. უაღრესად ხელმისაწვდომ პროგრამებს ვგულისხმობ. რაც შეეხება იდეას, ის უკვე დევს ახალ სტრატეგიაში, რომელიც გაეროს მხარდაჭერით შეიქმნა. 2011-2016 წლების სტრატეგია ძალიან საინტერესო დოკუმენტია. იქ უკვე რეკომენდაციის სახით არის ჩადებული ის, რომ

დაიწყოს მუშაობა ამ მიმართულებით. ჩვენ იმედი გვაქვს, რომ მომავალში იქნება ძვრები ამ კუთხით.

თეა ცაგარელი — მე წარმოვადგენ საქართველოში აიგ-პრევენციის პროექტს, რომლის ფარგლებშიც ვატარებთ ტრენინგებს სასულიერო პირებისათვის აიგ-ინფექცია/შიდსის პრევენციაზე. მინდა გითხრათ, რომ მათ ელემენტარული ინფორმაცია არ ჰქონდათ. მათ ისიც კი არ იცოდნენ, როგორ გადადის აიგ-ინფექცია, რატომ არ არის საშიში მათთან საუბარი და ა.შ. საბოლოო ხელმოწერილი დოკუმენტი ჯერ არ არსებობს, მაგრამ წინასწარი მოლაპარაკებების შედეგად შიდსის პრევენცია და ნარკომანიის საკითხები ორი ლექციის სახით შევა სასწავლო კურსში სასულიერო აკადემიის სტუდენტებისთვის. ამჟამად ვმუშაობთ კურიკულუმზე. ეკლესიაზე ვსაუბრობთ, მაგრამ, პირადად ჩემთვის, ბევრად მეტი დანაშაულია, როდესაც სამედიცინო პერსონალი ამბობს უარს ამ ადამიანების მომსახურებაზე.

სოფიო ბენაშვილი, სახალხო დამცველის აპარატი — მინდა პატარა კომენტარი გავაკეთო. დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის თვალსაზრისით, ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს სასამართლო პრაქტიკას. საქართველოში არ არსებობს არცერთი საქმე, რომელიც ამ სარჩულით იქნებოდა წაღებული სასამართლოში. მირანდამ სამსახურებრივ ნუსხაზე ისაუბრა. ჩვენ ვმუშაობთ ამ თემამზე. იყო გახმაურებული საქმე, როდესაც ადამიანებს შრომით ხელშეკრულებაში ჩაუდეს პუნქტი იმის თაობაზე, რომ თუ იგი აიგ-პოზიტიური გახდებოდა, ამ თანამდებობაზე დასაქმების უფლება არ ჰქონდა. როდესაც ამ თემით დავინტერესდით, აღმოვაჩინეთ, რომ არ არსებობდა ნუსხა, რომელიც წლების წინ უნდა შეემუშავებინა სახელმწიფოს. თეორიულად, ბევრი შეიძლება ვილაპარაკოთ დისკრიმინაციასა და სტიგმაზე, მაგრამ, ვიდრე, არ გვექნება კონკრეტული მაგალითები, კონკრეტულ პრობლემებზე ლაპარაკი გაგვიჭირდება. ამიტომ, საკუთარ თავსაც და სხვა იურისტებსაც მოვუწოდებ, რომ ამ კუთხით გაამახვილონ ყურადღება.

ნინო ბადრიძე — სასამართლო პროცესები ამ თემასთან დაკავშირებით ყოფილა და, სამწუხაროდ, ალბათ, კიდევ იქნება. რაც შეეხება იურიდიულ მომსა-

ხურებას, როცა აივ-ინფიცირებულისთვის დაგვჭირვებია იურისტი, ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციისთვის მიგვიმართავს და მათ კონსულტაცია გაუწევიათ და მხარში ამოდგომიან ამ ადამიანებს. რაც შეეხება პროფესიების ჩამონათვალს, იგი კანონქვემდებარე აქტში არის გათვალისწინებული, პროექტი არსებობს, მხოლოდ ხელის მოწერაა საჭირო. სამწუხაროდ, გაიწელა მისი ლეგიტიმიზაცია.

მზია ტაბატაძე, USAID-ის პროექტის აივ-პოლიტიკის და ადვოკატირების ექსპერტი — კვლევა, რომელიც 2011 წელს ჩავატარეთ თბილისის სკოლების მაღალ კლასებში, აჩვენებს, რომ გამოკითხულთა 25%-მა საერთოდ არ იცის სიტყვა აივ-ინფექცია, მხოლოდ 10% პასუხობს სწორად ხუთ სტანდარტულ სიტყვას აივ-ინფექციის გადაცემის შესახებ. იმაზე საშინელი რა უნდა იყოს, რომ თბილისის სტუდენტი ახალგაზრდობა ამბობს, რომ აივ-ინფიცირებულები დიახაც იზოლირებულები უნდა იყვნენ, რომ მათთან ერთად არ იმუშავებდნენ, რომ სკოლაში არ უნდა იმუშაოს ინფიცირებულმა ადამიანმა და ა.შ. მედიასაც დავადანაშაულებ. კარგი, საზოგადოებრივ მაუწყებელზე გადის ჩვენი კლიპები. რას აკეთებს ამ დროს „იმედი“ ან „რუსთავი2“? ის არხები, რომლებსაც უყურებენ ახალგაზრდები, ჩვენთვის არ არის ხელმისაწვდომი.

რეგოლაცია 1325: ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება

მომხსენებლები:

ნანა ღვალაძე

გენდერული თანასწორობის საბჭო;

თამარ თავართქილაძე

გაეროს ქალთა ორგანიზაციის (UN Women) პროექტის
მენეჯერი;

მარინა თაბუკაშვილი

ფონდი „ტასო“;

მაია რუსეცი

ქალთა საინფორმაციო ცენტრის ხელმძღვანელი.

მოდერატორი:

გიორგი გვახარია

7 დეკემბერი, 2011 წ.

გიორგი გვახარია — „ქალები და მშვიდობა“ — ამ თემაზე ბიოლის ფონდში არაერთი დისკუსია ჩატარებულა. თუმცა, ჩვენს ცხოვრებაში ბევრი რამ იცვლება და დისკუსიებიც სულ უფრო მწვავედება. ეს გამოჩნდა იმ ფილმებითაც, რომლებიც ახლა ვნახეთ.

წინა ოთხშაბათს გამართული დისკუსიის თემა შიდსი და სტიგმა იყო. უფრო სწორად, შიდსის თემა იყო, მაგრამ, ძირითადად სწორედ სტიგმაზე და ძალადობაზე საუბრობდნენ. მგონი, ძალადობის თემაზე დღესაც უნდა გაგრძელდეს საუბარი.

თამარ თავართქილაძე — პროექტი „დევნილთა და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ ქალთა და გოგონათა დახმარებისათვის“ სამწლიანია და ნორვეგიის მთავრობის მხარდაჭერით საქართველოს ხუთ რეგიონში ხორციელდება, იქ, სადაც ყველაზე მეტი დევნილია ჩასახლებული. ეს რეგიონებია — ქვემო ქართლი, შიდა ქართლი, იმერეთი, სამეგრელო და თბილისი. ჩვენი პარტნიორი ორგანიზაციები არიან ქალთა ფონდი „ტასო“ და ქალთა საინფორმაციო ცენტრი.

ფილმების გადაღება, მონტაჟი, თემების არჩევა დევნილ და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ ქალებს ეკუთვნით. კადრები, რომლებიც იხილეთ, პრაქტიკოსი რეჟისორის დახმარებით, სწორედ მათ გადაიღეს და დაამონტაჟეს. მნიშვნელოვანი იყო მოგვესმინა ამ ადამიანების აზრი მშვიდობის შესახებ. ორივე ფილმი 2011 წლის ივლისშია გადაღებული. სულ რამდენიმე კვირის წინ, დასრულდა მონტაჟი და, ფილმი ფართო საზოგადოებას, დღეს, პირველად წარვუდგინეთ.

ქალთა უფლებების დაცვა გაეროს ქალთა ორგანიზაციის მანდატია, სამშვიდობო თემატიკაზეც დევნილ ქალებთან ვმუშაობთ იქ, სადაც ისინი ცხოვრობენ — კომპაქტურად ჩასახლების პუნქტებში, საზღვრისპირა სოფლებში. ამ მიმართულებას ფონდი „ტასო“ უძღვება. ფონდის თანამშრომლები მობილიზაციას უწევენ ქალთა ჯგუფების განათლებას, რათა მათ, უკეთესად დაიცვან საკუთარი უფლებები.

პროექტის ფარგლებში ფუნქციონირებს ხუთი იურიდიული კლინიკა, რომელთა იურისტებიც უფასო იურიდიულ დახმარებას სთავაზობენ დევნილ მოსახლეობას, არა მხოლოდ ქალებს. თუმცა, იურისტები საკმაოდ კარგად არიან ინფორმირებული ქალთა უფლებებისა და სპეციფიკური პრობლემების შესახებ.

ჩვენი საქმიანობის კიდევ ერთი მიმართულებაა სამთავრობო, საკანონმდებლო დონეზე მუშაობა. დღეს ვისაუბრებთ გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ მიღებულ რეზოლუციაზე ქალთა, მშვიდობა და უსაფრთხოება. ჩვენ ვეხმარებით საქართველოს მთავრობას ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავებაში, რომლის საპროექტო ვერსიაც უკვე არსებობს.

გიორგი გვახარია — ფონდი „ტასო“ უშუალოდ იყო ჩართული ამ ფილმების გადაღების პროცესში. ჩემთვის საინტერესოა, გაიარეს თუ არა ავტორებმა გარკვეული პროფესიული ტრენინგი, თუ ამას არ ჰქონია მნიშვნელობა? ამ საკითხზეც შეიძლება მოგვიანებით ვისაუბროთ.

მარინა თაბუკაშვილი — ორიოდ დღის წინ მოხალისეების საერთაშორისო დღე აღინიშნა. ჩვენს პროექტში 250-მდე ადამიანი მოხალისეა. ადამიანები, რომლებსაც ვეხმარებით, მათ შორის გრანტებით, თავიანთი თემებისთვის უსასყიდლოდ და დაუღალავად მუშაობენ. მათ კარგად აქვთ გაცნობიერებული თავიანთი აქტივიზმის მნიშვნელობა. ჩვენთვის ამ პროექტში მონაწილეობა იმ მეთოდით, რომელიც საგანგებოდ ამ პროექტისთვის გვასწავლეს ყირგიზმა კოლეგებმა, სიახლეა. ამ მეთოდმა მოგვცა იმედი, რომ შევძლებთ მუშაობას არა ისე, როგორც მანამდე ვმუშაობდით პროექტიდან პროექტამდე, არამედ ნამდვილი მოძრაობის ჩამოყალიბებას შევძლებთ, რაც შეუძლებელია საზოგადოების ფართო და ინტენსიური მხარდაჭერის გარეშე.

დღევანდელი საუბრის თემაა მშვიდობა და სამშვიდობო მოძრაობა. თითქოს ყველასთვის გასაგებია, რაზე ვსაუბრობთ, მაგრამ, ქალთა ორგანიზაციებმა, რომელთაც საყვედური არ ეთქმით არც აქტიურობაში, არც უნარებში, ცოდნასა და ბოლო წლებში, არც სოლიდარობაში, მოძრაობის ჩამოყალიბება ვერ შეძლეს, რადგან მათ საზოგადოების მხარდაჭერა არ ჰქონდათ.

არ შეიძლება რაღაც პროექტი იყოს მშვიდობაზე. მშვიდობა არის დიდი, საყოველთაო და უვადო პროექტი, რომელიც ხალხმა უნდა განახორციელოს. ჩვენ მშვიდობა გვესმის ძალიან ბევრ სხვა ცნებასთან კავშირში, რომელთაგან უპირველესი, ადამიანის სიცოცხლეა.

16-დღიანი კამპანია ბოლო წლებში 130-მდე ქვეყნის ცხოვრებაში ძალიან მნიშვნელოვანი მოვლენაა. წლებადელი მოწოდება პირდაპირ უკავშირდება მშვიდობას: „მშვიდობა ჩვენი სახლებიდან მთელ მსოფლიომდე“. სხვა ვერ უზრუნველყოფს მშვიდობას, თუ, ჩვენც არ მივიღებთ მონაწილეობას მშვიდობის დამკვიდრებაში. ამავე დღეების ნაწილია, მე ასე ვიტყვოდი, „გავუმჩაბოთ მილიტარიზმს“ — წინააღმდეგობები შეუქმნათ მილიტარიზმს.

2008 წლის აპრილში, როცა ტელევიზიით ვრცელდებოდა საგანგაშო ინფორმაცია, დავიწყეთ ხელმოწერების შეგროვება მშვიდობის მხარდასაჭერად, ბევრმა უარი თქვა ხელმოწერაზე, რადგან არ იცოდნენ, როგორ იქნებოდა შეფასებული და აღქმული ფაქტი. დიდი მოლოდინით ვუყურებთ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციას: „1325: ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება“, რომელსაც თან კიდევ ოთხი რეზოლუცია ახლავს, ასევე ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავებასა და მიღებას.

დღეს დავბრუნდი ვილნიუსიდან, სადაც საგარეო საქმეთა მინისტრების შეხვედრა გაიმართა. ქალთა ორგანიზაციებს გვქონდა ე.წ. თანმხვედრი შეხვედრა, ყურადღება გამახვილდა პროცესში ქალთა თანამონაწილეობაზე. ეს ამ ხუთ დღეში მომზადებულ ფილმებშიც კარგად ჩანს. ეს ფილმები იმ ადამიანებმა გადაიღეს, ვისთანაც ვმუშაობდით და მოიცავს 16 გეოგრაფიულ ადგილს და 45 ჯგუფს, 12 ოფისსა და ასზე მეტ ელ-ფოსტას, სათემო გაზეთებს, მეპირ ისტორიებს.

ეროვნული სამოქმედო გეგმისგან ველი, კონფლიქტის მეორე მხარეს გადასვლის შესაძლებლობას და იქ უსაფრთხოდ, ადამიანებთან გასაუბრების შესაძლებლობას. სამოქმედო გეგმაში არის პარაგრაფი, რომელიც მოიცავს ამას. დაახლოებით ასეთივე პარაგრაფია გენდერული თანასწორობის შესახებ კანონშიც, რომელზეც ასევე ვმუშაობდით. პარაგრაფი მოცულობით პატარაა, მაგრამ, ძალიან მნიშვნელოვანია. ის, რომ იგი დევნილ მოსახლეობას განიხილავს არა როგორც ზრუნვის ობიექტს, არამედ, როგორც, სუბიექტს სასიკეთო ცვლილებებისთვის. სწორედ ეს გვინდა.

მაია რუსეცკი — ათი წელია, რაც ქალთა ორგანიზაციაში ვმუშაობ. როდესაც გაეროს უშიშროების საბჭოს „რეზოლუცია 1325“-ზე ველაპარაკებო ადამიანებს,

რომლებიც არ არიან ამ პროცესში უშუალოდ ჩართულები, საკუთარ თავში ეჭვი მეპარება ხოლმე, რაიმე უცნაურს ხომ არ ვამბობ. ხშირად გვიფიქრია, ხომ არ არის ეს თავსმოხვეული პროცესი. სინამდვილეში, მინდა გითხრათ, რომ ეს პროცესი საქართველოში დღეს არ დაწყებულა. გაეროს უშიშროების საბჭოს „რეზოლუცია 1325“-ის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შემუშავება 2002 წლიდან დაიწყო. ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციების ძალისხმევით შეიქმნა ქალთა სამშვიდობო საბჭო. მაშინ, შესაძლებელი იყო ამ პროცესში ჩართულები ყოფილიყვნენ ჩვენი კოლეგები კონფლიქტის ზონიდან, ცხინვალის რეგიონიდან და აფხაზეთიდან. „რეზოლუცია 1325“, რომელიც ეხება ქალთა მონაწილეობას და უსაფრთხოებას სამშვიდობო პროცესში, იმ ეტაპზე იყო საბაბი, რომ ერთმანეთთან გვესაუბრა. ქალებმა შეძლეს ის, რისი გაკეთებაც დღეს, სამწუხაროდ, კონფლიქტურ ზონაში არ შეგვიძლია, ვგულისხმობ, გალსა და ცხინვალს. ჩამოვიყვანეთ ქალები ტყვარჩელიდან, გუდაუთიდან და ესაუბრობდით იმ საერთო პრობლემებზე, რომელიც აწუხებს ქალებს და საზოგადოებას, ზოგადად.

2006 წელს შეიქმნა პირველი სამოქმედო გეგმა, მაგრამ, ეს პროცესი არ გაგრძელებულა. დღეს შეგვიძლია დავაკვირდეთ ამ პროცესის განვითარებას. პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს მუდმივმოქმედი ინსტიტუციური მექანიზმი, რომელიც სახელმწიფოში გენდერული თანასწორობის საბჭოს სახით არსებობს. მას ქალბატონი რუსუდან კერვალიშვილი ხელმძღვანელობს და ჩვენ ვგრძნობთ მის მხარდაჭერას. ალბათ, ამიტომაცაა, რომ დღეს ამ პროცესმა სხვა სახე მიიღო და გვაქვს დოკუმენტი სამოქმედო გეგმის სახით. 32 ქვეყანაზე მეტს უკვე აქვს ეროვნული სამოქმედო გეგმა. სამხრეთ კავკასიის რეგიონში ჯერჯერობით მხოლოდ საქართველოს აქვს ეს გეგმა შემუშავებული. ჩემთვის ეს დოკუმენტი იმით არის ღირებული, რომ მასში შეგიძლიათ ნახოთ საჭიროებები, რომლებიც აწუხებთ დევნილ და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ ადამიანებს. სამუშაო პროცესის ფარგლებში მათ ვაცნობდით ამ დოკუმენტს და ისინიც თავიანთ რეკომენდაციებს გვთავაზობდნენ. ერთ-ერთი ასეთი რეკომენდაცია ეხებოდა დროულ ინფორმაციას საშიშროების შესახებ, სამოქალაქო თავდაცვის საკითხებს, ქალების ჩართულობას ამ პროცესში. ვიმედოვნებ, რომ მისი მიღებისას ის არ შეიცვლის სახეს და არ იქნება ამოღებული მნიშვნელოვანი პუნქტები.

ნანა ღვალაძე — 16-დღიანი კამპანია 25 ნოემბრიდან 10 დეკემბრამდე მიმდინარეობს. ეს არ არის მხოლოდ სიმბოლური დამთხვევა. ამ 16 დღეში ძალიან ბევრი ისეთი დღეა, რომელიც ისტორიამ ადამიანის უფლებების დარღვევის ხარჯზე შემოგვინახა. ალბათ, სიმბოლურია, რომ 16-დღიანი კამპანია მთავრდება ათი დეკემბრით, რომელიც ადამიანის უფლებების დაცვის დღეა. ამ დღეს მთელი სამყარო ერთიანდება ადამიანის უფლებების დასაცავად.

სამოქმედო გეგმის შემუშავება დამატებითი მექანიზმი და ინსტრუმენტი პოლიტიკური ნების გამოსახატად, როდესაც სახელმწიფო აღიარებს, რომ მოსახლეობის კონკრეტულ ჯგუფებს განსაკუთრებული დაცვა სჭირდებათ. სწორედ, ამიტომ, შემუშავდა ასეთი ტიპის სამოქმედო გეგმა. პარლამენტმა გუშინ განიხილა ამ გეგმის პროექტი. მინდა დაგიდასტუროთ, რომ პოლიტიკური ნება მის მისაღებად გაცხადებულია. დარჩენილია, მხოლოდ ტექნიკური ხასიათის პროცედურები და დიდ იმედს ვიტოვებთ, რომ საშემოდგომო სესიის დასრულებამდე სამოქმედო გეგმას მივიღებთ.

ვისაუბრებ დოკუმენტებზე, რომლებიც აისახა სამოქმედო გეგმაში. საუბარია ყველა იმ საკანონმდებლო ნორმატიულ აქტზე, რომლებიც ქვეყანას უკვე ჰქონდა მიღებული დევნილთა საკითხზე. იქნებოდა ეს სტრატეგიები თუ სამოქმედო გეგმა. აქვე მინდა აღვნიშნო ის ოთხი ძირითადი მიმართულება, რომელიც გეგმაში გვაქვს მოცემული. ესენია: მონაწილეობა, პრევენცია, კონფლიქტის პრევენციაში ქალთა საჭიროებების გათვალისწინებისა და ქალთა წინააღმდეგ ყველა ფორმის ძალადობის აღკვეთის გზით, ომის შედეგად დაზარალებული ქალების და ბავშვების დაცვა და დახმარება და რეაბილიტაცია იმ ქალებისთვის, რომლებსაც განსაკუთრებით სჭირდებათ რეაბილიტაცია მათი სპეციფიკური საჭიროებებიდან გამომდინარე. იმედს ვიტოვებ, რომ უმოკლეს დროში გვექნება ეროვნული სამოქმედო გეგმის დამტკიცებული ვარიანტი.

მარინა თაბუკაშვილი — ძალიან გამიხარდა ამ ფილმების ნახვა. რასაც ვაკეთებთ ამ პროექტის ფარგლებში, მათ შორის, ამ ფილმებს, გაზეთს, დიქტოფონით ზეპირი ისტორიების ჩაწერას, ყველაფერს სხვადასხვა დატვირთვა აქვს. მნიშვნელოვანია, რომ ადამიანები დარწმუნდნენ, მათ შეუძლიათ ამის გაკეთება. ამ

ნაბიჯს სხვა უნდა მოჰყვეს. წარმოიდგინეთ მათი მდგომარეობა, მივეცით კომპიუტერი, ინტერნეტი, დიქტოფონი, კამერა და სათემო გაზეთის გამოშვება დავავალეთ. პირველი თვე ძალიან მძიმე იყო. მაგრამ, შემდეგ, გადალახეს მათ სირთულეები. რამდენიმე ნომრის გამოსვლის შემდეგ უკვე თავიანთ თემებში აღიარება და პატივისცემაც მოიპოვეს.

მაიამ ქალთა სამშვიდობო საბჭო გაიხსენა. მაშინ სოროსის ფონდში ქალთა პროგრამის კოორდინატორი ვიყავი და ვერაფრით მივიღებდი მონაწილეობას მათ პროექტში, მაგრამ, სულ ვეტმასნებოდი, ხელს ვაწერდი განცხადებებს და ა.შ. ისე მოხდა, რომ სასტუმრო „თორში“ პარლამენტის წევრები მოვიწვიეთ. ერაყის ომი იწყებოდა. მქონდა ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ქვეყნებში, რომლებიც მხარს უჭერდნენ ომის დაწყებას, ბევრი ხალხი გამოდიოდა ქუჩაში ომის წინააღმდეგ. ჩვენთან 32 ადამიანი გამოვიდა, მათი უმრავლესობა, უცხოური ორგანიზაციების თანამშრომლები იყვნენ. პარლამენტის წევრმა ქალმა, რომელიც დღეს აღარ არის პარლამენტარი, როგორც გავიგე, დიპლომატიურ საქმიანობას ეწევა, მითხრა, ქალთა საკითხების პროფესიონალს როგორ შემეძლო მქონოდა ასეთი განწყობილება, როდესაც მევალეხა ქალებს ჩადრი ავხადო. მე ვუპასუხე, რომ სჯობს ქალს ჩადრი ეხუროს და ქმარ-შვილი ცოცხალი ჰყავდეს. ამ თემამაც არის სპეკულაციები. ზუსტად ეს აზრი მოდიოდა ბუშის ადმინისტრაციიდან. ამით იმის თქმა მინდა, რომ მშვიდობა არის ფასეულობა, რომელზე უკეთესიც, არაფერია.

მარინა გიორგობიანი — მე გახლავართ გიორგი ნათაძის სახელობის სანიტარიის, ჰიგიენის და სამედიცინო ეკოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი, ექიმი-ჰიგიენისტი, ეპიდემიოლოგი.

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის განმარტებით, ჯანმრთელობა არის არა მარტო ფიზიკური და სულიერი მდგომარეობა, არამედ კეთილდღეობა, რომელიც აუცილებლად სჭირდებათ ადამიანებს და განსაკუთრებით, ქალებს ჯანმრთელი თაობის და ურთიერთობების შესანარჩუნებლად. როგორც ექიმი-ჰიგიენისტი, მინდა გამოვეხმაურო შიდსის პრობლემას და ძალადობას. აქ ალბათ ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენი, ქალების ურთიერთგამოცდილების გაზიარებას და განსაკუთრებით, მენტალური ჰიგიენის, სანიტარიის დანერგვას იმ

კონტინგენტში, რომელსაც ახლა ყველაზე ძალიან უჭირს. გენდერული ძალადობა ზოგჯერ, სწორედ იმიტომაცაა გადაუღებელი, რომ ბევრი რამ არ იცის მოსახლეობის იმ ნაწილმა, რომელსაც ყველაზე მეტად სჭირდება ჩვენი თანადგომა. თუ ჩვენ, პირადად მე და ჩემი გუნდი, ამ მოძრაობაში უფრო აქტიურად ჩაგვბმებით, ძალიან დიდ პატივად ჩავთვლიდი ამას.

მაია რუსეცკი — სანიტარია და ჰიგიენა ერთ-ერთი ყველაზე მწვავე პრობლემაა. ჩვენი პროექტის ფარგლებში გვაქვს პრობლემების გადაჭრის ერთი ძალიან კარგი მეთოდი — ერთი ფანჯრის პრინციპით განხილვა, სადაც ვეძებთ დევნილთა გადაუჭრელი პრობლემების განსაკუთრებულ შემთხვევებს და ისინი გაგვაქვს განსახილველად ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე. ერთ-ერთი საშიშროება, რომელიც სანიტარია-ჰიგიენასთან იყო დაკავშირებული, ეხებოდა გველების არსებობას იქ, სადაც ადამიანები ცხოვრობენ. სამწუხაროდ, რეგიონში ინფრასტრუქტურა არ არსებობდა იმისთვის, რათა ეს საკითხი წინ წამოგვეწია. შესაბამისად, ეს ადამიანები, განსაკუთრებით ბავშვები, დიდი საშიშროების წინაშე დგანან.

ერთ-ერთი ყველაზე დიდი გამოწვევა ფსიქოლოგიური პრობლემაა. სამწუხაროდ, ამ ადამიანების რეაბილიტაცია არ მომხდარა. ეს ძალიან მასშტაბური პრობლემაა. არის შიშის ნიადაგზე ბავშვის გაშეშების შემთხვევაც.

ასევე ძალიან მძიმეა დევნილთა ონკოლოგიური მდგომარეობა. ჩვენი პროექტით არ არის გათვალისწინებული და არც ჩვენს ორგანიზაციას აქვს ამ საკითხებზე მუშაობის გამოცდილება, მაგრამ, პრობლემის მასშტაბურობიდან გამომდინარე, დავეუკავშირდით სკრინინგის პროგრამას და ხვალ და ზეგ ქუთაისში სპეციალური აქცია ტარდება დევნილებისთვის, სადაც უფასო გამოვლენა ჩატარდება დევნილ ქალებს და მამაკაცებს.

არსებული პრობლემებიდან ჯანმრთელობის პრობლემა ერთ-ერთი ყველაზე მწვავეა და ძალიან ძნელად გადაიჭრება. შეუძლებელია, მხოლოდ სახელმწიფომ და სამმა ორგანიზაციამ გადაჭრათ ეს საკითხები. თუ ვინმეს გაინტერესებთ ამ პროცესში ჩართვა, ვგეგმავთ სპეციალური შეხვედრების მოწყობას ჯანდაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებზე და სიამოვნებით ვითანამშრომლებთ თქვენთან.

ბეჟან მშვიდლობაძე — ყველა აღიარებს ქალის როლს ოჯახში და ბავშვების მოვლაში, მაგრამ, ჩემი აზრით, ქალების როლი გაცილებით დიდია ქვეყნის შიგნით. მაინტერესებს, რა გიშლით ხელს იმაში, რომ თქვენი მოღვაწეობა უფრო ფართო, შედეგიანი და ეფექტიანი იყოს. ასევე მაინტერესებს, სახელმწიფომ ყველა ზომა მიიღო კონფლიქტების თავიდან ასაცილებლად? ისე, რა თქმა უნდა, მშვიდობას ძალა განსაზღვრავს, განსაკუთრებით ჩვენს რეგიონში, მიუხედავად იმისა, რომ 21-ე საუკუნეში ვცხოვრობთ. ყველა ხედავთ, როგორი მოწინააღმდეგე გამოგვიჩნდა. რა კეთდება იმისთვის, რომ ქვეყანა გაძლიერდეს და ანგარიში გაგვიწიონ?

მარინა თაბუკაშვილი — დიდი მადლობა იმისთვის, რომ არ გვითხარით, რომ მხოლოდ სამხარეულოშია ჩვენი ადგილი და თქვით, რომ ქვეყნის შიგნით დიდია ჩვენი როლი. ეს მნიშვნელოვანია.

ჩვენ ყველგან ვლაპარაკობთ იმაზე, რომ გვინდა მშვიდობა და კეთილდღეობა, მხოლოდ, მონაწილეობითი ანუ დემოკრატიული. ეკონომიკური მაჩვენებელი გვინდა საშუალო ფენის ხარჯზე. მაშინ, მოსახლეობის უმრავლესობას მეტი ენთუზიაზმი, ნდობა და გამბედაობა ექნება იმ ფასეულობების და ცვლილებების მხარდასაჭერად, რომელთათვისაც მუშაობს გაერო, ეუთო, არასამთავრობო ორგანიზაციები, პარლამენტი და მთავრობა, მაგრამ, ეს პროცესი ნელა მიდის წინ.

ნანა ღვალაძე — ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის საკითხზე მეც მინდა ვთქვა ორიოდ სიტყვა. არსებულ მდგომარეობას ვერ გავექცევით, ეუთოს წევრ ქვეყნებში ბოლო ადგილზე ვართ. პარლამენტში ქალების რაოდენობა 6%-ია, რაც ძალიან დაბალი მაჩვენებელია. ასევე, ძალიან დაბალი მაჩვენებელია აღმასრულებელ ხელისუფლებაში მინისტრების პოზიციებზე. მეორე მხრივ, ჩვენი კანონმდებლობა ამ თვალსაზრისით დისკრიმინაციული არ არის. ანუ, როგორი რევიზიაც არ უნდა ჩაუტარდეს ჩვენს კანონმდებლობას, იქნება ეს შრომის კოდექსი თუ საჯარო სამსახური, არა აქვს მნიშვნელობა, სქესის ნიშნით განსხვავებაზე საუბარი მასში არ არის. თუმცა ის, რომ ფაქტობრივად პრობლემა არსებობს, ნიშნავს იმას, რომ სადღაც არის პრობლემა, მნიშვნელობა არ აქვს,

ეს არის საკანონმდებლო დონეზე თუ კანონმდებლობის აღსრულების დონეზე. ანუ, პრობლემა არსებობს, და ამ პრობლემას სხვადასხვა მექანიზმებით უნდა დავუპირისპირდეთ.

რაც შეეხება ქალთა პოლიტიკურ მონაწილეობას, პირველ რიგში, უნდა დაიწყოს მუშაობა პოლიტიკურ პარტიებთან. წინასაარჩევნო პერიოდში ქალების ძალიან დიდი ნაწილია ამ პროცესში ჩართული. უნდა წავახალისოთ, შიდაპარტიულ გადანაწილებებში ამ ადამიანების აქტიური ჩართულობა. ეს იქნება ერთ-ერთი გზა, რომ შემდგომში ეს ქალბატონები მოვიდნენ უკვე გადაწყვეტილების მიმღებ დონეებზე.

რაც შეეხება მეორე საკითხს, კვოტირებას, სახელმწიფომ უარი თქვა. საქართველო არ არის მზად საზოგადოებისთვის რაიმე ტიპის კვოტირების შესატავაზებლად. დეპუტატებმა ოჩიაურმა და გოგორიშვილმა განაცხადეს, რომ მათთვის მიუღებელია პოზიცია, იყვნენ გადაწყვეტილების მიმღებ დონეებზე მხოლოდ იმ ნიშნით, რომ ქალები არიან. მათი აღიარებით, კვოტირების დროს მხოლოდ სქესის ნიშნით ხდება მათი გამწესება შესაბამის თანამდებობებზე და ეს მათთვის უფრო მეტად დისკრიმინაციულია. მათ უნდათ, რომ მხოლოდ თავიანთი დამსახურებებით შეძლონ ეს.

თამარ თავართქილაძე — დღევანდელ საქართველოში ქალთა უფლებებზე საუბარი და ამ საკითხებზე მუშაობა ძალიან რთულია. მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან დიდი ძალა არსებობს სამოქალაქო სექტორის ქალთა ორგანიზაციების სახით, არსებობს მრავალწლიანი გამოცდილება, არსებობს მართლა ძალიან კარგი კანონმდებლობა, რომელიც 2006 წლიდან პროგრესირებს. გვაქვს ოჯახური ძალადობის შესახებ მიღებული კანონი, გენდერული თანასწორობის შესახებ მიღებული კანონი და ა.შ., პროგრესული ნაბიჯი იქნება გადადგმული, თუ საქართველო იმ 32 ქვეყანას შორის იქნება, რომელსაც ქალებზე, უსაფრთხოებასა და მშვიდობაზე ეროვნული სამოქმედო გეგმაც ექნება.

ძალიან პროგრესულია, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელი დარბაზში ზის თეთრი ბაფთით. რაც უფრო მეტი მამაკაცი საუბრობს ამ თემაზე, მით უფრო გათვინდობიერებულია საზოგადოება. მნიშვნელოვანი იყო, როცა

„რეზოლუცია 1325“-ის სამუშაო ჯგუფში თავდაცვის სამინისტროს, შინაგან საქმეთა სამინისტროს, საგარეო საქმეთა სამინისტროსა და უშიშროების საბჭოს წარმომადგენლები მუშაობდნენ.

რაც შეეხება კვოტირებას, საქართველო შეერთებულია ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღკვეთის შესახებ გაეროს კონვენციას და კონვენციის მეოთხე მუხლი გვეუბნება, რომ სახელმწიფოს ქალთა მონაწილეობის გასაზრდელად დროებითი პოზიტიური წამახალისებელი მექანიზმები სჭირდება. სწორედ ერთ-ერთი მექანიზმია კვოტირება, რომელსაც მრავალი სახელმწიფო მიმართავდა წარსულში, იგივე, სკანდინავიის მოწინავე სახელმწიფოებიც. იგი საჭიროა სასტარტო პირობების გათანაბრებისთვის. შემდეგ შეიძლება მოიხსნას ეს მექანიზმები და მიეცეთ საშუალება ქალებსა და მამაკაცებს ერთნაირ, საწყის მდგომარეობაში განახორციელონ თვითრეალიზაცია. ვფიქრობ, რომ შესაძლებელია, საქართველო ამ საკითხს კვლავ დაუბრუნდეს. კვოტირება არ არის ერთადერთი პოზიტიური დროებითი მექანიზმი, შეიძლება სხვა, არა სქესის ნიშნით დისკრიმინაციული, მაგრამ პოზიტიური მექანიზმი შეიქმნას ქალებისთვის, მაგალითად, გაუმჯობესდეს შრომის კოდექსი, ქალების წახალისების, დასაქმების თვალსაზრისით. დღეს არსებული კანონმდებლობა წამახალისებელი არ არის ქალებისათვის. ამ თემაზე ყველამ უნდა ისაუბროს, არა მხოლოდ ქალთა ორგანიზაციებმა, არამედ, მთელმა სამოქალაქო სექტორმა.

დარბაზიდან — ქალთა უფლებების დაცვის კანონი თუ არსებობს ოფიციალურად?

მაია რუსეცკი — ეს კანონი 2010 წელს მიიღეს. ერთ-ერთი წარმატებული ნაბიჯია სახელმწიფოს მხრიდან. მანამ იყო გენდერული თანასწორობის კონცეფცია. საქართველოს მთავრობა ვალდებულია 4 წელიწადში ერთხელ გააგზავნოს ანგარიში SEDAW კომიტეტში და ერთ-ერთი რეკომენდაცია, რაზეც პასუხი უნდა გასცეს სახელმწიფომ, იყო დროებითი ზომები კვოტირებისთვის. ნოემბერში, სახელმწიფოს უნდა გაეგზავნა ანგარიში. კვოტირების საკითხი არ არის ახირებული თემა. ცოტა სხვანაირად რომ შევხედოთ, ძალიან რთულია დღეს ისაუბრო იმ

პრობლემებზე, რომლებიც აწუხებთ ქალებს. ან, თუნდაც, ქალებზე რომ არ ვილაპარაკოთ, არის თუ არა დევნილი ქალბატონი წარმოდგენილი პარლამენტში? ძალიან რთულია, რომ შეიგრძნოს ადამიანმა თემა, თუ მასთან შეხება არ აქვს. საჭიროა კომპლექსური მიდგომა. 10 წელია, რაც ქალთა ორგანიზაციები მუშაობენ პოლიტიკურ პარტიებთან, მაგრამ, სამწუხაროდ შედეგი არ გვაქვს. კიდევ ერთი, საკანონმდებლო ინიციატივა კვოტირების შესახებ პარლამენტში არასამთავრობო ორგანიზაციებმა წარადგინეს, მაგრამ, ისე ვერ წარვადგენდით, რომ არ გვექონოდა ელექტორატის მხარდაჭერა და 32 000 ხელმოწერა. თუმცა, საკითხი არც განხილულა.

რა გვიშლის ხელს მოქმედებისთვის ქვეყნის შიგნით და ქვეყნის გარეთ? ქვეყნის შიგნით ხელს ის გვიშლის, რომ ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა დაბალია, ასევე სახალხო დიპლომატიაც, რომელსაც ჩვენ ვახსენებთ და უსაფრთხოების საკითხი, რთულია. თუ 2002 წელს შეგვეძლო მეორე მხარესთან ლაპარაკი, დღეს, ქალები ვეღარ ურთიერთობენ ერთმანეთთან. შესაბამისად, პოლიტიკური ნება და პოლიტიკური მხარდაჭერა გვჭირდება. ეს აისახა კიდევ სამოქმედო გეგმაში, და იმედია, რომ სახელმწიფო თუ მიიღებს მას, გარკვეული მხარდაჭერა გვექნება.

თამარ თავართქილაძე — ფილმები ატვირთულია ბლოგზე, რომელიც ამ ქალებმა შექმნეს. მანამ, მათ, სოციალურ მედიაშიც ჩაუტარდათ ტრენინგი. მესმის, რომ მნიშვნელოვანია, რომ პროდუქტი თვალსაჩინოების მხრივ კარგად იყოს წარმოდგენილი, მაგრამ, ჩვენთვის ასევე მნიშვნელოვანია პროცესი. გვყავს მონაწილეები გალის რაიონიდან, რომლებიც სპეციალურად ამ ტრენინგებისთვის გადმოდიან და შემდეგ მაღავენ, რომ ასეთი ტიპის ტრენინგებში მიიღეს მონაწილეობა. ეს ძალიან რთული პროცესია. ბლოგის სახელწოდებაა „ქალები ერთიანდებიან მშვიდობისთვის“. მას ყოველდღიურად აახლებენ, დებენ ახალ ინფორმაციას თავიანთი საქმიანობის შესახებ. იწერება წარმატებული ისტორიები და ა.შ. ბლოგს ჰყავს თავისი მომხმარებელი. პროექტი დასრულდება, მაგრამ, ადამიანური რესურსი და კავშირები უნდა დარჩეს და განვითარდეს. ჩვენ ვაძლევთ მათ ინიციატივების წამოწყების საშუალებას. ეს ფილმები ამ ბლოგზე უკვე განთავსე-

ბულია. რაც შეეხება, სხვა რეგიონებში მათ ჩვენებას, დაგეგმილი გვაქვს ადგილობრივ თვითმმართველობებში ჩვენების მოწყობა. ჩვენი მიზანია, კიდევ უფრო მეტი ინფორმაცია მივაწოდოთ გადაწყვეტილების მიმღებ ადამიანებს.

სტუდენტური თვითმმართველობები — გამოწვევები, პერსპექტივები

მომხსენებლები:

დაჩი გუბაძე

თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის თვითმმართველობის თავმჯდომარე;

ილია გოგლიძე

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტური
თვითმმართველობის პრეზიდენტი;

ლევან აბაშიძე

ლაბორატორია 1918, წევრი.

მოდერატორი:

ნინო რობაქიძე

14 დეკემბერი, 2011 წ.

ნინო რობაქიძე — მიხარია, სავსე დარბაზს რომ ვხედავ. დღეს ჩვენი საუბრის თემაა: სტუდენტური თვითმმართველობები — გამოწვევები და პერსპექტივები. იმედი მაქვს, საინტერესო დისკუსია შედგება.

დაჩი გუბაძე — სტუდენტური თვითმმართველობა უნივერსიტეტების მასშტაბით ერთადერთი ლეგიტიმური სტუდენტური ორგანიზაციაა და ის სტუდენტებს შორის ფართული კენჭისყრის საფუძველზე ირჩევა. არჩევნების შესაბამისად, უნივერსიტეტში ყველაზე მაღალი ლეგიტიმაციის ხარისხი აქვს და ხშირად, სტუდენტთა ამრის გათვალისწინებით, შეუძლია, მათი სახელითაც ისაუბროს.

სტუდენტური თვითმმართველობა უნივერსიტეტში სტუდენტურ ცხოვრებას წარმართავს. მისი მიზანია სტუდენტების პრობლემებზე იყოს ორიენტირებული და ისინი უნივერსიტეტის ადმინისტრაციამდე და აკადემიურ პერსონალამდე მიიტანოს. სტუდენტურ თვითმმართველობას აქვს მედიატორის ფუნქცია სტუდენტებსა და აკადემიურ, თუ, ადმინისტრაციულ პერსონალს შორის. გარდა ამისა, სტუდენტური თვითმმართველობის მიზანია ხელი შეუწყოს არაფორმალური განათლების განვითარებას, სტუდენტების სხვადასხვა ღონისძიებებში ჩართვას. ასევე, სტუდენტური თვითმმართველობა მიზნად ისახავს განახორციელოს სხვადასხვა სახის კულტურული, შემეცნებითი პროექტებიც, რაც გულისხმობს, სტუდენტების თავისუფალი დროის დაგეგმვას. ღონისძიებებზე არ ვისაუბრებ, ეს დიდ დროს წაიღებს. თქვენს ყურადღებას გავამახვილებ იმ ციფრებზე, რომლებიც მივიღეთ სტუდენტური თვითმმართველობის საქმიანობის განმავლობაში.

სტუდენტური თვითმმართველობა თავის საქმიანობას პერიოდულად წარუდგენს სტუდენტებს და სენატს, უნივერსიტეტის წარმომადგენლობით საბჭოს, სადაც სტუდენტებიც არიან გაწევრიანებულები, რათა ყველასთვის ნათელი გახდეს, რამდენად შეუწყო ხელი მან უნივერსიტეტის სტუდენტური ცხოვრების განვითარებას.

დღეს მოქმედ, ანუ, მესამე მოწვევის მოქმედ სტუდენტურ თვითმმართველობას სწორედ ეს აძლევს სტიმულს განაგრძოს ღონისძიებების ჩატარება. სტუდენტური თვითმმართველობა ამ ღონისძიებებში მონაწილე სტუდენტებს, უხეშად რომ ვთქვათ, სამ კატეგორიად ანაწილებს: სტუდენტების 70-75%, რომლებიც ესწრე-

ბიან და მონაწილეობენ სტუდენტური თვითმმართველობის მიერ ორგანიზებულ ღონისძიებებში, მეორე კატეგორიას წარმოადგენს სტუდენტები, რომლებიც უნივერსიტეტში მხოლოდ ლექციებზე დასასწრებად მოდიან და სტუდენტური აქტივობით არ გამოირჩევიან, და მესამე, მცირე ჯგუფი — სტუდენტები, რომლებიც სკეპტიკურად აფასებენ სტუდენტური თვითმმართველობის ღონისძიებებს და არ აქვთ მასში მონაწილეობის სურვილი. საბედნიეროდ, ეს ჯგუფი გაცილებით მცირეა მათთან შედარებით, ვინც ჩართულია ჩვენს ღონისძიებებში.

წინა სემესტრში სტუდენტური თვითმმართველობის მიერ ორგანიზებულ ღონისძიებებში დაახლოებით 45 ათასი სტუდენტი მონაწილეობდა. შეიძლება, გაგაკვირვოთ ამ რიცხვმა, რადგან უნივერსიტეტში დღეისთვის მხოლოდ 22 ათასი სტუდენტი სწავლობს, მაგრამ, ეს იმას ნიშნავს, რომ სტუდენტების ძირითადი ნაწილი, რომელიც აქტიურად არის ჩართული სხვადასხვა პროექტებში, არაერთხელ მონაწილეობდა თვითმმართველობის ღონისძიებებში.

თვითმმართველობას აქვს ოთხი ძირითადი მიმართულება: კულტურული ღონისძიებების, სპორტული ღონისძიებების ორგანიზება, ექსკურსიების მოწყობა და საგანმანათლებლო-შემეცნებითი ღონისძიებების ორგანიზება. მესამე მოწვევის სტუდენტურმა თვითმმართველობამ არჩევს დღიდან განაცხადა, რომ მის პრიორიტეტს წარმოადგენდა საგანმანათლებლო-შემეცნებითი ღონისძიებების განხორციელება. ამიტომ, იმ თანხის დიდი ნაწილი, რაც სტუდენტურმა თვითმმართველობამ განკარგა უნივერსიტეტის ბიუჯეტიდან სტუდენტური ღონისძიებების ორგანიზებისთვის, სწორედ, ამ მიმართულებას მოხმარდა.

არ ვისაუბრებ კულტურულ და სპორტულ ღონისძიებებზე. რადგან, შედარებით აქტუალურია საგანმანათლებლო და შემეცნებითი ხასიათის ღონისძიებები, ამ მიმართულებაზე შევაჩერებ თქვენს ყურადღებას. დღემდე, სტუდენტური თვითმმართველობის მიერ განხორციელებულ შემეცნებითი ღონისძიებებში სტუდენტების რაოდენობა ბევრად ნაკლები იყო. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი უნივერსიტეტების მასშტაბით ატარებს ყველაზე დიდ ინტელექტუალურ ღონისძიებებს, შეჯიბრებებს. ასეთია, მაგალითად, ყველასთვის ნაცნობი „რა, სად, როდის“. ის მხოლოდ ერთ სემესტრში 700 სტუდენტს მოიცავს. სემესტრულად ხორციელდება ასევე ძალიან ბევრი კონფერენცია და კონკურსი. გარდა ამისა, ბევრი

სტუდენტი მონაწილეობს ექსკურსიებსა და სხვადასხვა კულტურულ ღონისძიებებში.

მინდა ვისაუბრო პრობლემების მოგვარების მეთოდებზეც. უნივერსიტეტში საკმაოდ ბევრი პრობლემაა, ეს, ყველას მოგეხსენებათ. შესაძლებელია, რომ განათლების ხარისხი ბევრად უფრო მაღალი იყოს, ამაზეც შემიძლია ღიად საუბარი. რას აკეთებს ამისთვის სტუდენტური თვითმმართველობა. სულ რამდენიმე თვის წინ, დამატებით სემესტრში მყოფ სტუდენტებს გაუზარდეს სწავლის გადასახადი. სტუდენტს, რომელსაც კონტრაქტი 1500 ლარზე ჰქონდა გაფორმებული, 2250 ლარის გადახდა უწევდა. სტუდენტების მიმართვის შემდეგ სტუდენტურმა თვითმმართველობამ ფაკულტეტების მიხედვით შეაგროვა ხელმოწერები და შემდეგ, იმ სტუდენტებთან ერთად, რომლებმაც მას ამ პრობლემის მოგვარების თხოვნით მიმართეს, დაუკავშირდა ადმინისტრაციას. შევხვდით უნივერსიტეტის რექტორს და ეს პრობლემა გადაიჭრა. იყო კიდევ ბევრი სხვა პრობლემა.

სტუდენტურ თვითმმართველობაში დღეს გაწევრიანებულია 1000-დან 1200-მდე სტუდენტი, რაც ასევე მეტყველებს უნივერსიტეტში სტუდენტური თვითმმართველობის რეიტინგზე. შემიძლია სრული პასუხისმგებლობით განვაცხადო, რომ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტური თვითმმართველობა ყველაზე მძლავრი ახალგაზრდული ორგანიზაციაა საქართველოს მასშტაბით, როგორც მატერიალური და ადამიანური რესურსებით, განხორციელებული ღონისძიებებით, სტუდენტებთან თანამშრომლობით, ისე ფინანსური მდგომარეობით. სტუდენტური თვითმმართველობის კარი ყველასათვის ღიაა.

ილია გოგლიძე — ჩვენს უნივერსიტეტში სტუდენტური თვითმმართველობა ფარული კენჭისყრით, საყოველთაო, თანასწორი და პირდაპირი არჩევის საფუძველზე სხვადასხვა ფაკულტეტზე არჩეული სტუდენტური თვითმმართველობების ერთობლიობაა, რომელიც ქმნის ცენტრალურ სტუდენტურ თვითმმართველობას. მას უფლებამოსილება ენიჭება ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტების მიერ დემოკრატიულ პრინციპებზე დაყრდნობილი არჩევნების საფუძველზე. სტუდენტური თვითმმართველობა ირჩევა ორი წლის ვადით, რის შემდეგაც ხელახა-

ლი არჩევნები ტარდება. ჩვენთან 2010 წლის 2 დეკემბერს ჩატარდა არჩევნები. ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობა იყო 7643 სტუდენტი. არჩევნებში მონაწილე სტუდენტთა საერთო რაოდენობა 3325-ს შეადგენდა. თუ, გავითვალისწინებთ იმას, რომ 2010 წლისთვის ჩვენს უნივერსიტეტში 9 ათასი სტუდენტი სწავლობდა, ეს, არცთუ პატარა რიცხვია.

თვითმმართველობის ძირითადი მიზანი და ამოცანაა სტუდენტთა კანონიერი უფლებების და ინტერესების დაცვა და სტუდენტთა სამოქალაქო აქტივობის გაზრდა, მათი ადმინისტრაციული და სასწავლო პრობლემების მოგვარება. სტუდენტური თვითმმართველობები ყველა უნივერსიტეტში დაახლოებით ერთსა და იმავე ღონისძიებებს ახორციელებს, ასე რომ, ჩვენი უნივერსიტეტის სტუდენტური თვითმმართველობის ფუნქციები და ამოცანები დიდად არ განსხვავდება იმისგან, რაზეც წინა გამომსვლელმა ისაუბრა. განსხვავება ცალკეულ პროექტებშია.

სხვა უნივერსიტეტებისგან განსხვავებით, ერთ-ერთ ჩვენს პრიორიტეტულ მართულებას სოციალურად დაუცველი სტუდენტების დაფინანსება წარმოადგენს, რასაც, უკვე, მესამე წელია, ვახორციელებთ. ჩვენს უნივერსიტეტში ასევე მოქმედებს ოთხი დეპარტამენტი: განათლების, კულტურის, სპორტის და ტურიზმის, რომლებიც თავისი სფეროების მიხედვით ახორციელებენ ღონისძიებებს.

ჩვენთან სტუდენტური თვითმმართველობის მართვის ორგანოებია: სტუდენტური თვითმმართველობის საერთო კრება, სტუდენტური თვითმმართველობის მმართველი საბჭო, თვითმმართველობის პრეზიდენტი, სტუდენტური თვითმმართველობის დეპარტამენტები და საბჭოები. ასევე, გვაქვს, მონიტორინგის სამსახური, რომელიც არის მაკონტროლებელი ორგანო, და პრეზიდენტის აპარატი, რომელიც თავის მხრივ ორ ნაწილად იყოფა, საზოგადოებასთან ურთიერთობა და კორესპონდენციები.

ხაზი მინდა გავუსვა რამდენიმე საკითხს, რომელიც ბოლო პერიოდში განსაკუთრებით აქტუალური გახდა. ბევრი ისეთი სტუდენტი გამოჩნდა, ვინც კარგად არ იცნობს სტუდენტური თვითმმართველობის საქმიანობას და უკმაყოფილოა ჩვენი. მინდა მათგან პირადად მოვისმინო ის კითხვები, რაც კონკრეტულად ჩვენი უნივერსიტეტის სტუდენტური თვითმმართველობის მიმართ უჩნდებათ.

ლევან აბაშიძე — ლაბორატორია 1918 არის სტუდენტური მოძრაობა, რომელიც თავისი მიზნებით, შეხედულებებით და ამოცანებით წარმოადგენს პოზიტიურ ალტერნატივას დღეისთვის არსებული იმ სტუდენტური თვითმმართველობებისთვის, რომლებიც არ და ვერ გამოხატავენ სტუდენტების ინტერესებს. თუმცა, ლაბორატორია 1918 არ შექმნილა მხოლოდ ამ პრობლემების გამო. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ იმას, რომ სტუდენტური თვითმმართველობები ვერ ახდენენ სტუდენტების ინტერესების ეფექტურად რეპრეზენტირებას, გაცილებით ღრმა ფესვები აქვს. ეს არის განათლების სისტემაში არსებული ხარვეზების და, ზოგადად, იმ მართვის ლოგიკის და სტილის შედეგები, რომელიც უკიდურესად ცენტრალიზებული, ვერტიკალური, ავტორიტარული და უპასუხისმგებლოა და რომელიც, სამწუხაროდ, დღეს გაბატონებულია მთელ ქვეყანაში და უნივერსიტეტშიც და თვითმმართველობაშიც. სწორედ უმაღლეს საგანმანათლებლო სივრცეში არსებული პრობლემები გახდა უმთავრესი მიზეზი, რის გამოც შეიქმნა ლაბორატორია 1918.

არ ვაპირებთ, ჩვენი მოქმედებებისა და მიზნების ლოკალიზება მოვახდინოთ მხოლოდ სტუდენტური თვითმმართველობების მიმართულებით. თუმცა, ბუნებრივია, გვაქვს მოსაზრებები იმის თაობაზე, თუ რა ფუნდამენტური პრობლემები არსებობს თვითმმართველობებთან დაკავშირებით, თუ როგორი უნდა იყოს თვითმმართველობები და რა სახის მიზნებზე უნდა იყვნენ ისინი პრიორიტეტულად ორიენტირებულები. ლაბორატორია 1918-ს დეკლარირებული აქვს სამი უმთავრესი მიზანი და მათგან ორი, პირდაპირ არის დაკავშირებული სტუდენტური თვითმმართველობის საქმიანობასთან. ესენია განათლების საყოველთაო ხელმისაწვდომობა და ხარისხი, ასევე, უნივერსიტეტების ავტონომიურობის თემა. ვნახოთ, რას აკეთებს სტუდენტური თვითმმართველობა ამ მიმართულებებით.

დღეს სახელმწიფო უმაღლეს სასწავლებლებში წლიური ფიქსირებული გადასახადი 2250 ლარია. საქართველოში არსებულ მძიმე სოციალურ და ეკონომიკურ მდგომარეობას თუ გავითვალისწინებთ, ეს ძალიან დიდი თანხაა და მისი გადახდა ახალგაზრდების და სტუდენტების დიდ ნაწილს მძიმე ტვირთად აწევს. რას აკეთებდა სტუდენტური თვითმმართველობა, როდესაც სწავლის საფასური გაიზარდა და 2250 ლარი გახდა? ამაზე პასუხი ძალიან სამწუხარო და მარტივია.

მაშინ, როდესაც უნივერსიტეტის თვითმმართველობას ძალიან ბევრი ბერკეტი ჰქონდა იმისათვის, რომ შეწინააღმდეგებოდა სწავლის საფასურის გაზრდას, ისინი თბილისის ყველაზე პრესტიჟულ ლამის კლუბებში წვეულებების მოწყობით იყვნენ დაკავებულები. ვიცი, დაჩი მეტყვის, რომ ის იმ პერიოდში ჯერ კიდევ არ ყოფილა თვითმმართველობის პრეზიდენტი. ამ საკითხთან დაკავშირებით, თუკი, ერთნაირი პოზიციები აღმოგვაჩნდება, ლაბორატორია მზადაა ითანამშრომლოს სტუდენტურ თვითმმართველობასთან. ჩვენ ვაპირებთ კამპანიის წამოწყებას, რომ სწავლის საფასური დაუბრუნდეს თავის უწინდელ ოდენობას და კვლავ 1500 ლარი გახდეს. ვაპირებთ საკანონმდებლო ინიციატივის მომზადებას და ძალიან გავცხადებ, თუ, უნივერსიტეტის თვითმმართველობა მხარს დაგვიჭერს ამ საკითხში და თავისი რესურსებით დაგვეხმარება. ეს იქნება წინგადგმული ნაბიჯი და იმის გამოხატულება, რომ სტუდენტებს შორის შედგა კონსენსუსი ისეთ მნიშვნელოვან საკითხზე, რომელიც შეუმსუბუქებს მათ ფინანსურ მდგომარეობას და ცხოვრებას.

ხელმისაწვდომობასთან ერთად ძალიან მნიშვნელოვანია განათლების ხარისხი, მით უმეტეს, რომ თვითმმართველობას თავის წესდებაში პირდაპირ აქვს გაწერილი, რომ მისი ერთ-ერთი უმთავრესი ფუნქცია უნივერსიტეტში განათლების ხარისხის გაუმჯობესებაზე ზრუნვაა. თუ გადავხედავთ თვითმმართველობის საბიუჯეტო ხარჯებს, აღმოჩნდება, რომ ეს ორი მიმართულება წინააღმდეგობაშია ერთმანეთთან. მინიმალური ფინანსური რესურსები მიემართება საგანმანათლებლო ღონისძიებების დაფინანსებისკენ. უნივერსიტეტის თვითმმართველობის გასული წლის ბიუჯეტი რომ ვნახოთ, 30%-ზე მეტია გამოყოფილი სპორტულ შეჯიბრებებზე, ლაშქრობებსა და ექსკურსიებზე, 20% — კონცერტებზე, 30% — სტუდენტთა მივლინებებზე. კიდევ ერთი პრობლემა — გაუმჭვირვალობა. შეიძლება, საქმე გვექონდეს მანიპულაციებთან და კორუფციულ სქემებთანაც.

ლაბორატორია 1918 კატეგორიულად ეწინააღმდეგება თვითმმართველობის ბიუჯეტის ასეთი ტიპის გადანაწილებას. მიგვაჩნია, რომ ჩვენი ფული გაცილებით უფრო გონივრულად და მიზანმიმართულად უნდა დაიხარჯოს და ის, უპირველესად, ისეთი ტიპის ღონისძიებებს უნდა მოხმარდეს, რომლებიც მიმართული იქნე-

ბა განათლების ხარისხის გაუმჯობესებისკენ, ორიენტირებული იქნება იმაზე, რომ სტუდენტებს სწავლის პროცესში უფრო მეტი კომფორტი ჰქონდეთ და შეძლონ უკეთესი განათლების მიღება.

ასევე, ძალიან მნიშვნელოვანი საკითხია უნივერსიტეტის ავტონომიურობის იდეა, რომელიც არ იმყოფება სახარბიელო მდგომარეობაში. სამწუხაროდ, კვლავ გრძელდება მახინჯი საბჭოთა ტრადიცია, რომლის შედეგია ადმინისტრაციული და იდეოლოგიური ზეწოლა უნივერსიტეტებზე და სტუდენტურ თვითმმართველობებზე. გარდა ამისა, სერიოზული პრობლემაა თვითმმართველობის შიდა ორგანიზაციული მოწყობა და სტრუქტურა. ის ძალიან ცენტრალიზებულია, პრეზიდენტს ძალიან დიდი უფლებამოსილება აქვს, შეიძლება ითქვას, რომ ის ერთპიროვნულად განაგებს ფინანსურ საკითხებს, ადგენს ბიუჯეტის პროექტს, იმუშავებს საკადრო პოლიტიკას და იმას, რომელი პროექტი დაფინანსდეს და რომელი არა, თავად წყვეტს. ყოველივე ეს, ქმნის არაჯანსაღ სიტუაციას. ხშირად, თვითმმართველობის შემადგენლობაში აღმოჩნდებიან ისეთი პირები, რომლებიც, რბილად რომ ვთქვათ, არ შეესაბამებიან სტატუსს. ეს იწვევს ოდიოზურ სიტუაციებს, ისეთს, როგორსაც ჰქონდა ადგილი გასულ გაზაფხულზე. არსებული მიდგომა კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს უნივერსიტეტის ავტონომიურობისა და თავად სტუდენტური თვითმმართველობის იდეას. ჩვენი აზრით, თუ არ შეიცვალა ეს ტენდენციები, ვერ მივიღებთ თვითმმართველობას, რომელიც ორიენტირებული იქნება სტუდენტების ინტერესებზე და მათი უფლებების დაცვასა და განათლების ხარისხის გაუმჯობესებაზე.

სალომე ცეცხლაძე, სტუდია მონიტორი, ჟურნალისტი — ჩვენ მოვამზადეთ ფილმი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტური თვითმმართველობის შესახებ. როდესაც საბუთებს გავეცანიოთ, ვნახეთ, რომ თანხის 90%-ზე მეტი კონცერტებისთვის, სპორტული ღონისძიებებისა და ექსკურსიებისთვის არის დახარჯული. მაინტერესებს, რას ეფუძნება თქვენი განცხადება, რომ საგანმანათლებლო ღონისძიებები თქვენთვის პრიორიტეტულია?

მეორე საკითხი — ჩვენ გამოვითხოვეთ ინფორმაცია იმ სტუდენტების შესახებ, რომლებიც 2011 წელს სამღვარგარეთ წავიდნენ მივლინებით, მაგრამ, სტუდენ-

ტურმა თვითმმართველობამ უარი გვითხრა ამ ინფორმაციაზე. ასევე, უარი გვეთქვა იმის ამსახველ ინფორმაციაზე, თუ რა თანხა მოხმარდა კონკრეტულ ღონისძიებებს. სასამართლოში გვექონდა საქმე. სასამართლოს წარმომადგენელი მთელი პროცესის განმავლობაში ამბობდა, რომ სტუდენტურ თვითმმართველობას უნდა გაეცა ეს ინფორმაცია. მიუხედავად იმისა, რომ სტუდენტური თვითმმართველობის წარმომადგენელი დაიბარეს სასამართლოში, ის არ მოსულა. საბოლოოდ, სამწუხაროდ, ეს საქმე წავაგეთ. მაინტერესებს, არის თუ არა საჯარო ინფორმაცია მივლინებების შესახებ.

გია ხომერიკი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი — დღეს, აქ, იმ პრობლემებზე მსჯელობის მოსასმენად მოვედი, რომელსაც აქვს ადგილი სტუდენტურ თვითმმართველობებთან დაკავშირებით. მე გახლავართ სოციალური ქსელის აქტიური მომხმარებელი და მუდმივად ვეცნობი სოციალურ მედიაში განვითარებულ პროცესებს. მაინტერესებს, ბატონო ლევან, რატომ ხდება, რომ კომენტარები ამ თემებზე ძირითადად ურთიერთშეურაცხყოფელია. ლაბორატორია 1918-ის წარმომადგენლები რატომ იყენებთ თვითმმართველობასთან საურთიერთობოდ შეურაცხყოფელ ენას? როდესაც უკეთეს განათლებაზე ვლაპარაკობთ, ჩემი აზრით, პირველ რიგში ჩვენ თვითონ უნდა ვიყოთ ამის მაგალითი.

მარიამ ტყაბლაძე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტი — ბატონ ლევანთან მაქვს კითხვა, მაგრამ, კითხვის დასამდე მინდა გავიხსენო უახლოეს წარსულში განვითარებული რამდენიმე მოვლენა. დავიწყეთ ლაბორატორიის მიერ გაზაფხულზე უნივერსიტეტის მეორე კორპუსის წინ ჩატარებული პირველი აქციით. მახსოვს, ამ აქციის შემდეგ, რომელიც მთლიანად ეძღვნებოდა სტუდენტური თვითმმართველობის და სახელმწიფო უნივერსიტეტის კრიტიკას, ბატონმა გოგი გვახარიაშვილმა გადაცემა მოამზადა, სადაც ასევე იყო გაკრიტიკებული თვითმმართველობა. ამის შემდეგ, 3 ოქტომბერს, სამინისტროს წინ ტრანსპარანტებით წარდგა სტუდენტთა ჯგუფი. ამას კვლავ მოჰყვა ბატონ გოგი გვახარიაშვილის განცხადება სოციალურ ქსელში თვითმმართველობისა და

უნივერსიტეტის შესახებ. ასევე, მახსენდება გიორგი კიკონიშვილის, ილიაუნის უნივერსიტეტის სტუდენტის კომენტარებიც ამავე თემაზე სოციალურ ქსელში. სულ ბოლოს ქალბატონ ეკა კვესიტაძის გადაცემას გავისხენებ, რომელიც ასევე მთლიანად ეძღვნებოდა თვითმმართველობის კრიტიკას. მაინტერესებს, რა კავშირი გაქვთ ილიაუნთან, ლაბორატორია შემთხვევით ილიაუნის მიერ ხომ არ იმართება?

ანი ჯანაშია, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტი — კითხვა მაქვს ლაბორატორია 1918-ის წარმომადგენელთან. როგორც ჩვენთვის ცნობილია, ლაბორატორიის ბევრი ხელმძღვანელი პირი ახალგაზრდა სოციალ-დემოკრატების წევრია. ეს ხომ არ იქონიებს გავლენას თქვენს სამომავლო ქმედებებზე?

ბექა გაბადაძე, თსუ-ს სტუდენტი — მინდოდა მეკითხა, თვითმმართველობა ხომ არ ახალისებს ზონდერების საქმიანობას, მაგრამ, მერე მივხვდი, რომ ეს კითხვა არარელევანტური იქნებოდა, იმიტომ, რომ თვითმმართველობის ორი ვიცე-პრეზიდენტი ზონდერია. მინდოდა მეკითხა „მონიტორთან“ დაკავშირებითაც. ასევე მაინტერესებს, რამდენი აქვს დაჩის ხელფასი. რატომ არ ეძლევათ საშუალება სტუდენტებს, თვითმმართველობის ბიუჯეტის დაგეგმვაში მიიღონ მონაწილეობა. ასევე, საინტერესოა იმ ადამიანების მოსაზრებაც, რომლებიც შეადგენენ თვითმმართველობის 1/3-ს, ითვლებიან მის ინტელექტუალურ ფრთად და ლობირებას უწევენ ზონდერებსა და ფინანსური ინტერესების მქონე ადამიანებს. მაინტერესებს, დაჩი თუ გრძნობს თავს დამნაშავედ, როცა მისი მეგობრები შეურაცხყოფას აყენებენ სხვა სტუდენტებს?

ლევან აბაშიძე — მიგვაჩნია, რომ სახელმწიფომ განათლება თავის პრიორიტეტად უნდა მიიჩნიოს და გაზარდოს განათლების სფეროს საბიუჯეტო დაფინანსება. ამასთან ერთად, უნდა შეიქმნას ეფექტური ავტონომიური სისტემა, რაც უნივერსიტეტს აარიდებს განათლების სამინისტროსა და აღმასრულებელი ხელისუფლების კონტროლს.

კომუნიკაციის ფორმებზე შემიძლია სრული პასუხისმგებლობით ვთქვა, რომ ლაბორატორიის არცერთ წევრს პირველს არ მოუყენებია შეურაცხყოფა თვითმმართველობის წევრებისთვის. ყველა კარგად ხედავს, ვინ ცდილობს პროვოცირებას. სოციალურ ქსელებში, შესაძლოა, ლაბორატორიის რომელიმე გულშემატკივარმა და არა წევრმა, მართლაც არაკორექტულად გამოხატა თავისი შეხედულება, გამიჭირდება ყველაზე პასუხისმგებლობის აღება, მაგრამ, პირობას ვდებ, რომ მეც და ლაბორატორიის ყველა წევრი ყველაფერს გავაკეთებთ იმისთვის, რომ ჩვენი ურთიერთობა რაც შეიძლება კოლეგიალური გახდეს.

კითხვა ეხებოდა ბატონ გოგი გვახარიას გადაცემებს. ბუნებრივია, ვერავის დაუშლით ვერც გადაცემის მომზადებას და ვერც ჩვენი მოსაზრებების მხარდაჭერას. ასევე სრული პასუხისმგებლობით შემიძლია ვთქვა, რომ ლაბორატორიას არანაირი კავშირი არ აქვს ილიაუნის მენეჯმენტთან.

რაც შეეხება სოციალ-დემოკრატებს და ბატონ გია ჟორჟოლიანს, ვადასტურებ, რომ ლაბორატორიის ბევრი წევრი მართლაც არის ახალგაზრდა სოციალ-დემოკრატი, მაგრამ, ეს არაფერს ნიშნავს, რადგან იქ ასევე არიან სხვა პოლიტიკური და იდეოლოგიური შეხედულების მქონე სტუდენტები. ჩვენ, ამ თვალსაზრისით, პლურალიზმი გვაქვს. ეს ადამიანები, როგორც მოქალაქეები, არიან სოციალ-დემოკრატები, მაგრამ, როგორც სტუდენტები, იზიარებენ ლაბორატორიის მიდგომებს და არიან ლაბორატორიის წევრები.

დაჩი გუბაძე — დარწმუნებული ვარ, რომ ბექა გაბადაძე ჩემს ვიცე-პრეზიდენტს გულისხმობდა, აქტიურად ვადევნებ თვალს დიალოგებს Facebook-ზე. ჩემი აზრით, იმდენად გემინიათ ბექა ახლოურის, რომ, მგონი, ახალი დაავადება, „ახლოუროფობია“ დაგემართათ. შემიძლია გითხრათ, რომ არ უნდა გემინოდეთ მისი.

ხელფასთან დაკავშირებული შეკითხვა სასაცილოა. ისევე, როგორც, სტუდენტური თვითმმართველობის წევრებს, არც მე მაქვს ხელფასი. ჩემი აზრით, მას, ვინც ეს კითხვა დასვა, კარგად უნდა სცოდნოდა ამის შესახებ. ვერც იმას ვიტყვდი, რომ რაიმე სასირცხვილოს ვაკეთებ, ყველამ თავის თავმოყვარეობას მიხედოს.

სალომე ცეცხლაძეს ვუპასუხებ. თქვენ იკითხეთ, რის საფუძველზე ვამბობ, რომ სტუდენტური თვითმმართველობისთვის პრიორიტეტულია საგანმანათლებლო ღონისძიებები. პრიორიტეტი ორი რამით განისაზღვრება, ღონისძიებების ინტენსივობით და ბიუჯეტით. თუ, გადავხედავთ წინა სემესტრში განხორციელებულ ღონისძიებებს, ვნახავთ, რომ განხორციელდა 42 საგანმანათლებლო-შემეცნებითი პროექტი და 10 თუ 15 სპორტული და გასართობი. სალომე ცეცხლაძეს და სტუდია „მონიტორს“ საშუალება ჰქონდა გაცნობოდა ბიუჯეტს 2008 წლიდან 2010 წლის შემოდგომა-გაზაფხულის სემესტრის ჩათვლით. მესამე მოწვევის სტუდენტური თვითმმართველობა 2010 წლის 18 მაისს აირჩა. შესაბამისად, არ მივიღიათ მესამე მოწვევის სტუდენტური თვითმმართველობის ბიუჯეტი. შემიძლია დაგეხმაროთ მის მიღებაში. განვმარტავ გამოწვევების საკითხსაც. ზუსტი რიცხვის დასახელება გამიჭირდება, მაგრამ, წინა სემესტრის განმავლობაში დაახლოებით 90 ათას ლარამდე დაიხარჯა საგანმანათლებლო-შემეცნებითი პროექტებზე, კულტურულ და სპორტულ ღონისძიებებს კი, 50-60 ათასი ლარი მოხმარდა.

რაც შეეხება ინფორმაციის გაუცემლობას, მინდა მოგახსენოთ, რომ ეს არის სტუდენტური თვითმმართველობის წინააღმდეგ მიმართული პროპაგანდა. ეს ანტიპროპაგანდა ძალიან კარგად ჩანდა სტუდია „მონიტორის“ ტენდენციურ ფილმშიც, სადაც ითქვა, რომ მათ არ მიეცათ ბიუჯეტის გაცნობის საშუალება. ძალიან მაინტერესებს, თუ მართლა ასე იყო, როგორ მოამზადეთ ფილმი, სადაც დეტალურად იყო წინა მოწვევის სტუდენტური თვითმმართველობის ბიუჯეტზე საუბარი. ეჭვი მეპარება კრიმინალური გზით მოგვპოვებინათ, ეს იმაზე მეტყველებს, რომ გაეცანით.

თქვენი პირველი შეცდომა ის იყო, რომ მოითხოვეთ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტური თვითმმართველობის ბიუჯეტი. უკვე განვიმარტეთ, სტუდენტურ თვითმმართველობას ბიუჯეტი არ აქვს. ეს არის სტუდენტური ღონისძიებებისთვის გამოყოფილი ფული. მესამე მოწვევის თვითმმართველობის არჩევნებში 8000-მდე სტუდენტი იღებდა მონაწილეობას, რაც ჩვენი სტუდენტების 45%-ს შეადგენს და მსგავსი რიცხვი ადრე არასდროს დაფიქსირებულა, აქედან გამომდინარე, ჩვენი სტუდენტური თვითმმართველობა ახდენს

მის განკარგვას. თუმცა, როგორც ვიცი, შემდგომში ეს შეცდომა გამოსწორდა და თქვენ მოიწერეთ წერილი, რომ გინდოდათ მიგელოთ ინფორმაცია სტუდენტური ღონისძიებებისთვის გამოყოფილი თანხის შესახებ, რაც მიიღეთ კიდევ.

რაც შეეხება იმას, რაზეც უარი გეთქვათ. არსებობს საჯარო და პირადი ინფორმაცია. თქვენ მოითხოვეთ ინფორმაცია იმ პიროვნებების მივლინებების შესახებ, რომლებიც იყვნენ დაფინანსებულები სტუდენტური თვითმმართველობის მიერ, ამავდროულად, ინფორმაცია აკადემიური პერსონალის მივლინებების შესახებ. მინდა ძალიან მარტივად განვიმარტოთ. შეიძლება დისკუსიას იურისტებიც ესწრებოდნენ, პირადად ფიზიკოსი ვარ და, ჩემდა სამწუხაროდ, იურისპრუდენციაში კარგად ვერ ვერკვევი, მაგრამ, იმდენი მაინც ვიცი, რა არის საჯარო ინფორმაცია და რა არაა. როდესაც, რომელიმე სტუდენტის მივლინების თაობაზე ითხოვთ ინფორმაციას, ჯერ თავად ამ სტუდენტს უნდა მიმართოთ და მხოლოდ მისი თანხმობის შემთხვევაში შეძლებთ ამ ინფორმაციის მიღებას. ამიტომ, უნივერსიტეტმა თქვენ მოგცათ ბიუჯეტი, სადაც გაწერილი იყო, რა მიმართულებით დაიხარჯა თანხა, მაგრამ, უნივერსიტეტი ვერ მოგცემდათ ე.წ. ჩაშლილ ბიუჯეტს, სადაც დეტალურად იქნებოდა გაწერილი, რომელ პიროვნებას და რა თანხით დაუფინანსდა მივლინება, ეს არის პირადი და არა, საჯარო ინფორმაცია.

კიდევ ერთხელ ვიტყვი, რომ ამაზე აქცენტირება თქვენი მხრიდან არის უბრალოდ მიზანმიმართული ანტიპროპაგანდა და პროვოკაცია სტუდენტური თვითმმართველობის მიმართ. მარტივად შეიძლება დააჯეროთ ბევრი, რომ ბიუჯეტი გაუმჭვირვალეა. ნებისმიერ სტუდენტს შეუძლია ხვალვე ჩაატაროს ცდა, მიაკითხოს უნივერსიტეტის საფინანსო დეპარტამენტს, დაწეროს განცხადება და მიიღოს დეტალური ინფორმაცია სტუდენტური თვითმმართველობის შესახებ.

თსუ, როგორც ყველა სხვა სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საჯარო სამართლის იურიდიული პირი იყო, ანუ, მიმაგრებული იყო სახელმწიფო ბიუჯეტზე. დღეს, ასე აღარ არის. დაახლოებით ერთი თვეა, რაც შეიცვალა კანონი და შევიძლიათ თქვენც გავცნოთ, რომ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ისევე, როგორც, ნებისმიერი სხვა სახელმწიფო უნივერსიტეტი საქართველოში, არის არასამეწარმეო იურიდიული პირი, რომელსაც აქვს უფლება ჩამოაყალიბოს შპს, და აწარმოოს კომერციული საქმიანობა. რაც შეეხება

იმას, თუ რა შეიცვლება უნივერსიტეტში შპს-დ გადაკეთების შემდეგ, — თვითმმართველობასთან და სწავლის გადასახადთან დაკავშირებით. თქვენ შეგიძლიათ ნახოთ სხვადასხვა უნივერსიტეტების სტუდენტური თვითმმართველობები, კერძო უნივერსიტეტებს ვგულისხმობ, მათ შორის, კავკასიის უნივერსიტეტს, შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტს, ქართულ-ამერიკულ უნივერსიტეტს, საქართველოს თავისუფალ უნივერსიტეტს, ყველგან არის სტუდენტური თვითმმართველობა. ერთადერთი ESM-ში აღარ არის სტუდენტური თვითმმართველობა, იქ არის სტუდენტური კლუბები, მაგრამ, სახელს დიდი მნიშვნელობა არ აქვს, მაინც მსგავს საქმიანობას ახორციელებს. სტუდენტური თვითმმართველობის საქმიანობა იგივე დარჩება, იმიტომ, რომ იგი სტუდენტების ინტერესებს ემსახურება.

მე, საერთოდ არ მიხსენებია ლაბორატორია 1918 და ძალიან გამიკვირდა, რომ ბატონმა ლევან აბაშიძემ შეტევით დაიწყო სტუდენტურ თვითმმართველობაზე საუბარი. მისი ნათქვამი, რომ ჩვენთან კორუფციას აქვს ადგილი, ძალიან სასაცილოა. რაც შეეხება იმას, რომ ვერ ვახდენთ სტუდენტების აზრის წარმოდგენას და უნივერსიტეტში ავტონომია არ არის. ვახერხებთ თუ არა ამას, ამაზე ყველაზე კარგად სტუდენტურ ღონისძიებებში მონაწილე სტუდენტების რაოდენობა მეტყველებს. როგორც მოგახსენეთ, თვითმმართველობის ღონისძიებებში 43 ათასმა სტუდენტმა მიიღო მონაწილეობა, რაც იმას ნიშნავს, რომ სტუდენტური თვითმმართველობა სწორედ სტუდენტების ინტერესებს ემსახურება. სტუდენტური თვითმმართველობის მიერ დაძლეულ პრობლემებზეც ვისაუბრე. აქციების გამართვა, ტრანსპარანტების გაშლა და „კავკასიისა“ და „მაესტროს“ ეთერში გამოსვლა ნამდვილად არ არის პრობლემის მოგვარების გზა. პრობლემები გვარდება ისეთი აკადემიური მეთოდებით, რომლებითაც მუშაობს სტუდენტური თვითმმართველობა.

არაფერი მაქვს ლაბორატორია 1918-ის საწინააღმდეგო. ლაბორატორიისა და სტუდენტური თვითმმართველობის წარმომადგენელთა ბოლო საუბრის შემდეგ ნათელი გახდა, რომ ვითანამშრომლებთ იმასთან დაკავშირებით, რომ სწავლის საფასური შემცირდეს და გახდეს 1500. ამ პრობლემის მოგვარებას ბევრად უფრო აკადემიური მეთოდებით შევეცდებით. ნამდვილად დაგიდგებით გვერდში, იმი-

ტომ, რომ ეს სტუდენტების ინტერესებს ემსახურება და არა ილიაუნის, და პოლიტიკური პარტიების.

ანი ჩიქოვანი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტი — ლაბორატორიასთან მაქვს შეკითხვა. მაინტერესებს, თუ გიცდიათ თქვენ და თქვენს თანაგუნდელებს აქტიურად ჩართულიყავით სტუდენტური თვითმმართველობების საქმიანობაში და თუ არ გიცდიათ, რა არის ამის მიზეზი.

ლევან ხასაია, ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის სტუდენტი — ჯანსაღი ცხოვრებით ვცხოვრობ და ჩემთვის მნიშვნელოვანია სპორტული ღონისძიებები, რომლებიც უნივერსიტეტში ტარდება. მაინტერესებს, რის საფუძველზე ასკვნით, რომ ამდენი სპორტული ღონისძიება არ უნდა იყოს.

დავით არაბიძე, განათლების ეროვნული კავშირი — რით არის განპირობებული ასეთი სხვაობა 20 წლის წინანდელ და დღეს არსებულ სტუდენტურ მოძრაობას შორის? ვგულისხმობ ეროვნული და საქვეყნო მნიშვნელობის საკითხების მიმართ კონფორმისტულ პოზიციას, რომელსაც დღევანდელი სტუდენტური საზოგადოება იჩენს. ეს ხომ არ არის ნაციონალური მოძრაობის გავლენით გამოწვეული.

ოლივერ რაისნერი, ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში, პროექტების მენეჯერი — საქართველო 2005 წლიდან ბოლონის პროცესის ნაწილია. ეს ძალიან მნიშვნელოვანი ნაბიჯია საქართველოსთვის და განსაკუთრებით, სტუდენტებისთვის. იმიტომ, რომ ბოლონის პროცესი ითვალისწინებს სტუდენტების ჩართულობას სასწავლო პროცესის ხარისხის გაუმჯობესებაში. მაინტერესებს, თუ გქონდათ რეალურად იმის შესაძლებლობა, შეგეფასებინათ ჩატარებული ლექციების ხარისხი? ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, განათლების ხარისხი კონკურენტუნარიანი საზოგადოებისთვის აუცილებელია. მეორე საკითხია, როგორი განათლება უნდა გვექონდეს. ეს უკვე ღირებულებების საკითხია. უნივერსიტეტში იქმნება ცოდნა და უნარები, რაც საჭიროა საზოგადო-

ების განვითარებისათვის. ასეთი დისკუსიები საჭიროა თვითონ უნივერსიტეტებშიც იმართებოდეს.

გუკა სალუქვაძე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტი — უნივერსიტეტში ვსწავლობთ, მაგრამ, გვაქვს თავისუფალი დროც, და ჩვენზეა დამოკიდებული, როგორ გამოვიყენებთ მას. ითქვას, რომ ძალიან დიდი თანხა იხარჯება კულტურულ და სპორტულ ღონისძიებებზე. მივესალმები, უნივერსიტეტში რაც შეიძლება მეტი კონცერტის ჩატარებას. თუნდაც, სტუდენტური დღეების აღდგენა ძალიან მნიშვნელოვანია. ეს საშუალებას გვაძლევს ჩვენი ნიჭი გამოვავლინოთ.

გეგა გიგუაშვილი, თსუ-ს იურიდიული ფაკულტეტის მე-4 კურსის სტუდენტი — შემიძლია მოგიტანოთ ათობით მაგალითი, როგორ დაფინანსდნენ ჩემი კურსელები საზღვარგარეთ ჩატარებულ სემინარებში თუ კონფერენციებში მონაწილეობის მისაღებად. არავითარი შეხება არ მქონია პირადად მე სტუდენტურ თვითმმართველობასთან, მაგრამ, ერთი კვირის წინ დავბრუნდი სასწავლო ვიზიტიდან, რომელიც სტუდენტურმა თვითმმართველობამ სრულად დამიფინანსა.

თორნიკე ჩივაძე — ყველა ერთმანეთს ადანაშაულებს, როდესაც სინამდვილეში მთავარ პრობლემას განათლების ავტორიტარული სისტემა წარმოადგენს. მაინტერესებს, თუ არის თვითმმართველობა მზად მიიღოს მონაწილეობა რადიკალურ ქმედებებში, თუნდაც, სტუდენტურ გაფიცვაში, მაგალითად, უფასო განათლების მოთხოვნით.

დაჩი გუბაძე — იმედი მაქვს, ლევანი დაადასტურებს, რომ ჩვენი მხრიდან არა ერთხელ იყო შეთავაზება, რომ ლაბორატორიის წევრები ჩართულიყვნენ თვითმმართველობის საქმიანობაში. ბატონ დავით არაბიძეს მინდა ვუპასუხო. თქვენი შეკითხვა, პოლიტიკური გავლენის ქვეშ ხომ არ ვიმყოფებით, იმაზე მიუთითებს, რომ არაინფორმირებული ბრძანდებით და ესეც, მიზანმიმართული ანტიპრო-

ბაგანდაა სტუდენტური თვითმმართველობის მიმართ. მე მივიღე მონაწილეობა შალვა რამიშვილის გადაცემაში, რომელიც ასევე იყო ჩართული სტუდენტური თვითმმართველობის ანტიპროპაგანდაში და მანაც ანალოგიური ბრალდება წამოგვიყენა. შემძლია ამაყად განვაცხადო, რომ ძალიან გაგიჭირდებათ მოძებნოთ ვინმე, ვინც არგუმენტებს მოიტანს იმასთან დაკავშირებით, რომ მესამე მოწვევის სტუდენტური თვითმმართველობის არჩევის შემდეგ ჩვენ ვთანამშრომლობდით ან მხარს ვუჭერდით რომელიმე პოლიტიკურ გაერთიანებას. თუ, ვინმე ამის დამამტკიცებელ საბუთებს მოიძიებს, მაშინვე დავტოვებ ჩემს თანამდებობას. ვერაფერს ვიტყვი იმაზე, რა ხდებოდა წინა მოწვევის სტუდენტური თვითმმართველობების შემთხვევაში.

ბატონ ოლივერს მინდა ვუპასუხო, თუ როგორ ზრუნავს სტუდენტური თვითმმართველობა განათლების ხარისხზე უნივერსიტეტში. სხვადასხვა სახის გამოკითხვები ამ თემაზე დიდი ხანია ტარდება უნივერსიტეტის სტუდენტებს შორის. ჩვენ პრიორიტეტს ვანიჭებთ გამოკითხვების ჩატარებას აკადემიურ და ადმინისტრაციულ პერსონალთან დაკავშირებით. მათი შედეგების შესაბამისად ვაწვდით ინფორმაციას ადმინისტრაციას. სწორედ, ჩვენი გამოკითხვის შედეგად, არაერთ ადმინისტრაციულ თანამშრომელს, რომელიც უდიერად მოპყრობია სტუდენტებს, დაუტოვებია სამსახური. პრობლემების მოგვარების გზად გამოკითხვები, ხელისმორწერები, მოლაპარაკებები მიგვაჩნია და არა საპროტესტო აქციები, რომელიც პიარის ნაწილი უფროა, ვიდრე პრობლემის გადაჭრის გზა.

რაც შეეხება თორნიკე ჩივაძის კითხვას, მივიღებთ თუ არა მონაწილეობას გაფიცვაში და მხარს დავუჭერთ თუ არა უფასო განათლებას, ჩემთვის ცნობილია ლაბორატორიის ერთ-ერთი წევრის, ალექსანდრე ცაგარელის მიერ დაანგარიშებული რიცხვები, თუ რა სახის ეკონომიკურ ზარალს მიიღებს ჩვენი სახელმწიფო იმ შემთხვევაში, თუ, სახელმწიფო სრულად დაფარავს ყველა სტუდენტის სწავლის საფასურს. უფასო განათლება მეც მინდა, მაგრამ უნდა შეგვეძლოს სურვილებისა და ქვეყნის შესაძლებლობების განცალკევება. სტუდენტური თვითმმართველობები ვფიქრობთ, რომ 2250 ლარის ნაცვლად გადასახადი თუ კვლავ 1500 ლარი გახდება, ეს დიდ ზარალს არ მიაყენებს ქვეყნის ეკონომიკას.

ლევან აბაშიძე — მინდა მოწონება გამოვხატო იმასთან დაკავშირებით, რომ ლაბორატორია 1918-ის შექმნის შემდეგ სტუდენტური თვითმმართველობა ბევრად უფრო გააქტიურდა და პასუხისმგებლობის გრძნობაც გაეზარდა. მოვისმინეთ, რომ თვითმმართველობა მზად არის მხარი დაუჭიროს სწავლის საფასურის შემცირებას, რასაც მივესალმებით და იმედი მაქვს, რომ ამ მიმართულებით ვითანამშრომლებთ.

მინდა განგიმართოთ, რომ ჩვენს ინტერესებში არ შედის თვითმმართველობის ამჟამინდელი შემადგენლობის ჩანაცვლება. ჩვენ გვინდა თვითმმართველობის მეშვეობით ისეთი პროექტები განხორციელდეს, რომლებიც სტუდენტების ინტერესებს ემსახურება. აქამდე, ამის პერსპექტივას ვერ ვხედავდით, მაგრამ, დღესაც და წინა შეხვედრებზეც გამოიკვეთა თემები, თუნდაც, სწავლის საფასურის შემცირება, სადაც იკვეთება ჩვენი მოსაზრებები, და ამ მიმართულებით აუცილებლად ვითანამშრომლებთ.

დაჩი გუბაძე — არ მინდა დისკუსია სტუდენტებისთვის არასწორი ინფორმაციის მიწოდებით დამთავრდეს. ბატონო ოლივერ, მინდა გიპასუხოთ შეკითხვაზე. ითქვა, რომ, თურმე, ბიუჯეტის დაგეგმვაში სტუდენტები არ იღებენ მონაწილეობას. ეს არასწორი ინფორმაციაა. უნივერსიტეტში 22 000 სტუდენტი სწავლობს, და ყველა მათგანი უშუალოდ ვერ მიიღებს მონაწილეობას ბიუჯეტის დაგეგმვაში. არსებობს წესი და მგონი ლოგიკურიცაა, რომ მათმა წარმომადგენლებმა მიიღონ მონაწილეობა ამ პროცესში. შესაბამისად, ბიუჯეტის დაგეგმვაში იღებენ მონაწილეობას სენატის წევრები. სენატი, თავის მხრივ, სტუდენტების მიერ არის არჩეული.

ლევან აბაშიძე — მიუხედავად, მთელი რიგი გათამაშებული სცენებისა და მომზადებული კითხვებისა, მაინც მიმაჩნია, რომ დღევანდელი დისკუსია წინგადადგმული ნაბიჯი იყო. ასეთი დისკუსიები უფრო ხშირად უნდა გაიმართოს, რომ მოინახოს ჩვენ შორის გადაკვეთის წერტილები. მნიშვნელოვანია გავაცნობიეროთ, რომ არ ვართ ერთმანეთის მტრები და მოწინააღმდეგეები, საერთო ინტერესები გვაქვს და ერთად უნდა ვიზრუნოთ პრობლემების გადასაჭრელად.

რაც შეეხება ლაბორატორიას, რამდენიმე დღის წინ მოვამზადეთ ახალი საპროგრამო დოკუმენტი, სადაც ჩამოყალიბებულია ჩვენი ძირითადი მიზნები, წესდება და ა.შ. მოვუწოდებ დამსწრე საზოგადოებას, გაეცნონ ამ დოკუმენტს და მოწონების და გაზიარების შემთხვევაში ჩაერთონ ლაბორატორიის საქმიანობაში. დღევანდელი საუბარი იმედს მიტოვებს, რომ ბევრს საკითხში გადაიკვეთება ჩვენი აზრები. გამოიკვეთა საკითხები, რაზეც შეიძლება თანამშრომლობა. უნდა ვიმზრუნოთ იმაზე, რომ უნივერსიტეტი იქცეს სივრცედ, სადაც სტუდენტებს ექნებათ ხარისხიანი და ხელმისაწვდომი განათლების მიღების საშუალება.

ჰაინრიხ ბიოლის ფონდი გერმანიის მწვანეთა პარტიასთან ასოცირებული, იურიდიულად დამოუკიდებელი პოლიტიკური ორგანიზაციაა, რომლის მთავარი მიზანია, ხელი შეუწყოს პოლიტიკურ და სამოქალაქო განათლებას გერმანიასა და მის ფარგლებს გარეთ; აგრეთვე, დემოკრატიულ პროცესებში საზოგადოების ჩართულობას, სოციალურ და პოლიტიკურ აქტივობას და განსხვავებულ კულტურებს შორის ურთიერთგაგების ჩამოყალიბებას.

ჰაინრიხ ბიოლის ფონდი ცდილობს, დაეხმაროს ხელოვნებასა და კულტურას, მეცნიერებასა და კვლევებს, აგრეთვე, განვითარების სფეროში თანამშრომლობას. მისი საქმიანობა განისაზღვრება ეკოლოგიის, დემოკრატიის, სოლიდარობისა და არაძალადობის ფუნდამენტური პოლიტიკური ღირებულებებით.

ფონდის საქმიანობა მიმართულია განსხვავებული წარმომავლობის, კულტურული თუ გენდერული იდენტობის, ან, პოლიტიკური შეხედულებების ადამიანთა შორის ურთიერთპატივისცემის დამკვიდრებისაკენ.

თავის მრავალრიცხოვან პარტნიორებთან თანამშრომლობით ჰაინრიხ ბიოლის ფონდი მისიწრაფვის გააძლიეროს გლობალური ეკოლოგიური და სამოქალაქო აქტივობა, იდეებისა და გამოცდილების გაცვლა და ხელი შეუწყოს ადამიანების გახსნილობას ცვლილებებისადმი.

ფონდის საქმიანობისათვის მნიშვნელოვანია ჰაინრიხ ბიოლის მაგალითი — მისი იდეები და პოლიტიკაში მოქალაქეთა აქტიური მონაწილეობის მხარდაჭერა.

ჰაინრიხ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიურო 2003 წელს გაიხსნა თბილისში და ცდილობს, საკუთარი წვლილი შეიტანოს რეგიონში თავისუფალი, სამართლიანი და ტოლერანტული საზოგადოების ჩამოყალიბებაში. ფონდი ხელს უწყობს ცალკეული პიროვნებებისა და ორგანიზაციების თანამშრომლობას; ასევე, ადამიანის უფლებების ძირითად პრინციპებზე დაყრდნობით, ცდილობს საზოგადოებისა და პოლიტიკის არადემოკრატიული და არატოლერანტული განწყობის შეცვლას.

სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიურო ხელს უწყობს ეთნო-პოლიტიკური და ტერიტორიული კონფლიქტების ტრანსფორმაციას სამართლიანი და არაძალადობრივი გზით და მხარს უჭერს ადამიანებისა და საზოგადოების მდგრად განვითარებას. ფონდი ხელს უწყობს საჯარო დისკუსიების კულტურის ამაღლებას, რათა გადაწყვეტილების მიღების პროცესი უფრო სამართლიანი და გამჭვირვალე გახდეს.

ISBN 978-994-10-3923-2

9 789941 039232